

WROCLAWSKIE WIADOMOŚCI KOŚCIELNE

Pismo urzędowe Wrocławskiej Kurii Metropolitalnej

ROK LXXIV, lipiec – grudzień 2021

REDAKTOR

Ks. dr Jacek Froniewski

**PROJEKT OKŁADKI
I OPRACOWANIE GRAFICZNE SERII**

Robert Leonhard

PRZYGOTOWANIE NUMERU DO DRUKU

Andrzej Duliba

KOREKTA

Bożena Sobota

STOLICA
APOSTOLSKA

I

OJCIEC ŚWIĘTY FRANCISZEK

1

ORĘDZIE na Światowy Dzień Dziadków i Osób Starszych

„Ja jestem z tobą przez wszystkie dni”

Droży dziadkowie, drogie babcie,

„Ja jestem z tobą przez wszystkie dni” (por. Mt 28, 20) – to obietnica, jaką Pan złożył uczniom, zanim wstąpił do Nieba i którą dziś powtarza także Tobie, drogi dziadku i droga babciu. Tobie. „Ja jestem z tobą przez wszystkie dni”, to także słowa, które jako Biskup Rzymu i jako osoba starsza jak Ty, chciałbym skierować do Ciebie, z okazji tego pierwszego Światowego Dnia Dziadków i Osób Starszych: cały Kościół jest blisko Ciebie – mówiąc lepiej: jest blisko nas – troszczy się o Ciebie, kocha Cię i nie chce Cię opuścić!

Dobrze wiem, że to przesłanie dociera do Ciebie w trudnym czasie: pandemia okazała się nieoczekiwaną i gwałtowną burzą, ciężką próbą, która uderzyła w życie każdego, a z nami, starszymi, obeszła się w sposób szczególny, w sposób jeszcze cięższy. Wielu z nas chorowało i wielu odeszło albo było świadkami tego, jak gasło życie ich małżonków i bliskich; jakże liczni byli zmuszeni do bardzo długiego trwania w samotności, odizolowaniu.

Pan zna każde z cierpień, jakich doświadczyliśmy w tym czasie. Jest blisko tych, którzy doświadczają bolesnego odsunięcia na bok;

nasza samotność – która stała się jeszcze cięższą w czasie pandemii – nie jest Mu obojętna. Tradycja przekazuje, że także św. Joachim, dziadek Jezusa, był oddalony od swej wspólnoty, ponieważ nie miał dzieci; jego życie – tak jak życie jego małżonki Anny – było uważane za bezwartościowe. Jednak Pan posłał do niego anioła, by go pocieszył. Kiedy on, zasmucony, pozostawał poza bramami miasta, ukazał mu się Boży posłaniec, aby powiedzieć mu: „Joachimie, Joachimie! Wysłuchał Pan Bóg twoją natarczywą modlitwę”¹. Giotto na swoim słynnym fresku² zdaje się łączyć tę nocną scenę z jedną z tak wielu bezsennych nocy, do których wielu z nas jest przyzwyczajonych, a które są przepęlnione wspomnieniami, zmartwieniami i pragnieniami.

Ale także wówczas, gdy wszystko wydaje się pogrążone w mroku, jak podczas tych miesięcy pandemii, Pan nie przestaje posyłać **aniołów**, aby ukoić naszą samotność i powtarzać nam: „Ja jestem z tobą przez wszystkie dni”. Mówi to do Ciebie, mówi to do mnie, do wszystkich. I to jest istotą tego pierwszego Dnia, który pragnąłem, aby był obchodzony po raz pierwszy właśnie w tym roku, po długim czasie izolacji i wciąż powolnym odradzaniu się życia społecznego: aby każdego dziadka, każdą babcie, każdą osobę starszą – zwłaszcza tych spośród nas, którzy są najbardziej samotni – odwiedził **anioł!**

Czasem ci aniołowie mają twarze naszych wnuków, czasem członków rodziny, dawnych przyjaciół lub tych, których poznaliśmy właśnie w tych trudnych chwilach. W tym czasie nauczyliśmy się rozumieć, jak ważne są dla każdego z nas objęcia i odwiedziny, i jakże zasmuca mnie fakt, że w niektórych miejscach nie są one jeszcze możliwe!

Pan jednakże wysyła nam swoich posłańców także za pośrednictwem słowa Bożego. Nie pozwala, aby go kiedykolwiek zabrakło w naszym życiu. Czytajmy każdego dnia kartę Ewangelii, módlmy się Psalmami, czytajmy proroków! Będziemy wzruszeni wiernością Pana. Pismo pomoże nam także zrozumieć to, o co Pan prosi dziś w naszym życiu. On bowiem posyła robotników do swej winnicy o każdej porze dnia (por. Mt 20, 1-16) i w każdym okresie życia. Ja też mogę zaświadczyć, że otrzymałem wezwanie, by zostać Biskupem Rzymu, kiedy osiągnąłem, że tak powiem, wiek emerytalny i wyobrażałem sobie, że nie będę już mógł zrobić zbyt wiele nowego. Pan jest

¹ Wydarzenie to jest opisane w Protoewangelii Jakuba.

² Chodzi o obraz wybrany jako logo obecnego Światowego Dnia Dziadków i Osób Starszych.

zawsze blisko nas – zawsze – z nowymi zaproszeniami, z nowymi słowami, ze swym pocieszeniem, zawsze blisko nas. Wiecie, że Pan jest wieczny i nigdy nie udaje się na emeryturę. Nigdy.

W Ewangelii wg św. Mateusza, Jezus mówi do Apostołów: „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego. Uczcie je zachowywać wszystko, co wam przykazałem” (Mt 28, 19-20). Te słowa skierowane są dziś także do nas i pomagają nam lepiej zrozumieć, że naszym powołaniem jest strzeżenie korzeni, przekazywanie wiary młodym i zaopiekowanie się najmniejszymi. Wsłuchajcie się w to dobrze, jakie jest nasze powołanie dziś, w naszym wieku? Strzeżenie korzeni, przekazywanie wiary młodym i zaopiekowanie się najmniejszymi. Nie zapominajcie o tym.

Nie ważne, ile masz lat, czy jeszcze pracujesz, czy już nie, czy zostałeś sam, czy też masz rodzinę, czy jesteś babcią lub dziadkiem od młodszych lat czy też trochę później, czy jesteś nadal samodzielny, czy też potrzebujesz pomocy – ponieważ nie istnieje wiek emerytalny, jeśli chodzi o zadanie głoszenia Ewangelii, zadanie przekazywania tradycji wnukom. Trzeba wyruszyć w drogę i, przede wszystkim, wznieść się ponad swoje ograniczenia, aby podjąć coś nowego.

W tym kluczowym momencie historii, także dla Ciebie istnieje więc pewne odnowione powołanie. Zapytasz: Ale jak to możliwe? Moje siły się wyczerpują, nie sądzę, bym mógł wiele uczynić. W jaki sposób mam zacząć zachowywać się w nowy sposób, kiedy przyzwyczajenia stały się regułami mojego istnienia? W jaki sposób mam się poświęcić biedniejszemu ode mnie, kiedy tak bardzo przejmuję się już moją rodziną? W jaki sposób mogę rozszerzyć moje spojrzenie, jeśli nie wolno mi nawet wyjść poza dom, w którym mieszkam? Czy moja samotność nie jest zbyt ciężkim głazem? Ilu z was stawia sobie to pytanie: Czy moja samotność nie jest zbyt ciężkim głazem? Także Jezus usłyszał podobne pytanie, zadane mu przez Nikodema, który zapytał Go: „Jakżeż może się człowiek narodzić będąc starcem” (J 3, 4). Może się to dokonać, odpowiada Pan, przez otwarcie serca na działanie Ducha Świętego, który wieje, gdzie chce. Ducha Świętego z jego wolnością podążania wszędzie i czynienia tego, co pragnie.

Jak powtarzałem wielokrotnie, z kryzysu, w którym znalazł się świat, nie wyjdziemy tacy sami: wyjdziemy lepsi albo gorsi. I „daj Boże, aby [...] nie było to kolejne poważne wydarzenie dziejowe, z którego nie potrafimy wyciągnąć lekcji”. Jesteśmy uparci! „Obyśmy nie zapomnieli o osobach starszych, które zmarły z powodu braku

respiratorów [...]. Oby tak wielkie cierpienie nie było daremne, obyśmy przeszli do nowego sposobu życia i odkryli raz na zawsze, że potrzebujemy siebie nawzajem i jesteśmy dłużnikami jedni drugich, aby ludzkość mogła odrodzić się”³. Nikt nie zbawia się sam. Jesteśmy dłużnikami jedni drugich. Wszyscy braćmi.

W tej perspektywie, chciałbym powiedzieć Ci, że jesteś potrzebny do tworzenia, w braterstwie i przyjaźni społecznej, jutrzejszego świata: tego, w którym będziemy żyć – my, wspólnie z naszymi dziećmi i wnucami – kiedy ustanie burza. Wszyscy „bądźmy aktywni w rehabilitacji i wspieraniu zranionych społeczeństw”⁴. Wśród rozmaitych filarów, które muszą dźwigać tę nową konstrukcję, znajdują się trzy, które Ty, lepiej niż inni, możesz pomóc wznieść. Trzy filary: **marzenia**, **pamięć** i **modlitwa**. Bliskość Pana da siłę, także najbardziej kruchym spośród nas, aby wyruszyć w tę nową drogę: drogami marzeń, pamięci i modlitwy.

Prorok Joel wypowiedział kiedyś tę obietnicę: „starcy wasi **będą śnili**, a młodzieńcy wasi będą mieli widzenia” (Jl 3, 1). Przyszłość świata znajduje się w tym przymierzku pomiędzy młodymi i starszymi. Kto, jeśli nie młodzi może przyjąć marzenia starszych i nieść je dalej? Ale do tego potrzeba, abyśmy dalej marzyli: w naszych marzeniach o sprawiedliwości, pokoju, solidarności znajduje się ta możliwość, aby nasi młodzi mieli nowe widzenia i abyśmy wspólnie mogli budować przyszłość. Konieczne jest także, abyś ty dał świadectwo, że można wyjść odnowionym z doświadczenia próby. I jestem pewien, że nie będzie ono jedynym, bo w swoim życiu doświadczyłeś ich wielu i udało Ci się z nich wyjść. Wyciągnij wnioski także i z tego doświadczenia, by wyjść z niego teraz.

Marzenia są zatem splecione z **pamięcią**. Myślę o tym, jak cenna jest ta bolesna pamięć wojny, i jak wiele nowe pokolenia mogą się z niej nauczyć na temat wartości pokoju. To Twoim zadaniem, jako tego, kto przeżył ból wojen, jest przekazanie tego. Upamiętnianie jest prawdziwą i właściwą misją każdej osoby starszej: pamięć i niesienie pamięci innym. Edith Bruck, która przeżyła dramat Holokaustu, powiedziała: „nawet oświecenie jednego tylko sumienia warte jest trudu i bólu utrzymywania żywej pamięci tego, co się wydarzyło – i dodała – Dla mnie pamięć jest życiem”⁵. Myślę też o moich dziadkach i o tym, jak wielu z was musiało wyemigrować i wie, jak trudno jest

³ Franciszek, Encyklika *Fratelli tutti* (4 października 2020), nr 35.

⁴ Tamże, nr 77.

⁵ *La memoria è vita, la scrittura è respiro*, „L'Osservatore Romano” z 26 stycznia 2021 r.

opuścić własny dom, jak czyni to wielu także dziś, w poszukiwaniu przyszłości. Być może niektórych z nich mamy obok i być może to oni się nami opiekują. Ta pamięć może pomóc nam w tworzeniu świata bardziej ludzkiego, bardziej otwartego na przyjęcie. Ale bez pamięci nie można budować, bez fundamentów nigdy nie zbudujesz domu. Nigdy. A fundamentem życia jest pamięć.

Wreszcie: **modlitwa**. Jak powiedział kiedyś mój poprzednik, papież Benedykt, święty starzec, który wciąż modli się za Kościół i dla niego pracuje: „modlitwa osób starszych może chronić świat, pomagając mu w sposób być może bardziej skuteczny, niż wysiłki tak wielu”⁶. Powiedział to prawie na koniec swego pontyfikatu w 2012 r. To piękne. Twoja modlitwa jest bardzo cennym źródłem: jest płucem, bez którego Kościół i świat nie mogą się obyć⁷. Zwłaszcza w tym tak trudnym dla ludzkości czasie, kiedy przemierzamy, wszyscy w tej samej łodzi, wzburzone morze pandemii, Twoje wstawiennictwo za światem i Kościołem nie jest daremne, ale ukazuje wszystkim spokojną ufność, że dotrzemy do brzegu.

Droga babciu, drogi dziadku, kończąc to moje przesłanie, chciałbym wskazać Ci także przykład błogosławionego – a wkrótce świętego – Karola de Foucauld. Żył on jako pustelnik w Algierii i w tym kontekście peryferii dał świadectwo „swego pragnienia, aby postrzegać każdego człowieka jak brata”⁸. Jego losy pokazują, jak bardzo, nawet w osamotnieniu na pustyni, możliwe jest wstawianie się za ubogimi całego świata i stawanie się prawdziwie bratem i siostrą wszystkich.

Proszę Pana, aby, także dzięki jego przykładowi, każdy z nas poszerzał swoje serce i uwrażliwiał je na cierpienie tych ostatnich, a także był zdolny wstawiać się za nimi. Aby każdy z nas nauczył się powtarzać wszystkim, a zwłaszcza najmłodszym, te słowa pocieszenia, które dziś usłyszeliśmy skierowane do nas: „Ja jestem z tobą przez wszystkie dni”! Dalej, odwagi! Niech Pan wam błogosławi.

Rzym, u św. Jana na Lateranie,
31 maja, w święto Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny

Franciszek

⁶ Wizyta w domu „Viva gli anziani”, 2 listopada 2012 r.

⁷ Por. Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium* (24 listopada 2013), nr 262.

⁸ *Fratelli tutti*, nr 287.

2

LIST APOSTOLSKI
w formie motu proprio
w sprawie stosowania liturgii rzymskiej
sprzed reformy z 1970 r.

Traditionis custodes

Biskupi, będąc opiekunami tradycji, w jedności z Biskupem Rzymu, stanowią widzialne źródło i fundament jedności w swoich Kościołach partykularnych¹. Pod kierownictwem Ducha Świętego, przez głoszenie Ewangelii i sprawowanie Eucharystii, kierują powierzonymi sobie Kościołami partykularnymi².

W trosce o zgodę i jedność w Kościele moi czcigodni poprzednicy, św. Jan Paweł II i Benedykt XVI, przyznali i uregulowali prawo używania Mszału rzymskiego zredagowanego przez św. Jana XXIII w 1962 r., z ojcowską troską o tych, którzy w niektórych regionach trzymali się form liturgicznych sprzed reformy, jakiej pragnął Sobór Watykański II³. W ten sposób zamierzali „ułatwić komunie kościelnej tym katolikom, którzy żywią przywiązanie do niektórych dawnych form liturgii”, a nie do innych⁴.

Zgodnie z inicjatywą mojego czcigodnego poprzednika Benedykta XVI, aby zachęcić biskupów do oceny stosowania motu proprio *Summorum Pontificum*, trzy lata po jego opublikowaniu, Kongregacja Nauki Wiary przeprowadziła w 2020 r. szeroką konsultację z biskupami, której wyniki zostały starannie rozważone w świetle doświadczenia zdobytego w tych latach.

¹ Por. Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* (21 listopada 1964), nr 23: AAS 57 (1965) 27.

² Por. *Lumen gentium*, nr 27: AAS 57 (1965) 32; Sobór Watykański II, Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus* (28 października 1965), nr 11: AAS 58 (1966) 677–678; Katechizm Kościoła Katolickiego, nr 833.

³ Por. Jan Paweł II, List apostolski motu proprio *Ecclesia Dei* (2 lipca 1988): AAS 80 (1988) 1495–1498; Benedykt XVI, List apostolski motu proprio *Summorum Pontificum* (7 lipca 2007): AAS 99 (2007) 777–781; List apostolski motu proprio *Ecclesiae unitatem* (2 lipca 2009): AAS 101 (2009) 710–711.

⁴ *Ecclesia Dei*, nr 5: AAS 80 (1988) 1498.

Obecnie, rozważywszy życzenia wyrażone przez episkopat i wysłuchawszy opinii Kongregacji Nauki Wiary, pragnę niniejszym listem apostołskim jeszcze bardziej kontynuować nieustanne dążenie do komunii kościelnej. W związku z tym uznałem za stosowne ustalić, co następuje:

Art. 1. Księgi liturgiczne promulgowane przez świętych papieży Pawła VI i Jana Pawła II, zgodnie z dekretami Soboru Watykańskiego II, są jedynym wyrazem *lex orandi* Rytu rzymskiego.

Art. 2. Do zadań biskupa diecezjalnego, jako moderatora, promotora i opiekuna całego życia liturgicznego w powierzonym mu Kościele partykularnym⁵, należy regulowanie celebracji liturgicznych w swojej diecezji⁶. Dlatego do jego wyłącznej kompetencji należy zezwolenie na używanie w diecezji Mszału rzymskiego z 1962 r., zgodnie z wytycznymi Stolicy Apostolskiej.

Art. 3. Biskup w diecezji, w której jest dotychczas obecna jedna lub więcej grup celebrujących według Mszału sprzed reformy z 1970 r.:

§ 1 Niech się upewni, że grupy te nie wykluczają ważności i prawowitości reformy liturgicznej, nakazów Soboru Watykańskiego II i Magisterium papieży.

§ 2. Niech wskaże jedno lub więcej miejsc, w których wierni należący do tych grup mogą gromadzić się na sprawowanie Eucharystii (jednak nie w kościołach parafialnych i bez tworzenia nowych parafii personalnych).

§ 3. Niech ustanowi we wskazanym miejscu dni, w których dozwolone są celebracje eucharystyczne z użyciem Mszału rzymskiego, promulgowanego przez św. Jana XXIII w 1962 r.⁷ W tych celebracjach

⁵ Por. Sobór Watykański II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium* (4 grudnia 1963), nr 41: AAS 56 (1964) 111; *Caeremoniale Episcoporum*, nr 9; Kongregacja ds. Spraw Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, Instrukcja o tym, co należy zachowywać, a czego unikać w związku z Najświętszą Eucharystią *Redemptionis Sacramentum* (25 marca 2004), nr nr 19–25: AAS 96 (2004) 555–557.

⁶ Por. KPK, kan. 375, § 1; kan. 392.

⁷ Kongregacja Nauki Wiary, Dekret *Quo magis* dotyczący zatwierdzenia siedmiu nowych prefacji dla nadzwyczajnej formy rytu rzymskiego (22 lutego 2020), oraz Dekret *Cum sanctissima* dotyczący celebracji liturgicznej ku czci świętych w nadzwyczajnej formie rytu rzymskiego (22 lutego 2020): „L'Osservatore Romano” z 26 marca 2020 r., s. 6.

czytania są proklamowane w językach narodowych, z wykorzystaniem przekładów Pisma Świętego do użytku liturgicznego, zatwierdzonych przez właściwe Konferencje Episkopatów.

§ 4. Niech mianuje kapłana, jako delegata biskupa, odpowiedzialnego za celebracje i opiekę duszpasterską nad tymi grupami wiernych. Kapłan winien nadawać się do tego zadania, posiadać umiejętność posługiwania się *Missale Romanum* sprzed reformy z 1970 r., znać język łaciński w stopniu pozwalającym na pełne zrozumienie rubryk i tekstów liturgicznych, być ożywiony żywą miłością pasterską i poczuciem komunii kościelnej. Jest bowiem konieczne, aby odpowiedzialny kapłan miał na uwadze nie tylko godne sprawowanie liturgii, ale także opiekę duszpasterską i duchową nad wiernymi.

§5. W parafiach personalnych, kanonicznie erygowanych dla dobra tych wiernych, niech dokona stosownej oceny ich rzeczywistej przydatności dla rozwoju duchowego i niech oceni, czy należy je utrzymać, czy też nie.

§ 6. Niech zatroszczy się o to, by nie zezwalać na tworzenie nowych grup.

Art. 4. Kapłani wyświęceni po opublikowaniu niniejszego motu proprio, którzy chcą celebrować według *Missale Romanum* z 1962 r., muszą zwrócić się z formalną prośbą do biskupa diecezjalnego, który przed udzieleniem zezwolenia skonsultuje się ze Stolicą Apostolską.

Art. 5. Prezbiterzy, którzy już celebrują według *Missale Romanum* z 1962 r., winni poprosić biskupa diecezjalnego o pozwolenie na dalsze korzystanie z tych uprawnień.

Art. 6. Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego, ustanowione przez Papieską Komisję „*Ecclesia Dei*”, podlegają kompetencji Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostołskiego.

Art. 7. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów oraz Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostołskiego w sprawach należących do ich kompetencji sprawują władzę Stolicy Apostolskiej i czuwają nad przestrzeganiem tych postanowień.

Art. 8. Zostają uchylone wszystkie wcześniejsze normy, instrukcje, zezwolenia i zwyczaje, które nie są zgodne z postanowieniami niniejszego motu proprio.

Zarządzam, aby to, co zostało postanowione w niniejszym liście apostolskim w formie motu proprio, było przestrzegane w całości, bez względu na jakiegokolwiek argumenty przeciwne, nawet jeśli zasługują na szczególną uwagę, i aby zostało ogłoszone przez opublikowanie w dzienniku „L’Osservatore Romano”, wchodząc w życie natychmiast, a następnie opublikowane w oficjalnym komentarzu Stolicy Apostolskiej „Acta Apostolicae Sedis”.

Rzym, u św. Jana na Lateranie,
dnia 16 lipca 2021 r.,
w liturgiczne wspomnienie Matki Bożej z Góry Karmel,
w dziewiątym roku mojego pontyfikatu.

Franciszek

Tłum. o. Stanisław Tasiemski OP (KAI)

3

LIST

**Ojca Świętego Franciszka
do biskupów całego świata
w celu przedstawienia
motu proprio *Traditionis custodes*
o stosowaniu liturgii rzymskiej
sprzed reformy z 1970 r.**

Droży Bracia w Biskupstwie,

Podobnie jak uczynił to mój Poprzednik, Benedykt XVI, w *Summorum Pontificum*, także i ja zamierzam dołączyć do motu proprio

Traditionis custodes list, aby wyjaśnić powody, które skłoniły mnie do podjęcia tej decyzji. Zwracam się do Was z zaufaniem i szczerością, w imię tej wspólnej „troski o cały Kościół, która w poważnym stopniu przyczynia się do pożytku Kościoła powszechnego”, jak przypomina nam Sobór Watykański II¹.

Dla wszystkich oczywiste są powody, które skłoniły św. Jana Pawła II i Benedykta XVI do zezwolenia na możliwość używania Mszału rzymskiego promulgowanego przez św. Piusa V, wydanego przez św. Jana XXIII w 1962 r., do sprawowania Ofiary eucharystycznej. Uprawnienie udzielone przez Kongregację ds. Kultu Bożego w 1984 r.² i potwierdzone przez św. Jana Pawła II w motu proprio *Ecclesia Dei* z 1988 r.³, było podyktowane przede wszystkim pragnieniem zażegnania schizmy związanej z ruchem kierowanym przez abp. Lefebvre’a. Skierowana do biskupów prośba, aby wielkodusznie zaakceptowali „słuszne życzenia” wiernych, którzy prosili o używanie tego Mszału, miała zatem na względzie motywację eklezjalną – przywrócenia jedności Kościoła.

To uprawnienie było przez wiele osób w Kościele postrzegane jako możliwość swobodnego używania Mszału rzymskiego promulgowanego przez św. Piusa V, określając jego użycie jako równorzędne wobec Mszału rzymskiego promulgowanego przez św. Pawła VI. Aby unormować tę sytuację, Benedykt XVI zabrał głos w tej sprawie wiele lat później, regulując stan rzeczy w Kościele, ponieważ wielu kapłanów i wiele wspólnot „z wdzięcznością skorzystało z możliwości, którą dawało motu proprio” św. Jana Pawła II. Podkreślając, że rozwój ten nie mógł być przewidziany w 1988 r., motu proprio *Summorum Pontificum* z 2007 r. miało na celu wprowadzenie „jaśniejszych regulacji prawnych”⁴. Aby ułatwić dostęp wszystkim, także młodym, którzy „odkrywają tę formę liturgiczną, odczuwają jej piękno i odnajdują w niej ten sposób spotkania z Tajemnicą Najświętszej Eucharystii, który byłby najlepiej do nich dopasowa-

¹ Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* (21 listopada 1964), nr 23: AAS 57 (1965) 27.

² Kongregacja ds. Kultu Bożego, List do Przewodniczących Konferencji Episkopatów *Quattuor abhinc annos* (3 października 1984): AAS 76 (1984) 1088–1089.

³ Jan Paweł II, List apostolski motu proprio *Ecclesia Dei* (2 lipca 1988): AAS 80 (1998) 1495–1498.

⁴ Benedykt XVI, List do biskupów o motu proprio (7 lipca 2007); „L’Osservatore Romano” (wyd. pol.) 28(2007), Nr 9(296), s. 23–24.

ny”⁵, Benedykt XVI stwierdził, że „Mszał rzymski ogłoszony przez św. Piusa V i wydany po raz kolejny przez bł. Jana XXIII powinien być uznawany za nadzwyczajny wyraz tej samej zasady modlitwy (*Lex orandi*)”, przyznając „szerszą możliwość używania Mszału z 1962 r.”⁶.

Argumentem stojącym u podstaw jego wyboru było przekonanie, że takie rozporządzenie nie podważy jednej z zasadniczych decyzji Soboru Watykańskiego II, osłabiając tym samym jego autorytet: motu proprio w pełni uznawało, że „Mszał rzymski ogłoszony przez Pawła VI jest zwyczajnym wyrazem zasady modlitwy (*Lex orandi*) Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego”⁷. Uznanie Mszału promulgowanego przez św. Piusa V „jako nadzwyczajnego wyrazu tej samej zasady modlitwy (*Lex orandi*) nie miało w żadnym wypadku na celu nieuznania reformy liturgicznej, lecz było podyktowane pragnieniem wyjścia naprzeciw „usilnym prośbom tych wiernych”, przyznając im możliwość „odprawiania Ofiary Mszy zgodnie z edycją typiczną Mszału rzymskiego ogłoszoną przez bł. Jana XXIII w 1962 r. i nigdy nieodwołaną, jako nadzwyczajną formą Liturgii Kościoła”⁸. W jego rozeznaniu pocieszał go fakt, że osoby, które chciały „zachować drogą im formę świętej liturgii”, „zaakceptowali postanowienia Soboru Watykańskiego Drugiego i pozostali wierni Papieżowi i Biskupom”⁹. Za bezpodstawne uznawał poza tym obawy przed rozłamem we wspólnotach parafialnych, gdyż „obie formy Rytu rzymskiego mogą się przecież wzajemnie ubogacać”¹⁰. Zachęcał zatem Biskupów do przezwyciężenia wątpliwości i obaw oraz do przyjęcia norm, „czuwania, by wszystko dokonywało się w pokoju i zgodzie”, obiecując, że „będzie można poszukać sposobów ich pokonania trudności”, gdyby po tym, jak motu proprio wejdzie w życie, powstały „naprawdę poważne trudności”¹¹.

Trzydzieści lat później zleciłem Kongregacji Nauki Wiary przesłanie Wam kwestionariusza dotyczącego stosowania motu proprio *Summorum Pontificum*. Odpowiedzi, które otrzymałem, ujawniły sy-

⁵ Tamże.

⁶ Tamże.

⁷ Benedykt XVI, List apostolski motu proprio *Summorum Pontificum* (7 lipca 2007): AAS 99 (2007) 779.

⁸ Tamże.

⁹ Benedykt XVI, List do biskupów o motu proprio (7 lipca 2007); art. cyt., s. 23–24.

¹⁰ Tamże.

¹¹ Tamże

tuację, która mnie smuci i niepokoi, utwierdzając mnie w przekonaniu o potrzebie interwencji. Niestety, pasterska intencja moich poprzedników, którzy zamierzali „dołożyć wszelkich starań potrzebnych do tego, by ci, którzy prawdziwie chcą jedności Kościoła, mogli w tej jedności pozostać lub do niej powrócić”¹², była często poważnie lekceważona. Możliwość zaferowana przez Jana Pawła II, a z jeszcze większą wielkodusznością przez Benedykta XVI, mająca na celu przywrócenie jedności ciała kościelnego, z uszanowaniem różnych wrażliwości liturgicznych, została wykorzystana do powiększenia dystansów, zaostrenia różnic i budowania przeciwieństw, które ranią Kościół i hamują jego postęp, narażając go na ryzyko podziałów.

W równym stopniu niepokoją mnie nadużycia jednej i drugiej strony w sprawowaniu liturgii. Podobnie jak Benedykt XVI, ja również ubolewam nad faktem, że „w wielu miejscach odprawiano liturgię, nie stosując się do wskazań nowego Mszału, które rozumiano wyłącznie jako przyzwolenie na kreatywność liturgiczną – a nawet jako wymaganie takowej. To często prowadziło do trudnych do zniesienia deformacji liturgii”¹³. Ale nie mniej zasmuca mnie instrumentalne używanie *Missale Romanum* z 1962 r., które coraz bardziej charakteryzuje się rosnącym odrzuceniem nie tylko reformy liturgicznej, ale i Soboru Watykańskiego II, z bezpodstawnym i niemożliwym do obrony twierdzeniem, że zdradził on Tradycję i „prawdziwy Kościół”. Jeśli prawdą jest, że drogę Kościoła należy rozumieć w dynamizmie Tradycji, „pochodzącej od Apostołów, rozwijającej się w Kościele pod opieką Ducha Świętego” (*Dei Verbum*, nr 8), to Sobór Watykański II stanowi najnowszy etap tego dynamizmu, w którym episkopat katolicki wsłuchiwał się w rozeznawanie drogi, jaką Duch Święty wskazywał Kościołowi. Wątpienie w Sobór to wątpienie w intencje Ojców, którzy na Soborze Powszechnym uroczyście sprawowali swoją władzę kolegialną *cum Petro et sub Petro*¹⁴, a w ostateczności wątpić w samego Ducha Świętego, który prowadzi Kościołem.

To właśnie Sobór Watykański II wyjaśnia sens decyzji o ponownym rozważeniu zezwolenia udzielonego przez moich Poprzedników. Wśród postulatów, na które Biskupi wskazali z największym naleganiami, wyłania się nacisk na pełne, świadome i czynne uczestnictwo

¹² Tamże.

¹³ Tamże.

¹⁴ Por. *Lumen gentium*, nr 23.

całego Ludu Bożego w liturgii¹⁵, zgodnie z tym, co wskazywał już Pius XII w encyklice *Mediator Dei* o odnowie liturgii¹⁶. Konstytucja *Sacrosanctum Concilium* potwierdziła to życzenie, dążąc do „odnowienia i rozwoju liturgii”¹⁷ i wskazując zasady, które powinny kierować reformą¹⁸. W szczególności ustalił, że zasady te dotyczą Rytu rzymskiego, podczas gdy w odniesieniu do innych prawowicie uznanych rytów prosił, aby zostały one „roztropnie i gruntownie zmienione w duchu zdrowej tradycji oraz aby im nadano nową żywotność, stosownie do współczesnych warunków i potrzeb”¹⁹. W oparciu o te zasady przeprowadzono reformę liturgiczną, która swój najwyższy wyraz znalazła w Mszałe rzymskim, opublikowanym w wydaniu wzorcowym przez św. Pawła VI²⁰ i poprawionym przez św. Jana Pawła II²¹. Należy więc uznać, że Ryt rzymski, wielokrotnie w ciągu wieków dostosowywany do potrzeb czasu, nie tylko zachowano, ale i odnowiono, „trzymając się wiernie Tradycji”²². Ci, którzy pragną z pobożnością celebrować według dawnej formy liturgicznej, nie będą mieli trudności z odnalezieniem w Mszałe rzymskim, zreformowanym według myśli Soboru Watykańskiego II, wszystkich elementów Rytu rzymskiego, a zwłaszcza Kanonu rzymskiego, który stanowi jeden z najbardziej charakterystycznych elementów.

Chcę dodać jeszcze jeden powód jako podstawę mojej decyzji: w słowach i postawach wielu osób coraz wyraźniej widać, że istnieje ścisły związek między wyborem celebracji według ksiąg liturgicznych sprzed Soboru Watykańskiego II a odrzuceniem Kościoła i jego instytucji w imię tego, co uważają za „prawdziwy Kościół”. Jest to zachowanie sprzeczne z komunią, podsycające dążenie do podziału – „Ja jestem Pawła, a ja Apollosa; ja jestem Kefasa, a ja Chrystu-

¹⁵ Acta et Documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando, Seria I, Volumen II, 1960.

¹⁶ Pius XII, Encyklika *Mediator Dei* (20 listopada 1947): AAS 39 (1949) 521–595.

¹⁷ Por. Sobór Watykański II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium* (4 grudnia 1963), nr 1, 14: AAS 56 (1964) 97.104.

¹⁸ Por. *Sacrosanctum Concilium*, nr 3.

¹⁹ Por. *Sacrosanctum Concilium*, nr 4.

²⁰ *Missale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum*, editio typica, 1970.

²¹ *Missale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum Ioannis Pauli PP. II cura recognitum*, editio typica altera, 1975; editio typica tertia, 2002; (reimpressio emendata, 2008).

²² Por. *Sacrosanctum Concilium*, nr 4.

sa” – na które Apostoł Paweł zareagował stanowczo²³. Właśnie w celu obrony jedności Ciała Chrystusa jestem zmuszony odwołać zezwolenie udzielone przez moich Poprzedników. Wypaczony użytek, jaki się z niego czyni, jest sprzeczny z powodami, które skłoniły ich do przyznania swobody odprawiania Mszy św. według *Missale Romanum* z 1962 r. Ponieważ „czynności liturgiczne nie są prywatnymi czynnościami, lecz uroczyście sprawowanymi obrzędami Kościoła, który jest «sakramentem jedności»²⁴, muszą być one sprawowane w komunii z Kościołem. Sobór Watykański II, potwierdzając zewnętrzne więzy włączenia do Kościoła – wyznanie wiary, sakramentów, komunii – potwierdził za św. Augustynem, że warunkiem zbawienia jest trwanie w Kościele nie tylko «ciałem», ale i «sercem»²⁵.

Droży Bracia w Biskupstwie, konstytucja *Sacrosanctum Concilium* wyjaśniła, że Kościół jest „sakramentem jedności”, ponieważ jest „ludem świętym, zjednoczonym i zorganizowanym pod zwierzchnictwem biskupów”²⁶. *Lumen gentium*, przypominając Biskupowi Rzymu, że jest „trwałym i widzialnym źródłem i fundamentem jedności zarówno biskupów, jak wszystkich wiernych”, mówi, że Wy jesteście „widzialnym źródłem i fundamentem jedności w swoich Kościołach partykularnych, uformowanych na wzór Kościoła powszechnego, w których istnieje i z których się składa jeden i jedyny Kościół katolicki”²⁷.

Odpowiadając na Wasze prośby, podejmuję stanowczą decyzję uchylenia wszystkich norm, instrukcji, zezwoleń i zwyczajów uprzednich względem obecnego motu proprio i uznania ksiąg liturgicznych promulgowanych przez świętych papieży Pawła VI i Jana Pawła II, zgodnie z dekretami Soboru Watykańskiego II, za jedyny wyraz *lex orandi* Rytu rzymskiego. Pocięsza mnie w tej decyzji fakt, że po Soborze Trydenckim św. Pius V również zniósł wszystkie obrzędy, które nie mogły poszczycić się udokumentowaną starożytnością, ustanawiając jeden *Missale Romanum* dla całego Kościoła łacińskiego. Przez cztery wieki *Missale Romanum* promulgowany przez św. Piusa V był więc głównym wyrazem *lex orandi* Rytu rzymskiego, pełniąc funkcję jednoczącą w Kościele. Nie dla zaprzeczenia godności i wspianiałości tego rytu Biskupi zgromadzeni na soborze powszechnym prosili

²³ 1 Kor 1, 12-13.

²⁴ Por. *Sacrosanctum Concilium*, nr 26.

²⁵ Por. *Lumen gentium*, nr 14.

²⁶ Por. *Sacrosanctum Concilium*, nr 26.

²⁷ Por. *Lumen gentium*, nr 23.

o jego zreformowanie; ich intencją było, aby „wierni nie uczestniczyli jak obcy lub milczący widzowie, lecz aby przez obrzędy i modlitwy misterium to dobrze rozumieli, w świętej czynności brali udział świadomie, pobożnie i czynnie”²⁸. Święty Paweł VI, przypominając, że dzieło dostosowania Mszału rzymskiego zostało rozpoczęte już przez Piusa XII, oświadczył, że rewizja Mszału rzymskiego, przeprowadzona w świetle najdawniejszych źródeł liturgicznych, miała na celu umożliwienie Kościołowi wznoszenia w różnych językach „jednej i tej samej modlitwy”, która wyrażałaby jego jedność²⁹. Pragnę, aby ta jedność została przywrócona w całym Kościele Rytu rzymskiego.

Sobór Watykański II, opisując katolickość Ludu Bożego, przypomina, że „we wspólnocie kościelnej prawomocnie istnieją Kościoły partykularne, korzystające z własnej tradycji. Pozostaje przy tym nienaruszony prymat Stolicy Piotrowej, która przewodzi całemu zgromadzeniu miłości, sprawuje opiekę nad prawowitymi odrębnościami, a jednocześnie czuwa, aby nie przeszkadzały one jedności, lecz raczej jej służyły”³⁰ [30]. W chwili gdy wypełniając moją posługę w służbie jedności, podejmuję decyzję o zawieszeniu zezwolenia udzielonego przez moich poprzedników, proszę Was, abyście dzielili ze mną ten ciężar jako formę uczestnictwa w trosce o cały Kościół. W motu proprio pragnąłem potwierdzić, że do Biskupa jako moderatora, promotora i stróża życia liturgicznego w Kościele, którego jest on zasadą jedności, należy normowanie celebracji liturgicznych. Do Was zatem, jako ordynariuszy miejsca, należy udzielanie zezwolenia w waszych Kościołach na używanie Mszału rzymskiego z 1962 r., stosując normy zawarte w niniejszym motu proprio. Przede wszystkim do Was należy działanie na rzecz powrotu do jednolitej formy celebracji, weryfikując w każdym przypadku prawdziwą sytuację grup celebrujących według tego *Missale Romanum*.

Wskazania dotyczące postępowania w diecezjach są podyktowane głównie dwiema zasadami: z jednej strony, aby zadbać o dobro tych, którzy się zakorzenili w uprzedniej formie celebracji i potrzebują czasu na powrót do Rytu rzymskiego promulgowanego przez świętych Pawła VI i Jana Pawła II; z drugiej strony, aby powstrzymać tworzenie nowych parafii personalnych, związanych bardziej z pragnieniem

²⁸ Por. *Sacrosanctum Concilium*, nr 48.

²⁹ Paweł VI, Konstytucja apostolska *Missale Romanum* (3 kwietnia 1969), AAS 61 (1969) 222.

³⁰ Por. *Lumen gentium*, nr 13.

i wolą poszczególnych prezbiterów, niż z rzeczywistą potrzebą „świętego wiernego Ludu Bożego”. Jednocześnie proszę Was o czuwanie, by każda liturgia była sprawowana godnie i z dochowaniem wierności księgom liturgicznym promulgowanym po Soborze Watykańskim II, bez ekscentryczności, które łatwo przeradzają się w nadużycia. Do tej wierności przepisom Mszału i ksiąg liturgicznych, w których odbija się reforma liturgiczna, jakiej pragnął Sobór Watykański II, niech będą wychowywani seminarzyści i nowi prezbiterzy.

Proszę Zmartwychwstałego Pana o Ducha dla Was, aby uczynił was mocnymi i wytrwałymi w służbie Ludowi, który Pan wam powierzył, aby przez waszą troskę i czujność wyrażał komunie także w jedności jednego Rytu, w którym zachowane jest wielkie bogactwo rzymskiej tradycji liturgicznej. Modłę się za Was. Wy módlcie się za mnie.

Rzym, 16 lipca 2021 r.

Franciszek

*Tłum: o. S. Tasiemski OP, ks. D. Ostrowski
/ Biuro ds. Komunikacji Zagranicznej KEP*

4

ORĘDZIE Ojca Świętego na XXXVI Światowy Dzień Młodzieży

**„Wstań. Ustanawiam cię świadkiem tego, co zobaczyłeś”
(Dz 26, 16)**

Drodzy młodzi!

Chciałbym raz jeszcze wziąć was za rękę, by wspólnie podążać w duchowej pielgrzymce, która prowadzi nas ku Światowemu Dniowi Młodzieży w Lizbonie w 2023 r.

W ubiegłym roku, na krótko przed wybuchem pandemii, podpisałem orędzie, którego temat brzmiał: „Młodzieńcze, tobie mówię: wstań!” (por. Łk 7, 14). W swej opatrzności, Pan już wówczas chciał nas przygotować na bardzo trudne wyzwanie, które stawało się naszym udziałem.

Na całym świecie trzeba było mierzyć się z cierpieniem spowodowanym utratą bliskich osób i społecznym odizolowaniem. Zagrożenie zdrowia sprawiło, że także wy, młodzi – z natury rzeczy nastawieni na to, co zewnętrzne – byliście pozbawieni możliwości wychodzenia, by udać się do szkoły, na uczelnię, do pracy, na spotkanie... Znaleźliście się w trudnych sytuacjach, do opanowywania których nie byliście przyzwyczajeni. Ci z was, którzy byli słabiej przygotowani i pozbawieni wsparcia, poczuli się zdezorientowani. W wielu przypadkach ujawniły się problemy rodzinne, jak również te związane z brakiem pracy, depresją, samotnością i uzależnieniami. Nie mówiąc o narastającym stresie, o napięciach i wybuchach złości, o wzroście przemocy.

Jednakże, dzięki Bogu, nie jest to jedyna strona medalu. O ile ta próba pokazała nasze słabości, o tyle pozwoliła też ujawnić się naszym zdolnościom, a wśród nich: predyspozycji do bycia solidarnym. We wszystkich częściach świata widzieliśmy wiele osób, a wśród nich licznych młodych ludzi, walczących o życie, siejących nadzieję, broniących wolności i sprawiedliwości, będących twórcami pokoju i budowniczymi mostów.

Kiedy młody człowiek upada, w pewnym sensie upada ludzkość. Ale jest też prawdą, że kiedy młody człowiek powstaje z upadku, to tak, jakby podnosił się cały świat. Drodzy młodzi, jakże wielki potencjał znajduje się w waszych rękach! Jaką siłę niesiecie w waszych sercach!

I tak dziś, raz jeszcze, Bóg mówi do każdego z was: „Powstań!”. Całym sercem mam nadzieję, że to przesłanie pomoże nam przygotować się na nowe czasy, na nową kartę w historii ludzkości. Jednak ponowne rozpoczęcie nie jest możliwe bez was, drodzy młodzi. Aby powstać, świat potrzebuje waszej siły, waszego entuzjazmu, waszego zapału. I w tym kontekście chciałbym wspólnie z wami podjąć medytację nad fragmentem Dziejów Apostolskich, w którym Jezus mówi do Pawła: „Wstań. Ustanawiam cię świadkiem tego, co zobaczyłeś” (por. Dz 26, 16).

Paweł świadkiem wobec króla

Werset, który stał się inspiracją dla tematu Światowego Dnia Młodzieży 2021, zaczerpnięty jest ze świadectwa Pawła wobec króla Agryppy w czasie, gdy był przetrzymywany w więzieniu. On, niegdyś wróg i prześladowca chrześcijan, teraz był sądzony właśnie ze względu na swą wiarę w Chrystusa. Z perspektywy około dwudziestu pięciu lat Apostoł opowiada swoją historię i fundamentalne wydarzenie, jakim było jego spotkanie z Chrystusem.

Paweł wyznaje, że w przeszłości prześladował chrześcijan, aż pewnego dnia, gdy udawał się do Damaszku, by aresztować niektórych spośród nich, światło „jaśniejsze od słońca” ogarnęło jego i jego towarzyszy podróży (por. Dz 26, 13), ale tylko on usłyszał „głos”: Jezus zwraca się do niego i woła go po imieniu.

„Szawle, Szawle!”

Przyjrzyjmy się wspólnie głębiej temu wydarzeniu. Wołając go po imieniu, Pan pozwala Szawłowi zrozumieć, że zna go osobiście. To tak, jakby mu powiedział: Wiem, kim jesteś, wiem, co zamierzasz, ale mimo wszystko zwracam się właśnie do ciebie. Woła go dwukrotnie, na znak powołania wyjątkowego i bardzo ważnego, tak jak uczynił to z Mojżeszem (por. Wj 3, 4) i z Samuelem (por. 1 Sm 3, 10). Upadając na ziemię, Szaweł przyznaje, że jest świadkiem Boskiej manifestacji, potężnego objawienia, które nim wstrząsa, ale go nie unicestwia, a wręcz przeciwnie: wzywa go po imieniu.

W efekcie, jedynie osobiste, nie anonimowe spotkanie z Chrystusem zmienia życie. Jezus pokazuje, że zna dobrze Szawła, że „zna jego wnętrze”. Nawet jeśli Szaweł jest prześladowcą, nawet jeśli w jego sercu panuje nienawiść względem chrześcijan, Jezus wie, że jest to spowodowane niewiedzą i chce okazać w nim swoje miłosierdzie. To właśnie jest ta łaska, ta niezasłużona i bezwarunkowa miłość, światło, które radykalnie zmieni życie Szawła.

„Kto jesteś, Panie?”

Wobec tej tajemniczej obecności, która wzywa go po imieniu, Szaweł pyta: „Kto jesteś, Panie?” (Dz 26, 15). To pytanie jest nie-

zwykle ważne i wszyscy, wcześniej czy później, musimy je postawić w naszym życiu. Nie wystarczy usłyszeć o Chrystusie od innych, konieczna jest osobista rozmowa z Nim. Tym, w istocie, jest modlitwa. Jest bezpośrednią rozmową z Jezusem, nawet jeśli być może mamy jeszcze nieuporządkowane serce, umysł pełen wątpliwości albo wręcz pogardy wobec Chrystusa i chrześcijan. Chciałbym, aby każdy młody człowiek w głębi swego serca zdobył się na postawienie tego pytania: „Kto jesteś, Panie?”.

Nie możemy zakładać, że wszyscy znają Jezusa, nawet w epoce Internetu. Pytanie, które wiele osób kieruje do Jezusa i do Kościoła brzmi właśnie tak: „Kim jesteś?”. W całej opowieści o powołaniu św. Pawła jest to jedyny moment, w którym zabiera on głos. A na jego pytanie Pan odpowiada bezzwłocznie: „Ja jestem Jezus, którego ty prześladujesz” (Dz 26, 15).

„Ja jestem Jezus, którego ty prześladujesz”

Przez tę odpowiedź Pan Jezus objawia Szawłowi wielką tajemnicę: że utożsamia się On z Kościołem i chrześcijanami. Dotąd bowiem Szaweł nie widział nic z Jezusa w inny sposób, jak tylko przez wiernych, których zamykał w więzieniach (por. Dz 26, 10), za których skazaniem na śmierć sam głosował (Dz 26, 10). I widział, jak chrześcijanie odpowiadali dobrem na zło, na nienawiść – miłością, akceptując niesprawiedliwości, przemoc, obelgi i prześladowania znoszone dla imienia Chrystusa. Zatem, krótko mówiąc, Szaweł – nie wiedząc o tym – spotkał już Chrystusa: spotkał Go w chrześcijanach!

Ileż razy słyszeliśmy, jak mówi się: „Jezus tak, Kościół nie”, jakby jedno mogło być alternatywą dla drugiego. Nie można poznać Jezusa, nie znając Kościoła. Nie można poznać Jezusa inaczej, jak przez braci i siostry z Jego wspólnoty. Nie można mówić, że jest się w pełni chrześcijanami, jeśli nie żyje się eklezjalnym wymiarem wiary.

„Trudno ci wierzyć przeciwko ościeniowi”

To są słowa, które Pan kieruje do Szawła, kiedy ten upada na ziemię. Ale to tak, jakby już od jakiegoś czasu mówił do niego w tajemniczy sposób, próbując go przyciągnąć, a Szaweł stawiał opór. Ten sam słodki „wyrzut” nasz Pan kieruje do każdego młodego człowieka, który się oddala: „Jak długo będziesz ode mnie uciekał? Dlaczego nie

słyszysz, że cię wołam? Czekam na twój powrót”. Tak jak prorok Jeremiasz, mówimy czasem: „nie będę Go już wspominał” (Jr 20, 9). Ale w sercu każdego jest niczym płonący ogień: nawet jeśli będziemy próbowali go ograniczyć, nie uda nam się, bowiem jest od nas większy.

Pan wybiera tego, kto wręcz go prześladuje, całkowicie wrogiemu Jemu i Jego uczniom. Ale dla Boga nie ma osoby, która byłaby stracona. Za sprawą osobistego spotkania z Nim zawsze jest możliwe rozpoczęcie na nowo. Żaden młody człowiek nie jest poza zasięgiem łaski i miłosierdzia Bożego. O żadnym nie można powiedzieć: jest zbyt daleko... jest zbyt późno... Iluż młodych z zapałem przeciwstawia się i robi na opak, ale w sercu noszą ukrytą potrzebę zaangażowania się, kochania ze wszystkich sił, identyfikowania się z pewną misją! Jezus w młodym Szawle widzi właśnie to.

Uznać własną ślepotę

Możemy sobie wyobrazić, że przed spotkaniem z Chrystusem Szaweł był w pewnym sensie „napełniony sobą”, uważając się za „wielkiego” ze względu na swoją spójność moralną, na swój zapał, swoje pochodzenie, swoją kulturę. Oczywiście, był przekonany, że postępuje sprawiedliwie. Ale kiedy objawia mu się Pan, zostaje „uziemiony” i staje się ślepy. Niespodziewanie odkrywa, że nie jest w stanie widzieć, nie tylko fizycznie, ale też duchowo. To, czego był pewien, chwieje się. W głębi duszy przeczuwa, że to, co poruszało go z tak wielkim zapałem – zapał do likwidowania chrześcijan – było zupełnie błędne. Zdaje sobie sprawę, że nie jest absolutnym posiadaczem prawdy, przeciwnie: że jest od niej bardzo daleko. I wraz z jego przekonaniem upada także jego „wielkość”. Niespodziewanie odkrywa, że jest zagubiony, kruchy, „mały”.

Ta pokora – świadomość własnych ograniczeń – jest fundamentalna! Kto myśli, że wie wszystko o sobie samym, o innych, a nawet o prawdzie religijnej, temu trudno będzie spotkać Chrystusa. Szaweł, stając się ślepy, stracił swoje punkty odniesienia. Został sam w ciemności, a jedyne, co pozostało dla niego jasne, to światło, które zobaczył, i głos, który usłyszał. Cóż za paradoks: właśnie wówczas, gdy ktoś odkrywa, że jest ślepy, zaczyna widzieć!

Po olśnieniu w drodze do Damaszku Szaweł będzie wołał być nazywany Pawłem, co znaczy „mały”. Nie chodzi o **ksywkę** czy też o „pseudonim artystyczny” – często używane także przez zwykłych

ludzi: spotkanie z Chrystusem sprawiło, że naprawdę się tak poczuł, burząc mur, który nie pozwalał mu stanąć w prawdzie o sobie. W odniesieniu do samego siebie przyznaje on: „Jestem bowiem najmniej-szy ze wszystkich apostołów i niegodzien zwać się apostołem, bo prześladowałem Kościół Boży” (1 Kor 15, 9).

Święta Teresa z Lisieux, tak jak inni święci, lubiła powtarzać, że pokora jest prawdą. W dzisiejszych dniach tyle „historii” warunkuje nasze dni, zwłaszcza w sieciach społecznościowych, często kunsztownie przygotowanych, z wieloma **ustawieniami**, kamerami, zróżnicowanymi tłami. Często ludzie szukają światła reflektorów, zmyślnie ustawionych, aby móc pokazać „przyjaciołom” i *followersom* obraz siebie samych, który czasem nie odzwierciedla prawdy. Chrystus, Światło Południa, przychodzi, by oświecić nas i by przywrócić nam naszą autentyczność, uwalniając nas ze wszystkich masek. Pokazuje nam wyraźnie, kim jesteśmy, bowiem kocha nas takich, jakimi jesteśmy.

Zmienić perspektywę

Nawrócenie Pawła to nie cofnięcie się, ale otwarcie na zupełnie nową perspektywę. Rzeczywiście, kontynuuje on wędrówkę do Damaszku, ale nie jest już tym, kim był wcześniej, jest inną osobą (por. Dz 22, 10). Można nawrócić się i odnowić w codziennym życiu, wykonując czynności, które zazwyczaj wykonujemy, ale z sercem przemienionym i nowymi motywacjami. W tym przypadku Jezus wprost prosi Pawła, by udał się aż do Damaszku, dokąd wcześniej się kierował. Paweł jest posłuszny, ale teraz cel i perspektywa jego podróży zmieniły się radykalnie. Odtąd będzie widział rzeczywistość nowymi oczami. Przedtem były to oczy prześladowcy-mściciela, odtąd będą to oczy ucznia-świadka. W Damaszku Ananiasz go ochrzci i wprowadzi do wspólnoty chrześcijańskiej. W milczeniu i modlitwie Paweł pogłębi osobiste doświadczenie i nową tożsamość daną mu przez Pana Jezusa.

Nie rozpraszać siły i zapału młodych ludzi

Sposób bycia Pawła, zanim spotkał on Jezusa Zmartwychwstałego, nie jest nam zupełnie obcy. Ileż siły i ileż zapału zamieszkuje również w waszych sercach, drodzy młodzi! Ale jeśli ciemność wokół was i w was samych przeszkadza wam we właściwym widzeniu, grozi

wam, że zatracicie się w bitwach pozbawionych sensu, a wręcz, że staniecie się agresywni. I, niestety, pierwszymi ofiarami staniecie się wy i ci, którzy są wam bliscy. Istnieje też groźba walki o sprawy, które początkowo bronią słusznych wartości, ale które, doprowadzone do rozdrażnienia, stają się destrukcyjnymi ideologiami. Iluż młodych dzisiaj, być może motywowanych przez własne przekonania polityczne lub religijne, staje się ostatecznie narzędziami przemocy i zniszczenia w życiu wielu! Niektórzy, czując się w świecie cyfrowym jak w domu, odnajdują w przestrzeni wirtualnej i w sieciach społecznościowych nowe pola bitew, bez skrupułów posługując się bronią *fake newsów*, aby rozsiewać truciznę i niszczyć przeciwników.

Kiedy Pan wkracza w życie Pawła, nie przekreśla jego osobowości, nie likwiduje jego zapału i jego pasji, ale sprawia, że te jego zdolności stają się owocne, aby uczynić z niego wielkiego ewangelizatora aż po krańce ziemi.

Apostoł Narodów

Paweł będzie odtąd znany jako „Apostoł Narodów”: on, który był faryzeuszem drobiazgowo przestrzegającym Prawa! Oto kolejny paradoks: Pan pokłada swą ufność właśnie w tym, który Go przesładował. Niczym Paweł, każdy z nas może usłyszeć w głębi serca ten głos, który mówi: „Ufam ci. Znam twoją historię i biorę ją w swoje ręce, wraz z tobą. Nawet jeśli często byłeś przeciwko Mnie, wybieram ciebie i czynię cię moim świadkiem”. Boska logika może z najgorszego prześladowcy uczynić wielkiego świadka.

Uczeń Chrystusa jest wezwany do bycia „światłem świata” (Mt 5, 14). Paweł musi świadczyć o tym, co widział, ale teraz pozostaje ślepy. Znowu mamy do czynienia z paradoksem! Ale właśnie przez to osobiste doświadczenie Paweł będzie w stanie utożsamić się z tymi, do których Pan go posyła. Bowiem w rzeczywistości został on uczyniony świadkiem, „aby otworzył im oczy i odwrócił od ciemności do światła” (Dz 26, 18).

„Powstań i świadcz!”

Przyjmując nowe życie otrzymane na chrzcie świętym, otrzymujemy także misję od Pana: „Będziesz Mi świadkiem!”. To misja, której poświęcenie się odmienia życie.

Dzisiaj zaproszenie Chrystusa do Pawła jest skierowane do każdego i każdej z was młodych: Powstań! Nie możesz pozostać na ziemi, „użalając się nad sobą”, czeka na ciebie misja! Także ty możesz być świadkiem dzieł, które Jezus zaczął w tobie wypełniać. Dlatego w imię Chrystusa, mówię ci:

– Powstań i świadcz o swoim doświadczeniu ślepeca, który napotkał światło, zobaczył dobro i piękno Boga w sobie samym, w innych i we wspólnocie Kościoła, która przewycięża każdą samotność.

– Powstań i świadcz o miłości i szacunku, które można wprowadzać w relacje międzyludzkie, w życie rodzinne, w dialog pomiędzy rodzicami i dziećmi, młodymi i starszymi.

– Powstań i broń sprawiedliwości społecznej, prawdy i prawości, praw człowieka, prześladowanych, ubogich i kruchych, tych, którzy nie mają głosu w społeczeństwie, migrantów.

– Powstań i świadcz o nowym spojrzeniu, które pozwala ci patrzeć na stworzenie oczami pełnymi zachwytu, pozwala ci rozpoznawać w planecie Ziemi nasz wspólny dom i daje ci odwagę bronienia ekologii integralnej.

– Powstań i świadcz o tym, że przegrane życie może być odbudowane, że osoby, które już obumarły w duchu, mogą powrócić do życia, że osoby zniewolone mogą na powrót stać się wolnymi, że serca pogrążone w smutku mogą odzyskać radość.

– Wstań i świadcz z radością, że Chrystus żyje! Nieś jego przesłanie miłości i zbawienia wśród twoich rówieśników, w szkole, na uczelni, w pracy, w świecie cyfrowym, wszędzie.

Pan Bóg, Kościół, papież ufają wam i ustanawiają was świadkami wobec tylu innych młodych ludzi, których spotykacie na „drogach do Damaszku” naszych czasów. Nie zapominajcie: „jeśli ktoś rzeczywiście doświadczył miłości Boga, który go zbawia, nie potrzebuje wiele czasu, by zacząć Go głosić, nie może oczekiwać, aby udzielono mu wielu lekcji lub długich instrukcji. Każdy chrześcijanin jest misjonarzem w takiej mierze, w jakiej spotkał się z miłością Boga w Chrystusie Jezusie” (Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium*, nr 120).

Powstańcie i świętujcie ŚDM w Kościołach lokalnych!

Wobec wszystkich was, młodych całego świata, ponawiam zaproszenie do wzięcia udziału w tej duchowej pielgrzymce, która poprowadzi nas ku obchodom Światowego Dnia Młodzieży w Lizbonie

w 2023 r. Jednakże najbliższe spotkanie odbędzie się w waszych Kościołach lokalnych, w różnych diecezjach i eparchiach świata, gdzie w uroczystość Chrystusa Króla Wszechświata będzie obchodzony – na poziomie lokalnym – Światowy Dzień Młodzieży 2021.

Mam nadzieję, że wszyscy będziemy mogli przeżywać te poszczególne etapy jako prawdziwi pielgrzymi, a nie „turyści wiary”! Otwórzmy się na niespodzianki Pana Boga, który chce rozświetlić swoim światłem naszą drogę. Otwórzmy się na słuchanie Jego głosu, także przez naszych braci i nasze siostry. W ten sposób będziemy pomagali sobie nawzajem wspólnie powstawać, a w tym trudnym momencie historii staniemy się prorokami nowych czasów, pełnych nadziei! Najświętsza Maryja Panna wstawia się za nami.

Rzym, u św. Jana na Lateranie,
14 września 2021 r., w święto Podwyższenia Krzyża Świętego

Franciszek

5

ORĘDZIE

Ojca Świętego

na 107. Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy

26 września 2021 r.

„Ku stale rosnącemu «my»”

Drodzy Bracia i Siostry!

W encyklice *Fratelli tutti* wyraziłem troskę i pragnienie, które wciąż zajmują ważne miejsce w moim sercu: „Po zakończeniu kryzysu zdrowotnego najgorszą reakcją byłoby popadnięcie jeszcze bardziej w gorączkę konsumpcjonizmu i w nowe formy postaw samozachowawczego egoizmu. Daj Boże, aby w końcu nie było już «innych», a tylko «my»”¹.

¹ Franciszek, Encyklika *Fratelli tutti* (4 października 2020), nr 35.

Z tego powodu postanowiłem poświęcić orędzie na 107. Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy tematowi: „Ku stale rosnącemu «my»”, pragnąc w ten sposób wskazać jasną perspektywę dla naszej wspólnej podróży w tym świecie.

Dzieje „nas”

Perspektywa ta jest obecna w samym stwórczym planie Boga: „Stworzył więc Bóg człowieka na swój obraz, na obraz Boży go stworzył: stworzył mężczyznę i niewiastę. Po czym Bóg im błogosławił, mówiąc do nich: «Bądźcie płodni i rozmnażajcie się»” (Rdz 1, 27-28). Bóg stworzył nas jako mężczyznę i kobietę, istoty różne i uzupełniające się, abyśmy razem tworzyli **my**, które miało stale rosnać wraz pomnażaniem się pokoleń. Bóg stworzył nas na swój obraz, na obraz swego Jednego i Trójjednego istnienia, komunii w różnorodności.

A kiedy z powodu swego nieposłuszeństwa człowiek oddalił się od Boga, Bóg w swoim miłosierdziu zechciał zaproponować drogę pojednania: nie jednostkom, ale całemu ludowi, owemu **my**, które miało zawierać w sobie całą rodzinę ludzką, wszystkie narody: „Oto przybytek Boga z ludźmi: i zamieszka wraz z nimi, i będą oni Jego ludem, a On będzie «Bogiem z nimi»” (Ap 21, 3).

Historia zbawienia dostrzega zatem pewne **my** na początku i pewne **my** na końcu, a w jej centrum znajduje się tajemnica Chrystusa, który umarł i zmartwychwstał, „aby wszyscy stanowili jedno” (J 17, 21). Obecny czas pokazuje nam jednak, że **my**, którego pragnie Bóg, jest rozbite i rozdrobnione, zranione i zniekształcone. A okazuje się to szczególnie w momentach poważniejszych kryzysów, tak jak obecnie w przypadku pandemii. Zamknięte i agresywne nacjonalizmy² oraz radykalny indywidualizm³ rozbijają czy też dzielą nas, zarówno w świecie, jak i w obrębie Kościoła. A najwyższą cenę płacą ci, którzy najłatwiej mogą zostać **innymi**: cudzoziemcy, migranci, zmarginalizowani, ci, którzy mieszkają na peryferiach egzystencjalnych.

W rzeczywistości wszyscy znajdujemy się w tej samej łodzi i jesteśmy wezwani do zaangażowania się, żeby nie było już więcej murów, które nas oddzielają, aby nie było więcej **innych**, ale tylko jedno **my**, tak wielkie, jak cała ludzkość. Dlatego też korzystam z okazji, jaką sta-

² Por. tamże, nr 11.

³ Por. tamże, nr 105.

nowi ten Dzień, by zwrócić się z podwójnym apelem o wspólne podążanie ku coraz większemu **my**, a zwracam się przede wszystkim do wiernych katolików, a następnie do wszystkich mężczyzn i kobiet świata.

Kościół coraz bardziej katolicki

Dla członków Kościoła katolickiego to wezwanie przekłada się na zobowiązanie do coraz większej wierności swojej **katolickości**, realizując to, co św. Paweł polecał wspólnocie w Efezie: „Jedno jest Ciało i jeden Duch, bo też zostaliście wezwani do jednej nadziei, jaką daje wasze powołanie. Jeden jest Pan, jedna wiara, jeden chrzest” (Ef 4, 4-5).

Istotnie, katolickość Kościoła, jego powszechność, jest rzeczywistością, którą należy przyjmować i przeżywać w każdej epoce, zgodnie z wolą i łaską Pana, który obiecał być z nami zawsze, aż do końca czasów (por. Mt 28, 20). Jego Duch czyni nas zdolnymi do przyjęcia wszystkich, aby tworzyć komunię w różnorodności, zestrajając różnice, ale nigdy nie narzucając jednorodności, która depersonalizuje. W spotkaniu z odmiennością cudzoziemców, migrantów, uchodźców i w dialogu międzykulturowym, który może się z niego zrodzić, otrzymujemy możliwość wzrastania jako Kościół, możliwość wzajemnego ubogacania się. Każdy ochrzczony, gdziekolwiek by się nie znajdował, jest bowiem z mocy prawa członkiem lokalnej wspólnoty kościelnej, członkiem jednego Kościoła, mieszkańcem jednego domu, członkiem jednej rodziny.

Wierni katolicy są wezwani do zaangażowania się, każdy rozpoczynając od wspólnoty, w której żyje, na rzecz tego, aby Kościół stawał się coraz bardziej inkluzywny, kontynuując misję powierzoną przez Jezusa Chrystusa Apostołom: „Idźcie i głoscie: «Bliskie już jest królestwo niebieskie». Uzdrawiajcie chorych, wskrzeszajcie umarłych, oczyszczajcie trędowatych, wypędzajcie złe duchy! Darmo otrzymaliście, darmo dawajcie!” (Mt 10, 7-8).

Dzisiaj Kościół jest wezwany do wyjścia na ulice peryferii egzystencjalnych, aby leczyć zranionych i szukać zagubionych, bez uprzedzeń i lęku, bez prozelityzmu, ale w gotowości do poszerzenia swojego przybytku, aby móc przyjąć wszystkich. Wśród mieszkańców peryferii znajdziemy wielu migrantów i uchodźców, przesiedleńców i ofiary handlu ludźmi, którym Pan chce objawić swoją miłość i ogłosić swoje zbawienie. „Fale migracyjne stanowią nowy «obszar» misyjny, dogodną okazję, by głosić Jezusa Chrystusa i Jego Ewangelię, nie ruszając się ze swojego środowiska, by konkretnie dawać świadectwo

o wierze chrześcijańskiej w miłości i przy głębokim poszanowaniu innych form wyrazu religijnego. Spotkanie z migrantami i uchodźcami innych wyznań i religii jest żynym gruntem do rozwijania szczerego i ubogacającego dialogu ekumenicznego i międzyreligijnego⁴.

Świat coraz bardziej inkluzywny

Do wszystkich mężczyzn i kobiet na świecie kieruję mój apel, abyśmy podążali razem ku coraz szerszemu „**my**”, abyśmy odbudowali rodzinę ludzką, by razem tworzyć naszą przyszłość sprawiedliwości i pokoju, upewniając się, że nikt nie zostanie wykluczony.

Przyszłość naszych społeczeństw to przyszłość „pełna barw”, ubogacona różnorodnością i relacjami międzykulturowymi. Dlatego też musimy dziś nauczyć się żyć razem w harmonii i pokoju. Szczególnie jest mi bliski obraz „chrztu” Kościoła w dniu Pięćdziesiątnicy, obraz mieszkańców Jeruzolimy słuchających nauki o Zbawieniu zaraz po zstąpieniu Ducha Świętego: „Partowie i Medowie, i Elamici, i mieszkańcy Mezopotamii, Judei oraz Kapadocji, Pontu i Azji, Frygii oraz Pamfilii, Egiptu i tych części Libii, które leżą blisko Cyreny, i przybylsze z Rzymu, Żydzi oraz prozelici, Kreteńczycy i Arabowie – słyszymy ich głoszących w naszych językach wielkie dzieła Boże” (Dz 2, 9-11).

Jest to ideał nowego Jeruzalem (por. Iz 60; Ap 21, 3), w którym wszystkie narody spotykają się w pokoju i harmonii, sławiąc dobroć Boga i cuda stworzenia. Aby jednak osiągnąć ten ideał, musimy wszyscy starać się zburzyć mury, które nas oddzielają i budować mosty, które sprzyjają kulturze spotkania, świadomi istniejących między nami głębokich wzajemnych powiązań. W tej perspektywie, współczesne migracje dają nam możliwość przezwyciężenia naszych lęków, aby pozwolić się ubogacić różnorodnością tego daru, jakim jest każdy z nas. Zatem, jeśli tylko tego chcemy, możemy przekształcić granice w uprzywilejowane miejsca spotkania, gdzie może rozkwitnąć cud coraz większego „**my**”.

Zwracam się do wszystkich mężczyzn i kobiet na świecie, prosząc, aby dobrze wykorzystali dary, które nam powierzył Pan, w celu ocalenia Jego stworzenia i uczynienia go jeszcze piękniejszym. „Pewien człowiek szlachetnego rodu udał się w kraj daleki, aby uzyskać

⁴ *Przemówienie do dyrektorów krajowych duszpasterstwa ds. migrantów*, 22 września 2017, „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 2017, Nr 10 (396), s. 43.

dla siebie godność królewską i wrócić. Przywołał więc dziesięciu sług swoich, dał im dziesięć min i rzekł do nich: «Zarabiajcie nimi, aż wrócę» (Łk 19, 12-13). Pan zażąda od nas zdania sprawy z tego, co uczyniliśmy! Aby jednak zapewnić naszemu wspólnemu domowi właściwą opiekę, musimy budować coraz szersze „**my**”, coraz bardziej współodpowiedzialne, mocno przekonani, że każde dobro czynione światu jest czynione dla obecnych i przyszłych pokoleń. Chodzi o zaangażowanie osobiste i zbiorowe, które bierze na siebie odpowiedzialność za wszystkich braci i siostry, którzy nadal cierpią, gdy dążymy do osiągnięcia rozwoju bardziej trwałego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu. Jest to zaangażowanie, które nie czyni rozróżnienia między ludnością rodzimą a cudzoziemcami, między mieszkańcami a gośćmi, ponieważ dotyczy wspólnego skarbu, z troski o który nikt nie powinien być wykluczony, podobnie jak z czerpania zeń korzyści.

Marzenie się rozpoczyna

Prorok Joel przepowiedział mesjańską przyszłość jako czas marzeń i wizji inspirowanych przez Ducha Świętego: „Wyleję potem Ducha mego na wszelkie ciało, a synowie wasi i córki wasze prorokować będą, starcy wasi będą śnili, a młodzieńcy wasi będą mieli widzenia” (Jl 3, 1). Jesteśmy wezwani do wspólnego marzenia. Nie możemy bać się marzyć i czynić to wspólnie, jako jedna ludzkość, jako towarzysze tej samej drogi, jako synowie i córki tej samej ziemi, która jest naszym wspólnym domem, wszyscy jesteśmy siostrami i braćmi⁵.

Modlitwa

Święty i umiłowany Ojcze,
 Twój Syn Jezus nauczył nas,
 że w niebie powstaje wielka radość
 kiedy ktoś, kto był zagubiony,
 odnalazł się,
 gdy ktoś, kto został wykluczony, odrzucony lub odtrącony,
 jest przyjmowany z powrotem do naszego „**my**”,
 które staje się w ten sposób coraz większe.

⁵ Por. *Fratelli tutti*, nr 8.

Prosimy Cię, udziel wszystkim uczniom Jezusa
i wszystkim ludziom dobrej woli
łaski pełnienia Twojej woli w świecie.
Pobłogosław każdy gest akceptacji i pomocy,
która wprowadza każdego uchodźcę
do „**my**” wspólnoty i Kościoła,
aby nasza ziemia mogła się stać,
tak jak Ty ją stworzyłeś,
wspólnym domem wszystkich braci i siostr. Amen.

Rzym, u św. Jana na Lateranie,
3 maja 2021 r.,
w święto Świętych Apostołów Filipa i Jakuba

Franciszek

6

ORĘDZIE

na 55. Światowy Dzień Pokoju
1 stycznia 2022 r.

*Dialog międzypokoleniowy, edukacja, praca:
narzędziami budowania trwałego pokoju*

1. „**Jak są pełne wdzięku na górach nogi zwiastuna, [...] który ogłasza pokój**” (Iz 52, 7)

Słowa proroka Izajasza wyrażają pocieszenie, westchnienie ulgi ludu wygnanego, wyczerpanego przemocą i niesprawiedliwością, narażonego na upokorzenie i śmierć. Prorok Baruch zastanawiał się nad tym: „Cóż się to stało, Izraelu, że jesteś w kraju nieprzyjaciół, wynędzniały w ziemi obcej, uważany za nieczystego na równi z umarłymi, zaliczony do tych, co schodzą do Otchłani?” (Ba 3, 10-11). Dla tych ludzi przybycie **zwiastuna pokoju** oznaczało nadzieję na odrodzenie się z gruzów historii, początek świetlanej przyszłości.

Także dzisiaj droga pokoju, którą św. Paweł VI nazwał nowym imieniem **rozwoju integralnego**¹, pozostaje niestety daleko od realnego życia bardzo wielu mężczyzn i kobiet, a tym samym rodziny ludzkiej, która jest obecnie w pełni wzajemnie połączona. Mimo wielu wysiłków zmierzających do konstruktywnego dialogu między narodami, nasila się ogłuszający zgiełk wojen i konfliktów, postępują choroby o rozmiarach pandemii, pogłębiają się skutki zmian klimatycznych i degradacji środowiska, pogłębia się tragedia głodu i pragnienia, a dominuje model gospodarczy oparty na indywidualizmie, a nie na solidarnym dzieleniu się. Podobnie jak w czasach starożytnych proroków, tak i dzisiaj nie ustaje **wołanie ubogich i ziemi**², by błagać o sprawiedliwość i pokój.

W każdej epoce pokój jest zarówno darem Bożym, jak i owocem wspólnego zaangażowania. Istnieje bowiem pewna „architektura” pokoju, w której uczestniczą różne instytucje społeczne, i istnieje „rzemiosło” pokoju, które angażuje każdego z nas osobiście³. Wszyscy mogą współdziałać w budowaniu bardziej pokojowego świata: począwszy od własnego serca, przez relacje w rodzinie, społeczeństwie i środowisku, aż po relacje między narodami i między państwami.

Chciałbym zaproponować tutaj **trzy drogi** na rzecz budowania trwałego pokoju. Przede wszystkim **dialog międzypokoleniowy**, jako podstawa realizacji wspólnych planów. Po drugie, **edukacja** jako czynnik wolności, odpowiedzialności i rozwoju. Wreszcie, **działania** na rzecz pełnej realizacji ludzkiej godności. Są to trzy elementy niezbędne do „powstania ugody społecznej”⁴, bez której każdy projekt pokojowy jest niespójny.

2. Dialog międzypokoleniowy na rzecz budowania pokoju

W świecie, gdzie nadal panuje pandemia, która spowodowała na-
zbyt wiele problemów, „niektórzy próbują uciec od rzeczywistości,
chroniąc się w prywatne światy, a inni stawiają jej czoło z destrukcyjną
przemocą, ale między egoistyczną obojętnością a protestem

¹ Por. Paweł VI, Encyklika *Populorum progressio* (26 marca 1967), nr 76 nn.

² Por. Franciszek, Encyklika, *Laudato si'* (24 maja 2015), nr 49.

³ Por. Franciszek, Encyklika *Fratelli tutti* (3 października 2020), nr 231.

⁴ Tamże, nr 218.

odwołującym się do przemocy istnieje opcja, która jest zawsze możliwa – dialog. Dialog między pokoleniami”⁵.

Każdy szczery dialog, choć nie jest pozbawiony słusznej i pozytywnej dialektyki, zawsze wymaga podstawowego zaufania między rozmówcami. Musimy powrócić do tego wzajemnego zaufania i je odzyskać! Obecny kryzys sanitarny spotęgował u wszystkich poczucie osamotnienia i wycofania się w głąb siebie. Samotności osób starszych towarzyszy u młodych poczucie bezsilności i brak wspólnego pomysłu na przyszłość. Ten kryzys jest z pewnością bolesny. Ale może też w nim wyrazić się to, co w ludziach najlepsze. Podczas pandemii widzieliśmy bowiem na całym świecie wielkoduszne świadectwa współczucia, dzielenia się i solidarności.

Dialog oznacza słuchanie siebie nawzajem, konfrontowanie się, zgadzanie się i podążanie razem. Wspieranie tego wszystkiego między pokoleniami oznacza spulchnianie twardej i jałowej gleby konfliktu i odrzucenia, aby uprawiać tam nasiona trwałego i wspólnego pokoju.

Podczas gdy rozwój technologiczny i gospodarczy często dzielił pokolenia, to współczesne kryzysy ujawniają pilność ich przymierza. Z jednej strony ludzie młodzi potrzebują doświadczenia egzystencjalnego, mądrościowego i duchowego osób starszych. Z drugiej natomiast strony osoby starsze potrzebują wsparcia, miłości, kreatywności i dynamizmu młodych.

Wielkie wyzwania społeczne i procesy budowania pokoju nie mogą się obejść bez dialogu między strażnikami pamięci – osobami starszymi – a tymi, którzy niosą historię dalej – młodymi. Nie mogą się też obyć bez gotowości każdego do uczynienia miejsca drugiemu, niedomagania się, by zajmować całą scenę, realizując swoje doraźne interesy, jakby nie było przeszłości i przyszłości. Przeżywany przez nas światowy kryzys wskazuje nam, w spotkaniu i dialogu między pokoleniami, siłę napędową zdrowej polityki, która nie zadowala się zarządzaniem istniejącej sytuacji „łatkami lub szybkimi rozwiązaniami”⁶, ale która oferuje siebie jako wzniosłą formę miłości do drugiego człowieka⁷, w poszukiwaniu wspólnych i zrównoważonych projektów.

Jeśli w obliczu trudności będziemy umieli praktykować ten dialog międzypokoleniowy, to będziemy mogli „być dobrze zakorzenieni

⁵ Tamże, nr 199.

⁶ Tamże, nr 179.

⁷ Por. tamże, nr 180.

w terażniejszości, i z tego miejsca spotykać się z przeszłością i przyszłością. Spotykać się z przeszłością, aby uczyć się z historii i leczyć rany, które niekiedy nas uwarunkowują. Spotykać się z przyszłością, aby umocnić entuzjazm, aby marzenia wypuściły pędy, by rozbudzić prorocstwa, żeby rozkwitały nadzieje. Tak więc zjednoczeni możemy uczyć się od siebie nawzajem⁸. Bez korzeni, jakże mogłyby rosnać drzewa i przynosić owoce?

Wystarczy, że pomyślimy o kwestii dbania o nasz wspólny dom. Środowisko naturalne samo w sobie „jest pożyczką, którą każde pokolenie otrzymuje i powinno przekazywać następnym pokoleniom”⁹. Należy zatem doceniać i wspierać wielu młodych, którzy dążą do świata bardziej sprawiedliwego, troszczącego się o ochronę stworzenia, powierzonego naszej pieczy. Czynią to z niepokojem i entuzjazmem, a przede wszystkim z poczuciem odpowiedzialności w obliczu pilnej potrzeby zmiany kursu¹⁰, jaką narzucają nam trudności wynikające z dzisiejszego kryzysu etycznego i społeczno-środowiskowego¹¹.

Z drugiej strony, możliwość wspólnego budowania dróg do pokoju nie może być oddzielona od edukacji i pracy, będących uprzywilejowanymi miejscami i kontekstami dialogu międzypokoleniowego. To właśnie edukacja zapewnia język dialogu między pokoleniami i w doświadczeniu pracy, w której współdziałają mężczyźni i kobiety różnych pokoleń, wymieniając się wiedzą, doświadczeniem i umiejętnościami w perspektywie dobra wspólnego.

3. Kształcenie i wychowanie jako siła napędowa pokoju

W ostatnich latach na całym świecie znacznie ograniczono budżet na kształcenie i edukację, i jest on traktowany raczej jako wydatki niż inwestycje. A jednak stanowią one podstawowe źródło integralnego rozwoju człowieka: czynią osobę bardziej wolną i odpowiedzialną oraz są niezbędne dla obrony i promowania pokoju. Innymi słowy, kształcenie i edukacja są fundamentem zwartego, cywilizowanego społeczeństwa, zdolnego do rodzenia nadziei, bogactwa i postępu.

⁸ Franciszek, Posynodalna adhortacja apostolska *Christus vivit* (25 marca 2019), nr 199.

⁹ *Laudato si'*, nr 159.

¹⁰ Por. tamże, nr 163; nr 202.

¹¹ Por. tamże, nr 139.

Natomiast wydatki na cele wojskowe wzrosły powyżej poziomu odnotowanego pod koniec „zimnej wojny” i wygląda na to, że będą rosły w niebotycznym tempie¹².

Jest zatem sprawą stosowną i pilną, aby osoby odpowiedzialne za sprawowanie władzy wypracowały politykę gospodarczą, która odwróci relację między publicznymi inwestycjami w edukację, a środkami przeznaczanymi na zbrojenia. Z drugiej strony, dążenie do rzeczywistego procesu międzynarodowego rozbrojenia może przynieść jedynie wielkie korzyści dla rozwoju ludów i narodów, uwalniając środki finansowe, które mogą być wykorzystane w bardziej odpowiedni sposób na zdrowie, edukację, infrastrukturę, troskę o środowisko i tak dalej.

Ufam, że inwestycjom w edukację będzie towarzyszyło większe zaangażowanie w promowanie kultury troskliwości¹³. W obliczu pęknięć w społeczeństwie i bierności instytucji może się ona stać wspólnym językiem, który przełamuje bariery i buduje mosty. „Dany kraj się rozwija, kiedy jego różne bogactwa kulturowe podejmują konstruktywny dialog: kultura popularna, kultura uniwersytecka, młodzieżowa, artystyczna i technologiczna, kultura gospodarcza i rodzinna oraz kultura mediów”¹⁴. Konieczne jest zatem wypracowanie nowego paradygmatu kulturowego przez „globalny pakt edukacyjny dla młodych pokoleń i wraz z młodymi pokoleniami, który angażowałby rodziny, wspólnoty, szkoły i uniwersytety, instytucje, religie, rządzących, całą ludzkość, w kształtowanie osób dojrzałych”¹⁵. Pakt, który promowałby edukację w zakresie ekologii integralnej, według wzorca kulturowego pokoju, rozwoju i zrównoważonego rozwoju, skoncentrowanego na braterstwie i przymierzu między istotą ludzką a środowiskiem¹⁶.

Inwestowanie w kształcenie i edukację młodych pokoleń jest główną drogą, która przez odpowiednie przygotowanie, prowadzi je do zajęcia należnego im miejsca w świecie pracy¹⁷.

¹² Por. *Messaggio ai partecipanti al 4° Forum di Parigi sulla pace* (11–13 listopada 2021).

¹³ Por. *Laudato si'*, nr 231; *Orędzie na LIV Światowy Dzień Pokoju. Kultura troskliwości jako droga do pokoju* (8 grudnia 2020).

¹⁴ *Fratelli tutti*, nr 199.

¹⁵ *Videomessaggio per il Global Compact on Education. Together to Look Beyond* (15 października 2020).

¹⁶ *Videomessaggio per l'High Level Virtual Climate Ambition Summit* (13 grudnia 2020).

¹⁷ Por. św. Jan Paweł II, *Encyklika Laborem exercens* (14 września 1981), nr 18.

4. Promocja i zapewnienie pracy buduje pokój

Praca jest nieodzownym czynnikiem budowania i zachowania pokoju. Jest ona wyrażaniem siebie i swoich darów, ale także zaangażowania, trudu, współpracy z innymi, bo zawsze pracuje się z kimś lub dla kogoś. W tej wyraźnie społecznej perspektywie praca jest miejscem, w którym uczymy się wносить swój wkład na rzecz świata bardziej przyjaznego i piękniejszego.

Pandemia Covid-19 pogorszyła sytuację w świecie pracy, który już wcześniej borykał się z wieloma wyzwaniami. Upadły miliony działań gospodarczych i produkcyjnych. Pracownicy w niepewnej sytuacji zawodowej są coraz bardziej bezbronni. Wielu z tych, którzy wykonują usługi kluczowe, jest jeszcze bardziej ukrytych przed świadomością publiczną i polityczną. Edukacja na dystans doprowadziła w wielu przypadkach do regresu w nauce i szkolnictwie. Ponadto ludzie młodzi wchodzący na rynek pracy i dorośli, którzy popadli w bezrobocie, stoją teraz przed dramatycznymi perspektywami.

W szczególności druzgocący był wpływ kryzysu na gospodarkę nieformalną, która często obejmuje pracowników migrujących. Wielu z nich nie jest uznawanych przez prawo krajowe, tak jakby nie istnieli; żyją w bardzo niestabilnych warunkach dla siebie i swoich rodzin, narażeni na różne formy niewolnictwa i pozbawieni systemu opieki społecznej, który by ich chronił. Ponadto tylko jedna trzecia ludności świata w wieku produkcyjnym korzysta obecnie z systemu ochrony socjalnej lub może z niego korzystać w ograniczonym zakresie. W wielu krajach wzrasta przemoc i przestępczość zorganizowana, dławiąc wolność i godność ludzi, zatruwając gospodarkę i uniemożliwiając rozwój dobra wspólnego. Reakcją na tę sytuację może być jedynie rozszerzenie możliwości godnej pracy.

Praca jest bowiem podstawą, na której można budować sprawiedliwość i solidarność w każdej wspólnotce. Z tego powodu „nie należy dążyć do tego, aby postęp technologiczny zastępował coraz bardziej ludzką pracę, przez co ludzkość doprowadziłaby do wyrządzenia szkody sobie samej. Praca jest koniecznością, częścią sensu życia na tej ziemi, sposobem dojrzewania, ludzkiego rozwoju i osobistego spełnienia”¹⁸. Musimy zjednoczyć nasze idee i wysiłki, aby stworzyć warunki i znaleźć rozwiązania, dzięki którym każdy człowiek w wieku produkcyjnym będzie miał możliwość, przez swoją pracę, wniesienia wkładu w życie rodziny i społeczeństwa.

¹⁸ *Laudato si'*, nr 128.

Bardziej niż kiedykolwiek pilne jest promowanie na całym świecie godnych i godziwych warunków pracy, zorientowanych na dobro wspólne i ochronę stworzenia. Konieczne jest zapewnienie i wspieranie wolności przedsięwzięć gospodarczych, a jednocześnie promowanie odbudowanej odpowiedzialności społecznej, tak aby zysk nie był jedynym kryterium przewodnim.

W tej perspektywie należy pobudzać, przyjmować i wspierać inicjatywy, które na wszystkich szczeblach nakładają przedsiębiorstwa do przestrzegania podstawowych praw człowieka w odniesieniu do pracowników, uwrażliwiając w tym zakresie nie tylko instytucje, ale także konsumentów, społeczeństwo obywatelskie i przedsiębiorstwa. Im bardziej są one świadome swojej roli społecznej, tym bardziej stają się miejscami, w których realizowana jest godność człowieka, co z kolei przyczynia się do budowania pokoju. W tym względzie aktywną rolę powinna odgrywać polityka, promując sprawiedliwą równowagę między wolnością gospodarczą a sprawiedliwością społeczną. A wszyscy ci, którzy pracują na tym polu, począwszy od katolickich pracowników i przedsiębiorców, mogą znaleźć pewne wskazówki w **nauce społecznej Kościoła**.

Drodzy bracia i siostry! W czasie, gdy staramy się zjednoczyć nasze wysiłki, aby wyjść z pandemii, chciałbym ponowić moje podziękowania dla wszystkich, którzy zaangażowali się i nadal wielkodusznie i odpowiedzialnie poświęcają się zapewnieniu wykształcenia, bezpieczeństwa i poszanowaniu praw, zapewnieniu opieki medycznej, ułatwieniu spotkań między członkami rodzin a chorymi, zapewnieniu wsparcia gospodarczego osobom potrzebującym lub tym, którzy stracili pracę. I zapewniam o mojej pamięci w modlitwie za wszystkie ofiary i ich rodziny.

Zwracam się do rządzących i do osób odpowiedzialnych za politykę i sprawy społeczne, do duszpasterzy i przełożonych wspólnot kościelnych, a także do wszystkich mężczyzn i kobiet dobrej woli, aby szli razem tymi trzema drogami: dialogu między pokoleniami, edukacji i pracy. Z odwagą i kreatywnością. I niech będzie coraz więcej ludzi, którzy bez hałasu, pokornie i wytrwale, dzień po dniu stają się budowniczymi pokoju. I niech zawsze poprzedza ich i towarzyszy im błogosławieństwo Boga pokoju!

Watykan, 8 grudnia 2021 r.

Franciszek

II

KONGREGACJE

1

VADEMECUM

Synodu o synodalności.

Oficjalny podręcznik słuchania i rozeznawania
w Kościołach lokalnych:
etap pierwszy w diecezjach i konferencjach episkopatów
prowadzący do Zgromadzenia Synodu Biskupów
w październiku 2023 r.

***Ku Kościołowi synodalnemu:
komunia, uczestnictwo i misja***

Opublikowany przez Sekretarza Generalnego Synodu Biskupów
Via della Conciliazione 34, Watykan

Wrzesień 2021

Tłumaczenie z oryginału angielskiego:
Biuro ds. komunikacji zagranicznej Konferencji Episkopatu Polski

Modlitwa za Synod *Adsumus Sancte Spiritus*

Każda sesja Soboru Watykańskiego II rozpoczynała się modlitwą *Adsumus Sancte Spiritus*, zwaną tak od pierwszych słów oryginalnej wersji łacińskiej: „Stoimy przed Tobą, Duchu Święty”, która jest tradycyjnie używana podczas soborów, synodów i innych zgromadzeń Kościoła od setek lat, a jej autorstwo przypisuje się świętemu Izydorowi z Sewilli (ok. 560 – 4 kwietnia 636 r.). Kiedy podejmujemy proces synodalny, modlitwa ta zaprasza Ducha Świętego, aby działał w nas, byśmy byli wspólnotą i ludem łaski. Na czas drogi synodalnej w latach 2021–2023 proponujemy następującą uproszczoną wersję¹, aby każda grupa lub zgromadzenie liturgiczne mogło łatwiej ją odmawiać.

Stajemy przed Tobą, Duchu Święty,
zgromadzeni w Imię Twoje.
Z Tobą jedynie, który nas prowadzisz;
zamieszkaj w naszych sercach,
naucz nas drogi, którą mamy iść
i jak mamy nią podążać.
Jesteśmy słabi i grzeszni;
nie dozwól, abyśmy wprowadzali nieład.
Nie pozwól, by niewiedza sprowadziła nas na niewłaściwą drogę,
albo stronniczość wpływała na nasze działania.
Niech w Tobie odnajdziemy naszą jedność,
abyśmy mogli razem podążać do życia wiecznego,
i abyśmy nie zbaczali z drogi prawdy
i tego, co jest słuszne.
O to wszystko prosimy Ciebie,
który działasz w każdym miejscu i czasie,
w komunii Ojca i Syna,
na wieki wieków. Amen.

¹ Oryginalna wersja *Adsumus Sancte Spiritus* jest dostępna na stronie internetowej Synodu: <https://www.synod.va/en.html>.

Spis treści

DOKUMENT VADEMECUM	39
1. Wprowadzenie	44
1.1. Jaki jest cel <i>Vademecum</i> ?	44
1.2. Co to jest synodalność? Tło tego Synodu	46
1.3. Jaki jest cel Synodu? Zadania procesu synodalnego	47
1.4. Temat Synodu: <i>Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja</i>	49
1.5. Doświadczenie na poziomie lokalnym	51
2. Zasady procesu synodalnego	54
2.1. Kto może uczestniczyć?	54
2.2. Proces, który jest prawdziwie synodalny: słuchanie, rozeznawanie i uczestnictwo	55
2.3. Postawy uczestnictwa w procesie synodalnym	56
2.4. Unikanie pułapek	58
3. Proces Synodu	60
3.1. Etap diecezjalny	60
3.2. Rola konferencji episkopatów i synodów Kościołów wschodnich	62
3.3. Etap kontynentalny	62
3.4. Zgromadzenie Synodu Biskupów	62
3.5. Etap realizacji	62
4. Przemierzanie drogi synodalnej w diecezjach	63
4.1. Podsumowanie tego, co jest przewidziane na etapie diecezjalnym	63
4.2. Rola biskupa podczas procesu synodalnego	66
4.3. Rola prezbiterów i diakonów	69
4.4. Mapa drogowa (przykładowe kroki etapu diecezjalnego)	70
4.5. Podstawowe składniki procesu synodalnego	74
5. Środki organizacji procesu synodalnego	74
5.1. Metodologia diecezjalnego procesu synodalnego	74
5.2. Nieformalny wymiar procesu synodalnego	75
5.3. Główne pytania do konsultacji	76
Słowo podziękowania	80

UWAGA: Niniejsze *Vademecum* jest przeznaczone do wykorzystania przez cały Kościół katolicki. Dlatego też wyrażenie „Kościół lokalny” odnosi się zamiennie do diecezji, eparchii, ordynariatu lub innej równoważnej struktury kościelnej. Podobnie, gdy w niniejszym *Vademecum* używa się terminu „konferencja episkopatu”, odpowiada to odpowiedniej strukturze synodalnej każdego Kościoła *sui iuris*.

ANEKSY	81
(A) Diecezjalna osoba(y)/zespół do kontaktu	81
(B) Propozycje wskazówek dotyczących organizacji synodalnego spotkania konsultacyjnego	84
(C) Diecezjalne zebranie presynodalne	88
Zadania	88
Uczestnicy	89
Porządek i forma diecezjalnego zebrania presynodalnego	90
Możliwość przeprowadzenia spotkań synodalnych <i>online</i> lub hybrydowych (e-synodalne spotkania)	90
Rola młodych w spotkaniach <i>online</i> lub hybrydowych (e-synodalne spotkania)	91
(D) Przygotowanie syntezy diecezjalnej	91

Skróty

DV	Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna <i>Dei Verbum</i> (18 listopada 1965)
EC	Franciszek, Konstytucja apostolska <i>Episcopalis Communio</i> (15 września 2018)
FT	Franciszek, Encyklika <i>Fratelli Tutti</i> (3 października 2020)
GS	Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska <i>Gaudium et spes</i> (7 grudnia 1965)
MKT, Syn.	Międzynarodowa Komisja Teologiczna, <i>Synodalność w życiu i misji Kościoła</i> (2 marca 2018)
LG	Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna <i>Lumen gentium</i> (21 listopada 1964)
DP	<i>Dokument przygotowawczy</i>
RM	Jan Paweł II, Encyklika <i>Redemptoris Missio</i> (7 grudnia 1990)

1. Wprowadzenie

1.1. Jaki jest cel *Vademecum*?

Niniejsze *Vademecum* jest opracowane jako podręcznik towarzyszący *Dokumentowi przygotowawczemu* w służbie drogi synodalnej. Oba dokumenty wzajemnie się uzupełniają i powinny być czytane razem. W szczególności *Vademecum* stanowi praktyczne wsparcie dla diecezjalnej osoby kontaktowej (lub zespołu), wyznaczonej przez biskupa diecezjalnego, w przygotowaniu i gromadzeniu Ludu Bożego, aby mógł on dać wyraz własnemu doświadczeniu w swoim Kościele lokalnym. To ogólnoświatowe zaproszenie skierowane do wszystkich wiernych jest pierwszym etapem XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów, którego temat brzmi: „Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja”.

Tworząc przez Synod okazję do słuchania i dialogu na poziomie lokalnym, papież Franciszek wzywa Kościół do ponownego odkrycia jego głęboko synodalnej natury. To ponowne odkrycie synodalnych korzeni Kościoła będzie się wiązało z procesem pokornego i wspólnego uczenia się, w jaki sposób Bóg wzywa nas do bycia Kościołem w trzecim tysiącleciu.

Ten podręcznik jest przewodnikiem, który ma wspierać wysiłki każdego Kościoła lokalnego, a nie zbiorem zasad. Zachęcamy osoby, które są odpowiedzialne za organizację procesu słuchania i dialogu na poziomie lokalnym, do wrażliwości na własną kulturę i kontekst, zasoby i ograniczenia, a także do rozeznawania, pod kierunkiem swojego biskupa diecezjalnego, w jaki sposób realizować diecezjalny etap synodalny. Zachęcamy do czerpania przydatnych pomysłów z tego przewodnika, ale także do potraktowania własnych lokalnych uwarunkowań jako punktu wyjścia. Można znajdować nowe i twórcze drogi współpracy między parafiami i diecezjami, wdrażając proces synodalny. Nie musi on być postrzegany jako przytłaczający ciężar, który konkuruje z lokalnym duszpasterstwem. Jest to raczej okazja do wspierania synodalnego i pastoralnego nawrócenia każdego Kościoła lokalnego, aby był bardziej owocny w swojej misji.

Wiele regionów ma już ustalone procesy angażowania wiernych na poziomie parafii, ruchów i diecezji. Jesteśmy świadomi tego, że w wielu krajach Kościół lokalny zainicjował własne rozmowy synodalne, na przykład Zgromadzenie Eklezjalne w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach, Rada Plenarna w Australii oraz droga synodalna

w Niemczech i Irlandii. Wiele synodów diecezjalnych odbyło się na całym świecie, a kilka trwa obecnie. Rejony i diecezje w trakcie synodów są wezwane do twórczego połączenia procesów synodalnych już trwających z etapami obecnego Synodu, który odbywa się w całym Kościele.

W niektórych innych regionach doświadczenie tego procesu synodalnego jest nowym i nieznanym terytorium. Naszym zamiarem jest, aby materiały proponowane w tym *Vademecum* dostarczyły pomocnych narzędzi w służbie innym, przez przedstawione dobre i owocne praktyki, które mogą być zaadaptowane na drodze podążania razem. Oprócz podręcznika *Vademecum* zawiera: a) źródła liturgiczne, biblijne i modlitewne *online*, jak również b) bardziej szczegółowe sugestie i narzędzia metodyczne, c) przykłady z ostatnich obrad synodalnych oraz d) słowniczek terminów procesu synodalnego.

Jest szczególnie ważne, aby proces słuchania odbywał się w perspektywie duchowej, która sprzyja otwartości w dzieleniu się i słuchaniu. Z tego powodu zachęcamy do zakorzenienia lokalnego doświadczenia procesu synodalnego w medytacji słowa Bożego, liturgii i modlitwie. W ten sposób nasza droga słuchania siebie nawzajem może być autentycznym doświadczeniem rozeznawania głosu Ducha Świętego. Autentyczne rozeznawanie jest możliwe tam, gdzie jest czas na głęboką refleksję oraz duch wzajemnego zaufania, jednej wiary i wspólnego celu.

Dokument przygotowawczy przypomina nam o kontekście, w którym odbywa się Synod – globalna pandemia, konflikty lokalne i międzynarodowe, rosnący wpływ zmian klimatycznych, migracje, różne formy niesprawiedliwości, rasizm, przemoc, prześladowania i pogłębiające się nierówności między ludźmi, by wymienić kilka. W Kościele kontekst ten jest również naznaczony cierpieniem, jakiego doświadczają nieletni i osoby bezbronne „z powodu wykorzystania seksualnego, władzy i sumienia popełnianych przez znaczną liczbę księży i osób konsekrowanych”². W obliczu tego wszystkiego, znaleźliśmy się w przełomowym momencie w życiu Kościoła i świata. Pandemia COVID-19 sprawiła, że istniejące nierówności jeszcze bardziej się pogłębiły. Jednocześnie kryzys globalny obudził świadomość, że płyniemy w tej samej łodzi, w której „nieszczęście jednego szkodzi

² Franciszek, *List do Ludu Bożego* (20 sierpnia 2018); dostępne w internecie: https://www.vatican.va/content/francesco/pl/letters/2018/documents/papa-francesco_20180820_lettera-popolo-didio.html.

wszystkim” (FT 32). Okoliczności pandemii COVID-19 z pewnością będą miały wpływ na przebieg procesu synodalnego. Ta globalna pandemia niesie realne wyzwania logistyczne, ale także stwarza okazję sprzyjającą ożywieniu Kościoła w krytycznym momencie historii ludzkości, gdy wiele Kościołów lokalnych stawia czoła różnorodnym pytaniom o dalszą drogę.

W tym kontekście synodalność stanowi drogę, na której Kościół może zostać odnowiony przez działanie Ducha Świętego – przez wsłuchiwanie się razem w to, co Bóg chce powiedzieć swojemu ludowi. Jednak to podążanie razem nie tylko nas głębiej jednoczy jako Lud Boży, ale także nas posyła, abyśmy wypełniali misję bycia świadkami profetycznymi wobec całej rodziny ludzkiej wraz z bratnimi wyznaniem chrześcijańskimi i innymi tradycjami wiary.

1.2. Co to jest synodalność? Tło tego Synodu

Zwołując synod, papież Franciszek zaprasza cały Kościół do postawienia sobie pytania na temat, który jest decydujący dla jego życia i misji: „Właśnie droga synodalności jest drogą, której Bóg oczekuje od Kościoła trzeciego tysiąclecia”³. Ten szlak, który wpisuje się w „*aggiornamento*” Kościoła zaproponowane przez Sobór Watykański II, jest darem i zadaniem. Idąc razem i wspólnie zastanawiając się nad przebytą drogą, Kościół będzie mógł nauczyć się na podstawie tego, czego pozna i doświadczy, pod kierunkiem Ducha Świętego (DP 1). Oświeceni przez słowo Boże i zjednoczeni w modlitwie będziemy w stanie rozeznać, jakie procesy mogą pomóc w poszukiwaniu woli Bożej i podążać ścieżkami, na które Bóg nas wzywa – ku większej komunii, pełniejszemu uczestnictwu i większej otwartości na wypełnianie naszej misji w świecie. Międzynarodowa Komisja Teologiczna (MKT, Syn.) opisuje synodalność w ten sposób:

„Synod” to starożytne i czcigodne słowo w Tradycji Kościoła, którego znaczenie przywołuje najgłębsze treści Objawienia [...]. Wskazuje na drogę, po której Lud Boży idzie razem. Odnosi się również do Pana Jezusa, który przedstawia siebie samego jako „drogę, prawdę i życie” (J 14, 6) i do faktu, że chrześcijanie, idąc za Nim, początkowo byli nazywani „zwolennikami drogi” (por. Dz 9, 2; 19, 9.23; 22, 4; 24, 14.22).

³ Franciszek, *Przemówienie papieża Franciszka podczas uroczystości upamiętniającej 50. rocznicę ustanowienia Synodu Biskupów* (17 października 2015); „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 2015, Nr 11 (377), s. 7.

Synodalność oznacza przede wszystkim specyficzny styl, który określa życie i misję Kościoła, wyrażając jego naturę jako wspólną podróż i gromadzenie się jako Ludu Bożego powołanego przez Pana Jezusa w mocy Ducha Świętego do głoszenia Ewangelii. Synodalność musi wyrażać się w zwyczajnym sposobie życia i pracy Kościoła.

W tym sensie synodalność pozwala całemu Ludowi Bożemu podążać naprzód razem, słuchając Ducha Świętego i słowa Bożego, aby uczestniczyć w misji Kościoła i w komunii, którą Chrystus ustanawia między nami. „Podążanie razem” jest w istocie tym, co najlepiej realizuje i ukazuje naturę Kościoła jako pielgrzymującego i misyjnego Ludu Bożego (DP 1).

Cały Lud Boży posiada wspólną godność i powołanie wynikające z chrztu świętego. Wszyscy na mocy naszego chrztu jesteśmy wezwani do aktywnego uczestnictwa w życiu Kościoła. W parafiach, małych wspólnotach chrześcijańskich, ruchach świeckich, wspólnotach zakonnych i innych formach komunii, kobiety i mężczyźni, młodzież i osoby starsze – wszyscy jesteśmy zaproszeni do słuchania siebie nawzajem po to, aby usłyszeć natchnienia Ducha Świętego, który przychodzi, by przewodzić naszym ludzkim wysiłkom, tchnąc życie i dynamizm w Kościół oraz prowadzić do głębszej komunii dla dobra naszej misji w świecie. Gdy więc Kościół wyrusza w synodalną drogę, musimy dążyć do zakorzenienia w doświadczeniu autentycznego słuchania i rozeznawania na drodze stawania się Kościołem, do jakiego wzywa nas Bóg.

1.3. Jaki jest cel Synodu? Zadania procesu synodalnego

Kościół uznaje, że synodalność stanowi integralną część jego natury. Bycie Kościołem synodalnym znajduje swój wyraz w radach ekumenicznych, synodach biskupów, synodach diecezjalnych oraz radach diecezjalnych i parafialnych. Istnieje wiele sposobów, dzięki którym już doświadczamy form „synodalności” w całym Kościele. Jednak bycie Kościołem synodalnym nie ogranicza się do tych istniejących instytucji. W istocie synodalność jest nie tyle wydarzeniem czy hasłem, co raczej stylem i sposobem bycia, przez który Kościół przeżywa swoją misję w świecie. Misja Kościoła wymaga, aby cały Lud Boży podążał razem, gdzie – w jedności – każdy członek Kościoła ma niezbędną rolę do spełnienia. Kościół synodalny podąża w komunii, aby realizować wspólną misję przez udział każdego ze swoich

członków. Zadaniem tego procesu synodalnego nie jest zapewnienie chwilowego lub jednorazowego doświadczenia synodalności, ale raczej stworzenie okazji dla całego Ludu Bożego, aby wspólnie rozeznawać, w jaki sposób postępować na drodze do bycia Kościołem bardziej synodalnym w perspektywie długoterminowej.

Jednym z owoców Soboru Watykańskiego II było ustanowienie Synodu Biskupów. Choć do tej pory Synod Biskupów odbywał się jako zgromadzenie biskupów z udziałem i pod zwierzchnictwem papieża, Kościół coraz bardziej uświadamia sobie, że synodalność jest drogą dla całego Ludu Bożego. Dlatego proces synodalny nie jest już tylko zgromadzeniem biskupów, ale drogą wszystkich wiernych, w której każdy Kościół lokalny ma do odegrania integralną rolę. Sobór Watykański II ożywił poczucie, że wszyscy ochrzczeni, zarówno hierarchia, jak i świeccy, są powołani do aktywnego uczestnictwa w zbawczej misji Kościoła (LG 32–33). Wierni otrzymali Ducha Świętego w chrzcie świętym i bierzmowaniu oraz są obdarzeni różnymi darami i charyzmatami dla odnowy i budowania Kościoła, jako członkowie Ciała Chrystusa. W ten sposób Urząd Nauczycielski papieża i biskupów pozostaje w dialogu z *sensus fidelium*, żywym głosem Ludu Bożego (por. *Sensus Fidei* w życiu Kościoła. Dokument Międzynarodowej Komisji Teologicznej, nr 74). Droga synodalności zmierza do podejmowania decyzji duszpasterskich, które jak najlepiej odzwierciedlają wolę Bożą i są zakorzenione w żywym głosie Ludu Bożego (MKT, Syn. 68). Należy zauważyć, że współpraca z teologami – świeckimi, duchownymi i zakonnymi – może być pomocą w wyrażeniu głosu Ludu Bożego, odnoszącego się do rzeczywistości wiary wypływającej z przeżytego doświadczenia.

Podczas gdy ostatnie synody zajmowały się takimi tematami, jak nowa ewangelizacja, rodzina, młodzież i Amazonia, bieżący Synod koncentruje się na temacie samej synodalności.

Przynagła nas i prowadzi pytanie podstawowe: jak dzisiaj, na różnych poziomach (od lokalnego do powszechnego), realizuje się owo „podążanie razem”, które pozwala Kościołowi głosić Ewangelię, zgodnie z powierzoną mu misją, i do podjęcia jakich działań zaprasza nas Duch Święty, abyśmy wzrastali jako Kościół synodalny? (DP 2).

W tym świetle zadaniem obecnego Synodu jest wsłuchanie się, jako cały Lud Boży, w to, co Duch Święty mówi do Kościoła. Czynimy to przez wspólne słuchanie słowa Bożego zawartego w Piśmie Świętym i żywej Tradycji Kościoła, a następnie przez słuchanie siebie

nawzajem, a zwłaszcza tych, którzy znajdują się na marginesie, rozpoznając znaki czasu. W istocie, cały proces synodalny ma na celu rozwijanie żywego doświadczenia rozeznawania, uczestnictwa i współodpowiedzialności, w którym różnorodność darów łączy się dla misji Kościoła w świecie.

W tym sensie jest oczywiste, że celem Synodu nie jest tworzenie dokumentów, ale to, by „zrodziły się marzenia, powstały prorocтва i wizje, rozkwitły nadzieje, umocniła się ufność, zostały opatrzone rany, nawiązały się relacje, wstał świt nadziei, by uczono się od siebie nawzajem i budowano pozytywną wyobraźnię, która oświeci umysły, rozpali serca, przywróci rękom siły” (DP 32). Celem procesu synodalnego nie jest więc jedynie seria ćwiczeń, które zaczynają się i kończą, ale raczej podążanie drogą autentycznego wzrastania ku komunii i misji, do życia którymi Bóg wzywa Kościół w trzecim tysiącleciu.

To podążanie razem będzie wymagać odnowy mentalności i struktur kościelnych tak, aby żyć wezwaniem Boga do Kościoła w obliczu aktualnych znaków czasu. Wsłuchiwanie się w głos całego Ludu Bożego pomoże Kościołowi podejmować decyzje duszpasterskie, które będą jak najlepiej odpowiadały woli Bożej (MKT, Syn. 68). Ostateczną perspektywą, która ma ukierunkować synodalną drogę Kościoła, jest służba na rzecz dialogu Boga z ludzkością (DV 2) i podążanie razem ku Królestwu Bożemu (por. LG 9; RM 20). W końcu, niniejszy proces synodalny zmierza w kierunku Kościoła, który bardziej owocnie służy nadejściu Królestwa niebieskiego.

1.4. Temat Synodu: *Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja*

Podczas uroczystości upamiętniającej 50. rocznicę ustanowienia Synodu Biskupów w październiku 2015 roku papież Franciszek powiedział, że „świat, w którym żyjemy, a jesteśmy powołani, by go kochać i mu służyć, również przy jego sprzecznościach, wymaga od Kościoła wzmożenia współdziałania we wszystkich zakresach jego misji”. To wezwanie do współpracy w misji Kościoła jest skierowane do całego Ludu Bożego. Papież Franciszek dał to jasno do zrozumienia, gdy skierował bezpośrednie zaproszenie do całego Ludu Bożego, aby wniósł swój wkład do wysiłków Kościoła na rzecz uzdrowienia: „by każdy ochrzczony czuł się zaangażowany w jakże potrzebną przemianę kościelną i społeczną. Taka przemiana wymaga nawrócenia

osobistego i wspólnotowego oraz prowadzi nas do spojrzenia w tym samym kierunku, w którym patrzy Pan”. W kwietniu 2021 roku papież Franciszek zainicjował drogę synodalną całego Ludu Bożego, która rozpocznie się w październiku 2021 roku w każdym Kościele lokalnym, a zakończy w październiku 2023 roku na Zgromadzeniu Synodu Biskupów.

KLUCZOWE SŁOWA PROCESU SYNODALNEGO

Temat Synodu brzmi: „Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja”. Trzy wymiary tego tematu to komunია, uczestnictwo i misja. Te trzy wymiary są głęboko ze sobą powiązane. Są one istotnymi filarami Kościoła synodalnego. Nie ma między nimi hierarchii. Raczej każdy z nich wzbogaca i ukierunkowuje dwa pozostałe. Istnieje między nimi dynamiczna relacja, która musi być wyrażana z uwzględnieniem wszystkich trzech wymiarów.

– **Komunია:** Bóg w swojej łaskowości gromadzi nas razem jako różnorodne narody jednej wiary, przez przymierze, które ofiarowuje swojemu ludowi. Komunია, która nas łączy, ma swoje najgłębsze korzenie w miłości i jedności Trójcy Świętej. To Chrystus pojednał nas z Ojcem i jednoczy nas ze sobą w Duchu Świętym. Wspólnie jesteśmy inspirowani przez słuchanie słowa Bożego, przez żywą Tradycję Kościoła i ugruntowani w *sensus fidei*, który podzielamy. Wszyscy mamy jakąś rolę do odegrania w rozeznawaniu i przeżywaniu wezwania Boga dla Jego ludu.

– **Uczestnictwo:** Wezwanie wszystkich, którzy należą do Ludu Bożego – świeckich, konsekrowanych i duchownych – do zaangażowanego ćwiczenia się w głębokim i pełnym szacunku słuchaniu siebie nawzajem. To słuchanie stwarza nam przestrzeń do wspólnego słuchania Ducha Świętego i kieruje naszymi pragnieniami odnośnie do Kościoła trzeciego tysiąclecia. Uczestnictwo opiera się na fakcie, że wszyscy wierni mają odpowiednie przygotowanie i są powołani do służenia sobie nawzajem darami, które każdy z nich otrzymał od Ducha Świętego. W Kościele synodalnym cała wspólnota, w wolnej i bogatej różnorodności swoich członków, jest wezwana do wspólnej **modlitwy, słuchania, analizowania, dialogu, rozeznawania i udzielania rad w podejmowaniu decyzji duszpasterskich**, które jak najlepiej odpowiadają woli Bożej (MKT, Syn. 67–68). Należy podjąć realne wysiłki, aby osoby, które znajdują się na marginesie lub czują się wykluczone, mogły uczestniczyć w tym procesie.

– **Misja:** Kościół istnieje po to, by ewangelizować. Nigdy nie możemy być skoncentrowani na sobie. Naszą misją jest dawanie świadectwa o miłości Boga pośród całej rodziny ludzkiej. Proces synodalny ma wymiar głęboko

misyjny. Jego celem jest umożliwienie Kościołowi lepszego świadczenia o Ewangelii, zwłaszcza wobec tych, którzy żyją na duchowych, społecznych, ekonomicznych, politycznych, geograficznych i egzystencjalnych peryferiach naszego świata. W ten sposób synodalność jest drogą, dzięki której Kościół może owocniej wypełniać swoją misję ewangelizacyjną w świecie, będąc zaczymem w służbie nadejścia Królestwa Bożego.

1.5. Doświadczenie na poziomie lokalnym

Pierwszym etapem procesu synodalnego jest etap słuchania w Kościołach lokalnych. Po uroczystości otwarcia w Rzymie w sobotę 9 października 2021 roku, w niedzielę 17 października 2021 roku rozpocznie się etap diecezjalny Synodu. W maju 2021 roku Sekretarz Generalny Synodu Biskupów, Kardynał Mario Grech, skierował list do każdego biskupa jako pomoc w początkowej fazie Synodu i zachęcił do wyznaczenia osoby lub zespołu kontaktowego, który poprowadzi lokalny etap słuchania. Ta osoba lub zespół jest także łącznikiem między diecezją a parafiami, jak również między diecezją a konferencją episkopatu. Kościoły lokalne są proszone o dostarczenie swoich odpowiedzi do konferencji episkopatu, aby umożliwić zebranie opracowań przed upływem wyznaczonego terminu, który przypada na kwiecień 2022 roku. W ten sposób konferencje episkopatów i synody Kościołów wschodnich mogą z kolei przedstawić syntezę Synodowi Biskupów. Materiał ten zostanie zsyntetyzowany jako podstawa do napisania dwóch dokumentów roboczych (zwanym *Instrumentum laboris*). Na zakończenie odbędzie się w Rzymie Zgromadzenie Synodu Biskupów w październiku 2023 roku.

Jak stwierdzono w *Dokumencie przygotowawczym* (nr 31):

Celem pierwszej fazy procesu synodalnego jest wspieranie szerokiego procesu konsultacji, aby zebrać bogactwo doświadczeń przeżytej synodalności, w jej różnych wyrazach i aspektach, angażując pasterzy i wiernych Kościołów lokalnych na wszystkich poziomach, za pomocą najodpowiedniejszych środków i w zależności od konkretnych realiów lokalnych: konsultacja, koordynowana przez biskupa, jest skierowana do „kapłanów, diakonów i wiernych świeckich swoich Kościołów, czy to indywidualnie czy też zrzeszonych w stowarzyszeniach, nie pomijając cennego wkładu, jaki mogą wnieść, zarówno mężczyźni, jak i kobiety konsekrowane” (EC 7). W szczególności prosi się o wkład organizmy partycypacyjne Kościołów lokalnych, zwłaszcza Radę Kapłańską i Radę Duszpasterską, wychodząc od których „może zacząć nabierać kształtu Kościół synodalny”. Równie cenny

będzie wkład innych jednostek kościelnych, do których zostanie przesłany *Dokument przygotowawczy*, jak również każdego, kto zechce swój wkład wysłać bezpośrednio. Wreszcie, zasadnicze znaczenie będzie miało to, by słyszalny był także głos ubogich i wykluczonych, a nie tylko tych, którzy w Kościołach lokalnych pełnią jakąś rolę lub sprawują odpowiedzialność.

Zachęca się wspólnoty zakonne, ruchy świeckich, stowarzyszenia wiernych i inne grupy kościelne do uczestnictwa w procesie synodalnym w ramach Kościołów lokalnych. Jednakże jest również możliwe, aby one, a także wszystkie grupy lub osoby, które nie mają możliwości uczynienia tego na poziomie lokalnym, mogły wnieść swój wkład bezpośrednio do Sekretariatu Generalnego, jak to zostało stwierdzone w *Episcopalis Communio* (art. 6 o *Konsultacji z Ludem Bożym*):

§ 1. Zasięgnięcie opinii Ludu Bożego odbywa się w Kościołach partykularnych za pomocą Synodu Biskupów Kościołów Patriarchalnych i Kościołów Arcybiskupich Większych, Rady Hierarchów i Zgromadzenia Hierarchów Kościołów *sui iuris* oraz Konferencji Episkopatów. W każdym Kościele partykularnym biskupi przeprowadzają konsultację z Ludem Bożym, odwołując się do ciał uczestnictwa przewidzianych prawem, nie wykluczając wszelkich innych środków, które uznają za stosowne.

§ 2. Unie, Federacje oraz Konferencje Instytutów Życia Konsekwentnego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego męskich i żeńskich zasięgają opinii przełożonych wyższych, którzy z kolei mogą zasięgnąć opinii swoich rad i innych członków tych instytutów i stowarzyszeń.

§ 3. Podobnie również stowarzyszenia wiernych uznane przez Stolicę Apostolską konsultują się ze swoimi członkami.

§ 4. Dykasterie Kurii Rzymskiej oferują swój wkład, uwzględniając ich specyficzne kompetencje.

§ 5. Sekretariat Generalny Synodu może również wskazać inne formy konsultacji z Ludem Bożym.

Każdy etap słuchania będzie dostosowany do lokalnych warunków. Osoby żyjące w odległych społecznościach, które mają ograniczony dostęp do internetu, będą prawdopodobnie zaangażowane w inny sposób niż osoby żyjące w środowisku miejskim. Społeczności znajdujące się obecnie w ogniu pandemii COVID-19 będą prawdopodobnie miały inne możliwości organizowania dialogu i słuchania niż te, gdzie jest duża liczba wyzdrowień. Niezależnie od lokalnych warunkowań zachęca się diecezjalną osobę kontaktową (lub osoby kon-

taktowe) do położenia nacisku na maksymalne włączenie i uczestnictwo jak największej liczby osób, zwłaszcza tych na peryferiach, które często są wykluczone i zapomniane. Zachęcanie do jak najszerszego udziału przyczyni się do sformułowania syntez na poziomie diecezji, konferencji episkopatu i całego Kościoła, które uchwycą prawdziwą rzeczywistość i doświadczenie Ludu Bożego. Ponieważ zaangażowanie Ludu Bożego ma fundamentalne znaczenie i dla wielu stanowi pierwsze doświadczenie synodalności, istotne jest, aby każde lokalne słuchanie kierowało się zasadami komunii, uczestnictwa i misji, które inspirują drogę synodalną. Rozwój procesu synodalnego na poziomie lokalnym musi również obejmować:

- **Rozeznawanie** przez słuchanie, aby stworzyć przestrzeń do działania Ducha Świętego.
- **Dostępność**, aby jak największa liczba osób mogła w nim uczestniczyć, niezależnie od miejsca zamieszkania, języka, wykształcenia, statusu społeczno-ekonomicznego, sprawności/niepełnosprawności i dóbr materialnych.
- **Świadomość kulturowa**, aby świętować i przyjmować różnorodność w społecznościach lokalnych.
- **Włączanie**, podejmowanie wszelkich starań, aby zaangażować tych, którzy czują się wykluczeni lub marginalizowani.
- **Partnerstwo** oparte na modelu Kościoła współodpowiedzialnego.
- **Poszanowanie** praw, godności i zdania każdego uczestnika.
- **Rzetelne syntezy**, które prawdziwie odzwierciedlają spektrum wszystkich odpowiedzi – od poglądów krytycznych do pełnych uznania, w tym poglądy mniejszości wśród uczestników.
- **Przejrzystość**, która zapewni dobrą i zrozumiałą komunikację procesu zapraszania, angażowania, włączania i gromadzenia spostrzeżeń.
- **Sprawiedliwość**, która zapewni, że każdy uczestnik jest traktowany jednakowo w procesie słuchania, tak aby każdy głos mógł być należycie wysłuchany.

Zachęcamy diecezjalną osobę kontaktową (osoby kontaktowe) do korzystania z bogactwa żywego doświadczenia Kościoła w kontekście lokalnym. Podczas etapu diecezjalnego warto pamiętać o zasadach procesu synodalnego oraz o potrzebie nadania rozmowom pewnej struktury, tak aby efektywnie prowadziły do opracowania syntezy i przygotowania dokumentów roboczych (*Instrumentum laboris*). Naszym dążeniem jest uważne słuchanie, jak Duch Święty przemawia przez Lud Boży.

2. Zasady procesu synodalnego

2.1. Kto może uczestniczyć?

W całej Ewangelii widzimy, jak Jezus wychodzi do wszystkich. On nie tylko zbawia ludzi indywidualnie, ale jako lud, który gromadzi razem, jako jedyny Pasterz całej trzody (por. J 10, 16). Posługa Jezusa pokazuje nam, że nikt nie jest wyłączony z Bożego planu zbawienia.

Dzieła ewangelizacji i orędzia zbawienia nie można zrozumieć bez postawy Jezusa zawsze otwartej na jak największą grupę słuchaczy. Ewangelie określają ją mianem tłumu, na który składają się wszyscy ludzie podążający drogą za Jezusem oraz wszyscy, których Jezus wzywa, by szli za Nim. Sobór Watykański II podkreśla, że „do nowego Ludu Bożego powołani są wszyscy ludzie” (LG 13). Bóg naprawdę działa w całym ludzie, który gromadzi. Dlatego właśnie „ogół wiernych, mających namaszczenie od Świętego, nie może zbłądzić w wierze i tę szczególną swoją właściwość ujawnia przez nadprzyrodzony zmysł wiary całego ludu, gdy «poczynając od biskupów aż po ostatniego z wiernych świeckich» ujawnia on swą powszechną zgodność w sprawach wiary i obyczajów” (LG 12). Sobór podkreśla ponadto, że takie rozeznanie jest ożywiane przez Ducha Świętego i dokonuje się przez dialog między wszystkimi ludźmi, którzy odczytują znaki czasu w wierności nauczaniu Kościoła.

W tym świetle celem etapu diecezjalnego jest konsultacja z Ludem Bożym, aby w ten sposób realizowany proces synodalny był wsłuchiowaniem się w głos wszystkich ochrzczonych. Papież Franciszek, zwołując Synod, zaprasza wszystkich ochrzczonych do uczestnictwa w procesie synodalnym rozpoczętym na poziomie diecezjalnym. Przypomina się diecezjom, że głównymi podmiotami doświadczenia synodalnego są wszyscy ochrzczeni. Szczególną troską należy otoczyć te osoby, które mogą być wykluczone: kobiety, osoby niepełnosprawne, uchodźców, migrantów, osoby starsze, osoby żyjące w ubóstwie, katolików, którzy rzadko lub nigdy nie praktykują swojej wiary itd. Należy również znaleźć twórcze sposoby angażowania dzieci i młodzieży.

Wszyscy ochrzczeni wspólnie stanowią podmiot *sensus fidelium*, żywego głosu Ludu Bożego. Jednocześnie w pełnym uczestnictwie w akcie rozeznawania ważne jest usłyszenie przez ochrzczonych głosów innych ludzi w ich lokalnym środowisku, w tym osób które porzuciły praktykowanie wiary, osób innych tradycji wiary, ludzi nie-

religijnych itd. Jak bowiem deklaruje Sobór: „Radość i nadzieja, smutek i trwoga ludzi współczesnych, zwłaszcza ubogich i wszystkich cierpiących, są też radością i nadzieją, smutkiem i trwogą uczniów Chrystusowych; i nie ma nic prawdziwie ludzkiego, co nie miałyby oddźwięku w ich sercu” (GS 1).

Z tego powodu, chociaż wszyscy ochrzczeni są w szczególny sposób wezwani do udziału w procesie synodalnym, to nikt – niezależnie od przynależności religijnej – nie powinien być wykluczony z dzielenia się swoją perspektywą i doświadczeniem, o ile chce pomóc Kościołowi na jego synodalnej drodze poszukiwania tego, co dobre i prawdziwe. Dotyczy to zwłaszcza najbardziej bezbronnych lub marginalizowanych.

2.2. Proces, który jest prawdziwie synodalny: słuchanie, rozeznawanie i uczestnictwo

Proces synodalny jest przede wszystkim procesem duchowym. Nie jest on mechanicznym zbieraniem danych ani serią spotkań i debat. Synodalne słuchanie jest ukierunkowane na rozeznawanie. Wymaga od nas uczenia się i ćwiczenia w sztuce osobistego i wspólnotowego rozeznawania. Słuchamy siebie nawzajem, tradycji wiary i znaków czasu, aby rozeznąć, co Bóg mówi do nas wszystkich. Papież Franciszek tak charakteryzuje dwa powiązane ze sobą cele procesu słuchania: „słuchania Boga, aż po usłyszenie z Nim krzyku ludu; słuchania ludu, aż po odkrycie w nim tego, do czego wzywa nas Bóg”⁴.

Ten rodzaj rozeznawania nie jest tylko jednorazowym ćwiczeniem, ale – docelowo – sposobem życia zakorzenionym w Chrystusie, podążaniem za Duchem Świętym, życiem dla większej chwały Bożej. Wspólnotowe rozeznawanie pomaga budować kwitnące i prężne wspólnoty dla misji Kościoła w dzisiejszych czasach. Rozeznawanie jest łaską od Boga, ale wymaga ludzkiego zaangażowania na prosty sposób: modlitwy, refleksji, zwracania uwagi na własne wewnętrzne dyspozycje, słuchania i rozmawiania ze sobą w sposób autentyczny, znaczący i przyjazny.

Kościół oferuje nam kilka kluczy do rozeznawania duchowego. W sensie duchowym, rozeznawanie jest sztuką interpretowania dołąd prowadzą pragnienia serca i niedopuszczania do zwiedzenia tam,

⁴ Franciszek, *Przemówienie Papieża Franciszka podczas uroczystości upamiętniającej 50. rocznicę ustanowienia Synodu Biskupów (17 października 2015)*, art. cyt.

dokąd pójść nigdy nie chcieliśmy. Rozeznawanie wymaga refleksji. Angażuje zarówno serce, jak i głowę w podejmowaniu decyzji szukania i znajdowania woli Bożej w realiach życia.

Jeśli słuchanie jest metodą procesu synodalnego, a rozeznawanie celem, to uczestnictwo jest drogą. Wspieranie uczestnictwa prowadzi do wyjścia z nas samych, aby zaangażować osoby o innych poglądach. Słuchanie tych, którzy myślą jak my, nie przynosi żadnych owoców. Dialog wymaga zbliżenia się do siebie różnych opinii. Rzeczywiście, Bóg często przemawia głosami osób łatwo wykluczanych, odrzuconych lub pomijanych. Musimy podjąć szczególny wysiłek, aby słuchać tych, których możemy mieć pokusę uważać za nieważnych, oraz tych, którzy zmuszają nas do rozważenia nowych punktów widzenia wiodących do ewentualnej zmiany sposobu myślenia.

2.3. Postawy uczestnictwa w procesie synodalnym

Papież Franciszek przy różnych okazjach dzielił się swoją wizją tego, jak konkretnie wygląda praktyka synodalności. Poniżej przedstawiamy szczegółowe postawy, które umożliwiają autentyczne słuchanie i dialogowanie w procesie synodalnym.

– **Synodalność wymaga czasu na dzielenie się:** Jesteśmy zaproszeni do mówienia z autentyczną odwagą i szczerością (*parrhesia*), aby integrować wolność, prawdę i miłość. Za sprawą dialogu każdy może wzrastać w zrozumieniu spraw.

– **Pokora w słuchaniu musi odpowiadać odwadze w mówieniu:** Każdy ma prawo do bycia wysłuchanym, tak jak każdy ma prawo do wypowiedzi. Dialog synodalny zależy od odwagi zarówno w mówieniu, jak i w słuchaniu. Nie chodzi o angażowanie się w debatę po to, by przekonać innych. Jest to raczej przyjmowanie tego, co mówią inni, jako sposobu, w jaki objawia się Duch dla wspólnego dobra (1 Kor 12, 7).

– **Dialog prowadzi nas do nowości:** Musimy być gotowi do zmiany naszych opinii w oparciu o to, co usłyszeliśmy od innych.

– **Otwartość na nawrócenie i zmianę:** Często możemy mieć opór przed natchnieniami Ducha Świętego, który próbuje pobudzić nas do działania. Jesteśmy wezwani do porzucenia postawy samozadowolenia i komfortu, które prowadzą do podejmowania decyzji wyłącznie na podstawie tego, jak sprawy miały się w przeszłości.

– **Synody są eklezjalnym ćwiczeniem w rozeznawaniu:** Rozeznawanie opiera się na przekonaniu, że Bóg działa w świecie, a my jesteśmy wezwani do słuchania tego, co Duch nam sugeruje.

– **Jesteśmy znakami Kościoła słuchającego i podążającego:** Słuchając, Kościół naśladuje przykład samego Boga, który wsłuchuje się w wołanie swego ludu. Proces synodalny daje okazję do otwarcia się na słuchanie w sposób autentyczny, bez uciekania się do gotowych odpowiedzi czy sformułowanych wcześniej osądów.

– **Odrzucić uprzedzenia i stereotypy:** Możemy być obciążeni przez słabości i grzeszność. Pierwszym krokiem w kierunku słuchania jest uwolnienie naszych umysłów i serc od uprzedzeń i stereotypów, które prowadzą nas na błędną drogę, w kierunku ignorancji i podziałów.

– **Przewyciężyć plagę klerykalizmu:** Kościół jest Ciałem Chrystusa obdarzonymi różnymi charyzmatami, w którym każdy członek ma do odegrania wyjątkową rolę. Wszyscy jesteśmy od siebie wzajemnie zależni i wszyscy mamy równą godność pośród świętego Ludu Bożego. Na podobieństwo Chrystusa prawdziwą mocą jest służba. Synodalność wzywa pasterzy do uważnego słuchania powierzonej ich pieczy owczarni, tak samo jak wzywa świeckich do swobodnego i szczerego wyrażania swoich poglądów. Wszyscy słuchają siebie nawzajem kierowani miłością, w duchu komunii i wspólnej misji. W ten sposób moc Ducha Świętego objawia się w wieloraki sposób w całym Ludzie Bożym i poprzez niego.

– **Wyleczyć wirusa samowystarczalności:** Wszyscy jesteśmy w tej samej łodzi. Razem tworzymy Ciało Chrystusa. Odrzucając miraż samowystarczalności, jesteśmy w stanie uczyć się od siebie nawzajem, podążać razem i służyć sobie nawzajem. Możemy budować mosty poza murami grożącymi niekiedy oddzieleniem, takimi jak: wiek, płeć, bogactwo, zdolności, wykształcenie itd.

– **Przewyciężanie ideologii:** Musimy unikać ryzyka nadawania większego znaczenia ideom niż rzeczywistości życia wiarą, którą ludzie przeżywają w sposób konkretny.

– **Budzić nadzieję:** Czyniąc to, co jest słuszne i prawdziwe, nie staramy się zwracać na siebie uwagi czy trafiać na pierwsze strony gazet, ale raczej mamy na celu wierność Bogu i służbę Jego Ludowi. Jesteśmy powołani, aby być światłem nadziei, a nie prorokami zagłady.

– **Synody to czas na marzenia i „spędzanie czasu z przyszłością”:** Jesteśmy zachęceni do tworzenia procesu na poziomie lokalnym, który zainspiruje wszystkich, bez wykluczania nikogo, do tworzenia wizji przyszłości pełnej radości Ewangelii.

Pomocą dla uczestników będą następujące predyspozycje (por. *Christus vivit*):

– **Innowacyjne spojrzenie:** Rozwijać nowe podejścia z kreatywnością i śmiałością.

- **Włączanie:** Kościół partycypacyjny i współodpowiedzialny, zdolny do docenienia własnej bogatej różnorodności, obejmuje wszystkich tych, o których często zapominamy lub których ignorujemy.
- **Otwarty umysł:** Unikajmy ideologicznych etykietek i wykorzystujmy wszystkie metodologie, które przyniosły owoce.
- **Słuchanie każdego:** Ucząc się od siebie nawzajem, możemy lepiej odzwierciedlać wspaniałą wielowymiarową rzeczywistość, jaką ma być Kościół Chrystusa.
- **Rozumienie „podążania razem”:** Podążać drogą, do której Bóg wzywa Kościół trzeciego tysiąclecia.
- **Rozumienie koncepcji Kościoła współodpowiedzialnego:** Doceniać i angażować indywidualną rolę i powołanie każdego członka Ciała Chrystusa dla odnowy i budowania całego Kościoła.
- **Docieranie przez dialog ekumeniczny i międzyreligijny:** Snuć marzenia i podążać razem z całą rodziną ludzką.

2.4. Unikanie pułapek

Jak w każdej drodze, musimy być świadomi możliwych pułapek, które mogą utrudniać postępowanie w czasie synodalności. Poniżej przedstawiamy kilka pułapek, których należy unikać, aby wspierać żywotność i owocność procesu synodalnego.

1) Pokusa chęci kierowania sobą, zamiast bycia prowadzonym przez Boga. Synodalność nie jest korporacyjnym ćwiczeniem strategicznym. Jest to raczej proces duchowy, któremu przewodzi Duch Święty. Możemy ulec pokusie zapomnienia, że jesteśmy pielgrzymami i sługami na drodze wyznaczonej nam przez Boga. Nasze skromne wysiłki organizacyjne i koordynacyjne są w służbie Bogu, który nas prowadzi w drodze. Jesteśmy gliną w rękach Boskiego Garncarza (Iz 64, 8).

2) Pokusa skupienia się na sobie i na naglących troskach. Proces synodalny jest okazją do otwarcia się, do rozejrzenia się wokół siebie, do spojrzenia na rzeczy z innych punktów widzenia i do wyjścia z misją na peryferie. To wymaga myślenia długoterminowego. Oznacza to również poszerzenie perspektyw do formatu całego Kościoła i stawianie pytań, takich jak: Jaki jest Boży plan dla Kościoła tu i teraz? Jak możemy realizować Boże marzenie o Kościele na poziomie lokalnym?

3) Pokusa, by widzieć tylko „problemy”. Wyzwania, trudności i znoje stojące przed światem i Kościołem są liczne. Niemniej jednak

skupianie się na problemach doprowadzi nas jedynie do poczucia przytłoczenia, zniechęcenia i cynizmu. Możemy nie zauważyć światła, jeśli skupimy się tylko na ciemnościach. Zamiast skupiać się tylko na tym, co nie idzie dobrze, doceńmy te miejsca, gdzie Duch Święty tworzy życie i zobaczymy, co możemy zrobić, aby Boże działanie było pełniejsze.

4) Pokusa skupienia się tylko na strukturach. Proces synodalny w sposób naturalny będzie wzywał do odnowy struktur na różnych poziomach Kościoła po to, by sprzyjać głębszej komunii, pełniejszemu uczestnictwu i bardziej owocnej misji. Jednak doświadczenie synodalności nie powinno skupiać się głównie na strukturach, ale na doświadczeniu podążania razem, aby pod natchnieniem Ducha Świętego rozeznąć dalszą drogę. Nawrócenie i odnowa struktur dokonają się jedynie dzięki ciągłemu nawracaniu się i odnawianiu wszystkich członków Ciała Chrystusa.

5) Pokusa, by nie patrzeć poza widzialne granice Kościoła. Wyrażając Ewangelię swoim życiem, świeckie kobiety i mężczyźni działają jak zaczyn w świecie, w którym żyjemy i pracujemy. Proces synodalny to czas dialogu z ludźmi ze świata ekonomii i nauki, polityki i kultury, sztuki i sportu, mediów i inicjatyw społecznych. Będzie to czas refleksji nad ekologią i pokojem, kwestiami życia i migracji. Musimy mieć na uwadze szerszą perspektywę, aby wypełnić naszą misję w świecie. Jest to również okazja do pogłębienia ekumenicznej drogi z innymi wyznaniem chrześcijańskimi i do pogłębienia porozumienia z innymi tradycjami wiary.

6) Pokusa utraty skupienia na celach procesu synodalnego. Podążając drogą Synodu, musimy być ostrożni: podczas gdy dyskusje mogą być zakrojone szeroko, sam proces synodalny musi utrzymać cel rozeznawania, do jakiego podążania razem wzywa nas Bóg. Żaden pojedynczy proces synodalny nie rozwiąże wszystkich trosk i problemów. Synodalność jest postawą i podejściem do podążania naprzód w sposób współodpowiedzialny, który jest otwarty na wspólne przyjmowanie Bożych owoców w czasie.

7) Pokusa konfliktu i podziału. „Aby wszyscy stanowili jedno” (J 17, 21). To jest żarliwa modlitwa Jezusa do Ojca, który prosi o jedność wśród swoich uczniów. Duch Święty prowadzi nas coraz głębiej do komunii z Bogiem i między sobą. Nasiona podziału nie przynoszą owoców. Daremne są próby narzucania swoich poglądów całemu Ciału przez naciski lub dyskredytowanie tych, którzy mają inne zdanie.

8) Pokusa traktowania synodu jako swego rodzaju parlamentu. Myli ona synodalność z „walką polityczną”, w której, aby rządzić, jedna strona musi pokonać drugą. Antagonizowanie ludzi czy sprzyjanie konfliktom, które zagrażają jedności i komunii Kościoła, jest przeciwne duchowi synodalności.

9) Pokusa, aby słuchać tylko tych, którzy już są zaangażowani w działalność Kościoła. Takie podejście może być łatwiejsze w zarządzaniu, ale w ostatecznym rozrachunku ignoruje znaczną część Ludu Bożego.

3. Proces Synodu

Sekretariat Generalny publikuje *Dokument przygotowawczy* i *Vademecum* jako narzędzia dla Kościołów lokalnych do przeprowadzenia diecezjalnego etapu Synodu. Owoce tego etapu zostaną zebrane w syntezę na poziomie Kościoła lokalnego. Następnie konferencje episkopatów i synody Kościołów wschodnich sformułują syntezę na podstawie syntez otrzymanych od Kościołów lokalnych. Również inne struktury eklezjalne otrzymają niniejsze *Vademecum* i Kwestionariusz (zob. część 5), aby wziąć udział w konsultacjach i mogą opracować własne syntezy. Należą do nich dykasterie Kurii Rzymskiej, Unia Przełożonych Generalnych i Międzynarodowa Unia Przełożonych Generalnych (USG i UISG), inne unie i federacje życia konsekrowanego, międzynarodowe ruchy świeckich, uniwersytety i wydziały teologiczne. Sekretariat Generalny sformułuje pierwsze wydanie *Instrumentum laboris* (dokumentu roboczego) w oparciu o syntezy otrzymane od konferencji episkopatów, synodów Kościołów wschodnich i innych organizmów kościelnych wymienionych przez *Episcopalis Communio*. To pierwsze *Instrumentum laboris* będzie następnie dyskutowane na zgromadzeniach kontynentalnych (zob. część 3.3 poniżej). W oparciu o dokumenty wypracowane na poziomie kontynentalnym zostanie opracowane drugie wydanie *Instrumentum laboris*, które będzie mogło być wykorzystane przez Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów w październiku 2023 roku (*Sekretariat Generalny Synodu Biskupów*).

3.1. Etap diecezjalny

Etap słuchania będzie bardzo wzbogacony przez dyskusje wśród parafii, ruchów świeckich, szkół i uniwersytetów, zgromadzeń zakon-

nych, wspólnot chrześcijańskich z sąsiedztwa, akcji społecznych, ruchów ekumenicznych i międzyreligijnych oraz innych grup. Biskupi inicjują ten proces, więc jest prawdopodobne, że zaangażowanie na poziomie diecezjalnym będzie koordynowane przez zwyczajne kanały komunikacyjne biskupa diecezjalnego. Parafie, które posiadają Parafialną Radę Duszpasterską, oraz diecezje, które posiadają Diecezjalną Radę Duszpasterską, mogą wykorzystać te istniejące ciała „synodalne” do organizowania, ułatwiania i ożywiania procesu synodalnego na poziomie lokalnym, pod warunkiem, że zostaną podjęte wysiłki, aby dotrzeć do peryferii i do rzadko słyszalnych głosów. Celem nie jest przytłoczenie diecezji i parafii, ale raczej włączenie procesu synodalnego w życie Kościoła lokalnego w twórczy sposób, który sprzyja pogłębionej komunii, pełniejszemu uczestnictwu i bardziej owocnej misji.

Na etapie słuchania zachęcamy do spotkań, wspólnego odpowiadania na stymulujące pytania/obrazy/scenariusze, słuchania siebie nawzajem oraz przekazywania indywidualnych i grupowych uwag, pomysłów, reakcji i sugestii. Jeśli jednak okoliczności (takie jak ograniczenia związane z pandemią lub odległość fizyczna) utrudniają interakcję twarzą w twarz, możliwe jest wykorzystanie moderowanych grup dyskusyjnych *online*, samodzielnie prowadzonych aktywności *online*, grup czatowych, rozmów telefonicznych i różnych form komunikacji społecznej, a także kwestionariuszy w formie papierowej i *online*. Do ożywienia refleksji i dialogu można również wykorzystać materiały modlitewne, refleksje biblijne, muzykę sakralną, dzieła sztuki, poezję itp.

Etap diecezjalny jest okazją dla parafii i diecezji, aby spotkać się, doświadczyć i przeżyć wspólnie drogę synodalną, odkrywając lub rozwijając narzędzia i ścieżki, które najlepiej pasują do lokalnego kontekstu, a które ostatecznie staną się nowym stylem Kościołów lokalnych na drodze synodalności.

Dlatego też Synod ten nie tylko oczekuje odpowiedzi, które mogą wspomóc Zgromadzenie Synodu Biskupów, które odbędzie się w Rzymie w październiku 2023 roku, ale pragnie także promować i rozwijać praktykę i doświadczenie **bycia synodalnym** w trakcie procesu i w przyszłości. Istnieją znakomite zasoby dostępne w tych Kościołach lokalnych, które już wyruszyły w tę drogę, takie jak Przewodnik metodologiczny dla Zgromadzenia Eklezjalnego Konferencji Episkopatu Ameryki Łacińskiej oraz Rada Plenarna Australii i jej kluczowe

dokumenty. Zachęcamy do sięgania po te zasoby, aby wspomóc i inspirować pracę w waszym Kościele lokalnym.

3.2. Rola konferencji episkopatów i synodów Kościołów wschodnich

Po zakończeniu fazy diecezjalnej, zakończonej diecezjalnym zebraniem presynodalnym i syntezą diecezjalną, konferencje episkopatów i synody Kościołów wschodnich opracują przesłane odpowiedzi z diecezji i eparchii oraz przygotowują syntezy, które trafnie oddadzą wkład uczestników na poziomie lokalnym. Konferencje episkopatów i synody Kościołów wschodnich są poproszone o rozeznanie i zebranie szerszej syntezy podczas własnego zebrania presynodalnego.

Syntezy te posłużą następnie jako podstawa do pierwszego wydania *Instrumentum laboris*, które zostanie opublikowane przez Sekretariat Generalny Synodu Biskupów.

3.3. Etap kontynentalny

To pierwsze *Instrumentum laboris* będzie „dokumentem roboczym” dla siedmiu zgromadzeń kontynentalnych: Afryki (SECAM); Oceanii (FCBCO); Azji (FABC); Bliskiego Wschodu (CPCO); Ameryki Łacińskiej (CELAM); Europy (CCEE) i Ameryki Północnej (USCCB i CCCB).

Te siedem międzynarodowych zgromadzeń zaowocuje z kolei siedmioma *Dokumentami końcowymi*, które posłużą jako podstawa drugiego *Instrumentum laboris*, które będzie używane podczas Zgromadzenia Synodu Biskupów w październiku 2023 roku.

3.4. Zgromadzenie Synodu Biskupów

Biskupi i audytorzy zgromadzą się wraz z papieżem Franciszkiem na Zgromadzeniu Synodu Biskupów w Rzymie w październiku 2023 roku, aby rozmawiać ze sobą i słuchać siebie nawzajem w oparciu o proces synodalny rozpoczęty na poziomie lokalnym. Celem Synodu Biskupów nie jest przyćmienie etapu diecezjalnego, konferencji episkopatu/synodu Kościołów wschodnich i etapu kontynentalnego, ale raczej rozeznanie na poziomie powszechnym głosu Ducha Świętego, który przemawia w całym Kościele.

3.5. Etap realizacji

Ponieważ Synod ten ma na celu promowanie nowego stylu przeżywania komunii, uczestnictwa i misji Kościoła, etap realizacji będzie

miał decydujące znaczenie dla podążania razem na drodze synodalności. Wprowadzenie w życie ma dotyczyć wszystkich Kościołów lokalnych na całym świecie, tak aby proces synodalny objął cały Lud Boży, zarówno jako punkt wyjścia, jak i punkt dojścia (EC 7). Diecezjalna osoba kontaktowa (osoby kontaktowe) oraz inne osoby i organizmy, które były zaangażowane na etapie diecezjalnym, mogą być pomocne w tym względzie, włączając w to Diecezjalną Radę Duszpasterską, Radę Kapłańską i Parafialne Rady Duszpasterskie.

Mamy nadzieję, że doświadczenie procesu synodalnego przyniesie nową wiosnę słuchania, rozeznawania, dialogu i podejmowania decyzji, tak aby cały Lud Boży mógł lepiej podążać razem i z całą rodziną ludzką, pod przewodnictwem Ducha Świętego.

4. Przemierzanie drogi synodalnej w diecezjach

4.1. Podsumowanie tego, co jest przewidziane na etapie diecezjalnym

Pierwszy etap procesu synodalnego stanowi fundament dla wszystkich pozostałych, które po nim nastąpią. Nie chodzi o zwykłe wypełnienie kwestionariusza, ale o to, aby na etapie diecezjalnym umożliwić jak największej liczbie osób doświadczenie prawdziwie synodalnego słuchania siebie nawzajem i podążania razem pod kierunkiem Ducha Świętego.

Duch Boży, który oświeca i ożywia owo „podążanie razem” Kościołów, jest tym samym Duchem, który działa w misji Jezusa, obecnym Apostołom i pokoleniom uczniów słuchających słowa Bożego i wprowadzających je w życie. Duch Święty, zgodnie z obietnicą Pana, nie ogranicza się do potwierdzenia ciągłości Ewangelii Jezusa, lecz będzie oświecał coraz to nowe głębie Jego Objawienia i będzie inspirował decyzje konieczne do wsparcia drogi Kościoła (por. J 14, 25-26; 15, 26-27; 16, 12-15) (DP 16).

Dokument przygotowawczy kreśli dwa „obrazy” z Pisma Świętego, które mają inspirować drogę budowania Kościoła synodalnego. Pierwszy obraz wyłania się ze „sceny wspólnoty”, która nieustannie towarzyszy drodze ewangelizacji od czasu nauczycielskiej posługi Jezusa: wszyscy znajdują swoje miejsce – tłum, Apostołowie i Pan (DP 17–21). Drugi obraz odnosi się do doświadczenia Ducha Świętego, w którym Piotr i pierwotna wspólnota rozpoznają ryzyko stawiania nieuzasadnionych ograniczeń w dzieleniu się wiarą (DP 22–24).

Zachęcamy do refleksji nad tymi dwoma obrazami jako źródłem duchowego pokarmu i inspiracji w procesie synodalnym.

Ewangelia świadczy o nieustannym poszukiwaniu przez Jezusa ludzi wykluczonych, zepchniętych na margines i zapomnianych. Wspólną cechą całej posługi Jezusa jest to, że wiara rodzi się zawsze wtedy, gdy ludzie są docenieni: ich prośby są wysłuchane, otrzymują pomoc w trudnościach, ich dyspozycyjność jest doceniona, ich godność jest potwierdzona przez Boże spojrzenie i na nowo rozpoznana przez wspólnotę. Jak Piotr został przemieniony przez swoje doświadczenie z Korneliuszem, tak i my musimy pozwolić się przemienić przez to, do czego zaprasza nas Bóg. Poprzez proces synodalny Bóg nas prowadzi na wspólną drogę nawrócenia przez to, czego doświadczamy w relacji. Bóg dociera do nas przez innych, a do innych dociera przez nas, często w zaskakujący sposób.

Aby tak się stało, konieczne jest podjęcie wyraźnych wysiłków, aby w sposób znaczący zaangażować jak największą liczbę osób. Jest to pierwszy obowiązek diecezjalnej osoby kontaktowej (osób kontaktowych) wyznaczonej do kierowania i animowania diecezjalnego etapu procesu synodalnego. Nie będzie pomocny powierzchowny lub wyreżyserowany wkład, który nie reprezentuje wnikliwie i bogato doświadczenia Ludu Bożego, ani ten, który nie wyraża pełnego zakresu i różnorodności doświadczeń.

W tym sensie, etap diecezjalny powinien rozpocząć się od znalezienia najbardziej skutecznych sposobów osiągnięcia jak najszerszego uczestnictwa. Musimy osobiście dotrzeć do peryferii, do tych, którzy odeszli z Kościoła, do tych, którzy rzadko lub nigdy nie praktykują wiary, do tych, którzy doświadczają ubóstwa lub marginalizacji, do uchodźców, wykluczonych, pozbawionych głosu itd.

Sercem synodalnego doświadczenia jest słuchanie Boga przez inspirowane słowem Bożym oraz słuchanie siebie nawzajem. Słuchamy siebie nawzajem, aby lepiej słyszeć głos Ducha Świętego, który przemawia dzisiaj w świecie. Może się to dokonać w trakcie jednego spotkania, ale gorąco zachęcamy do zorganizowania kilku spotkań, aby umożliwić bardziej interaktywną atmosferę dzielenia się, w której osoby poznają się nawzajem, ufają sobie i czują, że mogą mówić bardziej swobodnie, co sprawia, że jest to prawdziwie synodalne doświadczenie podążania razem. Oprócz bardziej formalnych aspektów mówienia i słuchania siebie nawzajem, ważne jest, aby spotkania miały również nieformalne momenty. Pielgrzymki, zajęcia grupowe,

ekspresja artystyczna, a nawet przerwy na kawę mogą pomóc w budowaniu poczucia wspólnoty poprzez doświadczenie dzielenia życia ze sobą nawzajem.

Sposób, w jaki te spotkania będą się odbywały, zależy od lokalnych warunków. Kilka parafii może się połączyć, a także takie duszpasterstwa, jak duszpasterstwo służby zdrowia czy szkolnictwo katolickie, wspólnoty zakonne, ruchy świeckich i grupy ekumeniczne.

W kwestionariuszu (część 5) znajdują się pytania stymulujące, które mają zainicjować i ułatwić doświadczenie dzielenia się i słuchania. Nie chodzi o to, by odpowiadać na wszystkie pytania, ale by wybrać te, które są najbardziej ważne w waszym lokalnym kontekście. Można także postawić inne pytania i do tego zachęcamy. Ogólna wskazówka: położyć większy nacisk na typ pytań przywołujący osobiste historie i prawdziwe doświadczenia bardziej niż na kwestie „doktrynalne”. Kilka przykładów znajduje się w części 5.

Informacje zwrotne uzyskane w trakcie procesu słuchania powinny zostać zebrane w „syntezę”. Jak wyjaśniono poniżej w mapie drogowej (część 4.4), synteza powinna być napisana za każdym razem, gdy w diecezji ma miejsce zgromadzenie, które ma odpowiedzieć na pytania przedstawione w niniejszym *Vademecum* (część 5). Jednocześnie synteza będzie pisana w każdej diecezji, a ostatecznie w każdej konferencji episkopatu. Celem tych syntez, na każdym poziomie, nie jest stworzenie ogólnego podsumowania wszystkiego, co zostało powiedziane, ani też przeprowadzenie ćwiczenia akademickiego. Synteza jest raczej aktem rozeznania odnośnie do wyboru i spisania tego, co będzie stanowiło wkład w następny etap procesu synodalnego, przez wysłanie do diecezji (w przypadku konsultacji w diecezji) i ostatecznie do konferencji episkopatu (w przypadku syntezy napisanej przez diecezję). W tym sensie synteza nie tylko informuje o wspólnych tendencjach i punktach zbieżnych, ale także uwypukla te punkty, które trafiają w sedno, inspirują oryginalny punkt widzenia lub otwierają nowy horyzont. Synteza powinna zwracać szczególną uwagę na głosy tych, którzy nie są często słyszani i integrować to, co można nazwać „raportem mniejszości”. Informacje zwrotne powinny podkreślać nie tylko pozytywne doświadczenia, ale także wydobywać na światło dzienne doświadczenia trudne i negatywne, aby odzwierciedlić rzeczywistość tego, co zostało wysłuchane. W informacji zwrotnej powinno znaleźć się coś z doświadczenia zgromadzenia lokalnego: postawy uczestników, ra-

dości i wyzwania związane ze wspólnym zaangażowaniem w rozeznawanie.

Odpowiedzi otrzymane ze spotkań lokalnych zostaną następnie zebrane w ogólną syntezę na poziomie diecezjalnym. Synteza, którą każda diecezja opracuje na zakończenie tego dzieła słuchania i rozeznawania, będzie stanowiła konkretny wkład w drogę całego Ludu Bożego. Może ona również służyć jako dokument pomocniczy w określeniu kolejnych kroków w drodze synodalności Kościoła lokalnego. Aby ułatwić kolejne etapy procesu synodalnego, ważne jest, aby opis owoców modlitwy i refleksji zmieścił się maksymalnie na dziesięciu stronach. Do syntezy diecezjalnej mogą być dołączone inne teksty, które wspierają lub towarzyszą treści.

Synteza każdej diecezji lub eparchii zostanie następnie przekazana konferencjom episkopatów i synodom Kościołów wschodnich. Te zaś, w tym samym duchu rozeznawania, o którym była mowa wyżej, opracują własne syntezы na podstawie otrzymanych syntez diecezjalnych/eparchialnych. Konferencje episkopatów i synody Kościołów wschodnich przedłożą następnie zebraną przez siebie syntezę Sekretariatowi Generalnemu Synodu Biskupów, który na podstawie tego, czym się dzielono i co stanowiło doświadczenie na poziomie lokalnym, opracuje pierwsze wydanie dokumentu roboczego (*Instrumentum laboris*).

4.2. Rola biskupa podczas procesu synodalnego

Synodalność nie istnieje bez władzy pasterskiej kolegium biskupów pod prymatem Następcy Piotra, jak również bez władzy pasterskiej każdego biskupa diecezjalnego w diecezji powierzonyj jego pieczy. Posługa biskupów polega na byciu pasterzami, nauczycielami i kapłanami świętego kultu. Dany im charyzmat rozeznawania wyzwa ich, aby byli autentycznymi stróżami, interpretatorami i świadkami wiary Kościoła. W Kościołach lokalnych istnieje i z nich się składa jeden i jedyny Kościół katolicki (LG 23). Pełnia procesu synodalnego może prawdziwie zaistnieć tylko przy zaangażowaniu Kościołów lokalnych, co wymaga osobistego zaangażowania biskupa diecezjalnego. „Dzięki tej katolickości poszczególne części przynoszą innym częściom i całemu Kościołowi właściwe sobie dary, tak iż całość i poszczególne części doznają wzrostu na skutek tej wzajemnej łączności wszystkich oraz dążenia do pełni w jedności” (LG 13). Różnorodność

Kościółów lokalnych oraz ich kontekst i kultura wnoszą różne dary do całości, wzbogacając całe Ciało Chrystusa. Jest to klucz do zrozumienia kościelnej drogi synodalności.

Dlatego też podstawową rolą biskupa diecezjalnego w procesie synodalnym jest ułatwianie doświadczenia synodalnego całemu Ludowi Bożemu w drodze ku bardziej synodalnemu Kościołowi. Biskup diecezjalny odgrywa kluczową rolę w słuchaniu Ludu Bożego w swoim Kościele diecezjalnym. Pod natchnieniem Ducha Świętego biskup może rozeznaczyć, które procesy słuchania Ludu Bożego są najbardziej owocne w jego diecezji, na drodze synodalności podjętej przez cały Kościół. Biskup diecezjalny powinien wyznaczyć diecezjalną osobę kontaktową (lub zespół), która pomoże mu w tym zadaniu. Mogą oni podjąć wspólnie modlitewne rozeznawanie. Zachęca się biskupa do podjęcia aktywnej roli w diecezjalnym etapie procesu synodalnego. Zaangażowanie biskupa powinno sprzyjać otwartemu dialogowi pośród różnorodności Ludu Bożego.

Biskup może prosić o informacje zwrotne i uczestnictwo, wszędzie tam, gdzie jest to pomocne w procesie organizacyjnym. Zachęcamy biskupów do komunikowania się z odpowiednimi organizmami, organizacjami i strukturami w diecezji, w tym z Diecezjalną Radą Duszpasterską, Radą Kapłańską, parafiami, wspólnotami zakonnymi, ruchami świeckich, różnymi duszpasterstwami (np. w szkołach i szpitalach) oraz komisjami diecezjalnymi, aby zachęcić je do udziału w procesie synodalnym i prosić o pomoc, jeśli jest to stosowne. Z upoważnienia biskupa diecezjalna osoba kontaktowa (osoby kontaktowe) może komunikować się bezpośrednio z koordynatorami w parafiach i innych wspólnotach lokalnych, aby przygotować i ułatwić proces konsultacji.

Jednocześnie biskup może zadbać o zapewnienie odpowiednich środków, w tym środków finansowych, logistycznych, technicznych i personalnych. Zadaniem biskupa jest również zachęcanie do zaangażowania różnych grup i osób, tak aby proces synodalny był wysiłkiem prawdziwie zespołowym, korzystającym z szerokiego uczestnictwa wiernych i docierającym do całej różnorodności Ludu Bożego: kapłanów, diakonów, osób konsekrowanych i świeckich. Istotnym wsparciem w tym względzie mogą być struktury diecezjalne, które już dążą do realizacji synodalności, zwłaszcza Diecezjalna Rada Duszpasterska, Rada Kapłańska, Parafialne Rady Duszpasterskie itp.

Można przygotować osobisty list lub nawet nagranie wideo, w którym biskup zaprasza i zachęca wszystkich w diecezji do uczestnictwa w procesie słuchania, dialogu i konsultacji. Zaleca się, aby diecezjalny etap procesu synodalnego otwierała i zamykała celebracja liturgiczna, której może przewodniczyć biskup.

Podczas procesu konsultacji, kluczowym zadaniem biskupa jest słuchanie. Chociaż osobiste zaangażowanie biskupa diecezjalnego w proces słuchania może przybierać różne formy, zachęca się go do wzięcia udziału w spotkaniach i bycia uważnym na głos wiernych. Oprócz uczestnictwa w lokalnych sesjach słuchania na terenie diecezji biskup może zwoływać własne spotkania *ad hoc* w małych wspólnotach, jeśli ma taką wolę, zapraszając przedstawicieli z różnych stron diecezji, zwłaszcza z jej peryferii. Ponadto może on również słuchać, analizując opinie zebrane podczas konsultacji, rozeznając, co Duch Święty mówi przez ludzi powierzonych jego trosce. Biskup powinien regularnie spotykać się z diecezjalną osobą kontaktową (osobami kontaktowymi), aby zapoznać się z przebiegiem konsultacji i odnieść się do pojawiających się problemów. Należy zadbać o to, aby obecność biskupa i duchowieństwa nie powodowała niezamierzonego efektu blokowania autentycznego i nieskrępowanego wkładu wiernych, zwłaszcza w okolicznościach, w których doszło do skandalu lub po prostu ze względu na uwarunkowania kulturowe.

Wreszcie, biskup zwołuje diecezjalne zebranie presynodalne, kończące etap diecezjalny oraz współpracuje z diecezjalną osobą kontaktową (osobami kontaktowymi) w jego organizacji. Zebranie powinno zapewnić szeroką reprezentację całej diecezji, która zbierze się razem, by wspólnie się modlić, słuchać, podejmować refleksję i rozeznawać drogę synodalną, na którą Duch Boży wzywa diecezję. Następnie biskup może przejrzeć syntezę diecezjalną we współpracy z diecezjalną osobą kontaktową (osobami kontaktowymi), zanim zostanie ona przedłożona konferencji episkopatu. Bardzo ważne jest, aby zauważyć, że synteza diecezjalna nie ma na celu ukazania pozytywnego lub negatywnego wizerunku biskupa diecezjalnego. Synteza diecezjalna powinna być raczej uczciwym sprawozdaniem ze wszystkiego, czym się dzielono podczas diecezjalnej fazy procesu synodalnego, reprezentując różnorodność poglądów i perspektyw Ludu Bożego.

Zrozumiałe jest, że rozpoczęcie tego procesu konsultacji wywoła wśród duchowych przewodników szereg różnych odczuć, od ekscytacji i radości po niepokój, lęk, niepewność, a nawet sceptycyzm. Ta-

kie zróżnicowane reakcje są często częścią drogi synodalnej. Biskupi mogą uznać mieszanie reakcji pojawiających się w diecezji i jednocześnie zachęcać do otwartości na Ducha Świętego, który często działa w sposób zaskakujący i odnawiający. Jako dobry pasterz swojej owczarni biskup jest powołany do tego, aby iść przed Ludem Bożym, stać pośród niego i podążać za nim, dbając o to, aby nikt nie został pominięty ani się nie zagubił.

4.3. Rola prezbiterów i diakonów

Posługa prezbiterów i diakonów ma dwa istotne punkty odniesienia: z jednej strony biskup diecezjalny, a z drugiej ludzie powierzeni jego duszpasterskiej trosce. Tak więc duchowni obecni w Kościele lokalnym są pomocnym łącznikiem między biskupem a tymi, którym służą. W ten sposób prezbiterzy i diakoni odgrywają kluczową rolę w podążaniu razem pośród Ludu Bożego, zjednoczeni z biskupem i w służbie wiernym. Mogą komunikować się z ludem w imieniu biskupa, a także komunikować się w imieniu ludu z biskupem. Są pośrednikami komunii i jedności w budowaniu Ciała Chrystusa, pomagają wiernym we wspólnej wędrówce, podążając razem wśród Kościoła. Duchowni są również zwiastunami odnowy, uważnymi na zmieniające się potrzeby swojej owczarni i wskazującymi, w jaki sposób Duch Święty otwiera nowe drogi. Wreszcie, są oni ludźmi modlitwy, którzy wspierają prawdziwie duchowe doświadczenie synodalności, aby Lud Boży był bardziej uważny na Ducha Świętego i mógł wspólnie wsłuchiwać się w wolę Bożą.

W tym sensie prezbiterzy i diakoni mają do odegrania kluczową rolę w towarzyszeniu całemu Ludowi Bożemu na drodze synodalności. Ich wysiłki na rzecz wspierania i wprowadzania w życie bardziej synodalnego sposobu bycia Kościołem Chrystusa mają zasadnicze znaczenie. Prezbiterzy i diakoni mogą pogłębiać świadomość synodalnej natury Kościoła i znaczenia synodalności w parafiach, duszpasterstwach i ruchach, którym służą. Kapłani i diakoni są również powołani do wspierania, zachęcania, promowania i umożliwiania rozwoju diecezjalnego etapu procesu synodalnego w Kościele lokalnym. W szczególności prosi się o wkład organizmy partycypacyjnej Kościołów lokalnych, zwłaszcza Radę Kapłańską i Radę Duszpasterską (DP 31). Na kościelnej drodze synodalności „zasadnicze znaczenie może mieć wkład organizmów uczestniczących Kościoła lokalnego [...]. Począwszy od nich może na prawdę «zacząć nabierać kształtu Kościół synodalny»” (EC 7).

Równocześnie kapłani i diakoni mogą znaleźć nowe i twórcze sposoby wspierania autentycznie synodalnego doświadczenia wśród wiernych świeckich, w łączności z inicjatywami biskupa diecezjalnego i diecezjalnej osoby kontaktowej (osób kontaktowych), która jest wyznaczona do tego procesu synodalnego. Warto zauważyć, że konsultacje podejmowane w ramach diecezjalnego etapu procesu synodalnego są koordynowane przez biskupa diecezjalnego i przedkładane „kapłanom, diakonom i wiernym świeckim [ich lokalnych] Kościołów, czy to indywidualnie, czy też zrzeszonym w stowarzyszeniach, nie pomijając cennego wkładu, jaki mogą wnieść zarówno mężczyźni, jak i kobiety konsekrowane” (EC 7).

Dokument przygotowawczy mówi nam, że w posłudze Jezusa „wybór apostołów nie jest przywilejem wyłącznej pozycji władzy i odseparowania, lecz łaską włączającej posługi błogosławieństwa i komunii. Dzięki darowi Ducha zmartwychwstałego Pana mają oni strzec miejsca Jezusa, nie zastępując Go: nie stawiając filtrów dla Jego obecności, lecz ułatwiając spotkanie z Nim” (DP 19). Tak samo całe duchowieństwo, obdarzone świętymi darami i charyzmatami otrzymanymi przez święcenia, ma do odegrania decydującą rolę w dbaniu o to, by doświadczenie synodalne było autentycznym spotkaniem z Chrystusem Zmartwychwstałym, ugruntowanym w modlitwie, karmionym sprawowaniem Eucharystii i inspirowanym słuchaniem słowa Bożego.

4.4. Mapa drogowa (przykładowe kroki etapu diecezjalnego)

Zadania związane z przeprowadzeniem etapu słuchania i dialogu w każdej diecezji będą się różnić w zależności od uwarunkowań lokalnych, ale w ogólnym podejściu uwzględni się następujące kroki:

1. Wyznaczenie diecezjalnej osoby kontaktowej (osób kontaktowych)

Każda diecezja powinna wybrać jedną lub dwie osoby, które będą pełniły funkcję diecezjalnej osoby kontaktowej (diecezjalnych osób kontaktowych). Załącznik A zawiera szczegółowe informacje na temat obowiązków i oczekiwanych cechach osób kontaktowych. Idealnie byłoby, gdyby wyznaczono dwóch współprzewodniczących, co wpisywałoby się w model współodpowiedzialności. Jeśli jest więcej niż jedna diecezjalna osoba kontaktowa, zaleca się, aby wyznaczyć przynajmniej jedną kobietę i jednego mężczyznę. Mogą to być stanowiska wolontaryjne lub płatne i mogą być podejmowane przez osoby już pracujące w diecezji. Diecezjalne osoby kontaktowe mogą być

prezbiterami, zakonnikami lub osobami świeckimi. Diecezje mogą zastanowić się nad ewentualną rolą diecezjalnej osoby kontaktowej (diecezjalnych osób kontaktowych) w kontynuowaniu służby na drodze synodalności w diecezji do października 2023 roku i później.

2. Powołanie diecezjalnego zespołu synodalnego

Diecezjalna osoba kontaktowa (osoby kontaktowe) będzie prawdopodobnie potrzebować współpracy z zespołem, który może zostać powołany w otwartym procesie z osób wyrażających zainteresowanie lub przez mianowanie przez biskupa diecezjalnego. Diecezjalny zespół synodalny powinien raczej zawierać przedstawicieli parafii, ruchów, duszpasterstw diecezjalnych i wspólnot zakonnych. Mogą oni być powołani jako ciało doradcze i robocze dla diecezjalnej osoby kontaktowej (osób kontaktowych). Po zakończeniu etapu diecezjalnego obecnego Synodu, diecezjalny zespół synodalny może kontynuować promocję i wdrażanie drogi synodalności w diecezji w przyszłości, w łączności z biskupem diecezjalnym.

3. Rozeznawanie drogi dla twojej diecezji

Dokument przygotowawczy i *Vademecum* dostarczają informacji o obecnym Synodzie i podają wskazówki, jak zorganizować proces konsultacji. Dokumenty te powinny być stosowane w różny sposób i w różnych kontekstach, w zależności od aktualnych realiów i wyzwań w Kościele lokalnym i w społeczeństwie, a także w zależności od ewentualnych równoległych lub niedawnych procesów synodalnych zachodzących w diecezji. Modlitewna refleksja nad tymi dokumentami może być podjęta w celu rozeznania kluczowych obszarów zainteresowania diecezji.

4. Planowanie procesu uczestnictwa

Każda diecezja powinna dążyć do jak najszerszego uczestnictwa, wykorzystując w tym celu różne platformy. Mogą to być spotkania na poziomie parafii, spotkania międzyparafialne, grupy szkolne, stowarzyszenia lokalne, platformy internetowe, specjalne grupy językowe, a także odpowiednie środki docierania do osób oddalonych od Kościoła. Idealnie byłoby, gdyby istniały możliwości wzajemnego wysłuchania różnych grup. Należy określić i udostępnić środki potrzebne do przeprowadzenia procesu konsultacji, w tym ogólny budżet, zaplecze materialne i platformy internetowe. Można działać

w imię solidarności między diecezjami, aby zapewnić pomoc finansową i zasoby ludzkie w zależności od potrzeb.

5. Przygotowanie koordynatorów grup synodalnych spotkań konsultacyjnych

Diecezjalny zespół synodalny może pracować przez koordynatorów, którzy przeprowadzą synodalne spotkania konsultacyjne w całej diecezji. Na przykład, konsultacje synodalne w danej parafii mogą być nadzorowane przez koordynatora w tej parafii, współpracującego z zespołem parafialnym. Wszyscy koordynatorzy powinni być wprowadzenie w ducha procesu synodalnego, jego zadania i charakter. Powinni mieć także dostęp do odpowiednich źródeł, w tym do niniejszego *Vademecum* i strony internetowej Synodu [<https://www.synod.va/en.html>]. Koordynatorzy mogą następnie rozeznąć i zaplanować najbardziej odpowiednie procesy dla poszczególnych grup, w łączności z diecezjalnym zespołem synodalnym.

6. Zorganizowanie warsztatów wprowadzających dla diecezjalnego zespołu synodalnego i koordynatorów lokalnych

Ponieważ poziom zrozumienia i doświadczenia w zakresie synodalności jest prawdopodobnie różny w poszczególnych diecezjach, można zorganizować warsztaty formacyjne, aby wprowadzić wiernych w synodalność i wyposażyć ich w podstawowe umiejętności związane z procesami synodalnymi. Takie umiejętności obejmowałyby przeprowadzanie synodalnych spotkań konsultacyjnych, a taka podstawowa formacja sama w sobie byłaby wartościowym rezultatem obecnego procesu synodalnego. Załącznik B zawiera zarys przebiegu typowego synodalnego spotkania konsultacyjnego. Najważniejsze jest przyjęcie odpowiednich metod, które ułatwiają uważne słuchanie, autentyczne dzielenie się i wspólnotowe rozeznawanie duchowe. Dodatkowe materiały są dostępne na stronie internetowej Synodu [<https://www.synod.va/en.html>].

7. Przekazywanie informacji wszystkim

Aby zwiększyć świadomość i zachęcić do uczestnictwa, można przeprowadzić szeroką akcję informacyjną na temat Synodu, wyjaśniając jego znaczenie i zadania oraz informując o tym, jak można w nim uczestniczyć. Kilka przykładów materiałów publicystycznych znajduje się na stronie internetowej [<https://www.synod.va/en.html>].

8. Wdrażanie, monitorowanie i kierowanie procesem konsultacji synodalnych

Po przygotowaniu rozpoczyna się synodalny proces konsultacji. Sercem tego etapu są synodalne spotkania konsultacyjne, które odbywają się w całej diecezji. Można zorganizować uroczyste liturgiczne otwarcie etapu diecezjalnego, wzywając Ducha Świętego. Przez cały czas trwania etapu diecezjalnego diecezjalna osoba kontaktowa (osoby kontaktowe) powinna utrzymywać regularny kontakt z koordynatorami grup synodalnych spotkań konsultacyjnych w diecezjach, aby monitorować postępy, udzielać wsparcia tam, gdzie jest to konieczne, oraz ułatwiać wymianę pomysłów, dobrych praktyk i pojawiających się informacji zwrotnych. Należy określić termin przekazania informacji zwrotnej z konsultacji. Forma opracowania może być podobna do syntezy diecezjalnej, jak to opisano w wytycznych poniżej.

9. Diecezjalne zebranie presynodalne

Zdecydowanie zaleca się, aby proces konsultacji w diecezji zakończył się diecezjalnym zebraniem presynodalnym, które obejmuje celebrację liturgiczną. Do udziału należy zaprosić szeroką reprezentację z całej diecezji, aby wspólnie modlić się, słuchać, zastanawiać się i rozeznawać drogę synodalną, na którą Duch Boży wzywa całą diecezję. Załącznik C zawiera sugestie dotyczące organizacji takiego spotkania.

10. Przygotowanie i przedłożenie syntezy diecezjalnej

Na koniec należy przygotować syntezę diecezjalną w oparciu o wszystkie zebrane informacje zwrotne z całej diecezji, jak również o przebieg zebrania presynodalnego. Załącznik D zawiera sugerowany konspekt. Synteza powinna być przedłożona konferencji episkopatu w określonym terminie. Po jej ukończeniu, synteza powinna zostać podana do wiadomości publicznej w diecezji. Diecezjalna osoba kontaktowa (osoby kontaktowe) powinna zachować nominację przez cały czas trwania procesu synodalnego, przynajmniej do czasu Zgromadzenia Synodu Biskupów w październiku 2023 roku; może ona kontynuować pracę w tej roli po tym terminie. W kolejnych etapach obecnego Synodu osoby kontaktowe będą łącznikiem dla konferencji episkopatów i zgromadzeń kontynentalnych i mogą pomóc diecezji w kontynuowaniu zaangażowania w proces synodalny. W razie potrzeby mogą również zadbać o płynne przejście do realizacji w die-

cezji rozmaitych sugestii zgłoszonych podczas konsultacji. Wszak proces synodalny nie jest końcem, ale nowym początkiem.

4.5. Podstawowe składniki procesu synodalnego

Kroki wymienione powyżej w części 4.4 powinny być traktowane jako wskazówki. Ostatecznie etap diecezjalny zawiera podobne „składniki” jak Zgromadzenie Synodu Biskupów, takie jak to, które będzie miało miejsce w Rzymie w październiku 2023 roku. Te elementy to: celebrowanie liturgiczne na rozpoczęcie, zebranie się w dużym zgromadzeniu, spotkania w małych grupach, chwile ciszy i modlitwy, nieformalne rozmowy, wspólne doświadczenia (takie jak pielgrzymki, ekspresja artystyczna, spotkania z osobami słabszymi, niepełnosprawnymi i starszymi) oraz celebrowanie liturgiczne na zakończenie. Te podstawowe składniki synodalności mogą być łatwo zaadaptowane do lokalnych warunków, aby sprzyjać owocnemu doświadczeniu synodalnemu w Kościele lokalnym, pamiętając o zasadach, postawach i pułapkach przedstawionych powyżej w części 2.

5. Środki organizacji procesu synodalnego

5.1. Metodologia diecezjalnego procesu synodalnego

Każda diecezja może rozeznać najbardziej korzystne sposoby, aby umożliwić swoim wiernym doświadczenie synodalne prowadzone przez Ducha Świętego, zwracając szczególną uwagę na tych, których głosy nie były słyszane w przeszłości. Na stronie internetowej Synodu [Synod 2021–2023] znajdują się porady i materiały dotyczące tego, jak to zrobić.

Jak wspomniano powyżej, indywidualne osoby i grupy są zachęcane do uczestnictwa w procesie synodalnym przez swój Kościół lokalny. Jednakże jest również możliwe, aby osoby i grupy wносиły swój wkład bezpośrednio do Sekretariatu Generalnego Synodu Biskupów (EC 6).

W każdym Kościele lokalnym spotkania powinny być organizowane w taki sposób, aby sprzyjały jak najbardziej owocnemu doświadczeniu synodalnemu w danym kontekście lokalnym. Idealnie byłoby zorganizować więcej niż jedno „synodalne spotkanie konsultacyjne” dla tej samej grupy uczestników, aby mogli oni pójść głębiej i prowadzić bogatszy dialog. Alternatywnie można zorganizować nowe gru-

py, aby więcej osób mogło słuchać i angażować się, wnosząc większą różnorodność poglądów i doświadczeń.

Osoby indywidualne mogą również wnieść wkład swoją opinią konsultacyjną bezpośrednio do diecezji. W przypadku indywidualnych zgłoszeń do konsultacji, należy we właściwym czasie upowszechnić odpowiednie informacje i materiały, tak aby wyrażone poglądy mogły zostać włączone do diecezjalnej syntezy. Wspólnotowe doświadczenia procesu synodalnego są przedkładane nad indywidualny wkład, ponieważ one lepiej ukazują synodalnego ducha podążania razem. W związku z tym osobom, które wnoszą wkład indywidualny, można zaproponować nagrania wideo, wideokonferencje, refleksje z Pisma Świętego i modlitwy, aby bardziej zjednoczyć ich z doświadczeniem synodalności.

Organizowanie synodalnych spotkań konsultacyjnych, w których bierze udział wiele parafii, może być dobrym sposobem na zgromadzenie wielu osób z różnych środowisk społeczno-ekonomicznych, etnicznych, grup wiekowych itp. Dwie lub więcej parafii może zebrać się razem, aby zaplanować serię wspólnych synodalnych spotkań konsultacyjnych. W trakcie dzielenia się mogą one skupić się wokół wspólnych istotnych doświadczeń, takich jak wyzwania, przed którymi stoją jako chrześcijanie, bycie Kościołem pośród pandemii COVID-19 lub czegoś związanego z ich kontekstem. Można utworzyć międzyparafialny zespół organizacyjny.

Zachęcamy również do włączenia tematu synodalności i niniejszego Synodalnego Procesu konsultacji w lokalne lub diecezjalne spotkania i zebrania, które już są zaplanowane, tam, gdzie to możliwe. W tym sensie faza diecezjalna procesu synodalnego może wzbogacić istniejący plan duszpasterski na lata 2021–2022, inspirując jednocześnie pewne nowe elementy.

5.2. Nieformalny wymiar procesu synodalnego

Słuchanie siebie ubogaca się przez wzajemne poznanie i wspólne dzielenie życia. Bardzo pomocne może być wspólne działanie przed rozpoczęciem spotykania się i dialogowania ze sobą.

Niektóre przykłady działań, które można wspólnie podjąć, obejmują pielgrzymkę, pomoc społeczną lub charytatywną albo po prostu wspólny posiłek. Oprócz pogłębiania wzajemnego zaufania między uczestnikami może to również pomóc we wspieraniu uczestnictwa

ludzi, których bardziej pociąga praktyczne działanie niż intelektualna dyskusja.

Takie podejście naśladuje przykład Jezusa w gromadzeniu swoich uczniów na wspólny posiłek, wspólny spacer lub po prostu spędzanie czasu ze sobą. Istotne może być zapewnienie uczestnikom wystarczającej ilości czasu i odpowiedniej przestrzeni, by mogli dzielić się jedzeniem i napojami, przedłużając doświadczenie słuchania siebie nawzajem w mniej formalnej i bardziej spontanicznej wymianie podczas przerw. Może to otworzyć drzwi do bardziej owocnego uczestnictwa osób, które czują się mniej komfortowo podczas formalnych spotkań, jak również dać możliwość swobodniejszego wyjaśnienia pewnych kwestii.

Uczestnictwo w aktywnościach fizycznych, kulturalnych, społecznych i charytatywnych może przyczynić się do budowania wspólnoty między uczestnikami, odnawiając Kościół przez nowe doświadczenia braterstwa między sobą.

5.3. Główne pytania do konsultacji

Niniejszy Synod stawia następujące zasadnicze pytanie: *Kościół synodalny, głosząc Ewangelię, „podąża razem”. Jak owo „podążanie razem” realizuje się dzisiaj w waszym Kościele lokalnym? Do podjęcia jakich kroków zaprasza nas Duch Święty, abyśmy wzrastali w naszym „podążaniu razem”?* (DP 26).

Odpowiadając na to pytanie, jesteście zaproszeni do:

- *przypomnienia sobie naszych doświadczeń*: Jakie doświadczenia z naszego lokalnego Kościoła przywołuje na myśl to pytanie?
- *ponownego odczytania tych doświadczeń w sposób bardziej pogłębiony*: Jakie radości wywołały? Jakie trudności i przeszkody napotkały? Jakie rany wydobyły na światło dzienne? Jakie wzbudziły przemyślenia?
- *zebranie owoców, by się nimi podzielić*: Gdzie w tych doświadczeniach rozbrzmiewa głos Ducha Świętego? O co Duch Święty nas prosi? Jakie są punkty, które należy potwierdzić, jakie są perspektywy zmian, jakie kroki należy podjąć? Gdzie dostrzegamy zgodność? Jakie drogi otwierają się dla naszego Kościoła lokalnego?

Aby pomóc w pogłębionej analizie tego fundamentalnego pytania, poniższe tematy podkreślają istotne aspekty „przeżywanego synodalności” (DP 30). Odpowiadając na te pytania, warto pamiętać, że „podążanie razem” odbywa się na dwa głęboko powiązane ze sobą sposoby. Po pierwsze, podążamy razem, ze sobą nawzajem, jako Lud

Boży. Następnie, podążamy razem jako Lud Boży z całą rodziną ludzką. Te dwie perspektywy ubogacają się wzajemnie i są pomocne w naszym wspólnym rozeznawaniu w kierunku głębszej komunii i bardziej owocnej misji.

Pytania towarzyszące każdemu z dziesięciu poniższych tematów mogą być użyte jako punkt wyjścia lub pomocne wskazówki. Wasza rozmowa i dialog nie muszą się ograniczać do poniższych pytań:

1. TOWARZYSZE PODRÓŻY

W Kościele i w społeczeństwie jesteśmy na tej samej drodze, ramię w ramię. W naszym Kościele lokalnym kim są ci, którzy „podążają razem”? Kim są ci, którzy wydają się bardziej oddaleni? W jaki sposób jesteśmy wezwani, aby wzrastać jako towarzysze? Jakie grupy lub osoby pozostają na marginesie?

2. SŁUCHANIE

Słuchanie jest pierwszym krokiem, ale wymaga otwartego umysłu i serca, bez uprzedzeń. W jaki sposób Bóg przemawia do nas przez głosy, które czasami ignorujemy? W jaki sposób wysłuchiwanie są świeccy, zwłaszcza kobiety i młodzi ludzie? Co ułatwia lub utrudnia nasze słuchanie? Jak dobrze słuchamy tych, którzy są na peryferiach? W jaki sposób jest włączony wkład osób konsekrowanych, mężczyzn i kobiet? Jakie są ograniczenia w naszej zdolności słuchania, zwłaszcza tych, którzy mają inne poglądy niż nasze własne? Jaka jest przestrzeń dla głosu mniejszości, zwłaszcza tych, którzy doświadczają ubóstwa, marginalizacji lub wykluczenia społecznego?

3. ZABIERANIE GŁOSU

Wszyscy są zaproszeni do mówienia z odwagą i parezją, to znaczy łącząc wolność, prawdę i miłość. Co umożliwi lub utrudnia odważne, szczerze i odpowiedzialne wypowiedzanie się w naszym Kościele lokalnym i w społeczeństwie? Kiedy i jak udaje nam się powiedzieć to, co jest dla nas ważne? Jak funkcjonują relacje z systemem medialnym (nie tylko z mediami katolickimi)? Kto przemawia w imieniu wspólnoty chrześcijańskiej i jak jest on wybierany?

4. CELEBROWANIE

„Podążanie razem” jest możliwe tylko wtedy, gdy opiera się na wspólnym słuchaniu słowa Bożego i sprawowaniu Eucharystii. W jaki spo-

sób modlitwa i celebracje liturgiczne inspirują i ukierunkowują nasze wspólne życie i misję w naszej wspólnotcie? W jaki sposób inspirują najważniejsze decyzje? W jaki sposób krzewimy czynne uczestnictwo wszystkich wiernych w liturgii? Jaka przestrzeń jest dana na uczestniczenie w posłudze lektora i akolity?

5. WSPÓŁODPOWIEDZIALNI W NASZEJ WSPÓLNEJ MISJI

Synodalność służy misji Kościoła, do udziału w której powołani są wszyscy jego członkowie. Skoro wszyscy jesteśmy uczniami-misjonarzami, to w jaki sposób każda osoba ochrzczona jest powołana do uczestniczenia w misji Kościoła? Co przeszkadza ochrzczonym w byciu aktywnymi w misji? Jakie obszary misji są przez nas zaniedbywane? W jaki sposób wspólnota wspiera swoich członków zaangażowanych w służbę na rzecz społeczeństwa w różny sposób (zaangażowanie społeczne i polityczne, badania naukowe, nauczanie, krzewienie sprawiedliwości społecznej, ochrona praw człowieka, troska o środowisko itp.). W jaki sposób Kościół pomaga tym członkom przeżywać ich służbę społeczeństwu w sposób misyjny? W jaki sposób dokonuje się rozeznania wyborów związanych z misją i przez kogo?

6. DIALOG W KOŚCIELE I SPOŁECZEŃSTWIE

Dialog wymaga wytrwałości i cierpliwości, ale umożliwia także wzajemne zrozumienie. W jakim stopniu różne osoby w naszej wspólnotcie spotykają się, aby prowadzić dialog? Jakie są miejsca i środki dialogu w naszym Kościele lokalnym? W jaki sposób krzewimy współpracę z diecezjami sąsiednimi, wspólnotami zakonnymi na danym terenie, stowarzyszeniami świeckich i ruchami itd.? W jaki sposób są rozwiązywane różnice poglądów, konflikty i trudności? Na jakie szczególne kwestie w Kościele i społeczeństwie powinniśmy zwrócić większą uwagę? Jakie doświadczenia dialogu i wspólnego zaangażowania mamy z wyznawcami innych religii i z osobami bez afiliacji religijnej? W jaki sposób Kościół prowadzi dialog i uczy się od innych instytucji społeczeństwa: świata polityki, ekonomii, kultury, społeczeństwa obywatelskiego i ludzi żyjących w ubóstwie?

7. EKUMENIZM

Dialog między chrześcijanami różnych wyznań, zjednoczonymi przez jeden chrzest, zajmuje szczególne miejsce na drodze synodalnej. Jakie relacje ma nasza wspólnota kościelna z członkami innych tradycji

chrześcijańskich i wyznań? Co nas łączy i jak razem podążamy? Jakie owoce przyniosło nam wspólne podążanie? Jakie są trudności? Jak możemy zrobić następny krok we wspólnym podążaniu naprzód?

8. WŁADZA I UCZESTNICTWO

Kościół synodalny jest Kościołem uczestniczącym i współodpowiedzialnym. W jaki sposób nasza wspólnota kościelna określa cele, do których należy dążyć, drogę do ich osiągnięcia i kroki, które należy podjąć? W jaki sposób sprawowana jest władza lub zarządzanie w naszym Kościele lokalnym? W jaki sposób praca zespołowa i współodpowiedzialność są realizowane w praktyce? W jaki sposób i przez kogo przeprowadzane są ewaluacje? Jak są promowane posługi i odpowiedzialność świeckich? Czy mamy owocne doświadczenia synodalności na poziomie lokalnym? Jak funkcjonują organizmy synodalne na poziomie Kościoła lokalnego (Rady Duszpasterskie w parafiach i diecezjach, Rady Kapłańskie itd.)? Jak możemy promować bardziej synodalne podejście w naszym uczestnictwie i przewodzeniu?

9. ROZEZNAWANIE I PODEJMOWANIE DECYZJI

W stylu synodalnym podejmujemy decyzje przez rozeznawanie tego, co Duch Święty mówi przez całą naszą wspólnotę. Jakie metody i procesy stosujemy w podejmowaniu decyzji? Jak je można ulepszyć? Jak krzewimy branie udziału w podejmowaniu decyzji w strukturach hierarchicznych? Czy nasze metody podejmowania decyzji pomagają nam słuchać całego Ludu Bożego? Jaki jest związek między konsultacją a podejmowaniem decyzji i jak to realizujemy w praktyce? Jakich narzędzi i procedur używamy, aby promować przejrzystość i możliwość rozliczenia? Jak możemy wzrastać we wspólnotowym rozeznawaniu duchowym?

10. FORMOWANIE SIĘ W SYNODALNOŚCI

Synodalność pociąga za sobą otwartość na zmiany, formację i ciągłe uczenie się. W jaki sposób nasza wspólnota kościelna formuje ludzi, aby byli bardziej zdolni do „podążania razem”, słuchania siebie nawzajem, uczestniczenia w misji i angażowania się w dialog? Jaka formacja jest oferowana, aby wspierać rozeznawanie i sprawowanie władzy w sposób synodalny?

Strona internetowa Synodu [Synod 2021–2023] oferuje sugestie, jak postawić te pytania różnym grupom ludzi w sposób prosty i an-

gażujący. Każda diecezja, parafia czy grupa kościelna nie powinna starać się odpowiedzieć na wszystkie pytania, ale powinna rozemnić i skupić się na tych aspektach synodalności, które są najbardziej istotne w jej kontekście. Uczestnicy są zachęceni do szczerego i otwartego dzielenia się swoimi doświadczeniami z ich rzeczywistego życia oraz do wspólnej refleksji nad tym, co Duch Święty mógłby objawić przez to, czym dzielą się ze sobą nawzajem.

Słowo podziękowania

Szczerze podziękowania należą się wszystkim tym, którzy organizują, koordynują i uczestniczą w tym procesie synodalnym. Przewodzeni przez Ducha Świętego, tworzymy żywe kamienie, przez które Bóg buduje Kościół, jakiego pragnie na trzecie tysiąclecie (1 P 2, 5). Niech Najświętsza Maryja Panna, Królowa Apostołów i Matka Kościoła, wstawia się za nami, gdy my podążamy razem drogą, którą Bóg wyznacza przed nami. Tak jak w Wieczerniku w dniu Pięćdziesiątnicy niech Jej macierzyńska opieka i wstawiennictwo towarzyszą nam, gdy budujemy komunie między sobą i wypełniamy naszą misję w świecie. Razem z Nią, jako Lud Boży, mówimy: „Niech mi się stanie według twego słowa” (Łk 1, 38).

Aneksy

Aneks A

Diecezjalna osoba(y)/zespół do kontaktu

Każda diecezja⁵ powinna wybrać jedną lub dwie osoby, które będą pełnić funkcję diecezjalnej osoby kontaktowej (osób kontaktowych) lub współprowadzących diecezjalną fazę konsultacji synodalnych. Jeśli to możliwe, powinny one zorganizować zespół osób, które będą z nimi współpracować.

Zaleca się stosowanie modelu **współprzewodnictwa** zamiast wyznaczania jednej osoby kontaktowej, ponieważ odzwierciedla to synodalną naturę procesu. Zachęcamy was do współpracy ze współprzewodniczącym, a także do współpracy z zespołem, aby uczyć się od siebie nawzajem, dzielić się odpowiedzialnością oraz wzbogacać kreatywność i żywotność procesu synodalnego w waszej diecezji. Praca diecezjalnej osoby kontaktowej (osób kontaktowych)/zespołu będzie obejmowała następujące ogólne funkcje lub zadania:

- Służenie jako łącznik pomiędzy diecezją a konferencją episkopatu (i ich osobą kontaktową lub zespołem).
- Pełnienie roli punktu(ów) odniesienia dla parafii i innych grup kościelnych w diecezji w zakresie konsultacji synodalnych.
- Pełnienie roli głównej osoby (osób) kontaktowej dla biskupa diecezji w zakresie procesu synodalnego.
- Pracowanie w sposób synodalny z zespołem, aby opracować sposób, w jaki będzie przebiegał proces diecezjalny i omówić tematy oraz zagadnienia związane z synodalnością (nakreślone przez Sekretariat Generalny Synodu Biskupów i Konferencję Episkopatu), jak również proces zbierania, analizowania i syntetyzowania wkładu konsultacji z całej diecezji.
- Zaproszenie wszystkich parafii do wzięcia udziału w procesie konsultacji, organizując spotkania w celu uczestnictwa w procesie synodalnym na poziomie lokalnym. Parafie mogą łączyć się z innymi parafiami w celu promowania większego poczucia wspólnoty i wspólnego podążania. Diecezjalna osoba kontaktowa/zespół powinna/powinien zachęcać parafie do

⁵ Uwaga: w *Vademecum* oraz we wszystkich towarzyszących mu aneksach i materiałach termin „diecezja” odnosi się do Kościołów lokalnych w ogólności i może być zastąpiony terminem eparchia, ordynariat lub nazwą jakiegokolwiek innej równoważnej instytucji kościelnej.

rozwijania ducha braterstwa, współodpowiedzialności oraz pełnego i aktywnego uczestnictwa duchownych, osób konsekrowanych oraz świeckich kobiet i mężczyzn ze wspólnoty, w tym dzieci, młodzież, osoby samotne, małżeństwa, rodziny i osoby starsze. W ten sposób proces konsultacji będzie reprezentował różnorodność społeczno-ekonomiczną i kulturowo-etniczną oraz możliwości w lokalnym środowisku, jak również zachęci do konsultacji tych, którzy są mniej aktywni w praktykowaniu wiary katolickiej, osoby z różnych wyznań chrześcijańskich i innych tradycji wiary oraz mieszkańców lokalnej lub obywatelskiej społeczności, którzy nie mają związku z parafią.

– Zaproszenie każdej posługi, ruchu, organizmu kościelnego i wydziału/biura w diecezji do przedstawienia swoich propozycji odpowiedzi na pytania zawartych w *Vademecum* i towarzyszących dokumentach z punktu widzenia ich specyficznej posługi lub obszaru zainteresowania. Każda z tych grup może przeprowadzić własną konsultację lub współpracować ze sobą i/lub z parafiami w diecezji. Należy dołożyć starań, aby zaangażować w proces konsultacji wszystkie rodzaje apostolatu, kultur, wspólnot, grup, inicjatyw i działań ekumenicznych/międzyreligijnych w diecezji, wspierając autentyczne doświadczenie synodalności w Kościele lokalnym.

– Zaoferowanie szkolenia i towarzyszenie (w formie warsztatów, webinariów, nagrań video, materiałów i/lub osobistego wsparcia) tym, którzy będą odpowiedzialni za przeprowadzenie i ułatwienie procesu konsultacji na poziomie lokalnym (w parafiach, wspólnotach itp.), aby pomóc im zrozumieć znaczenie synodalności, cele obecnego procesu synodalnego oraz cechy charakterystyczne dla doświadczenia synodalnego, które oni starają się wspierać (więcej informacji można znaleźć w *Vademecum* lub na stronie internetowej Synodu: Synod 2021–2023).

– Opracowanie metod uzyskiwania wkładu z procesu konsultacji w całej diecezji i komunikowanie tego procesu parafiom, grupom diecezjalnym, wspólnotom zakonnym i ruchom, angażując jak najszersze możliwe uczestnictwo. Może to obejmować:

- Zasugerowanie, aby parafie/wspólnoty wyznaczyły własną osobę kontaktową/zespół do przeprowadzenia konsultacji.
- Zasugerowanie, aby parafie/wspólnoty przeprowadziły jedno, dwa lub więcej spotkań konsultacyjnych z ludźmi w społeczności lokalnej. Parafie/grupy mogą chcieć zorganizować specjalne konsultacje dla pewnych grup (na przykład dla nastolatków, młodych dorosłych, małżeństw, migrantów i uchodźców, osób mniej aktywnych w wierze oraz tych, którzy doświadczają ubóstwa i marginalizacji).
- Zasugerowanie, aby parafie znalazły sposób na dokonanie syntezy lub sporządzenie notatek z każdej konsultacji/rozmowy (albo z pomocą sekretarki/protokolanta, przez nagrywanie spotkania w for-

mie elektronicznej, udostępnienie notatek *online* przez uczestników lub moderatorów albo w inny sposób).

- Ustalenie konkretnego terminu oraz procesu/środków, za pomocą których wszystkie uwagi zostaną przesłane do diecezjalnej osoby kontaktowej/osób kontaktowych/zespołu.
 - Zachęcanie do spotkań po zakończeniu procesu konsultacji z tymi, którzy w nich uczestniczyli oraz z innymi osobami, aby podzielić się tym, co zostało zrobione w następstwie otrzymanych uwag oraz aby rozegrać kolejne kroki w celu zintegrowania ducha i stylu synodalności na poziomie lokalnym.
- Regularne informowanie każdej parafii/wspólnoty w trakcie trwania fazy konsultacji, zapewniając wsparcie, zachętę, towarzyszenie i ponawiając wdzięczność podczas tej drogi.
 - Zbieranie syntez/wkładów/spostrzeżeń z konsultacji lokalnych w odpowiednim czasie.
 - Nadzorowanie organizacji diecezjalnego zebrania presynodalnego (zob. aneks C).
 - Dokonanie analizy i syntezy zebranego wkładu, opracowując jedną zwięzłą syntezę diecezjalną, liczącą maksymalnie dziesięć stron, która następnie zostanie przekazana konferencji episkopatu w wyznaczonym terminie. Synteza ta powinna zostać opracowana przez zespół pracujący z diecezjalną osobą kontaktową (osobami kontaktowymi), we współpracy z biskupem i/lub osobą przez niego wyznaczoną (zob. aneks D).
 - Syntezę diecezjalną należy przesłać do konferencji episkopatu w odpowiednim czasie.

Diecezjalna(e) osoba(y) kontaktowa(e) i zespół powinny charakteryzować się następującymi **cechami**:

- Osoba dojrzała duchowo, o żywej wierze.
- Naturalny współpracownik.
- Skutecznie porozumiewa się z innymi.
- Posiada umiejętność syntezy różnorodnych informacji.
- Posiada umiejętność dobrej interakcji z ludźmi z różnych środowisk kulturowych, pokoleniowych i kościelnych.
- Zna struktury i procesy diecezjalne.
- Ma wcześniejsze doświadczenie pracy w inicjatywach opartych na współpracy lub procesach synodalnych.
- Pokora w pracy ze współprowadzącym i/lub zespołem, dobroduszne otwarcie się na spostrzeżenia i dary innych, jak również próbowanie nowych sposobów postępowania.

Należy zaznaczyć, że diecezjalna osoba kontaktowa nie musi być osobą duchowną. Jeśli stosowany jest model współprzewodnictwa, bardzo się zaleca, aby współprzewodniczącymi byli mężczyzna i kobieta. Przynajmniej jedna z nich powinna być osobą świecką.

Zespół współpracujący z diecezjalną osobą kontaktową (osobami kontaktowymi) powinien odzwierciedlać różnorodność diecezji i obejmować kluczowych liderów diecezjalnych: kobiety i mężczyzn świeckich, duchownych i osoby konsekrowane, pochodzących z różnych kultur, pokoleń i środowisk, reprezentujących różne posługi i charyzmaty Kościoła, w szczególności duszpasterstwo młodzieży, rodzin, migrantów i uchodźców oraz ubogich. Byłoby pomocne, gdyby niektórzy członkowie zespołu pracowali wcześniej/ostatnio w lokalnych, diecezjalnych lub krajowych procesach synodalnych lub podobnych przedsięwzięciach.

Aneks B

Propozycje wskazówek dotyczących organizacji synodalnego spotkania konsultacyjnego

Synodalne spotkania konsultacyjne mogą być organizowane przez różne grupy w parafii lub przez zebranie różnych osób z różnych parafii. Inne organizmy diecezjalne lub organizacje religijne i świeckie mogą również współpracować w organizowaniu spotkań konsultacyjnych. Poniżej przedstawiamy ogólny zarys kroków, które można podjąć.

1. Można utworzyć zespół organizacyjny, który zaplanuje i przeprowadzi proces konsultacji i spotkania na poziomie lokalnym, w tym rozeźna, w jaki sposób dotrzeć do ludzi i jakie są najodpowiedniejsze metody wspierania dialogu i uczestnictwa w autentycznym doświadczeniu synodalnym.

2. Do uczestnictwa można zachęcać przez ogłoszenia parafialne, media społecznościowe, listy itp. Z pomocą lokalnych społeczności, jak również instytucji kościelnych, takich jak szkoły i ośrodki społeczne, można podjąć szczególny wysiłek w celu identyfikacji i dotarcia do tych, którzy od pewnego czasu nie utrzymują regularnych kontaktów ze wspólnotą kościelną. Należy zadbać o zaangażowanie tych, którzy są wykluczeni lub których głosy często nie są brane pod uwagę.

3. W idealnej sytuacji wśród uczestników powinny znaleźć się osoby z różnych wspólnot, o różnych doświadczeniach, kulturach, w różnym wieku i o różnych stylach życia. Liczebność grupy może zależeć od dostępności miejsca i dogodnych okoliczności.

4. Na około 2–3 tygodnie przed spotkaniem należy rozesłać do wszystkich uczestników materiały przygotowawcze do modlitwy i refleksji. Mogą one zawierać krótką lekturę na temat synodalności, główne pytanie (pytania) do refleksji oraz sugerowane sposoby modlitwy i rozeznawania w odniesieniu do tych pytań, w tym zalecane fragmenty Pisma Świętego. Uczestnicy powinni być również poinformowani o metodzie, która zostanie zastosowana podczas spotkania synodalnego. Powinni zarezerwować sobie czas na osobiste przygotowanie z wykorzystaniem wszystkich tych materiałów, gdyż jest to kluczowe dla owocnego dialogu.

5. Główne pytania do refleksji powinny być istotne i krótkie. Często lepiej jest mieć mniej pytań, które można bardziej zgłębić, niż wiele pytań, które byłyby potraktowane powierzchownie. Niniejszy Synod stawia następujące fundamentalne pytanie: *Kościół synodalny, głosząc Ewangelię, „podąża razem”. Jak owo „podążanie razem” realizuje się dzisiaj w waszym Kościele lokalnym? Do podjęcia jakich kroków zaprasza nas Duch Święty, abyśmy wzrastali w naszym „podążaniu razem”?* (DP 26).

Odpowiadając na to pytanie, jesteście zaproszeni do:

– *przypomnienia sobie naszych doświadczeń*: Jakie doświadczenia z naszego lokalnego Kościoła przywołuje na myśl to pytanie?

– *ponownego odczytania tych doświadczeń w sposób bardziej pogłębiony*: Jakie radości wywołały? Jakie trudności i przeszkody napotkały? Jakie rany wydobły na światło dzienne? Jakie wzbudziły przemyślenia?

– *zebranie owoców, by się nimi podzielić*: Gdzie w tych doświadczeniach rozbrzmiewa głos Ducha Świętego? O co Duch Święty nas prosi? Jakie są punkty, które należy potwierdzić, jakie są perspektywy zmian, jakie kroki należy podjąć? Gdzie dostrzegamy zgodność? Jakie drogi otwierają się dla naszego Kościoła lokalnego?

Bardzo często owocną dla uczestników okazuje się refleksja nad dotychczasową drogą ich wspólnoty lokalnej. Jaka była historia życia wiary wspólnoty? W jaki sposób wspólnota doszła do miejsca, w którym jest teraz? W jaki sposób Bóg był w niej obecny? Wspólne

wspominanie przeszłości często pomaga budować wspólnotę i wskazywać jej drogę ku przyszłości.

Aby pomóc ludziom w pełniejszym zgłębieniu tego fundamentalnego pytania, opracowano dziesięć tematów, aby podkreślić istotne aspekty „przeżywanej synodalności” (DP 30). Pytania towarzyszące każdemu z dziesięciu tematów mogą być wykorzystane jako punkt wyjścia lub pomocna wskazówka do wzbogacenia konsultacji. Pytania te można znaleźć w części 5 *Vademecum*, a ich bardziej szczegółowa wersja jest dostępna w materiałach towarzyszących na stronie internetowej Synodu [<https://www.synod.va/en.html>].

6. Należy zadbać o wystarczającą liczbę moderatorów grup, stosownie do wybranej metody i formatu zgromadzenia konsultacyjnego oraz o ich odpowiednie przygotowanie do prowadzenia procesu. Należy również określić zespół osób, który przygotuje syntezę konsultacji.

7. Podczas spotkania modlitwa wspólnotowa i liturgia będą odgrywać istotną rolę. Słuchanie siebie nawzajem jest ugruntowane w słuchaniu słowa Bożego i Ducha Świętego. Głębokie formy modlitwy mogą być wykorzystane, aby prosić Boga o prowadzenie i inspirację oraz pozwolić Mu pogłębić naszą komunie między sobą. Liturgia i wspólne rozważanie Pisma Świętego mogą być bardzo pomocnymi środkami w tym względzie.

8. Można zastosować odpowiednią metodę dialogu w grupie, która będzie zgodna z zasadami synodalności. Na przykład, metoda rozmowy duchowej promuje aktywne uczestnictwo, uważne słuchanie, refleksyjne mówienie i rozeznawanie duchowe. Uczestnicy tworzą małe grupy składające się z około 6–7 osób z różnych środowisk. Metoda ta zajmuje co najmniej godzinę i składa się z trzech rund. W pierwszej rundzie każdy po kolei dzieli się owocami swojej modlitwy w odniesieniu do pytań i refleksji, które zostały wcześniej rozdane (zob. nr 5 niniejszego aneksu). W tej rundzie nie ma dyskusji, a wszyscy uczestnicy po prostu słuchają w skupieniu każdej osoby i zwracają uwagę na to, jak Duch Święty działa w nich samych, w osobie mówiącej i w całej grupie. Po tym następuje czas ciszy, aby zanotować swoje wewnętrzne poruszenia. W drugiej rundzie uczestnicy dzielą się tym, co najbardziej uderzyło ich w pierwszej rundzie i co poruszyło ich w czasie ciszy. Może pojawić się również dialog przy zachowaniu tej samej duchowej uważności. Ponownie po tym następuje czas ciszy. Wreszcie w trzeciej rundzie uczestnicy

zastanawiają się nad tym, co wydaje się mieć oddźwięk w rozmowie i co ich najbardziej poruszyło. Odnotowuje się również nowe spostrzeżenia, a także nierozwiązane kwestie. Spontaniczne modlitwy wdzięczności mogą zakończyć rozmowę. Zazwyczaj każda mała grupa będzie miała moderatora i osobę sporządzającą notatki. (Szczegółowy opis tego procesu znajduje się na stronie internetowej Synodu: <https://www.synod.va/en.html>).

9. Po zakończeniu dialogu w grupie, uczestnicy powinni podsumować i podzielić się swoimi doświadczeniami z tego procesu w swojej małej grupie. Jak wyglądało ich doświadczenie? Jakie były wzloty i upadki? Jakie nowe i odświeżające spostrzeżenia mogli odkryć? Czego nauczyli się o synodalnym sposobie postępowania? W jaki sposób Bóg był obecny i działał w trakcie ich wspólnego czasu?

10. Uczestnicy powinni następnie zdecydować, jakie informacje zwrotne chcą przekazać zespołowi organizacyjnemu/pomocniczemu. Pytania przewodnie do syntezy diecezjalnej, przedstawione w części 4 *Vademecum*, mogą być wykorzystane jako podstawa do przekazania informacji zwrotnej na poziomie lokalnym (zob. także Aneks D).

11. Następnie wszyscy uczestnicy mogą się zebrać, aby zakończyć spotkanie. Jeden przedstawiciel z każdej małej grupy może krótko opowiedzieć o doświadczeniach grupy. Uczestnicy powinni zostać poinformowani o kolejnym etapie procesu synodalnego, tak aby wiedzieli, w jaki sposób ich wkład przyczyni się do odpowiedzi całego Kościoła. Zaleca się, aby zgromadzenie zakończyło się modlitwą lub pieśnią dziękczynną.

12. Po zakończeniu spotkania, członkowie zespołu organizującego/pomocniczego mogą spotkać się w celu podsumowania całego doświadczenia i przygotowania syntezy na podstawie informacji zwrotnych przekazanych przez wszystkie małe grupy. Następnie mogą przekazać syntezę do diecezjalnej osoby kontaktowej (osób kontaktowych).

13. Jeśli ludzie nie mogą uczestniczyć w spotkaniu osobiście lub *online*, należy podjąć wysiłki, aby dotrzeć do nich za pomocą wiadomości tekstowych, rozmów telefonicznych, radia lub innych odpowiednich środków. Ważne jest, abyśmy starali się jak najlepiej wsłuchać w głos każdego, a zwłaszcza tych, którzy są marginalizowani.

Więcej materiałów można znaleźć na stronie internetowej Synodu [Synod 2021–2023].

Aneks C

Diecezjalne zebranie presynodalne

Każdy Kościół lokalny kończy etap diecezjalny Diecezjalnym Zebraniem Presynodalnym. Spotkanie to jest okazją dla różnych członków diecezji do wspólnej celebracji liturgicznej, wspólnej modlitwy, refleksji nad doświadczeniem procesu synodalnego w diecezji, wysłuchania informacji zwrotnych, które wypłynęły z synodalnych spotkań konsultacyjnych w całej diecezji, dialogu na temat aktualnej rzeczywistości Kościoła lokalnego i znaków czasu oraz rozeznania wezwania Ducha Świętego dla diecezji na drodze synodalności. Podczas gdy znaczna część procesu konsultacyjnego w fazie diecezjalnej mogła mieć miejsce w konkretnych wspólnotach Kościoła lokalnego, takich jak parafie, duszpasterstwa i inne grupy kościelne, celem Diecezjalnego Zebrania Presynodalnego jest zgromadzenie reprezentatywnego przekroju całej diecezji, włączając w to grupy mniejszościowe i osoby z peryferii oraz umożliwienie uczestnikom wspólnej modlitwy, słuchania, refleksji i rozeznawania. Po tym spotkaniu wyniki Diecezjalnego Zebrania Presynodalnego powinny zostać włączone jako część syntezy diecezjalnej wraz z informacjami zwrotnymi, które pojawiły się podczas synodalnych spotkań konsultacyjnych w całej diecezji. (Więcej informacji na temat syntezy diecezjalnej znajduje się w Aneksie D).

ZADANIA

- a. Zwienczenie miesiący diecezjalnej fazy konsultacji synodalnych z Lu-
dem Bożym.
- b. Celebrowanie i refleksja nad wyłaniającymi się rzeczywistościami i do-
świadczeniami diecezjalnej drogi wspólnego podążania po synodal-
nej ścieżce.
- c. Uwypuklenie głównych tematów konsultacji diecezjalnych z wybraną
grupą przedstawicieli różnych wspólnot diecezji.
- d. Zaangażowanie członków różnych wspólnot (parafii, duszpasterstw,
ruchów, szkół, duchowieństwa, wspólnot religijnych, osób zmargi-
nalizowanych, młodych ludzi, grup kulturowych itp.) w refleksję nad
doświadczeniem i odpowiedziami procesu konsultacji, w perspektywie
syntezy diecezjalnej na podstawie informacji zwrotnych otrzymanych
z całej diecezji.

- e. Wsłuchiwanie się w to, co Bóg mówi przez mieszkańców diecezji, aby rozemnić Jego wolę dla Kościoła lokalnego i drogi, na którą zaprasza Kościół w diecezji – w kierunku głębszej komunii, pełniejszego uczestnictwa i bardziej owocnej misji.
- f. Wydobywanie dobrych praktyk, dróg synodalnych oraz nowego rozmachu i żywotności w kierunku bycia bardziej synodalnym Kościołem podążającym razem, wzajemnego słuchania i współodpowiedzialności.
- g. Opracowanie diecezjalnej syntezy, która przekaże to, co było udziałem Ludu Bożego podczas procesu konsultacji w diecezji, jako wkład w obecny proces synodalny całego Kościoła.

UCZESTNICY

Członkowie tego spotkania synodalnego zależą od lokalnej sytuacji diecezji. Diecezje mogą dostosować te wskazówki do wielkości populacji, odległości geograficznych, dostępnych środków, zaplecza kulturowego ludzi itp. W idealnym przypadku w skład członków powinni wchodzić:

- Biskup diecezjalny, biskupi pomocniczy oraz diecezjalna osoba kontaktowa (osoby kontaktowe)/zespół.
- Osoby, których głos jest często niewystarczająco słyszalny, np. osoby doświadczające ubóstwa, osoby starsze, grupy mniejszościowe, osoby odizolowane, osoby niepełnosprawne, migranci, uchodźcy, społeczności tubylcze itp.
- Liderzy świeccy (mężczyźni, kobiety, młodzież z różnych duszpasterstw i organizmów diecezjalnych).
- Inne osoby świeckie (mężczyźni, kobiety i młodzi ludzie zaproszeni z parafii i innych organizacji kościelnych).
- Duchowieństwo (księża diecezjalni, zakonni, diakoni itd.).
- Członkowie Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego (odzwierciedlających różnorodność charyzmatów) oraz kierownictwo instytucji apostolskich i charytatywnych.
- Zainteresowani delegaci ekumeniczni i międzyreligijni (oraz inni, którzy nie są katolikami, ale mogą wnieść pomocne perspektywy dla Kościoła).
- Osoby posiadające specjalistyczne umiejętności potrzebne do przeprowadzenia spotkania, w tym moderatorzy i eksperci pastoralni lub teologiczni w dziedzinie eklezjologii.

PORZĄDEK I FORMA DIECEZJALNEGO ZEBRANIA PRESYNODALNEGO

Porządek obrad tego spotkania zakłada celebrację dotychczasowego podążania synodalnego w diecezji, refleksję nad informacjami zwrotnymi otrzymanymi w procesie konsultacji w całej diecezji oraz dążenie do wypracowania syntezy diecezjalnej, która reprezentuje owoce słuchania i rozeznawania Ludu Bożego w diecezji. Ta diecezjalna synteza będzie wkładem diecezji przesłanym do konferencji episkopatu.

Forma tego spotkania byłaby kształtowana w rozeznaniu z biskupem i diecezjalną osobą kontaktową (osobami kontaktowymi)/zespołem, aby najskuteczniej realizować cele wymienione powyżej w kontekście diecezji (zob. stronę internetową Synodu: <https://www.synod.va/en.html> po więcej sugestii i materiałów). Zaleca się bardzo, aby etap diecezjalny zakończył się celebracją liturgiczną, dziękczynieniem Bogu za to, co zostało przeżyte, i wezwaniem Ducha Świętego z prośbą o prowadzenie w dalszej drodze. Sposób realizacji pozostałych elementów spotkania może być ustalony przez każdą diecezję. Diecezjalna osoba (osoby) do kontaktu byłaby odpowiedzialna za zebranie wszystkich informacji zwrotnych otrzymanych w procesie konsultacji w całej diecezji. Informacje zwrotne mogą być przedstawione uczestnikom podczas spotkania, które zakończy etap diecezjalny.

MOŻLIWOŚĆ PRZEPROWADZANIA SPOTKAŃ SYNODALNYCH ONLINE LUB HYBRYDOWYCH (e-synodalne spotkania)

Może okazać się konieczne lub pomocne zorganizowanie spotkań *online* lub hybrydowych, albo w ramach lokalnych sesji konsultacyjnych, albo podczas diecezjalnej celebracji, która wieńczy proces w całej diecezji. Spotkania *online* lub połączenie spotkań osobistych i *online* może być skuteczną opcją, szczególnie w trakcie pandemii COVID-19. Szczególną uwagę należy zwrócić na to, aby zapewnić, by te spotkania *online* lub hybrydowe odbywały się w duchu modlitwy, komunii i uważnego słuchania siebie nawzajem oraz Ducha Świętego. Pomocnicy lub moderatorzy powinni zadbać o to, aby wszyscy uczestnicy mogli wnieść swój wkład i aby ich głos był słyszalny, także ci, którzy nie czują się komfortowo lub są mniej zaznajomieni z technologią.

ROLA MŁODYCH W SPOTKANIACH ONLINE LUB HYBRYDOWYCH (e-synodalne spotkania)

Zachęcamy diecezje do zaangażowania młodych ludzi w planowanie i realizację tych spotkań synodalnych *online*, poszukując kreatywnych sposobów uczynienia ich dostępnymi i przyjaznymi dla wszystkich uczestników, mając na uwadze odmienne potrzeby różnych grup wiekowych.

Narzędzia, takie jak media społecznościowe, platformy wirtualne i technologie interaktywne, mogą być bardzo użyteczne w docieraniu do większej liczby osób i zbieraniu odpowiedzi, które mogą być przekazane diecezjalnej osobie kontaktowej (osobom kontaktowym)/zespółowi. Młodzi ludzie mogą odegrać kluczową rolę, wnosząc twórczy i skuteczny wkład w te wysiłki.

Aneks D **Przygotowanie syntezy diecezjalnej**

Synteza diecezjalna zawiera główne owoce rozeznania całego Ludu Bożego w całej diecezji. Zaleca się, aby została ona ujęta w dokumencie pisemnym o objętości do dziesięciu stron. Inne materiały, takie jak zdjęcia, filmy wideo, opowiadania, wypowiedzi artystyczne i osobiste świadectwa, mogą być dostarczone jako załączniki, o ile pomogą wydobyc doświadczenie i wkład uczestników.

Synteza diecezjalna powinna odzwierciedlać różnorodność wyrażonych poglądów i opinii, a także zwracać szczególną uwagę na przeżyte doświadczenia uczestników, zarówno pozytywne, jak i negatywne. Synteza powinna być wierna głosom ludzi i temu, co wyłoniło się z ich rozeznania i dialogu, niż być serią uogólnionych lub doktrynalnie poprawnych stwierdzeń. Punkty widzenia, które są sprzeczne ze sobą, nie muszą być pomijane, ale mogą być uznane i określone jako takie. Poglądy nie powinny być wykluczane tylko dlatego, że zostały wyrażone przez niewielką mniejszość uczestników. Rzeczywiście, czasami perspektywa tego, co można by nazwać „raportem mniejszości”, może być proroczym świadectwem tego, co Bóg chce powiedzieć Kościołowi.

Treść syntezy można uporządkować według następujących pytań, które mają charakter sugestii. Chodzi o to, aby trafnie przekazać róż-

noraki owoce, spostrzeżenia, radości i wyzwania doświadczenia synodalnego i rozeznania wśród mieszkańców diecezji:

– W odniesieniu do procesu konsultacji, jakie były główne kroki podjęte w diecezji? Jakie były główne pytania, które postawiono? Co zrobiono, aby zaangażować jak największą liczbę uczestników i dotrzeć do peryferii? Jaki w przybliżeniu procent mieszkańców diecezji uczestniczył w ten czy inny sposób? Czy były jakieś grupy osób, których uczestnictwo było szczególnie godne uwagi? Czy były jakieś szczególne grupy osób, które z jakichś powodów nie uczestniczyły w procesie konsultacji?

– Co było najbardziej znaczące w całym doświadczeniu konsultacji? Jakie były jego mocne i słabe punkty czy też pociechy i smutki? Jakie dyspozycje, postawy lub uczucia były godne uwagi? Jakie napięcia lub nieporozumienia pojawiły się w trakcie procesu słuchania? Jakie tematy lub kwestie wywołały zróżnicowane punkty widzenia? Nade wszystko, jakie owoce Duch Święty przyniósł przez to doświadczenie?

– Co z informacji zwrotnych ze spotkań lokalnych było szczególnie znaczące, zaskakujące lub nieoczekiwane? Jakie nowe perspektywy lub nowe horyzonty się otworzyły? Które konkretne historie lub doświadczenia z życia były szczególnie poruszające i dlaczego? Które punkty widzenia wydają się mieć silny oddźwięk? Które punkty widzenia zostały wspomniane w mniejszym stopniu, ale są interesujące i godne uwagi?

– Ogólnie, co Duch Święty wskazywał wspólnocie, by zobaczyła w odniesieniu do obecnej rzeczywistości synodalności w Kościele lokalnym, włączając w to obecne światła i cienie? Co uczestnicy mieli do powiedzenia na temat obszarów, w których Kościół potrzebuje uzdrowienia i nawrócenia w swoim życiu duchowym, kulturze, postawach, strukturach, praktykach duszpasterskich, relacjach i misyjnym zasięgu?

– W jaki sposób Duch Święty zaprasza Kościół lokalny do wzrastania w synodalności? Jakie marzenia, pragnienia i aspiracje w stosunku do Kościoła zostały wyrażone przez uczestników? W oparciu o ich opinie, jakie kroki diecezja czuje się wezwana do podjęcia, aby stać się bardziej synodalną? Jakie są kolejne kroki naprzód dla naszej diecezji na drodze synodalności, w komunii z całym Kościołem?

– Jaki(e) obraz(y) kulturowy(e) wyraża(ją) nasze doświadczenie(a) synodalności?

Zaleca się, aby synteza została przygotowana przez mały zespół osób, a nie przez duże zgromadzenie. Zespół ten będzie wykonywał swoje zadanie we współpracy z biskupem diecezjalnym i diecezjalną osobą kontaktową (osobami kontaktowymi). Powinni oni czytać

wszystkie nadesłane zgłoszenia w duchu modlitwy. Same spotkania zespołu powinny mieć charakter synodalny i duchowego rozeznawania, wsłuchując się pod przewodnictwem Ducha Świętego w żywy głos Ludu Bożego w całej diecezji.

Każda diecezja może zdecydować się na przygotowanie syntezy albo przed, albo po Diecezjalnym Zebraniu Presynodalnym, o ile owoce tego spotkania zostaną włączone także do syntezy diecezjalnej. Na ile jest to możliwe, każdy powinien mieć poczucie, że jego głos jest reprezentowany w syntezie. Jako model przejrzystości skład zespołu redakcyjnego, jak również proces syntezy informacji zwrotnych, można podać do wiadomości wszystkich. Zdecydowanie zaleca się, aby synteza została upubliczniona po jej opracowaniu jako punkt odniesienia w podążaniu diecezji drogą synodalności. Na ile to możliwe, można dać Ludowi Bożemu możliwość przejrzania i ustosunkowania się do treści syntezy diecezjalnej, zanim zostanie ona oficjalnie przesłana do konferencji episkopatu.

2 DEKRET Penitencjarii Apostolskiej

Penitencjaria Apostolska, po wysłuchaniu licznych próśb, które napłynęły ostatnio od różnych Pasterzy Kościoła w związku z wciąż trwającą pandemią, potwierdza i rozszerza na cały listopad 2021 r. wszystkie dobrodziejstwa duchowe, już udzielone 22 października 2020 r. Dekretem Prot. N. 791/20/I, którym, z powodu pandemii Covid-19, odpusty zupełne za wiernych zmarłych zostały przedłużone na cały listopad 2020 r.

Z tej odnowionej wielkoduszności Kościoła z pewnością wierni czerpać będą pobożne postanowienia i siłę duchową, aby nadawać swojemu życiu kierunek zgodny z prawem ewangelicznym, w synowskiej komunii z Ojcem Świętym, widzialnym fundamentem i Pasterzem Kościoła katolickiego.

Niniejszy dekret obowiązuje przez cały listopad.

Bez względu na jakiegokolwiek przeciwne rozporządzenia.

W Rzymie, w siedzibie Penitencjarii Apostolskiej,
27 października 2021 r.

Kard. Mauro Piacenza
Penitencjarz Większy

Ks. Prał. Krzysztof Nykiel
Regens

Załącznik 1: Dekret z 22 października 2020 r., o którym mowa w powyższym dokumencie:

DEKRET

W bieżącym roku, w aktualnych okolicznościach spowodowanych pandemią COVID-19, odpusty zupełne dla wiernych zmarłych będzie można uzyskać przez cały listopad, przy zmienionych warunkach i dostosowanych do sytuacji dziełach pobożnych, aby zapewnić bezpieczeństwo wiernych.

Do niniejszej Penitencjarii Apostolskiej dotarło wiele próśb Świętych Pasterzy, aby w tym roku, z powodu epidemii COVID-19, zmieniono pobożne dzieła w celu uzyskania odpustów zupełnych dla dusz czyśćcowych, które można uzyskiwać zgodnie z normą „Wykazu odpustów” (nad. 29, § 1). Dlatego Penitencjaria Apostolska, na mocy specjalnego polecenia Jego Świątobliwości Papieża Franciszka, chętnie ustanawia i określa, że w tym roku, aby uniknąć zgromadzeń, tam, gdzie są one zakazane:

a. Odpust zupełny dla osób nawiedzających cmentarz i modlących się, choćby tylko w myśli, za zmarłych przez poszczególne osiem dni, zwykle ustanowiony jedynie na dni od 1 do 8 listopada, dla pożytku wiernych może być przeniesiony na inne osiem dni listopada. Dni te, dowolnie wybrane przez poszczególnych wiernych, mogą być od siebie oddzielone.

b. Odpust zupełny związany z dniem 2 listopada, ustanowiony na Wspomnienie wszystkich wiernych zmarłych dla tych, którzy pobożnie nawiedzają kościół lub kaplicę i odmawiają tam „Ojcze nasz” i „Wierzę w Boga”, może być przeniesiony nie tylko na niedzielę poprzedzającą lub następującą, albo na sam dzień uroczystości Wszystkich Świętych, ale także na inny dzień listopada, dowolnie wybrany przez poszczególnych wiernych.

Osoby starsze, chore i ci wszyscy, którzy z poważnych powodów nie mogą opuścić domu, na przykład ze względu na zakazy gromadzenia się licznych wiernych w miejscach świętych, będą mogli uzyskać odpust zupełny, jeśli tylko łącząc się duchowo z tymi wiernymi, którzy pobożnie nawiedzają miejsca święte, oraz wykluczając wszelkie przywiązanie do jakiegokolwiek grzechu i mając intencję, kiedy to tylko będzie możliwe spełnić trzy zwyczajne warunki (spowiedź sa-

kramentalna, Komunia eucharystyczna i modlitwa w intencjach Ojca Świętego), odmówią pobożnie modlitwy za zmarłych przed obrazem Pana Jezusa lub Najświętszej Maryi Panny (na przykład jutrznię i nieszpory z oficjum Liturgii godzin za zmarłych, Różaniec, Koronkę do Bożego Miłosierdzia i inne modlitwy za zmarłych bliskich ich sercu), albo jeśli podejmą medytacyjną lekturę jednego z fragmentów Ewangelii z liturgii za zmarłych, lub też jeśli wypełnią uczynki miłosierdzia przez ofiarowanie Bogu cierpień i niedogodności swego życia.

Aby ten dostęp do łaski Bożej, udzielanej władzą kluczy Kościoła, stawał się łatwiejszy ze względu na miłosierdzie duszpasterskie, niniejsza Penitencjaria gorąco prosi, aby wszyscy kapłani posiadający odpowiednie uprawnienia, oddali się z gorliwością i wielkodusznością celebracji sakramentu pokuty i udzielali Komunii Świętej chorym.

Niemniej, jeśli chodzi o warunki duchowe dla uzyskania odpustu zupełnego, nadal obowiązują wcześniej wydane wskazania zawarte w „Notcie odnośnie sakramentu pojednania w obecnej sytuacji pandemii”.

Wreszcie, ponieważ dusze czyścowe wspierane są wstawiennictwem wiernych, szczególnie zaś miłą Bogu ofiarą ołtarza (por. Sobór Trydencki Sesja XXV, Dekret o czyścicy), gorąco zaleca się wszystkim kapłanom trzykrotne odprawianie Mszy św. w dniu Wspomnienia wszystkich wiernych zmarłych, zgodnie z konstytucją apostolską *Incrumentum Altaris*, wydaną przez czcigodnej pamięci papieża Benedykta XV w dniu 10 sierpnia 1915 r.

Niniejszy dekret jest ważny przez cały listopad. Bez względu na jakiegokolwiek przeciwny zarządzenia.

W Rzymie, w siedzibie Penitencjarii Apostolskiej,
22 października 2020 r.,
we wspomnienie św. Jana Pawła II

Kard. Mauro Piacenza
Penitencjarz Większy

Ks. prał. Krzysztof Nykiel
Regens

3

ODPOWIEDZI NA WĄTPLIWOŚCI

Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów

w sprawie niektórych postanowień Listu apostolskiego
w formie motu proprio *Traditionis custodes*
papieża Franciszka

Do przewodniczących Konferencji Episkopatów

Eminencjo / Ekscelencjo,

po opublikowaniu przez papieża Franciszka Listu apostolskiego w formie motu proprio *Traditionis custodes* na temat używania ksiąg liturgicznych sprzed reformy Soboru Watykańskiego II, dotarły do Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów – która sprawuje władzę Stolicy Apostolskiej w sprawach należących do jej kompetencji (por. *Traditionis custodes*, nr 7) – różne prośby o wyjaśnienie jego właściwego zastosowania. Niektóre pytania były zgłaszane z różnych miejsc i z większą częstotliwością: dlatego po ich dokładnej ocenie, po poinformowaniu Ojca Świętego i uzyskaniu jego zgody, obecnie publikowane są odpowiedzi na najczęściej pojawiające się pytania.

Tekst motu proprio i towarzyszący mu list do wszystkich biskupów jasno wyrażają powody decyzji papieża Franciszka. Pierwszym celem jest kontynuacja „nieustannego poszukiwania komunii kościelnej” (*Traditionis custodes*, *Wstęp*), co wyraża się uznaniem w księgach liturgicznych promulgowanych przez Świętych Papieży Pawła VI i Jana Pawła II, zgodnie z dekretami Soboru Watykańskiego II, jedyny wyraz *lex orandi* Rytu rzymskiego (por. *Traditionis custodes*, nr 1). W tym kierunku chcemy podążać i taki jest sens odpowiedzi, które tutaj publikujemy: każda przepisana norma ma zawsze za jedyny cel strzeżenie daru jedności kościelnej, idąc razem, z przekonaniem umysłu i serca, w kierunku wskazanym przez Ojca Świętego.

Przykro jest patrzeć, jak najgłębsza więź jedności – uczestnictwo w jednym łamanym Chlebie, którym jest Jego Ciało złożone w ofierze, aby wszyscy stanowili jedno (por. J 17, 21) – staje się przyczyną podziału: jest zadaniem Biskupów, „z Piotrem i pod zwierzchnictwem Piotra” (*cum Petro et sub Petro*), zachować komunię, warunek konieczny – przypomina nam o tym Apostoł Paweł (por. 1 Kor 11, 17-34) – aby uczestniczyć w uczcie eucharystycznej.

Jeden fakt jest niezaprzeczalny: ojcowie soborowi czuli pilną potrzebę reformy, aby prawda celebrowanej wiary ukazywała się coraz bardziej w całym swoim pięknie, a Lud Boży wzrastał w pełnym, czynnym i świadomym udziale w celebracji liturgicznej (por. Konstytucja o liturgii świętej, nr 14), która jest aktualizacją historii zbawienia, pamiętką Paschy Pana, naszej jedynej nadziei.

Jako Pasterze nie możemy poddawać się jałowemu polemikom, zdolnym jedynie do tworzenia podziałów, w których rytualny fakt jest często wykorzystywany przez wizje ideologiczne. Wszyscy jesteśmy raczej wezwani do ponownego odkrycia wartości reformy liturgicznej przez ochronę prawdy i piękna Rytu, który ta reforma nam ofiarowała. Aby tak się stało, zdajemy sobie sprawę, że konieczna jest odnowiona i ciągła formacja liturgiczna zarówno prezbiterów, jak i wiernych świeckich.

Na uroczystym zamknięciu drugiej sesji Soboru (4 grudnia 1963) św. Paweł VI wyraził się następująco (nr 11):

„W końcu ta żarliwa i złożona dyskusja nie była pozbawiona obfitych owoców: w istocie ten temat, który został poruszony przed wszystkimi innymi i który w pewnym sensie wyróżnia się w Kościele zarówno ze względu na swoją naturę, jak i godność – mamy na myśli świętą Liturgię – doszedł do szczęśliwego zakończenia i dzisiaj jest on ogłoszony przez Nas uroczyście. Dlatego nasza dusza weseli się szczerą radością. W tym fakcie uznajemy, że przestrzegany jest właściwy porządek wartości i obowiązków: w ten sposób uznaliśmy, że honorowe miejsce musi być zarezerwowane dla Boga; że jako pierwszy obowiązek jesteśmy zobowiązani wznosić modlitwy do Boga; że święta liturgia jest głównym źródłem tej Boskiej wymiany, w której zostaje nam przekazane życie Boże, jest pierwszą szkołą naszej duszy, pierwszym darem, jaki winien być dany przez nas ludowi chrześcijańskiemu, zjednoczonemu z nami w wierze i wytrwałości modlitwy; wreszcie – pierwszym wezwaniem dla ludzkości, aby roz-

wiązać swój niemy język w świętych i szczerych modlitwach i poczuć tę niewysłowioną odradzającą siłę duszy, która jest nieodłączna ze śpiewaną z nami pieśnią chwały Boga i nadzieją ludzi, przez Jezusa Chrystusa i w Duchu Świętym”.

Kiedy papież Franciszek (*Przemówienie do uczestników 68. Narodowego Tygodnia Liturgicznego*, Rzym, 24 sierpnia 2017 r.) przypomina nam, że „po tym nauczaniu, po tej długiej drodze możemy z pewnością i z autorytetem Urzędu Nauczycielskiego stwierdzić, że reforma liturgiczna jest nieodwracalna”, pragnie on wskazać jedyny kierunek, w którym jako Pasterze jesteśmy wezwani, aby z radością kierować nasze zaangażowanie.

Maryi, Matce Kościoła, zawieramy naszą postugę, aby „zachować jedność ducha przez więź pokoju” (Ef 4, 3).

W siedzibie Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów,
4 grudnia 2021 r.,
w 58. rocznicę ogłoszenia
konstytucji o Świętej Liturgii *Sacrosanctum Concilium*

† Arthur Roche
Prefekt

* * *

Traditionis custodes

Art. 3. W diecezjach, w których dotychczas jest obecna jedna lub więcej grup celebrujących według Mszału sprzed reformy z 1970 r., biskup:

[..]

§ 2. niech wskaże jedno lub więcej miejsc, w których wierni należący do tych grup mogą gromadzić się na sprawowanie Eucharystii (jednak nie w kościołach parafialnych i bez tworzenia nowych parafii personalnych);

Odnosnie do postawionej kwestii:

Czy tam, gdzie nie ma możliwości wskazania kościoła, kaplicy lub oratorium, które mogłyby przyjąć wiernych celebrujących

według *Missale Romanum (editio typica 1962)*, biskup diecezjalny może zwrócić się do Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów o dyspensę od rozporządzenia motu proprio *Traditionis custodes* (art. 3 § 2), a zatem dopuścić celebrację w kościele parafialnym?

Odpowiada się:

Twierdząco.

Uwaga wyjaśniająca

Motu proprio *Traditionis custodes* w art. 3 § 2 wskazuje, aby w diecezjach, w których do tej pory istnieje jedna lub więcej grup celebrujących według Mszału sprzed reformy z 1970 r., biskup wskazał „jedno lub więcej miejsc, w których wierni należący do tych grup mogą gromadzić się na sprawowanie Eucharystii (jednak nie w kościołach parafialnych i bez tworzenia nowych parafii personalnych)”. Wyłączenie kościoła parafialnego oznacza, że sprawowanie Eucharystii według poprzedniego rytu, jako zezwolenie ograniczone do ww. grup, nie należy do zwykłego życia wspólnoty parafialnej.

Kongregacja ta, sprawując władzę Stolicy Apostolskiej w zakresie swoich kompetencji (por. *Traditionis custodes*, nr 7), może na prośbę biskupa diecezjalnego zezwolić na wykorzystanie kościoła parafialnego do celebracji zgodnie z *Missale Romanum* z 1962 r. tylko w przypadku stwierdzenia niemożności skorzystania z innego kościoła, oratorium lub kaplicy. Ocenę tej niemożliwości należy przeprowadzić ze skrupulatną uwagą.

Co więcej, nie jest stosowne, aby taką celebrację włączać do planu Mszy parafialnych, ponieważ uczestniczą w niej tylko wierni należący do grupy. Wreszcie należy unikać zbieżności z działalnością duszpasterską wspólnoty parafialnej. Rozumie się, że gdy inna lokalizacja stanie się dostępna, takie zezwolenie zostanie wycofane.

W przepisach tych nie ma intencji marginalizowania wiernych, którzy są zakorzenieni w poprzedniej formie celebracyjnej: mają one jedynie na celu przypomnienie, że mamy do czynienia tutaj z ustępstwem ze względu na troskę o ich dobro (ze względu na powszechne stosowanie jedynego *lex orandi* Rytu rzymskiego), a nie okazją do promowania poprzedniego rytu.

Traditionis custodes

Art. 1. Księgi liturgiczne promulgowane przez świętych papieży Pawła VI i Jana Pawła II, zgodnie z dekretami Soboru Watykańskiego II, są jedynym wyrazem *lex orandi* Rytu rzymskiego.

Art. 8. Wcześniejsze normy, instrukcje, zezwolenia i zwyczaje, które nie są zgodne z postanowieniami niniejszego motu proprio, zostają uchylone.

Oдноśnie do postawionej kwestii:

Czy jest możliwe, zgodnie z postanowieniami motu proprio *Traditionis custodes*, sprawowanie sakramentów z użyciem *Rituale Romanum* i *Pontificale Romanum* sprzed reformy liturgicznej Soboru Watykańskiego II?

Odpowiada się:

Przecząco.

Jedynie w przypadku kanonicznie erygowanych parafii personalnych, które zgodnie z postanowieniami motu proprio *Traditionis custodes* celebrują według *Missale Romanum* z 1962 r., biskup diecezjalny jest upoważniony do udzielenia zezwolenia na korzystanie wyłącznie z *Rituale Romanum* (ostatnia *editio typica* 1952), a nie *Pontificale Romanum* sprzed reformy liturgicznej Soboru Watykańskiego II.

Uwaga wyjaśniająca

Motu proprio *Traditionis custodes* pragnie przywrócić w całym Kościele Rytu rzymskiego jedną i identyczną modlitwę, która wyraża jego jedność, zgodnie z księgami liturgicznymi ogłoszonymi przez Świętych Papieży Pawła VI i Jana Pawła II, zgodnie z dekretami Soboru Watykańskiego II i zgodnie z tradycją Kościoła.

Biskup diecezjalny jako moderator, promotor i stróż całego życia liturgicznego, powinien starać się, aby w jego diecezji powrócono do jednolitej formy celebracyjnej (por. papież Franciszek, *List do Biskupów całego świata towarzyszący tekstowi motu proprio „Traditionis custodes”*).

Kongregacja ta, sprawując władzę Stolicy Apostolskiej w sprawach należących do jej kompetencji (por. *Traditionis custodes*, nr 7), stoi na stanowisku, że celem podążania w kierunku wskazanym przez motu proprio nie należy zezwalać na używanie *Rituale Romanum* i *Pontificale Romanum* sprzed reformy liturgicznej, ksiąg liturgicznych, które podobnie jak wszystkie poprzednie normy, instrukcje, koncesje i zwyczaje, zostały uchylone (por. *Traditionis custodes*, nr 8).

Jedynie w przypadku kanonicznie erygowanych parafii personalnych, które zgodnie z postanowieniami motu proprio *Traditionis custodes* celebrują z *Missale Romanum* z 1962 r., biskup diecezjalny jest upoważniony do udzielenia licencji na korzystanie wyłącznie z *Rituale Romanum* (ostatnia *editio typica* 1952), a nie *Pontificale Romanum* sprzed reformy liturgicznej Soboru Watykańskiego II. Należy pamiętać, że formuła sakramentu bierzmowania została zmieniona dla całego Kościoła łacińskiego przez św. Pawła VI konstytucją apostolską *Divinae consortium naturae* (15 sierpnia 1971).

Postanowienie to ma na celu podkreślenie potrzeby wyraźnego potwierdzenia kierunku wskazanego przez motu proprio, które w księgach liturgicznych ogłoszonych przez Świętych Papieży Pawła VI i Jana Pawła II, zgodnie z dekretami Soboru Watykańskiego II, widzi jedyny wyraz *lex orandi* Rytu rzymskiego (por. *Traditionis custodes*, nr 1).

Realizując te postanowienia, należy zadbać o to, aby towarzyszyć tym, którzy są zakorzenieni w poprzedniej formie celebracyjnej, ku pełnemu zrozumieniu wartości celebracji w formie rytualnej, przekazanej nam przez reformę Soboru Watykańskiego II, przez odpowiednią formację, która pozwala odkryć, że ta forma jest świadectwem wiary nieziennej, wyrazem odnowionej eklezjologii, podstawowym źródłem duchowości życia chrześcijańskiego.

Traditionis custodes

Art. 3. W diecezjach, w których dotychczas jest obecna jedna lub więcej grup celebrujących według Mszału sprzed reformy z 1970 r., biskup:

§1. niech się upewni, że grupy te nie wykluczają ważności i prawowitości reformy liturgicznej, nakazów Soboru Watykańskiego II i Magisterium Papieży;

Odnośnie do postawionej kwestii:

Czy w przypadku, gdy prezbiter, któremu zezwolono na używanie *Missale Romanum* z 1962 r., nie uznaje ważności i prawowitości koncelebracji – odmawiając koncelebrowania, w szczególności podczas Mszy krzyżma – może nadal korzystać z takiego pozwolenia?

Odpowiada się:

Przecząco.

Jednak przed cofnięciem zezwolenia na korzystanie z *Missale Romanum* z 1962 r. biskup powinien zadbać o nawiązanie braterskiego spotkania z prezbiterem, aby upewnić się, że taka postawa nie wyklucza ważności i prawomocności reformy liturgicznej, nakazów Soboru Watykańskiego II i Urzędu Nauczycielskiego Papieża oraz aby podjąć się towarzyszenia mu w zrozumieniu wartości koncelebracji, w szczególności w Mszy krzyżma.

Uwaga wyjaśniająca

Art. 3 § 1 motu proprio *Traditionis custodes* zwraca się do biskupa diecezjalnego o upewnienie się, że grupy, które proszą o sprawowanie Mszy według *Missale Romanum* z 1962 r. „nie wykluczają ważności i prawomocności reformy liturgicznej, nakazów Soboru Watykańskiego II i Magisterium Papieża”.

Święty Paweł mocno przypomina wspólnocie Koryntu, aby żyła jednością jako koniecznym warunkiem uczestniczenia w uczcie eucharystycznej (por. 1 Kor 11, 17-34).

W liście wysłanym do biskupów całego świata, towarzyszącym tekstowi motu proprio *Traditionis custodes*, Ojciec Święty wyraża się w ten sposób: „Ponieważ «czynności liturgiczne nie są prywatnymi czynnościami, lecz uroczyście sprawowanymi obrzędami Kościoła, który jest ‘sakramentem jedności’» (por. Konstytucja o liturgii świętej, nr 26), muszą być one sprawowane w jedności z Kościołem. Sobór Watykański II, potwierdzając zewnętrzne więzy włączenia do Kościoła – wyznanie wiary, sakramentów, wspólnoty – potwierdził za św. Augustynem, że warunkiem zbawienia jest trwanie w Kościele nie tylko «ciałem», ale i «sercem» (por. Konstytucja dogmatyczna o Kościele, nr 14)”.

Wyraźna wola nieuczestniczenia w koncelebracji, w szczególności we Mszy krzyżma, wydaje się wyrażać brak akceptacji zarówno reformy liturgicznej, jak i komunii kościelnej z biskupem, co jest niezbędnym wymogiem do skorzystania z zezwolenia na sprawowanie Mszy według *Missale Romanum* z 1962 r.

Jednak przed cofnięciem zezwolenia na korzystanie z *Missale Romanum* z 1962 r. biskup powinien dać prezbiterowi czas potrzebny na szczerą konfrontację w kwestii najgłębszych powodów, które skłaniają go do nieuznania wartości koncelebracji, w szczególności we Mszy pod przewodnictwem biskupa, zapraszając go, aby w wymownym obrzędzie koncelebracji przeżywał tę komunie kościelną, która jest warunkiem potrzebnym do uczestniczenia w ofercie eucharystycznej.

Traditionis custodes

Art. 3. W diecezjach, w których dotychczas jest obecna jedna lub więcej grup celebrujących według Mszału sprzed reformy z 1970 r., biskup:

§3. niech ustanowi we wskazanym miejscu dni, w których dozwolone są celebracje eucharystyczne z użyciem Mszału rzymskiego, promulgowanego przez św. Jana XXIII w 1962 r. W tych celebracjach czytania niech będą wygłaszane w językach narodowych, z wykorzystaniem przekładów Pisma Świętego do użytku liturgicznego, zatwierdzonych przez właściwe Konferencje Episkopatów;

Oдноśnie do postawionej kwestii:

Czy w celebracji Eucharystii z użyciem *Missale Romanum* z 1962 r. można używać do czytań pełnego tekstu Biblii, wybierając perykopy wskazane w tym samym Mszale?

Odpowiada się:

Twierdząco.

Uwaga wyjaśniająca

Art. 3 § 3 motu proprio *Traditionis custodes* stanowi, że czytania mają być proklamowane w języku ojczystym, przy użyciu przekładów Pisma Świętego zatwierdzonych do użytku liturgicznego przez odpowiednie Konferencje Episkopatów.

Ponieważ teksty czytań są zawarte w samym Mszale, a zatem nie istnieje księga Lekcjonarza, w celu zachowania postanowień motu proprio należy koniecznie odwołać się do księgi Pisma Świętego w przekładzie zatwierdzonym przez poszczególne Konferencje Episkopatów do użytku liturgicznego, wybierając perykopy wskazane w *Missale Romanum* z 1962 r.

Nie będzie możliwe publikowanie Lekcjonarzy w języku ojczystym, podających cykl czytań poprzedniego rytu.

Należy pamiętać, że obecny Lekcjonarz jest jednym z najcenniejszych owoców reformy liturgicznej Soboru Watykańskiego II. Publikacja Lekcjonarza, oprócz przewyciężenia „pełnej” formy *Missale Romanum* z 1962 r., celem powrócenia do starożytnej tradycji poszczególnych ksiąg odpowiadających poszczególnym posługom, urzeczywistnia nadzieje zawarte w konstytucji o liturgii świętej, nr 51: „Aby tym obficie zastawić wiernym stół słowa Bożego, należy szerzej otworzyć skarbiec biblijny, tak by w określonej liczbie lat odczytać ludowi ważniejsze części Pisma Świętego”.

Traditionis custodes

Art. 4. Prezbiterzy wyświęceni po opublikowaniu niniejszego motu proprio, którzy chcą celebrować według *Missale Romanum* z 1962 r., muszą zwrócić się z formalną prośbą do biskupa diecezjalnego, który przed udzieleniem zezwolenia skonsultuje się ze Stolicą Apostolską.

Odniesienie do postawionej kwestii:

Czy biskup diecezjalny musi być upoważniony przez Stolicę Apostolską, aby mógł zezwalać na sprawowanie Mszy według *Missale Romanum* z 1962 r. prezbiterom wyświęconym po opublikowaniu motu proprio *Traditionis custodes* (por. *Traditionis custodes*, nr 4)?

Odpowiada się:

Twierdząco.

Uwaga wyjaśniająca.

Tekst łaciński (oficjalny tekst, do którego należy się odnieść) w art. 4 brzmi następująco: „*Presbyteri ordinati post has Litteras Apostolicas Motu proprio datas promulgatas, celebrare volentes iuxta Missale Romanum anno 1962 editum, petitionem formalem Episcopo dioecesano mittere debent, qui, ante concessionem, a Sede Apostolica licentiam rogabit*”.

Nie jest to zwykła konsultacja, ale potrzebne upoważnienie udzielone biskupowi diecezjalnemu przez Kongregację ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, która sprawuje władzę Stolicy Apostolskiej w sprawach należących do jej kompetencji (por. *Traditionis custodes*, nr 7).

Dopiero po otrzymaniu takiego upoważnienia biskup diecezjalny będzie mógł zezwolić prezbiterom wyświęconym po opublikowaniu motu proprio (16 lipca 2021) do sprawowania Mszy według *Missale Romanum* z 1962 r.

Norma ta ma na celu pomoc biskupowi diecezjalnemu w ocenie tej prośby: jego rozeznanie zostanie należycie uwzględnione przez Kongregację ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów.

Motu proprio jasno wyraża wolę, aby za jedyny wyraz *lex orandi* Rytu rzymskiego uznawano prawo modlitwy zawarte w księgach liturgicznych promulgowanych przez świętych Papieży Pawła VI i Jana Pawła II, zgodnie z dekretami Soboru Watykańskiego II: jest zatem absolutnie pożądane, aby prezbiterzy wyświęceni po opublikowaniu motu proprio podzielali to pragnienie Ojca Świętego.

Pragnąc z pieczołowitością podążać w kierunku wskazanym przez Papieża Franciszka, zachęca się wszystkich formatorów seminarijnych do towarzyszenia przyszłym diakonom i prezbiterom w zrozumieniu i doświadczeniu bogactwa reformy liturgicznej, której pragnął Sobór Watykański II: ona umiejętnie doceniła każdy element Rytu rzymskiego i uprzywilejowała – jak życzyli sobie ojcowie soborowi – pełne, świadome i czynne uczestnictwo całego Ludu Bożego w liturgii (por. Konstytucja o liturgii świętej, nr 14), głównym źródle autentycznej duchowości chrześcijańskiej.

Traditionis custodes

Art. 5. Prezbiterzy, którzy już celebrują według *Missale Romanum* z 1962 r., poproszą biskupa diecezjalnego o pozwolenie na dalsze korzystanie z tego uprawnienia.

Odnosnie do postawionej kwestii:

Czy prawo do celebracji z użyciem *Missale Romanum* z 1962 r. może być przyznane czas określony (*ad tempus*)?

Odpowiada się:

Twierdząco.

Uwaga wyjaśniająca

Decyzja o umożliwieniu korzystania z *Missale Romanum* z 1962 r. na określony czas – taki, jaki biskup diecezjalny uzna za stosowny – jest nie tylko możliwy, ale także zalecany: koniec wyznaczonego okresu daje możliwość sprawdzenia, czy wszystko jest w harmonii z kierunkiem wyznaczonym przez motu proprio. Wynik tej weryfikacji może stanowić podstawę do przedłużenia lub zawieszenia zezwolenia.

Odnosnie do postawionej kwestii:

Czy przyznane przez biskupa diecezjalnego uprawnienie do celebracji z użyciem *Missale Romanum* z 1962 r. obowiązuje tylko na terenie jego diecezji?

Odpowiada się:

Twierdząco.

Odnosnie do postawionej kwestii:

Czy w przypadku nieobecności lub niemożności upoważnionego prezbitera, osoba go zastępująca musi mieć również formalne upoważnienie?

Odpowiada się:

Twierdząco.

Odnosnie do postawionej kwestii:

Czy diakoni i ustanowieni do posługi, uczestniczący w celebracji z użyciem *Missale Romanum* z 1962 r. muszą być upoważnieni przez biskupa diecezjalnego?

Odpowiada się:

Twierdząco.

Odnosnie do postawionej kwestii:

Czy prezbiter upoważniony do sprawowania Mszy według *Missale Romanum* z 1962 r., który ze względu na swój urząd (proboszcz, kapelan...) celebrytuje w dni powszednie również z *Missale Romanum* reformy Soboru Watykańskiego II, może binować z użyciem *Missale Romanum* z 1962 r.?

Odpowiada się:

Przecząco.

Uwaga wyjaśniająca

Proboszcz lub kapelan, który pełniąc swój urząd celebrytuje w dni powszednie z użyciem aktualnego *Missale Romanum*, który jest jedynym wyrazem *lex orandi* Rytu rzymskiego, nie może binować z użyciem *Missale Romanum* z 1962 r., ani w grupie, ani indywidualnie.

Nie jest możliwe zezwolenie na binację, ponieważ nie zachodzi przypadek „słusznej przyczyny” lub „konieczności duszpasterskiej” wymagany przez kan. 905 § 2: prawo wiernych do sprawowania Eucharystii nie jest w żaden sposób odmawiane, ponieważ istnieje możliwość uczestniczenia w Eucharystii w aktualnej formie obrzędowej.

Odnosnie do postawionej kwestii:

Czy prezbiter upoważniony do sprawowania Mszy według *Missale Romanum* z 1962 r. może celebrować z tego samego Mszału w tym samym dniu dla innej grupy wiernych, która otrzymała upoważnienie?

Odpowiada się:

Przecząco.

Uwaga wyjaśniająca

Nie jest możliwe zezwolenie na binację, ponieważ nie zachodzi przypadek „słusznej przyczyny” lub „konieczności duszpasterskiej” wymagany przez kan. 905 § 2: prawo wiernych do sprawowania Eucharystii nie jest w żaden sposób odmawiane, ponieważ istnieje możliwość uczestniczenia w Eucharystii w aktualnej formie obrzędowej.

KONFERENCJA
EPISKOPATU
POLSKI

1

LIST PASTERSKI
Episkopatu Polski
zapowiadający obchody
XXI Dnia Papieskiego

Nie lękajcie się!

Umiłowani w Chrystusie Panu Siostry i Bracia!

Bóg po stworzeniu świata nie porzucił go i nie przestał troszczyć się o niego. Jako najlepszy Ojciec nieustannie interesuje się życiem swoich dzieci. Widząc w raju samotność Adama, powołał do istnienia Ewę. Mężczyzna i kobieta stali się odtąd wzajemnym darem dla siebie. Podkreślając nierozzerwalność relacji małżeńskiej, Chrystus nadał jej charakter sakramentalny. W ten sposób przez łaskę przychodzi z pomocą ludziom, którzy chcą zbudować trwałą wspólnotę rodzinną.

Obserwacja różnych przejawów zła i doświadczenie cierpienia zdają się jednak przeczyć prawdzie o nieustannej opiece Boga nad człowiekiem i światem. Dziś w ludzkich sercach zamiast postawy zaufania wobec Stwórcy często pojawia się lęk, strach i niepewność. Przeżywając, w łączności z papieżem Franciszkiem, XXI Dzień Papieski wracamy więc do orędzia nadziei, które na początku swojego pontyfikatu przypomniał św. Jan Paweł II. Chrystusowe wezwanie: „Nie lękajcie się!”, Papież skierował najpierw do świata, który był wówczas dramatycznie podzielony na dwa bloki polityczno-militarne. To przesłanie przeznaczone było również dla Kościoła, który w wyniku błędnych interpretacji postanowień Soboru Watykańskiego II przeżywał trudne chwile.

Od inauguracji pontyfikatu św. Jana Pawła II minęły już czterdzieści trzy lata. Zmieniły się niektóre źródła lęków i obaw przeżywanych przez ludzi. Jednak niezmienną odpowiedzią na nie jest Dobra Nowina o Chrystusie – Odkupicielu człowieka, który nadaje sens ludzkiemu życiu i przynosi pokój serca. Tę prawdę odkrywamy w słowie Bożym, na którego kartach odnajdujemy trzysta sześćdzie-

siąt pięć razy wezwanie „Nie lękacie się!”. Jakby każdego dnia Bóg chciał zapewnić nas o tym, że jest z nami.

I. Chrystus źródłem nadziei w obliczu cierpienia i śmierci

Jesteśmy dzisiaj świadkami cierpienia ludzi na całym świecie z powodu pandemii koronawirusa. Wielu chorych ostatnie chwile swojego życia przeżywało w bólu i opuszczeniu. Nie można zapomnieć o cierpieniu rodzin i przyjaciół, którzy stracili swoich bliskich. Dziś ludzkość zмага się także z wieloma innymi tragediami. Głód, katastrofy naturalne, utrata dachu nad głową, przymusowa emigracja, handel ludźmi, nałogi i osamotnienie otwierają katalog ludzkich cierpień i tragedii. Każda z nich zdaje się już nawet nie pytać, ale wołać – gdzie jest Bóg?!

Odpowiedzią Boga na pytanie o sens cierpienia jest osoba Jezusa Chrystusa, który jako niewinny wziął dobrowolnie na siebie krzyż naszych grzechów, cierpiał, umarł, ale trzeciego dnia zmartwychwstał. „W krzyżu Chrystusa – jak pisze do chorych św. Jan Paweł II – dokonało się nie tylko odkupienie przez cierpienie, ale także odkupione zostało samo cierpienie człowieka” (*Salvifici doloris*, nr 19). Od Jezusa czerpiemy bowiem nadzieję, że możemy przejść przez doświadczenie cierpienia, zwłaszcza niezawinionego, gdyż na drugiej stronie naszego krzyża przybity jest On. Tylko osobiste spotkanie z Jezusem, przeżyte we wspólnocie wierzących, może dać nam pokój w najtrudniejszych sytuacjach życiowych. Dlatego tak ważna jest Eucharystia i adoracja Najświętszego Sakramentu. Wtedy padając na kolana niczym Jezus w Ogrójcu, szukamy siły, by powstać i podjąć nasz osobisty krzyż.

Nie zrozumiemy do końca, dlaczego cierpi człowiek. Wobec cierpienia możemy się albo zbuntować, albo zaufać Bogu, otwierając się na duchową siłę do przejścia trudnego doświadczenia. Tylko bowiem w perspektywie życia wiecznego i tajemnicy zmartwychwstania, o których współczesny człowiek jakby zapomniał, lęk przed chorobą lub śmiercią ustępuje miejsca prawdziwej i najgłębszej nadziei. W ten sposób cierpienie przestaje przesłaniać nam Boga, ale staje się znakiem Jego szczególnej obecności i wezwaniem do naśladowania Chrystusa.

Przekazanie orędzia nadziei, płynącej z Chrystusowego krzyża i zmartwychwstania, należy do nas, wierzących. „W świecie, w któ-

rym zło zdaje się zwyciężać, a nadzieja czasem zanika – apelował św. Jan Paweł II – stawajcie się bliźnimi jedni drugim, tak jak Chrystus stał się waszym bliźnim. Nie odwracajcie wzroku, miejcie odwagę wyjść na spotkanie i uczynić braterski gest, wzorem Szymona Cyrenejczyka, który wspomógł Jezusa w drodze na Kalwarię” (Paryż, 22 sierpnia 1997 r.). Czasami wystarczy obecność przy osobie cierpiącej i rozmowa. Sąsiedzka pomoc w zrobieniu zakupów, załatwieniu spraw urzędowych lub użyczenie samochodu by pojechać do lekarza. Tak rodzi się **wyobraźnia miłosierdzia**, o którą apelował św. Jan Paweł II na początku trzeciego tysiąclecia. Dziś przyjmuje ona rozmaite formy pomocy, które szeroko określa się mianem wolontariatu.

Kościół przez konkretne dzieła miłosierdzia, jako wspólnota wierzących, przychodząc z pomocą drugiemu człowiekowi, staje się świadkiem nadziei i wypełnia Chrystusowe wezwanie „Nie lękajcie się!”. Świetlanym przykładem jest beatyfikowana Matka Elżbieta Róża Czacka, założycielka Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi w Laskach. Gdy w wieku 22 lat straciła wzrok, nie skupiła się na swoim cierpieniu, ale zaczęła się uczyć żyć jako osoba niewidoma i poświęciła się innym niewidomym, pomagając im na duszy i ciele. Wraz z Prymasem Tysiąclecia – bł. kard. Stefanem Wyszyńskim, związanym z ośrodkiem w Laskach, pokazują, że w każdych okolicznościach można odkryć bliskość Boga.

II. Przyszłość budowana na fundamencie Ewangelii

Współcześnie również zagrożenia o charakterze globalnym, takie jak konflikty zbrojne, zanieczyszczenie środowiska, demoralizacja czy niewłaściwe wykorzystanie zdobyczy techniki, są źródłem lęku i strachu. Reakcją na nie bywa obojętność, postawa rezygnacji w obliczu życiowych zobowiązań oraz ucieczka w wirtualny świat, a nierzadko także w przemoc i używki. Szczególnie niebezpieczne jest to w przypadku ludzi młodych, którzy mogą utracić właściwe ich wiekowi postawy – wierności ideałom, bezinteresowności, otwartości i zaufania.

Wobec tak dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości człowiek poszukuje fundamentu, na którym mógłby oprzeć swoje życie. Święty Jan Paweł II wskazuje tu jednoznacznie na Jezusa. „«Nie lękajcie się otworzyć serca Chrystusowi», pozwólcie Mu wejść do swojego życia, aby [...] osoby, rodziny, narody, idąc wiernie za Jezusem Chry-

stusem, odnalazły prawdziwy sens swego życia, oddały się na służbę bliźnim, przemieniały relacje rodzinne, ekonomiczne i społeczne, co z pewnością okaże się dobrodziejstwem dla ojczyzny i dla społeczeństwa” (Hawana, 21 stycznia 1998 r.). Budowanie przyszłości na Chrystusie oznacza kierowanie się w podejmowaniu codziennych decyzji zasadami Ewangelii. Wierność im mamy okazać także w obliczu niezrozumienia, a nawet odrzucenia ze strony innych ludzi.

Niedościgłym wzorem zaufania Bogu i wierności Jego woli jest dla nas Maryja. U Niej szukali nadziei i Jej orędownictwa przyzywali św. Jan Paweł II i bł. kard. Stefan Wyszyński. Matce Odkupiciela zawierzali swoje życie i posługę w dramatycznym dla Kościoła i Ojczyzny czasie. Dzięki temu zachowali jedność, pomimo wrogich prób rozbicia Kościoła. Maryja przypomina, aby nie tracić nadziei, nawet wówczas, gdy wszystko zdaje się sprzysięgać przeciwko nam. Bóg nigdy nie wypuszcza nas ze swoich dłoni i jeżeli Mu zaufamy, przeprowadzi nas przez najtrudniejsze doświadczenia.

III. Nieuzasadniony lęk przed Bogiem

Człowiek jednak paradoksalnie przeżywa również lęk wobec Boga, obawiając się, że zostanie mu odebrana wolność przez narzucenie mu przykazań i wymagań, które niesie ze sobą Ewangelia. Chrystus nigdy nie ukrywał przed swoimi słuchaczami, że stawia im wysokie wymagania. Jednak w wezwaniu: „Nie lękajcie się”, ukazuje, że nie są one ponad możliwości człowieka. Gdy podejmuje je w duchu wiary w Boga, odnajduje siłę do tego, aby im sprostać. Co więcej odkrywa, że dopiero wtedy, gdy żyje Ewangelią, jest prawdziwie wolny.

Dlatego aktualne pozostaje wezwanie do ewangelizacji św. Jana Pawła II: „Nie lękajcie się zaproponować Chrystusa temu, kto Go jeszcze nie zna. Chrystus jest najbardziej wyczerpującą odpowiedzią na wszystkie pytania dotyczące człowieka i jego losu. Bez Chrystusa bowiem człowiek pozostaje nierozwiązaną zagadką. Przeto miejcie odwagę proponować Chrystusa!” (Orędzie na VI ŚDM). W tym kontekście tak ważne jest szkolne nauczanie religii, które dzisiaj w wielu przypadkach jest jedyną sposobnością proponowania dzieciom i młodzieży Chrystusa. Stanowi ono niezwykłą szansę nowej ewangelizacji lub pre-ewangelizacji wobec osób nieochrzczonych lub niemających kontaktu z Kościołem. W obliczu wielu negatywnych głosów, nawet w środowisku Kościoła, stanowczo chcemy podkreślić wartość na-

uczania religii w szkole, które dzięki Janowi Pawłowi II znalazło na powrót swoje miejsce w placówkach oświatowych w 1990 r. Równolegle należy budować katechezę parafialną, która uzupełnia szkolne lekcje religii zwłaszcza w wymiarze mistagogicznym. Młodzież jest tego warta!

IV. „Żywy pomnik” św. Jana Pawła II

Szczególnym znakiem nadziei dla wielu młodych ludzi w naszej Ojczyźnie jest Fundacja „Dzieło Nowego Tysiąclecia”. Co roku swoją opieką obejmuje blisko dwa tysiące zdolnych uczniów i studentów z niezamożnych rodzin, z wiosek i małych miejscowości całej Polski. „Niebagatelny wpływ na nasze wzrastanie miała Fundacja – przyznają Kinga i Przemek, absolwenci programu, a przede wszystkim szczęśliwi małżonkowie i rodzice – towarzyszyła nam od lat nastoletnich i zapewniała nie tylko środowisko bogate duchowo, wsparcie materialne, lecz przede wszystkim dobrych ludzi. Dziś tworzymy rodzinę, która będzie przekazywała kolejnym pokoleniom wartości, które wynieśliśmy z Fundacji – wiarę, nadzieję i miłość”.

W przyszłą niedzielę, podczas kwesty przy kościołach i w miejscach publicznych, będziemy mogli wesprzeć materialnie ten wyjątkowy, konsekwentnie budowany od 21 lat przez nas wszystkich „żywy pomnik” wdzięczności św. Janowi Pawłowi II. Dziś, w obliczu trudności finansowych wielu rodzin, przez składane ofiary mamy szansę podtrzymać, a niejednokrotnie przywrócić nadzieję w sercach młodych ludzi na lepszą przyszłość i realizację ich edukacyjnych aspiracji dla dobra Kościoła i naszej Ojczyzny. Niech udzielone w ten sposób wsparcie, nawet w obliczu osobistych trudności i niedostatków, będzie wyrazem naszej solidarności i wyobraźni miłosierdzia.

Na czas owocnego przeżywania XXI Dnia Papieskiego udzielamy wszystkim pasterskiego błogosławieństwa. Pasterze Kościoła Katolickiego w Polsce.

*Podpisali: Kardynałowie, Arcybiskupi i Biskupi
obecni na 389. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski,
Kalwaria Zebrzydowska, 12 czerwca 2021 r.*

2

LIST PASTERSKI
Episkopatu Polski z okazji
XI Tygodnia Wychowania w Polsce

W blasku ojcostwa św. Józefa

Umiłowani w Chrystusie Panu, Siostry i Bracia.

W dzisiejszej Ewangelii Jezus pyta swych uczniów, za kogo uważają Syna Człowieczego. Piotr udziela poprawnej odpowiedzi: „Ty jesteś Mesjaszem”. Okazuje się jednak, że nie rozumie, jakie jest znaczenie tych słów. Nie chce przyjąć tego, że Mesjasz będzie odrzucony, doświadczy cierpienia i spotka Go śmierć. W drogę wiary każdego z nas wpisana jest konieczność nieustannego rozwoju, dorastania do coraz bardziej dojrzałego rozumienia i przeżywania prawdy objawionej przez Boga. Konieczna jest w tym pomoc drugiego człowieka – przewodnika, nauczyciela i wychowawcy.

W Roku św. Józefa otrzymujemy piękny przykład wychowawcy z sercem otwartym na Boga. Święty Józef jest dla nas wzorem człowieka słuchającego słowa Bożego, a zarazem jak to określił św. Jan Paweł II: „wcielonym wzorem posłuszeństwa” Bogu (Jan Paweł II, Adhortacja *Redemptoris custos*, nr 30). Jego otwartość na Boga i Jego słowo sprawiła, że stał się ziemskim ojcem i wychowawcą Pana Jezusa.

Tegoroczny Tydzień Wychowania bardzo mocno spleta się również z osobą Sługi Bożego Kardynała Stefana Wyszyńskiego, który już za tydzień, 12 września br., zostanie ogłoszony błogosławionym. Jego życie i nauczanie są świadectwem postawy ojcostwa na wzór św. Józefa.

Rozpoczynając w przyszłą niedzielę w naszej Ojczyźnie XI Tydzień Wychowania, spójrzmy na dzieło wychowania w świetle osoby św. Józefa i Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Podejmijmy zamyślenie nad tajemnicą „Blasku ojcostwa”. Inspiracją dla nas niech będzie List apostołski papieża Franciszka *Patris corde* napisany z okazji 150. rocznicy ogłoszenia św. Józefa Patronem Kościoła powszechnego oraz nauczanie wielkiego Prymasa Tysiąclecia.

1. Święty Józef – wzorem ojca

Mówiąc o tajemnicy ojcostwa, papież Franciszek zwraca uwagę na to, że do bycia ojcem człowiek musi dojrzewać: „Nikt nie rodzi się ojcem, ale staje się ojcem”. Ojciec Święty dodaje, że prawdziwe ojcostwo polega na podjęciu odpowiedzialnej troski za dziecko, a w szerszym sensie – na wzięciu na siebie odpowiedzialności za drugiego człowieka (PC 7).

Pouczający jest polski wątek w papieskim nauczaniu. Papież wspomina powieść Jana Dobraczyńskiego *Cień Ojca*. Święty Józef, który towarzyszy Jezusowi, jest wobec Niego „cieniem Ojca Niebieskiego na ziemi: osłania Go, chroni, nie odstępuje od Niego, podążając Jego śladami” (PC 7). Ten piękny obraz można odnieść do każdego ziemskiego ojca, a także – do każdego wychowawcy. Każdy wychowawca ma być „cieniem Ojca niebieskiego na ziemi”.

Źródłem prawdziwego ojcostwa jest zawsze miłość Boga do każdego z nas. Przepięknie wyjaśniał to Stefan Kardynał Wyszyński na Jasnej Górze 15 sierpnia 1979 r.: „Powszechnie mówi się, że: czas to pieniądz. A ja wam powiem: czas to miłość! Bo my wszyscy, jak tu stoimy, jesteśmy owocem Ojcowej miłości. Nie byłoby nas na świecie ani na tym placu, gdyby Bóg Ojciec każdego z nas nie umiłował pierwszy! On cię umiłował wcześniej, zanim jeszcze twoja matka ujrzała cię na swoich ramionach, zanim przytuliła cię do piersi. Wiedz, że nie jej miłość do ciebie była pierwsza, ale miłość Ojca niebieskiego, który wszczepił swoją miłość w serce twej matki, a ona ci ją tylko przekazała. Dlatego jesteśmy wszyscy owocem miłości Ojcowej, Bożej”.

2. Święty Józef wzorem czułej miłości

Święty Józef był czułym opiekunem i wychowawcą. Dbał o pełne dobro powierzonych mu osób. Zaświadczał o tym w wielu trudnych sytuacjach, w których przyszło mu się znaleźć. O jednej z nich mówi Ewangelista Mateusz: Maryja „wpierw nim zamieszkali razem, znalazła się brzemienną za sprawą Ducha Świętego” (Mt 1, 18). Józef wiedział, że nie jest ojcem Dziecka, które ma się urodzić, i nie rozumiał sytuacji, w której się znalazł. W swym sercu musiał przeżywać rozterki, a może nawet i gniew. W żaden jednak sposób nie chciał skrzywdzić Maryi. Jego miłość do Maryi znalazła wyraz w niesa-

mowitej decyzji: „nie chciał narazić Jej na zniesławienie, zamierzał oddalić Ją potajemnie” (Mt 1, 19). Był gotów zrezygnować ze swoich praw, by ochronić Maryję i ocalić Jej dobre imię.

Bóg jest czuły. Bóg zawsze daje szansę, aby rozpoczynając wszystko od nowa. Nie potępia nikogo, ale z miłością prowadzi nas do uznania prawdy o swoim życiu. Papież Franciszek przypomina, że „nawet Zły [szatan] może powiedzieć nam prawdę, ale czyni to, aby nas potępić. Wiemy jednak, że Prawda, która pochodzi od Boga, nas nie potępia, lecz akceptuje nas, obejmuje, wspiera, przebacza nam” (PC 2). Nasze doświadczenia związane z życiem w rodzinie, a także z relacją wychowawczą, potwierdzają słuszność takiej oceny. Okazując serce i przebacząc zyskujemy stokroć więcej niż ferując potępiającymi osądami. „Wskazywanie palcem i osąd, który stosujemy wobec innych, są bardzo często oznaką naszej niezdolności do zaakceptowania własnej słabości” (PC 2). To prawda: Jeżeli w sposób niedojrzały przyjmujemy własne słabości, jesteśmy skłonni krytykować innych. W podobnym duchu uczył nas Kardynał Stefan Wyszyński. Głosił on, że obowiązkiem każdego nauczyciela jest „objawiać miłość i promieniować dobrem. To jest warunkiem powodzenia w pracy wychowawczej” (Warszawa, Homilia w kościele seminaryjnym, 30 marca 1968 r.).

3. Święty Józef potrafi przekształcić problem w szansę

Wyzwania, jakie stoją dziś przed rodzicami, wychowawcami i duszpasterzami, mogą rodzić niepokój i lęk. W związku z pandemią, która dotknęła nas wszystkich, jeszcze wyraźniej ujawniły się obecne w wielu rodzinach obawy i problemy. W żaden sposób nie wolno się jednak poddawać i ulegać złym myślom. Każdy problem trzeba przekształcić w twórczą szansę. Takie jest życie św. Józefa. Patrzy na wszystko z wiarą i spokojem. Zasypia, a Bóg we śnie pozwala mu zrozumieć sens wydarzeń, w których uczestniczy i przeprowadza go przez wszystkie trudności. Ojciec Święty pisze: „Także przez niepokój Józefa przenika wola Boga, Jego historia, Jego plan. W ten sposób Józef uczy nas, że posiadanie wiary w Boga obejmuje również wiarę, że może On działać także przez nasze lęki, nasze ułomności, nasze słabości” (PC 2). Wobec pokusy rozczarowania życiem, które często rozmija się z marzeniami i oczekiwaniami młodości, warto wziąć sobie do serca zachętę papieża Franciszka, by przyjmować życie takim,

jakim jest: „nie ma znaczenia, czy obecnie wszystko zdało się przybrać zły obrót i czy pewne rzeczy są teraz nieodwracalne. Bóg może sprawić, że kwiaty zaczną kiełkować między skałami” (PC 4). Taka jest droga naszego duchowego wzrostu. Kardynał Stefan Wyszyński uczył: „szczęśliwy człowiek, który jest z siebie niezadowolony, bo to jest punkt wyjścia” (Warszawa, Homilia w kościele św. Anny, 25 września 1953 r.)

Ważne jest, by mieć świadomość swoich mocnych i słabszych stron, by wiedzieć, w jakiej dziedzinie jest się niedojrzałym. Warunkiem tego, by być dobrym wychowawcą, rodzicem czy nauczycielem, jest troska o swój własny rozwój wewnętrzny. Jakże istotna w tym procesie jest pomoc kierownika duchowego i spowiednika. Pragniemy zachęcić Was, drodzy Bracia i Siostry, do korzystania z kierownictwa duchowego, a wszystkich Braci w kapłaństwie do chętnego podejmowania posługi kierowników duchowych, którą coraz wyraźniej słusznie postrzega się jako jeden z priorytetów posługi duszpasterskiej. Dziękujemy wszystkim spowiednikom, którzy w trudnych warunkach epidemii, wykorzystując dostępne możliwości, ofiarnie posługiwali wiernym w sakramencie pokuty. Rozeznanie historii własnego życia prowadzi nieraz do odkrycia, że nieodzowna staje się pomoc psychologa i terapeuty. U wielu z nas pokutuje wciąż obawa przed korzystaniem z takiej profesjonalnej pomocy, tymczasem nie jest ona niczym nadzwyczajnym i może stanowić skuteczną pomoc w drodze do dojrzałości.

4. Niezawodny Patron

Źródłem odwagi i siły dla św. Józefa była relacja z Bogiem. To Bóg uwalniał serce Józefa od lęku i napełniał je mocą do przezwyciężenia przeciwności. Papież Franciszek przypomina: „Podobnie, jak Bóg powiedział do naszego Świętego: «Józefie, synu Dawida, nie bój się» (Mt 1, 20), zdaje się powtarzać także i nam: «Nie lękajcie się!»” (PC 4).

Święty Józef czczony jest jako potężny patron i orędownik u Boga we wszystkich potrzebach. Jego szczególnej opieki doświadczyło wielu świętych. Skorzystajmy z zachęty św. Teresy od Jezusa: „Proszę w imię miłości Bożej, aby ten, kto mi nie wierzy, spróbował tego, a z własnego doświadczenia zobaczy to wielkie dobro, jakim jest polecenie się opiece tego chwalebego patriarchy...” (św. Teresa od Jezusa, *Księga życia* 6, 8).

Podajmy piękne dzieło wychowania, ufając, że jego owoce są niezniszczalne i pozostają na wieki. Pamiętajmy o głębokich słowach Kardynała Stefana Wyszyńskiego: „Na grobie każdego nauczyciela napisać można: «*Non omnis moriar*» – «Nie umarłem wszystek» – bo żyjesz w dzieciach, które wychowywałeś. I ducha, któregoś posiadał, a przekazałeś dzieciom i młodzieży, tego ducha będziesz oglądał w owocach swoich wychowanków” (Wykład wygłoszony do Pielgrzymki Nauczycieli, Jasna Góra, 30 czerwca 1957 r.).

Drodzy Rodzice, Nauczyciele, Katecheci, Wychowawcy i Duszpasterze.

Zapraszamy Was gorąco do włączenia się w inicjatywę kolejnego Tygodnia Wychowania w naszej Ojczyźnie. Zaproszenie to kierujemy też do przedstawicieli samorządów i osób podejmujących misję wspierania polskiej rodziny i szkoły, a także do pracowników środków społecznego przekazu.

Osoby zaangażowane w dzieła wychowawcze i wszystkich wychowanków powierzamy opiece Najświętszej Maryi Panny, św. Józefa i niebawem już błogosławionego Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

Na czas modlitwy i refleksji nad kształtem wychowania w naszej Ojczyźnie z serca wszystkim błogosławimy.

*Podpisali: Kardynałowie, Arcybiskupi i Biskupi
obecni na 389. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski,
Kalwaria Zebrzydowska 12 czerwca 2021 r.*

Za zgodność:

*† Artur G. Miziński
Sekretarz Generalny KEP*

3

KOMUNIKAT

Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek ws. uchodźców docierających do Polski

1. Migranci stali się częścią naszej codziennej rzeczywistości również w Polsce. W tej sytuacji mądrość wiary umacnia w nas przekonanie, że wszyscy należymy do „jednej rodziny – zarówno migranci, jak społeczności lokalne, które ich przyjmują i wszyscy mamy takie samo prawo do korzystania z dóbr ziemi, których przeznaczenie jest powszechne. Solidarność i dzielenie się są oparte właśnie na tej podstawie. Z tego rodzi się miłość, która każe nam odczuwać potrzeby innych jak swoje własne, dzielić się z innymi swoimi dobrami i starać się także o to, aby coraz bardziej rozszerzała się w świecie komunია wartości duchowych” (por. Benedykt XVI, Orędzie na Światowy Dzień Pokoju, 1 stycznia 2013 r.). Warto przypomnieć tu głos papieża Franciszka na 104. Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy: „Każdy cudzoziemiec, który puka do naszych drzwi, jest okazją do spotkania z Jezusem Chrystusem, utożsamiającym się z cudzoziemcem przyjętym lub odrzuconym każdej epoki” (por. Mt 25, 35.43).

Obrońca praw uchodźców i imigrantów, św. Jan Paweł II, pisał w jednym z orędzi na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy: „Nakaz zawarty w słowach Jezusa: «byłem przybyszem, a przyjęliście Mnie» (Mt 25, 35), pozostaje całkowicie w mocy w każdych okolicznościach i jest wyzwaniem dla sumienia wszystkich, którzy chcą iść Jego śladami” (1997). Humanitarna i ewangeliczna reakcja na problemy związane z migrantami i uchodźcami nie może być nigdy ograniczana czy zawieszana przez jakąkolwiek jurysdykcję, nawet najbardziej złożona sytuacja, nie unieważnia tego nakazu. Gościnność względem obcego – przypominał św. Jan Paweł II – jest jednym ze wyznaczników naszej wiary: „Wyrazem katolicyzmu jest nie tylko braterska wspólnota ochrzczonych, ale także gościnność okaza-

na cudzoziemcowi, niezależnie od wyznawanej przez niego religii, odrzucenie wszelkich barier i dyskryminacji rasowej oraz uznanie osobowej godności każdego człowieka, czemu winna towarzyszyć aktywna obrona jego niezbywalnych praw” (Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 1999).

2. Oczywiście rządy mają prawo do podjęcia działań przeciwko nielegalnej emigracji, przy poszanowaniu praw człowieka. Należy jednocześnie pamiętać o podstawowej różnicy, jaka zachodzi pomiędzy uchodźcami – którzy uciekają z kraju z przyczyn politycznych, religijnych, etnicznych lub innych form prześladowania czy wojen – a osobami, które po prostu szukają nielegalnego wejścia do kraju i tymi, którzy wyjeżdżają tylko po to, aby polepszyć swoją sytuację materialną (por. Papieska Rada *Cor unum, Przyjęcie Chrystusa w uchodźcach i przymusowo przesiedlonych. Wytyczne Duszpasterskie. Papieska Rada do spraw duszpasterstwa migrantów i podróżujących*, nr 57).

3. W ostatnim czasie mamy do czynienia z niepokojącym zjawiskiem na naszej wschodniej granicy, gdzie osoby z różnych państw starają się przedostać przez Białoruś do Polski. Są to – nierzadko politycznie stymulowane – następstwa wojen w Afganistanie, Iraku, Syrii i nie tylko, których konsekwencją jest *exodus* wielu osób obawiających się o własne bezpieczeństwo. Zdajemy sobie sprawę ze złożoności uwarunkowań geopolitycznych, wywołujących aktualne procesy migracyjne. Żywimy przekonanie, że odpowiedzialni za przestrzeganie prawa będą w pełni respektować międzynarodowe zobowiązania wobec osób poszukujących ochrony, w tym również prawa do złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Funkcjonariuszom Straży Granicznej – stojącym wobec trudnego wyzwania ochrony granic państwa – należy zapewnić możliwość kierowania osób przekraczających granicę do ośrodków dla cudzoziemców. Wsparcia ze strony państwa domaga się też aktywność organizacji wspierających uchodźców, która w ostatnich latach została ograniczona.

W świadomości katolików musi wybrzmieć nauka, aktualna od początku Kościoła, że zadaniem chrześcijanina jest rozpoznać i przyjąć Chrystusa w przybyszu. Obojętność nie jest postawą autentycznie chrześcijańską. Rozpalajmy w sobie **wyobraźnię miłosierdzia**, która

pozwoili włączyć się w pomoc tym, którzy jej potrzebują, podejmując w ten sposób misję dobrego Samarytanina. Ludzi dobrej woli – niezależnie od wyznania – prosimy o solidarność z przybywającymi do nas uciekinierami wojennymi, osobami prześladowanymi czy cierpiącymi niedostatek. Apelujemy do wszystkich, powtarzając za papieżem Franciszkiem: „Chodzi nie tylko o migrantów: chodzi o nasze człowieczeństwo” (Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 2019).

4. W sytuacji napięć szczególna odpowiedzialność spoczywa na politykach i mediach. Przedstawiciele wszystkich sił politycznych prosimy, aby wspólnie szukając rozwiązań skomplikowanych problemów migracyjnych, kierowali się nade wszystko postawami gościnności, szacunku wobec przybyszów i dobra wspólnego Polaków. Zrozumiała troska o własnych obywateli nie może być wystarczającą przesłanką uzasadniającą zamykanie granic przed poszukującymi schronienia.

Media powinny budować kulturę spotkania, a nie rozsiewać uprzedzenia i tworzyć atmosferę zagrożenia, dlatego prosimy dziennikarzy i reporterów o rzetelne relacjonowanie sytuacji uchodźców i imigrantów. Podsycanie niechęci i wrogości względem znajdujących się w dramatycznym położeniu przybyszów jest działaniem niegodziwym. Antyuchodźcze czy antyimigracyjne narracje mają wpływ na życie konkretnych osób. Są one także rujnujące dla prób odpowiedzialnego, wspólnotowego namysłu nad możliwościami odpowiedzi na złożone problemy migracyjne. Żaden przekaz medialny, relacjonujący nawet najtrudniejsze sprawy, nie może prowadzić do pogardy dla migranta. „Oni są naszymi braćmi i siostrami w człowieczeństwie i zasługują na pomoc w znalezieniu miejsca, w którym mogliby godnie żyć oraz wnieść wkład w budowanie społeczeństwa obywatelskiego”. Rodzące się natomiast wątpliwości i obawy powinny być rozwiane przez prawdziwą informację, dialog i autentyczne świadectwo. Dramaty ludzkie nie mogą stać się instrumentem do budzenia ksenofobicznych nastrojów, zwłaszcza budzonych w imię fałszywie rozumianego patriotyzmu, który poniża ludzi przybywających z innego regionu świata, innej kultury lub religii. Wywoływanie strachu przed drugim człowiekiem jest niehumanitarne i niechrześcijańskie.

Nasi przodkowie byli emigrantami i uchodźcami podczas zaborów, w czasie II wojny światowej i w latach komunizmu. Doświadczali pomocy ludzi innych kultur i religii. Odmawianie przybyšzom ich fundamentalnych praw jest odwracaniem się od własnej historii i zaprzeczeniem naszego chrześcijańskiego dziedzictwa.

Wszyscy jestešmy przynagleni do tego, aby w swoich środowiskach „promować pozytywny przekaz solidarności w stosunku do migrantów, osób ubiegających się o azyl oraz uchodźców” (Odpowiedź uchodźcom i migrantom. Dwadziešcia punktów działalności duszpasterskiej 2017). Poszukującym schronienia w naszym kraju miejmy odwagę swoją postawą wyrazić nasze zapewnienie o solidarności i gotowości do udzielenia pomocy.

5. Chcemy wyrazić wdzięczność lokalnym społecznościom, parafiom i organizacjom pomocowym, które już pospieszyły z okazaniem życzliwości i wsparcia zmuszonym do opuszczenia swoich domostw.

Prosimy ludzi dobrej woli o włączenie się w akcję „Afganistan” Caritas Polska i wsparcie w zbieraniu środków, by jak najskuteczniej okazać pomoc ludziom zmuszonym do ucieczki i szukania schronienia.

Wszystkich wiernych prosimy o modlitwę za uchodźców i migrantów. Módlmy się nieustannie o zlikwidowanie przyczyn migracji, wojen i niesprawiedliwości społecznej, prześladowań i głodu. Módlmy się też za nas samych, abyšmy rozbudzali w sobie i w naszych środowiskach postawę roztropnej, odpowiedzialnej gošcinności i braterstwa.

Warszawa, 22 sierpnia 2021 r.

*Rada Konferencji Episkopatu Polski
ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek*

*bp Krzysztof Zadarko
Przewodniczący*

4

LIST

biskupów polskich
z okazji beatyfikacji
kard. Stefana Wyszyńskiego
i M. Elżbiety Róży Czackiej

Połączyła ich świętość

1. *Effatha* – otwórz się

Usłyszeliśmy przed chwilą ważne słowa: „*Effatha* – otwórz się” oraz: „Odwagi! Nie bójcie się, Ja jestem”. Żeby móc świadczyć o Bogu i pomagać innym, trzeba otworzyć się na Bożą łaskę, która niezależnie od naszej kondycji fizycznej, życiowych przeciwności, cierpienia i przykrych doświadczeń może przynieść w nas i przez nas obfite owoce. Potrzebna też jest odwaga, dzięki której możemy pokonywać nasze słabości i lęki naszej codzienności.

Za tydzień będziemy przeżywać radosną uroczystość beatyfikacji kardynała Stefana Wyszyńskiego, Prymasa Tysiąclecia, oraz Matki Elżbiety Czackiej, niewidomej założycielki Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża i Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi w Laskach. Bóg mógł przez nich dokonać wielkich rzeczy, bo utworzyli się na Jego łaskę i z odwagą podjęli swoje powołanie, służąc innym.

2. Bóg prowadzi różnymi drogami

Róża Czacka, późniejsza Matka Elżbieta, urodziła się w Białej Cerkwi – dziś Ukraina – 22 października 1876 r., w znanej arystokratycznej rodzinie. Jej stryj, Włodzimierz, był kardynałem i bliskim współpracownikiem papieża. Róża otrzymała staranne wychowanie i wykształcenie. W wieku 22 lat straciła wzrok. Jej ślepotą stała się wielką traumą dla rodziny, która nie umiała przyjąć jej niepełnosprawności. Jak zaakceptować to, na co nie potrafili się zgodzić nawet najbliżsi? Po trzech dniach modlitwy i rozmyślenia Róża zrozumiała,

że może liczyć tylko na Boga, któremu ufała i na siebie. Na szczęście posłuchała rady doktora Gepnera, który powiedział jej prawdę: „Wzrok jest na zawsze stracony”, ale zarazem wskazał jej drogę, mówiąc, że nikt do tej pory w Polsce nie zajął się niewidomymi. Zrozumiała, że otrzymała wskazówkę na przyszłość. Postanowiła stworzyć instytucję, w której niewidomi będą się kształcić i przygotowywać do samodzielnego życia. Po latach napisała: „Tak jak doktor Gepner był moim wielkim dobroczyńcą, tak moim największym szczęściem jest to, że zostałam niewidomą. Cóż by ze mnie było, gdyby nie to kalectwo? Jakie byłoby moje życie, życie bez niego?”. Jej ślepotą stała się skała, na której Bóg mógł wybudować piękny dom. Nadano mu nazwę: Dzieło Lasek lub też TRIUNO – na cześć Trójcy Przenajświętszej. A dewizą tego Dzieła było: „Niewidomy człowiekiem użytecznym”. Po raz pierwszy w Polsce podjęto pracę z niewidomymi, a nie tylko dla niewidomych. Matka Czacka chciała, aby przygotowujący się do samodzielnego życia niewidomi zrozumieli, że mogą być szczęśliwi, mimo swojej ślepoty.

To nowe, rewolucyjne odkrycie, które Matka Elżbieta zawdzięczała własnej niesprawności, było elementarnie proste, bo odwoływało się do nauki Krzyża. Zmagając się ze swoim kalectwem i pytając, jak własną biedę przekształcić w źródło pomocy dla innych, żyjących w trudniejszej sytuacji, zrozumiała, że cierpienie może stać się uprzywilejowanym miejscem spotkania z Bogiem i dotarcia do prawdy, którą trudno dostrzec ludziom fizycznie sprawnym i zaafekowanym problemami dnia codziennego. Z pełną jasnością widziała, że najbardziej zbliżamy się do Boga, kiedy jesteśmy blisko człowieka, który cierpi i jest w potrzebie. Podstawowe zadanie polega na tym, aby usłyszeć głos ludzi, których zagłusza cierpienie i zgiełk świata, i stworzyć przestrzeń, w której człowiek znajdzie spokój i miejsce do refleksji, a z czasem też drogę, która prowadzi do Boga. I Laski stały się takim miejscem, gdzie oprócz przygotowania dzieci i młodzieży do samodzielności, znaleźli miejsce poszukujący Boga i sensu życia. Byli to ludzie z różnych środowisk społecznych i politycznych. To dzięki Matce i ks. Kornilowiczowi – ojcu duchowemu Dzieła – mogli się czuć w Laskach jak w domu. Mogli tam zobaczyć, jak owocuje Ewangelia wcielona w życie i jak wygląda współpraca niewidomych, sióstr, świeckich i księży. Wcielona w życie Ewangelia przygotowuje miejsce, w którym jest możliwe podejmowanie wspólnych zadań, przewyżnianie niezdrowych ambicji i nieporozumień.

Z takim ewangelicznym Kościołem spotkał się w Laskach ks. Stefan Wyszyński i z ogromnym przejęciem pisał o tym do Matki Czackiej: „Uderzyło mnie to, że ludzie Matki mają ten jakiś szczególny wzrok. Oni patrzą z pogodnym bohaterstwem”. W takie chrześcijaństwo ks. Wyszyński wpisał swoje kapłaństwo.

Przyszły prymas urodził się 3 sierpnia 1901 r. w Zuzeli nad Bugiem, na pograniczu Podlasia i Mazowsza. W kraju zniewolonym i prześladowanym, gdyż Polska była jeszcze pod zaborami, małego Stefana – podobnie jak młodą Różę – rodzina nauczyła miłości do Boga, Kościoła, Ojczyzny i Matki Najświętszej. Po wstąpieniu do seminarium duchownego we Włocławku okazało się, że jest chory na ciężkie zapalenie płuc. Choroba postępowała tak szybko, że zarówno on sam, jak i jego przełożeni bali się, że nie dożyje do święceń kapłańskich. Stefan modlił się do Matki Najświętszej, aby wyprosiła mu łaskę święceń i aby mógł odprawić przynajmniej kilka Mszy Świętych. Cierpienie, którego doświadczył w czasie seminarium, nauczyło go, jak sam powie, patrzeć z pokorą na drugiego człowieka.

W czasie studiów seminaryjnych spotkał ks. Władysława Kornilowicza, o którym powiedział, że wywarł on ogromny wpływ na całe jego życie duchowe i kapłańskie. Ta znajomość, która podczas studiów na KUL-u przerodziła się w głęboką przyjaźń, przetrwała aż do śmierci ks. Kornilowicza. Na ukształtowanie osobowości i formacji społecznej ks. Wyszyńskiego duży wpływ mieli także wybitni księża społecznicy: ks. Antoni Szymański – rektor KUL, o. Jacek Woronieccki – wybitny tomista i pedagog, oraz ks. Antoni Bogdański – naczelny kapelan harcerstwa. Dlatego nauczanie społeczne Kościoła traktował jako ważną część misji ewangelizacyjnej.

Święcenia kapłańskie otrzymał Wyszyński 3 sierpnia 1924 r. w katedrze włocławskiej. W czasie studiów w Lublinie działał w Stowarzyszeniu Katolickiej Młodzieży Akademickiej „Odrodzenie”. W marcu 1946 r. papież Pius XII mianował ks. Wyszyńskiego biskupem lubelskim, a 12 listopada 1948 r. arcybiskupem gnieźnieńskim i warszawskim, Prymasem Polski. 27 listopada 1952 r. został mianowany kardynałem. Niestety ówczesne władze komunistyczne nie wyraziły zgody na jego wyjazd do Rzymu na konsystorz, na którym miał odebrać kapelusze kardynalski. Mógł to uczynić dopiero 6 maja 1957 r.

Pierwsze spotkanie księdza Wyszyńskiego z Matką Czacką miało miejsce w lipcu 1926 r. w Laskach, gdzie przyjechał na zaproszenie ks. Kornilowicza. Zapoczątkowana wtedy przyjaźń z Dziełem Nie-

widomych i jego założycielami przetrwała aż do końca dni wielkiego Prymasa. Jego relacje z Matką Czacką zacieśniły się szczególnie w czasie okupacji. Po wybuchu wojny ks. Wyszyński musiał opuścić Włocławek, gdyż był poszukiwany przez Gestapo. Ukrywał się najpierw u rodziny we Wrociszewie, później w Żułowiu i Kozłowie na Lubelszczyźnie. W czerwcu 1942 r. przyjechał do Lasek na miejsce ks. Jana Ziei jako kapelan sióstr, opiekun niewidomych, a także jako kapelan Armii Krajowej i duszpasterz okolicznej ludności.

O wielkim wpływie, jaki Matka Czacka wywarła na jego życie, najlepiej świadczy kazanie, które wygłosił w czasie jej pogrzebu, 19 maja 1961 r. w Laskach: „W tej chwili moim obowiązkiem jest stanąć przy tym obfitym źródle wody żywej i z pomocą nieudolnych słów pochwycić przynajmniej odrobinę ożywczych wspomnień z bogatego życia Matki naszej, Matki naszych serc [...], czerpaliśmy z bogatego ducha naszej Matki i duchowości tego ubłogosławionego przez Boga miejsca”.

Po śmierci Matki Ksiądz Prymas często wracał do grobów założycieli Dzieła. Przed wyjazdem do Rzymu na sesje soborowe, przed trudnymi rozmowami z ówczesną władzą komunistyczną, niepostrzeżenie i bez zapowiadania się, chociaż na chwilę przyjeżdżał do Lasek, aby tam się modlić. Co roku, z wyjątkiem uwięzienia czy choroby, po wielkoczwartkowym Mandatum w archikatedrze, jechał do Lasek, by tam razem z niewidomymi, siostrami i świeckimi pracownikami Dzieła trwać na adoracji i napełniać się mocą płynącą z paschalnego krzyża światła i zwycięstwa Chrystusowej miłości, aby potem mieć ją dla każdego.

Wiemy, że o Księdzu Prymasie napisano ostatnio wiele. Ukazały się jego przemówienia i kazania, powstały nowe filmy i książki. Najczęściej teksty te mówią o nim jako duszpasterzu, wielkim mężu stanu, patriocie, społeczniku, nawet polityku. Często Prymas ukazany jest jako człowiek walki z komunizmem. Ale to, co było jego priorytetem, podobnie jak u Matki Czackiej, to troska i walka o człowieka, o jego wolność, po to, by człowiek stworzony na obraz i podobieństwo Boże, mógł jaśnieć pełnym blaskiem wolności, prawdy, miłości i przebaczenia. Dlatego tak bardzo troszczył się zarówno o wolność, jak i świętość Kościoła i o dobro wspólne Ojczyzny, rozumiane jako respektowanie praw każdego Polaka i ułatwianie mu wykonywania obowiązków.

Szczególnie ważny etap w jego życiowej misji rozpoczął się wraz z nominacją na arcybiskupa metropolitę gnieźnieńskiego i warszaw-

skiego oraz prymasa Polski, gdy wziął na siebie odpowiedzialność za dwie archidiecezje i cały Kościół w Polsce. W konfrontacji z totalitarnym systemem komunistycznym z jednej strony wzywał do włączenia się Polaków w odbudowę zrujnowanego przez wojnę kraju, a z drugiej napominał rządzących, by respektowali prawa człowieka. Odnaczał się cnotą męstwa, która ujawniła się zwłaszcza wtedy, gdy – wobec nasilanych prześladowań Kościoła – wypowiedział władzom komunistycznym zdecydowane: „*Non possumus*”. 25 września 1953 r., po kazaniu w kościele św. Anny, został aresztowany. Nie zламаł się. W więzieniu powstały dwa największe dzieła: Jasnogórskie Śluby Narodu i Wielka Nowenna przed Tysiącleciem Chrztu Polski.

Kiedy przygotowujemy się do beatyfikacji, warto postawić sobie pytanie – skąd czerpał do tego siły? Najpełniej dają na nie odpowiedzi jego więzienne zapiski. Całkowicie zjednoczony z Bogiem, nieustannie z Niego czerpał, aby potem dawać innym. Ten zwykły człowiek otwarty na potrzeby innych był niezwykły swoją wiarą, swoim zaufaniem Bogu i Matce Najświętszej. Był niezwykły swą miłością przebaczącą każdemu, nawet tym, którzy go uwięzili. Mimo doznanych krzywd – jak sam mówił – nie miał wrogów. Z jednej strony Prymas bolał, że nie może wypełniać swojej biskupiej posługi, nie może brać czynnego udziału w życiu Kościoła i domagał się swoich praw, z drugiej zaś stwierdzał, że przeżywa te trzy lata, jako szczególny dar Boga, który przygotowuje go na późniejszą trudną służbę Kościołowi i Polsce. Ta głęboka wiara w Opatrzność była źródłem jego zaufania człowiekowi. Miał świadomość mocy Bożej w sobie. Mówił: „Udzielasz jej nieustannie, gdy idziemy z krzyżem, choć nieraz czujemy się tacy samotni. Ale, gdy zamknę oczy, gdy wsłucham się w poruszenie duszy, czuję Ciebie [...]. Wystarczy się zwrócić choć na chwilę ku Tobie, by odnaleźć Ciebie w sobie”.

3. Świętość nie jest luksusem

Kiedy przeglądamy katalog świętych Kościoła katolickiego, zauważamy, że są tam osoby różnych stanów, powołań i zawodów: osoby świeckie, konsekrowane i księża. Gdybyśmy mieli szukać wspólnego mianownika, to można powiedzieć, że potrafili oni rozpoznać wolę Bożą i ją wypełniać w sytuacjach i w czasie, w jakim przyszło im żyć. Tak też było w życiu m. Elżbiety Czackiej i ks. kard. Stefana Wyszyńskiego. Oboje dobrze wiedzieli, że Bóg bliski w cierpiącym

człowieku i sakramentach Kościoła, to dwa filary wiary, która pomaga rozpoznać wyzwania, jakie niesie powołanie w konkretnym czasie i wydarzeniach. Niewidoma, młoda dziewczyna i młody, chory kleryk. Do tego trudne czasy, w jakich przyszło im żyć – odbudowywania niepodległej ojczyzny, później lata okupacji i coraz bardziej agresywnego komunizmu. Można było się załamać i zwątpić, ale dzięki temu, że potrafili zaufać Ewangelii, każde z nich na swoją miarę umiało podejmować stojące przed nimi zadania, torować nowe drogi i otwierać nowe perspektywy działania w Kościele w Polsce. Uczynili tyle dobra, ponieważ całe życie oddali Bogu i na serio przyjęli słowa św. Pawła: „Wszystko mogę w Tym, który mnie umacnia” (Flp 4, 13).

Każde z nich tę swoją drogę do świętości zawierzyło Matce Najświętszej i chcieli służyć Bogu i człowiekowi, tak jak Maryja. Matka Elżbieta złożyła swój akt ofiarowania Matce Bożej 8 grudnia 1921 r., mówiąc: „Obieram Cię dzisiaj za moją Matkę, Opiekunkę...”. Zaś Ksiądz Prymas, uwięziony w Stoczku Warmińskim, 8 grudnia 1953 r. mówił: „Tobie poświęcam ciało i duszę moją [...], wszystko, czym jestem i co posiadam”.

Bóg złączył tych dwoje ludzi, tak przecież różnych, i przez nich dokonał wielkich rzeczy. Słowa Księdza Prymasa: „*Soli Deo* – Samemu Bogu” i Matki Elżbiety: „Przez krzyż do nieba”, jakie nam zostawili, jakże są aktualne i dzisiaj. Pokazali nam drogę. Innej szukać nie trzeba.

Przez wyniesienie sług Bożych do chwały ołtarzy poznajemy ich na nowo w tajemnicy świętych obcowania. Niech pomagają nam w odczytywaniu ich prorockich intuicji w podejmowaniu aktualnych wyzwań duszpasterskich Kościoła Chrystusowego w Polsce.

*Podpisali: Kardynałowie, Arcybiskupi i Biskupi
obecni na Sesji Rady Biskupów Diecezjalnych,
Jasna Góra – Częstochowa, 25 sierpnia 2021 r.*

List należy odczytać w niedzielę, 5 września 2021 r.

*Za zgodność:
+ Artur G. Miziński
Sekretarz Generalny KEP*

5

LIST PASTERSKI

w związku

z XVI Zgromadzeniem Ogólnym
Synodu Biskupów

Synod, czyli nasza wspólna droga

Drogie Siostry, drodzy Bracia,

„[...] Syn Człowieczy nie przyszedł, aby Mu służono, lecz żeby służyć i dać swoje życie jako okup za wielu” (Mk 10, 45). To, usłyszane przed chwilą zdanie Chrystusa, można potraktować nie tylko jako streszczenie całej dzisiejszej liturgii słowa, ale w ogóle jako streszczenie Ewangelii. Chrystus przyszedł, aby służyć! Nie możemy też pominąć kontekstu, w którym padły te słowa. Oto Jan i Jakub próbują sobie „załatwić” pierwsze miejsca w Królestwie Bożym. Inni uczniowie jawnie się na to oburzają, pewnie dlatego że sami chcieliby je dostać. A Chrystus cierpliwie tłumaczy: przyszedłem nie dla pierwszych miejsc, przyszedłem, aby służyć i „dać swoje życie jako okup za wielu” (Mk 10, 45).

Tłumaczy to także dzisiaj i nam. Tłumaczy to swojemu Kościołowi, który powinien – jak słyszeliśmy w drugim czytaniu – trwać mocno w wyznawaniu wiary (por. Hbr 4, 14) i przez to wyznawanie, tak słowem, jak i stylem życia, ukazywać światu Chrystusa-Sługę. Nie uciekniemy dziś przed podwójnym pytaniem. Najpierw warto zapytać samego siebie: Czy inni, patrząc na moje życie, mogą zobaczyć w nim odbicie Chrystusa-Sługi, czy raczej widzą tylko kogoś nieustannie zatroskanego o własną pozycję i własne sprawy, ciągle oburzonego na drugich, szczerze zamkniętego w swoim mikroświecie? I dalej: Co można zobaczyć, patrząc na życie naszych kościelnych wspólnot: Chrystusa pochylonego w służbie najsłabszym, czy zatroskanie o wizerunek instytucji, walkę o zwycięstwo takiej czy innej opcji duszpasterskiej, a nawet politycznej?

Napięcia i spory między uczniami Chrystusa nie są niczym nowym, co dzisiejsza Ewangelia dobitnie ilustruje. Być może jednak obecnie są one jeszcze bardziej gorszące, bo przecież misja Chrystusa już się do-

pełniła. Otrzymaliśmy już Ducha Świętego. Jego tchnienie może nas doprowadzić do wspólnego rozpoznania woli Bożej. Jak Go słuchamy? Jak wygląda w naszych wspólnotach rozmowa o tym, co dziś Duch Boży mówi do Kościoła? Na ile potrafimy odwrócić wzrok od własnych spraw i dostrzec drugich, z ich potrzebami i doświadczeniami?

Nie powinniśmy uciekać od tych pytań, jeśli chcemy, by Kościół – od małych wspólnot wewnątrz parafii, przez same parafie i diecezje, aż po jego wymiar powszechny – podążał drogami wskazanymi przez Ducha Świętego. Nim zabierzemy się za jakiegokolwiek reformy, potrzebny jest nam rachunek sumienia z tego, jak ze sobą rozmawiamy, jak nawzajem się słuchamy i jak rozeznajemy wolę Bożą? Nie tylko w sposób osobisty i indywidualny, ale także wspólnotowy.

Tydzień temu papież Franciszek rozpoczął uroczyste XVI Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów na temat: „Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo, misja”. Synod to narzędzie, którym Kościół posługuje się praktycznie od swoich początków. Apostołowie zbierali się razem, aby podejmować decyzje pod tchnieniem Bożego Ducha (por. Dz 15, 1-33). Potem przez wiele wieków następcy Apostołów – biskupi – gromadzili się na synodach, by rozeznawać, jaka jest wola Boża względem Kościoła. Przez wieki synody były podstawowym sposobem podejmowania kościelnych decyzji.

Tym razem papież Franciszek pragnie, aby w synodalnym doświadczeniu uczestniczyli nie tylko biskupi. Do pójścia wspólną drogą rozeznania woli Bożej zaprasza wszystkich – bo wszyscy przez chrzest i bierzmowanie otrzymali Ducha Świętego, a w Eucharystii karmią się jednym Ciałem Żyjącego Pana. W ten sposób budują Mistyczne Ciało Chrystusa, czyli Kościół, za który są współodpowiedzialni. Samo słowo „synod” oznacza podążanie wspólną drogą. Synodalne prace potrwać dwa lata. Najpierw będzie miała miejsce faza diecezjalna, w przyszłym roku kontynentalna, a wreszcie w 2023 – powszechna. Jednak papież Franciszek chce, aby styl wspólnotowego rozeznawania stał się stałą praktyką Kościoła.

W czasie synodu mamy przyrzeć się temu, w jaki sposób razem, duchowni i świeccy, budujemy wspólnotę Kościoła, począwszy od najmniejszej parafii. Czy i jak w Kościele ze sobą rozmawiamy? Jak często spotykamy się, by wspólnie szukać woli Bożej, a gdy już do takiego spotkania dojdzie, to na ile potrafimy cierpliwie słuchać siebie nawzajem, szanując zdanie drugiego? Ile jest w nas odwagi, żeby wypowiadać to, co w sercu rozpoznajemy jako możliwy głos Ducha Świętego? Czy

nasze wspólnoty dają nam poczucie bezpieczeństwa, gdy próbujemy wypowiedzieć sprawy trudne? Papież proponuje, żebyśmy się nad tym zastanowili na różnych poziomach organizacji Kościoła, zarówno w nieformalnym gremiach, jak i w ruchach, stowarzyszeniach, parafiach i diecezjach. I jeszcze jedno pytanie, które Ojciec Święty podkreśla szczególnie: Czy z naszej rozmowy o Kościele nie wykluczamy tych, których głos łatwo zignorować, bo są z jakiegoś powodu słabsi, zmarginalizowani i mniej obecni w „głównym nurcie” życia Kościoła?

Synodalne podejście musi zachowywać wrażliwość na włączenie do rozmowy wszystkich, nie wiadomo bowiem, przez kogo Duch Święty zechce przemówić. On „wieje kędy chce” (por. J 3, 8) i kogokolwiek może wybrać jako swoje narzędzie. Wykluczenie kogoś ze wspólnotowego rozeznania może więc oznaczać pozbawienie się możliwości rozpoznania woli Bożej. Synodalne podejmowanie decyzji nie jest łatwe, bo zakłada, że głos Ducha wychodzący od jednego członka wspólnoty zostanie potem rozpoznany przez pozostałych, w których działa przeciwieństwo sam Duch. Cierpliwość w słuchaniu i gotowość do nawrócenia, czyli nie tylko do zmiany własnych przekonań, ale do przemiany serca, są w takiej wspólnej drodze nieodzowne. Tym właśnie synodalny styl podejmowania decyzji różni się zarówno od władzy absolutnej, gdzie rację ma sprawujący władzę, jak i od demokracji, gdzie zwycięża ten, kto jest w stanie zdobyć choćby minimalną większość. W Kościele rację ma Duch Święty, a wszystkie ludzkie struktury władzy muszą służyć temu, by rozpoznać Jego tchnienie i mu się poddać.

Ten ideał nie jest łatwy do osiągnięcia. W Kościele istnieją – także na mocy prawa – struktury synodalnego rozeznania, jak na przykład parafialne i diecezjalne rady duszpasterskie, rady prezbiterów. Niestety nie zawsze i nie wszędzie są one rzeczywistym doświadczeniem wspólnotowej drogi rozeznania świeckich i duchownych, przełożonych i podwładnych. Nie zawsze i nie wszędzie w Kościele szuka się głosów z peryferii. Nie zawsze i nie wszędzie wysłuchuje się z miłością i szacunkiem ludzi zranionych, odrzucanych, mało znaczących w oczach świata. Proponowany przez Papieża rachunek sumienia z synodalności może nam pomóc w zmierzeniu się z tymi problemami. Ale pomoże tylko wtedy, gdy spróbujemy w naszych wspólnotach – od najmniejszych po największe – szczerze porozmawiać. Tam, gdzie zaufanie zostało z jakiegoś powodu nadszarpnięte, będzie to bardzo trudne. Nie ma jednak lepszego sposobu na odbudowę zaufania, jak spotkanie, bycie razem, cierpliwy dialog, któremu towarzyszy świadomość Bożej obecności.

Realizacja papieskiego zaproszenia do uczestnictwa w synodzie wymaga oczywiście także pewnej organizacji. Chodzi bowiem nie tylko o same spotkania i rozmowy we wspólnotach, choć już one są wielką wartością. Synod ma być też okazją do uświadomienia sobie, gdzie jesteśmy na drodze budowania synodalnej wrażliwości, czyli do wskazywania, jakie napotykamy trudności, a jakie mamy dobre praktyki i doświadczenia? Głosy z synodalnego dialogu we wspólnotach lokalnych trzeba będzie zebrać, podsumować, przekazać dalej. Wkrótce zatem parafie powinny otrzymać szczegółowe informacje na temat przebiegu diecezjalnego etapu synodu, który potrwa kilka najbliższych miesięcy.

Nie trzeba jednak czekać na wytyczne organizacyjne, by zacząć rozmawiać. Można zacząć od wspólnot rodzinnych i dialogu małżeńskiego. Można porozmawiać z sąsiadami czy koleżankami i kolegami z pracy. Można już włączyć pytanie o to, jak wspólnie szukamy woli Bożej, w tematy spotkań wspólnot parafialnych, zakonnych, diecezjalnych. A przede wszystkim można i trzeba w modlitwie osobistej i wspólnotowej wzywać Ducha Świętego, aby towarzyszył swoim tchnieniem wszystkim synodalnym rozmowom. Żeby odpowiadał, jak włączać do dialogu tych, którzy trzymają się z boku albo którzy zostali zepchnięci na peryferie naszych wspólnot. Żeby otwierał nam serca na to, co mają do powiedzenia inni. Żeby uczył słuchania cierpliwego, empatycznego, wytrwałego oraz mówienia pokornego i odważnego zarazem. Żeby umacniał Kościół w mężnym wyznawaniu wiary (por. Hbr 4, 14), czyli w ukazywaniu światu Chrystusa, który „nie przyszedł, aby Mu służono, lecz aby służyć i dać swoje życie na okup za wielu” (Mk 10, 45).

„Stajemy przed Tobą Duchu Święty, zgromadzeni w Twoje Imię. Pokaż nam drogę, którą powinniśmy iść i naucz, jak nią podążać”!

Prosimy o Wasze życzliwe i żywe uczestnictwo w synodzie oraz życzymy wielu dobrych doświadczeń w czasie synodalnych spotkań.

Na wspólną drogę z serca błogosławimy, w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego!

*Podpisali: Pasterze Kościoła w Polsce
Warszawa, dnia 7 października 2021 r.*

List do wykorzystania duszpasterskiego w niedzielę, 17 października 2021 r.

*Za zgodność:
† Artur G. Miziński
Sekretarz Generalny KEP*

6

KOMUNIKAT

Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski wobec eskalacji napięć na granicy polsko-białoruskiej

Kolejną dobę jesteśmy świadkami dramatycznych wydarzeń na granicy polsko-białoruskiej. W imieniu Konferencji Episkopatu Polski stanowczo potępiam wykorzystywanie przez stronę białoruską dramatów ludzkich do prowadzenia działań przeciwko suwerenności Polski.

Migranci w większości są ofiarami bezwzględnych działań politycznych oraz chciwości mafii przemytniczych. Z tego powodu pragnę raz jeszcze powtórzyć, że osobom dotkniętym tym złem potrzebna jest nasza solidarna troska. Jednocześnie kieruję słowa wdzięczności wobec osób oraz instytucji niosących taką pomoc, z poszanowaniem obowiązującego w Polsce prawa.

Pragnę też wyrazić moje uznanie dla wszystkich służb państwowych, w tym przede wszystkim dla Straży Granicznej, wojska i policji, za pełną oddania obronę polskich granic. Zapewniam o mojej modlitewnej bliskości wobec Was i Waszych bliskich w tych trudnych momentach służby dla dobra ojczyzny.

Wszystkich wiernych i ludzi dobrej woli proszę o gorącą modlitwę w intencji Polski, w intencji ofiar tego kryzysu oraz o jego pokojowe zażegnanie.

Warszawa, dnia 10 listopada 2021 r.

Stanisław Gądecki
Arcybiskup Metropolita Poznański,
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

7

DEKRET OGÓLNY
Konferencji Episkopatu Polski
w sprawie wieku i przymiotów
kandydatów do posługi
stałego lektoratu i akolitu,
niebędących kandydatami do święceń

Konferencja Episkopatu Polski podczas 389. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Kalwarii Zebrzydowskiej, w dniu 11 czerwca 2021 r., na podstawie kan. 455 oraz kan. 230 § 1 Kodeksu prawa kanonicznego, w związku z Listem apostolskim w formie motu proprio *Spiritus Domini* Ojca Świętego Franciszka o zmianie kanonu 230 § 1 kodeksu prawa kanonicznego na temat dopuszczenia osób płci żeńskiej do urzędowej posługi lektoratu i akolitu, niniejszym ustala wiek i przymioty osób mających przyjąć posługę stałego lektoratu i akolitu. Dekret niniejszy dotyczy osób, które nie są kandydatami do święceń.

1. Odnośnie do wieku ustala się, że ze względu na ważne zadania, jakie Kościół powierza ustanowionym stałym lektorom i akolitom, oraz ze względu na stałość tych posług, można posług stałego lektoratu i akolitu udzielić kandydatom i kandydatkom, którzy ukończyli dwudziesty piąty rok życia.

2. Odnośnie do przymiotów, jakie powinni posiadać kandydaci i kandydatki do posług stałego lektora i akolity – którzy muszą być przede wszystkim osobami ochrzczonymi i bierzmowanymi – powinni oni odznaczać się wzorowym życiem moralnym, apostolskim oddaniem, bezinteresownością, szczerą pobożnością i gorliwym życiem sakramentalnym, szczególnym umiłowaniem Pisma Świętego i Eucharystii oraz duchem posłuszeństwa Kościołowi. Muszą oni posiadać także odpowiednie przymioty intelektualne, wystarczającą wiedzę o tej posłudze w Kościele, wyróżniać się solidnością w pracy oraz umiejętnością współpracy z innymi. Winni cieszyć się dobrą opinią i być akceptowani przez wiernych wspólnoty, do której nale-

żą i w której będą wypełniać powierzone im zadania. Do pełnienia swych zadań powinni być przygotowani przez odpowiednią formację.

Datę wejścia w życie niniejszego Dekretu ogólnego określi Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski, po uzyskaniu *recognitio* Stolicy Apostolskiej.

† Stanisław Gądecki
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

† Artur G. Miziński
Sekretarz Generalny KEP

8

OŚWIADCZENIE

**w sprawie promulgacji i wejścia w życie
Dekretu ogólnego Konferencji Episkopatu Polski
w sprawie wieku i przymiotów
kandydatów do posługi
stałego lektoratu i akolitu,
niebędących kandydatami do święceń**

SEP – D/2.7.6-24

W związku z udzieleniem w dniu 13 października 2021 r. przez Kongregację ds. Biskupów *recognitio* dla Dekretu ogólnego Konferencji Episkopatu Polski w sprawie wieku i przymiotów kandydatów do posługi stałego lektoratu i akolitu, niebędących kandydatami do święceń, przyjętego 11 czerwca 2021 r., podczas 389. Zebrania Plenarnego KEP, w dniu dzisiejszym, tj. 3 grudnia 2021 r., przez zamieszczenie ww. Dekretu na oficjalnej stronie internetowej Konferencji Episkopatu Polski (www.episkopat.pl) w zakładce AKTA KEP, następuje jego prawna promulgacja.

Na mocy pkt 3 Dekretu ogólnego w sprawie wieku i przymiotów kandydatów do posługi stałego lektoratu i akolitu, niebędących kandydatami do święceń określam, że wejdzie on w życie 12 grudnia 2021 r.

Warszawa, dnia 3 grudnia 2021 r.

† Stanisław Gądecki
Arcybiskup Metropolita Poznański
Przewodniczący KEP

Z upoważnienia Sekretarza Generalnego KEP
ks. Jarosław Mrówczyński
Zastępca Sekretarza Generalnego KEP

9

INFORMACJE

**Przewodniczącego Komisji ds. Kultu Bożego
i Dyscypliny Sakramentów KEP
w związku z promulgowaniem
Dekretu ogólnego Konferencji Episkopatu Polski
w sprawie wieku i przymiotów kandydatów
do posługi stałego lektoratu i akolitu,
niebędących kandydatami do święceń**

1. Oczekujemy na zmieniony obrzęd

Zgodnie z listem Ojca Świętego Franciszka z dnia 10 stycznia 2021 r. do Prefekta Kongregacji Nauki Wiary na temat dopuszczenia kobiet do posług lektoratu i akolitu Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów ma wydać odpowiednio zmodyfikowane łacińskie wydanie Obrzędów ustanowienia lektorów i akolitów, które pozwoli przygotować wersję polską. W związku z tym oczekujemy

na publikację znowelizowanych obrzędów ustanowienia lektorów i akolitów. Dopóki ich nie mamy, nie należy dokonywać nieautoryzowanych zmian w obowiązującym Pontyfikale (np. zamiana słów „tych naszych braci” na „te nasze siostry”), ponieważ nie wiemy, jak dalece zmieniony będzie nowy obrzęd udzielania posług, który ogłosi Kongregacja.

2. Formacja w Polsce obecnie trwa trzy lata

W oczekiwaniu na publikację odnowionego obrzędu udzielenia posług lektoratu i akolitu wszystkim wiernym (także osobom płci żeńskiej) mogą już podejmować formację do tych posług, w oparciu o obowiązujący program przyjęty przez Konferencję Episkopatu Polski w treści Dyrektorium Duszpasterstwa Służby Liturgicznej z 27 listopada 2008 r. (nr nr 108–130). Według tego dokumentu formacja trwa trzy lata i obejmuje sferę duchową (nr nr 117–119), intelektualną (nr 120) oraz praktyczną (nr 121). W szczególnych przypadkach formacja może być skrócona, gdy kandydat lub kandydatka posiada już odpowiednie przygotowanie intelektualne oraz kwalifikacje (np. ukończone studia teologiczne); jednak formacja nie może trwać krócej niż jeden rok. Dyrektorium usilnie zachęca, aby formacja duchowa była przeprowadzona w pełnym wymiarze (nr 127).

3. Episkopat ogłosi instrukcję na temat odnowionych posług

Należy oczekiwać, że w Konferencja Episkopatu Polski przygotowuje i ogłosi znowelizowaną instrukcję na temat tych posług, biorąc także pod uwagę zapowiadaną w motu proprio *Antiquum ministerium* posługę katechety. Wraz z nową instrukcją należy też spodziewać się zmian w programie formacyjnym.

Bielsko-Biała, dnia 3 grudnia 2021 r.

† Piotr Greger
Przewodniczący Komisji
ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów
Konferencji Episkopatu Polski

10
OGÓLNOPOLSKIE INICJATYWY
DUSZPASTERSKIE
w roku 2022
uzgodnione z Konferencją Episkopatu Polski

STYCZEŃ

- 6 stycznia – Uroczystość Objawienia Pańskiego
– Dzień Modlitw w Intencji Misji
– Ogólnopolska kolekta na Krajowy Fundusz Misyjny
– Światowy Dzień Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci
– Uroczyste zakończenie inicjatywy Kolędników Misyjnych
- 9 stycznia – Zakończenie Peregrynacji Obrazu Matki Bożej Jasnogórskiej – katedra poznańska, godz. 10.00
- 15 stycznia – Uroczystość wręczenia wyróżnień *Benemerenti* Ordynariatu Polowego (katedra polowa Wojska Polskiego)
- 16 stycznia – Bł. Pawła Manny, założyciela Papieskiej Unii Misyjnej
- 17 stycznia – Dzień Judaizmu w Kościele katolickim w Polsce
- 18–25 stycznia – Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan
- 23 stycznia – Niedziela Słowa Bożego
- 26 stycznia – Dzień Islamu w Kościele katolickim w Polsce
- 27 stycznia – Rocznica wyzwolenia KL Auschwitz, Oświęcim

LUTY

- 2 lutego – Światowy Dzień Życia Konsekrowanego we wszystkich polskich katedrach. Ogólnopol-

- 6–9 lutego – ska zbiórka pieniężna do puszek na potrzeby zakonów klauzurowych
- Sympozjum „400 lat KEN” – spotkanie Stowarzyszenia Misjologów Polskich połączone z Zebraniem Statutowym Rady Krajowej Papieskich Dzieł Misyjnych
- 11 lutego – 30. Światowy Dzień Chorego
- 15 lutego – Spotkanie Pańskie (Pamiętka Ofiarowania Pańskiego) Ogólnopolski Dzień Życia Konsekwowanego w Kościele Grekokatolickim
- 19 lutego – Msza św. i spotkanie dla harcerzy w katedrze polowej Wojska Polskiego z okazji wspomnienia liturgicznego bł. Stefana Wincentego Frelichowskiego, patrona harcerzy
- 27 lutego – 5 marca – 55. Tydzień Modlitw o Trzeźwość Narodu

MARZEC

- 1 marca – Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych (Msza św. w katedrze polowej Wojska Polskiego)
- 4 marca – Dzień modlitwy wynagradzającej i pokuty za nadużycia duchownych wobec małoletnich
- 11–13 marca – Spotkanie synodalne Akcji Katolickiej w Polsce, Warszawa
- 13 marca – Święto Papieskie
- 13 marca – Dzień Modlitwy, Postu i Solidarności z Misjonarzami
- Ogólnopolska zbiórka pieniężna do puszek na pomoc polskim misjonarkom i misjonarzom (Dzieło Pomocy *Ad Gentes*)
- 24 marca – Dzień Misjonarzy Męczenników
- 25 marca – Dzień Świętości Życia – liturgiczna uroczystość Zwiastowania Pańskiego
- 26 marca – Dzień modlitw za więźniów
- 27 marca – Wielkopostna Pielgrzymka Grekokatolików do sanktuarium Męki Pańskiej w Głotowie k. Dobrego Miasta

KWIECIEŃ

- 7 kwietnia – Zwiastowanie NMP (Kościół Greckokatolicki) – Dzień świętości życia
- 13 kwietnia – Dzień Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej (Msza św. w katedrze polowej Wojska Polskiego)
- 14 kwietnia – Święto Chrztu Polski
- 22–24 kwietnia – Ogólnopolskie Forum Liderów Duszpasterstwa Akademickiego, Poznań
- 23–24 kwietnia – Ogólnopolskie uroczystości odpustowe św. Wojciecha, głównego patrona Polski
- Wręczenie krzyży misyjnych
- Ogólnopolskie dziękczynienie za beatyfikację bł. kard. Stefana Wyszyńskiego
- Rozpoczęcie Peregrynacji Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej w Archidiecezji Gnieźnieńskiej
- 24 kwietnia – Święto Miłosierdzia Bożego – uroczystości centralne w sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach – Święto patronalne Caritas
- 24–30 kwietnia – Tydzień Miłosierdzia
- 24 kwietnia – 16. Ogólnopolska Niedziela Modlitw za Kierowców i Innych Użytkowników Dróg (MIVA Polska wraz z KDK)
- 29 kwietnia – Dzień Męczeństwa Duchowieństwa Polskiego w czasie II wojny światowej

MAJ

- 2 maja – Obchody Dnia Flagi RP (Msza św. w katedrze polowej Wojska Polskiego, godz. 18.00)
- Dzień Polonii i Polaków za granicą
- 3 maja – Uroczystość Matki Bożej Królowej Polski z udziałem Episkopatu Polski, Jasna Góra
- Ogólnopolskie dziękczynienie za beatyfikację kard. Stefana Wyszyńskiego
- 3 maja – Święto Konstytucji 3 Maja

- (Msza św. z udziałem Wojska Polskiego i najwyższych władz państwowych w archikatedrze św. Jana w Warszawie)
- 8 maja – Niedziela Dobrego Pasterza – patronalne święto Papieskiego Dzieła św. Piotra Apostoła
- 8 maja – 77. rocznica zakończenia II wojny światowej (Msza św. w katedrze polowej Wojska Polskiego)
- 8–14 maja – Tydzień Modlitw o Powołania Kapłańskie, Zakonne i Misyjne
- 8 maja – Uroczystości odpustowe św. Stanisława, głównego patrona Polski, Kraków
- 14 maja – 21. Ogólnopolska Pielgrzymka Kierowców na Jasną Górę z dziękczynieniem misjonarzy za pomoc kierowców w zakupie środków transportu (MIVA Polska wraz z KDK)
- 15 maja – Dzień Chorego w Kościele Greckokatolickim w Polsce
- 16 maja – Ogólnopolskie obchody Święta Straży Granicznej
- 20–21 maja – Ogólnopolskie Rekolekcje dla Służby Zdrowia na Jasnej Górze
- 21 maja – Ogólnopolska Pielgrzymka Związku Polskich Kawalerów Maltańskich na Jasną Górę
- 21–22 maja – 98. Ogólnopolska Pielgrzymka Służby Zdrowia na Jasną Górę
- 22 maja – Ogólnopolska Pielgrzymka Kobiet na Jasną Górę
- 24 maja – Dzień Modlitw za Kościół w Chinach (liturgiczne wspomnienie NMP Wspomożycielki Wiernych)
- 26 maja – Finał XX Konkursu „Mój szkolny kolega z misji” (Dzieło Pomocy „*Ad Gentes*”)
- 26 maja – Zakończenie roku formacyjnego w Centrum Formacji Misyjnej w Warszawie
- 29 maja – Dzień Weterana Działań poza Granicami Państwa
- Międzynarodowy Dzień Uczestników Misji Pokojowych ONZ
- 29 maja – Pielgrzymka Mężczyzn i Młodzieńców do Piekar Śląskich

- maj–czerwiec – Dzieci komunijne dzieciom misji – Dzień Misyjny w Białym Tygodniu, inicjatywa Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci
- maj – Ogólnopolska Pielgrzymka Duszpasterstwa Akademickiego na Jasną Górę (termin jeszcze do uzgodnienia z DA Martyria, Bydgoszcz)

CZERWIEC

- 1 czerwca – Ogólnopolski Dzień Matki i Dziecka
- 2–12 czerwca – Dekada misyjna w Kościele Greckokatolickim
- 3–4 czerwca – Ogólnopolska Pielgrzymka Żywego Różańca na Jasną Górę połączona z II Ogólnopolskim Kongresem Różańcowym. 200-lecie powstania Papieskiego Dzieła Rozkrzewiania Wiary
- 4 czerwca – Ogólnopolskie Spotkanie Młodych, Lednica 2000
– Świątowanie 100-lecia uznania za papieskie Dzieła Rozkrzewiania Wiary i Dzieła św. Piotra Apostoła; posłanie wolontariuszy misyjnych
- 5 czerwca – 14. Dzień Dziękczynienia, Święto Opatrzności Bożej
– Ogólnopolskie dziękczynienie za beatyfikację kard. Stefana Wyszyńskiego
- 5 czerwca – Dzień Cierpienia w Intencji Misji (Zesłanie Ducha Świętego)
- 6 czerwca – 25. rocznica spotkania z Ojcem Świętym Janem Pawłem II w Zakopanem (tzw. „Hołdu Górali”) z udziałem Księża Biskupów przy okazji Zebrania KEP
- 6–9 czerwca – Warsztaty Duszpasterzy Akademickich – Warszawa Falenica
- 11 czerwca – Ogólnopolska Pielgrzymka Apostolstwa Pomocy Duszom Czyścowym na Jasną Górę
- 11 czerwca – Beatyfikacja Siostry M. Paschalis i IX Towarzystek, Wrocław
- 11 czerwca – Krajowy zjazd i spotkanie ministrantów i lektorów w Loretto (diec. warszawsko-praska)

- 17 czerwca – Ogólnopolska Pielgrzymka Arcybactwa Straży Honorowej NSPJ na Jasną Górę – Msza św. na Wałach Jasnogórskich, godz. 15.00
- 17–18 czerwca – Ogólnopolska Pielgrzymka Akcji Katolickiej w Polsce na Jasną Górę
- 18–19 czerwca – 41. Ogólnopolska Pielgrzymka Apostolstwa Trzeźwości na Jasną Górę
- 19 czerwca – 4. Ogólnopolska Pielgrzymka Przedsiębiorców na Jasną Górę
- 20–23 czerwca – Wakacyjne spotkanie misjonarzy i misjonek
– Komisja KEP ds. Misji
- 27 czerwca – 1 lipca – Ogólnopolska Szkoła Animatorów Misyjnych (II stopień)

LIPIEC

- 1–2 lipca – Ogólnopolska Pielgrzymka Nauczycieli i Wychowawców na Jasną Górę
- 6 lipca – Bł. M. Teresy Ledóchowskiej, patronki współpracy misyjnej w Polsce
- 6 lipca – Ogólnopolska Pielgrzymka Apostolstwa Chorych na Jasną Górę
- 16 lipca – Pielgrzymka grekokatolików do sanktuarium Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Chrzanowie
- 22 lipca – Pielgrzymka rodzin grekokatolików z Polski, Słowacji i Ukrainy na Świętą Górę Jawor (Łemkowszczyzna)
- 24 lipca – Święto Policji (Msza św. w bazylice Świętego Krzyża w Warszawie)
- 24 lipca – Inauguracja 23. Ogólnopolskiego Tygodnia św. Krzysztofa
- 24–31 lipca – 23. Ogólnopolski Tydzień św. Krzysztofa i Akcja św. Krzysztof 1 gr za 1 km szczęśliwej jazdy wraz ze zbiórką ofiar na środki transportu dla misjonarzy (MIVA Polska)
- 25 lipca – Dzień św. Krzysztofa, patrona kierowców
– Dzień Bezpiecznego Kierowcy (Krajowe Duszpasterstwo Kierowców)

- 31 lipca – Uroczystości 78. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego (Msza św., Warszawa, pl. Kraśińskich, godz. 18.00)

SIERPIEŃ

(miesiąć dobrowolnego daru abstynencji)

- 1 sierpnia – Dzień Modlitw za Spowiedników i Teologów Moralistów
- 1 sierpnia – Narodowy Dzień Pamięci Powstania Warszawskiego
- 5–14 sierpnia – Piesza Pielgrzymka Wojska Polskiego i Służb Mundurowych na Jasną Górę (rozpoczęćie – katedra polowa Wojska Polskiego, godz. 5.30)
- 13–15 sierpnia – Obchody rocznicy „Cudu nad Wisłą”:
– 13 VIII, godz. 18.00 – kościół Matki Bożej Zwycięskiej w Warszawie-Kamionku;
– 15 XVIII, godz. 9.30 – kaplica na Cmentarzu Poległych w Ossowie;
– 15 VIII, godz. 17.00 – kaplica na Cmentarzu Żołnierzy 1920 roku w Radzyminie
- 14 sierpnia – 20. rocznica Aktu zawierzenia świata Bożemu Miłosierdziu przez Ojca Świętego Jana Pawła II w Krakowie-Łagiewnikach
- 14 sierpnia – Rocznicę męczeńskiej śmierci św. Maksymiliana Marii Kolbego, Oświęcim
- 15 sierpnia – Uroczystość Matki Bożej Wniebowziętej, Jasna Góra
- 15 sierpnia – Święto Wojska Polskiego z udziałem władz państwowych (katedra polowa Wojska Polskiego)
- 15 sierpnia – Apel Jasnogórski pod przewodnictwem biskupa polowego Wojska Polskiego, Jasna Góra
- 15 sierpnia – Święto Zaśnięcia NMP. Pielgrzymka wiernych z Podkarpacia, Słowacji i Ukrainy na święto Matki Bożej Kalwaryjskiej do cerkwi na Górze Zjawienia k. Kalwarii Paławskiej
- 15 sierpnia – Wielki Odpust w Kalwarii Zebrzydowskiej
- 18-19 sierpnia – Ogólnopolska Pielgrzymka Grekokatolików do sanktuarium maryjnego w Jarosławiu

- 20–21 sierpnia – Ogólnopolska Pielgrzymka Elektryków, Energetyków i Elektroników na Jasną Górę
- 21 sierpnia – Pielgrzymka Kobiet i Dziewcząt do Piekar Śląskich
- 26 sierpnia – Uroczystość Matki Bożej Częstochowskiej
- 27–28 sierpnia – Ogólnopolska Pielgrzymka Akcji Katolickiej do św. Józefa w Kaliszu
- 31 sierpnia – Rocznica Powstania „Solidarności”, bazylika św. Brygidy w Gdańsku

WRZESIEŃ

- 1 września – 83. rocznica wybuchu II wojny światowej, Westerplatte. Dzień Weterana (Msza św. w katedrze polowej Wojska Polskiego)
- 4 września – Ogólnopolska Pielgrzymka Rolników i Pszczelarzy na Jasną Górę
- 6 września – Inauguracja roku formacyjnego w Centrum Formacji Misyjnej w Warszawie
- 9–11 września – Ogólnopolska Pielgrzymka Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej na Jasną Górę
- 10 września – Ogólnopolska Pielgrzymka Legionu Maryi na Jasną Górę
- 11–17 września – Tydzień Wychowania w Polsce
- 12–13 września – Jesienne zebranie Papieskich Dzieł Misyjnych oraz innych środowisk misyjnych w Częstochowie
- 17 września – Ogólnopolskie Forum Duszpasterskie, aula Politechniki Poznańskiej, godz. 11.00
- 17 września – Dzień Golgoty Wschodu – rocznica agresji sowieckiej na Polskę, Msza św. w katedrze polowej Wojska Polskiego
- Światowy Dzień Sybiraka
- 17 września – Ogólnopolska Pielgrzymka Ludzi Morza na Jasną Górę
- 17 września – Ogólnopolska Pielgrzymka Dzieci i Młodzieży do Przasnysza i Rostkowa, sanktuarium św. Stanisława Kostki

- 17 września – Misyjny Synod Dzieci (kampus UKSW na De-wajtis). Będzie to czas świętowania uznania za papieskie Dzieła Misyjnego Dzieci
- 17–18 września – Ogólnopolska Pielgrzymka Ludzi Pracy na Jasną Górę
- 18 września – Ogólnopolska Pielgrzymka Grekokatolików do sanktuarium Matki Bożej w Białym Borze
- 18 września – Ogólnopolska Pielgrzymka Ludzi Pracy na Jasną Górę
- 18 września – Dzień Modlitw w Intencji Środków Społecznego Przekazu
- 20–22 września – Ogólnopolskie rekolekcje duszpasterzy akademickich – Żdźary k. Rawy Mazowieckiej. Na zakończenie rekolekcji Ogólnopolska Konferencja Duszpasterzy Akademickich
- 25 września – Ogólnopolska Pielgrzymka Małżeństw i Rodzin na Jasną Górę
- 25 września – Światowy Dzień Migrantów i Uchodźców w Kościele

PAŹDZIERNIK

- 1 października – Św. Teresy od Dzieciątka Jezus, patronki misji
- 1 października – Ogólnopolska Pielgrzymka Prawników na Jasną Górę
- 9 października – 21. Dzień Papieski
- 14–16 października – Pielgrzymka Związku Harcerstwa Polskiego na Jasną Górę
- 15 października – Dzień Dziecka Utraconego
- 21–22 października – Jasnogórska Noc Czuwania w intencji polskich emigrantów
- 23 października – Światowy Dzień Misyjny – zbiórka pieniężna (taca) na Papieskie Dzieła Misyjne
- 23–29 października – Tydzień Misyjny
- 27 października – Uroczysta Gala Medalu „Benemerenti in Opere Evangelizationis” – Komisja KEP ds. Misji

LISTOPAD

- 4 listopada – Początek dorocznej akcji AdoMiS (Adoptuj Misyjnych Seminarzystów) we wspomnienie św. Karola Boromeusza, twórcy i patrona seminarium duchownych
- 7–10 listopada – Rekolekcje dla asystentów diecezjalnych Akcji Katolickiej
- 11 listopada – Narodowe Święto Niepodległości (Msza św. z udziałem Wojska Polskiego i najwyższych władz państwowych w Świątyni Bożej Opatrzności)
- 12 listopada – Ogólnopolski koncert pieśni patriotycznej, Zamek Królewski – Warszawa
- 12 listopada – Ogólnopolska Pielgrzymka Muzyków Kościelnych na Jasną Górę
- 13 listopada – Świątowy Dzień Ubogich (33. niedziela zwykła)
- 13 listopada – Dzień Solidarności z Kościołem Prześladowanym
- 20 listopada – Świątowy Dzień Pamięci o Ofiarach Wypadków Drogowych oraz akcja *Ratujemy życie – misyjny ambulans*
- 26 listopada – Ogólnopolski Dzień Pamięci Ofiar Wielkiego Głodu na Ukrainie. Modlitwa we wszystkich świątyniach w intencji zmarłych w wyniku represji stalinowskich.
- 26–27 listopada – Sesja misjologiczna i ogólnopolskie czuwanie Papieskich Dzieł Misyjnych i innych środowisk misyjnych (Jasna Góra), połączone ze świętowaniem 150. rocznicy urodzin bł. Pawła Manny
- listopad – Mistrzostwa Polski DA w piłce nożnej halowej, siatkówce, koszykówce (DA Ordynariatu Polowego) – Gdynia

GRUDZIEŃ

- 3 grudnia – Św. Franciszka Ksawerego, patrona misji
- 4 grudnia – Dzień Modlitw za Bezrobotnych
- 7 grudnia – Ogólnopolska Pielgrzymka Pszczelarzy na Jasną Górę

- 11 grudnia – Dzień Modlitw w Intencji Kościoła na Wschodzie, zbiórka pieniężna do puszek na potrzeby Kościoła na Wschodzie
- 13 grudnia – Dzień Modlitw za Ofiary Stanu Wojennego
- 16 grudnia – Wydarzenia Grudnia 1970, bazylika św. Brygidy w Gdańsku
- 21 grudnia – Dzień Pamięci o Poległych i Zmarłych w Misjach i Operacjach Wojskowych poza Granicami Państwa (Msza św. w katedrze polowej Wojska Polskiego)
- 26 grudnia – Uroczyste posłanie Kolędników Misyjnych
- 30 grudnia – Święto Świętej Rodziny – Dzień Modlitw o Świętość Małżeństw i Rodzin. Odnowienie przyrzeczeń małżeńskich w parafiach

METROPOLITA WROCŁAWSKI

1
HOMILIA
wygłoszona podczas Mszy św.
w intencji Ojczyzny
w bazylice garnizonowej św. Elżbiety
we Wrocławiu

(Uroczystość Wniebowzięcia NMP – 15 sierpnia 2021 r.)

Uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w naszym kraju ma szczególny charakter ze względu na zbieżność ze świętem państwowym. To sprawia, że Eucharystia, którą sprawujemy 15 sierpnia zawsze gromadzi ludzi reprezentujących różne środowiska. Każdego roku na modlitwie spotykają się: przedstawiciele władz państwowych i samorządowych, żołnierze Wojska Polskiego, kombataneci oraz wierni, którzy po prostu chcą oddać część Matce Bożej. Wydawać by się mogło, że dogmat o Wniebowzięciu ma niewiele wspólnego z modlitwą za Ojczyznę i ze świętowaniem kolejnej rocznicy zwycięskiej dla naszego narodu Bitwy Warszawskiej. Sama nazwa tego święta „Wniebowzięcie” kieruje nasze myśli ku niebu – jak to często mówimy: „ku Ojczyźnie niebieskiej”, do której zdążamy. Tymczasem modląc się za Ojczyznę, myślimy o Polsce – o tym kraju, który razem tworzymy i którego każdy z nas jest częścią. Jakkolwiek na to popatrzymy jest to „Ojczyzna ziemska”, w której żyjemy tu i teraz. Skoro jednak zgromadziliśmy się w tej świątyni, to znaczy, że chcemy nasze świętowanie przeżywać, słuchając słowa Bożego, i dlatego w tym miejscu trzeba oddać pierwszeństwo temu, co Bóg chce nam powiedzieć przez konkretne teksty Pisma Świętego przed chwilą odczytane.

Pierwsze czytanie mówi o walce, która wydaje się być nierówna. Z jednej strony smok. Z drugiej – kobieta, która spodziewa się dziecka. Ludzie wierzący instynktownie w tej kobiecie widzą symbol Matki Bożej, tym bardziej kiedy słyszą o porwaniu Jej przed Boży tron. Tymczasem musimy wiedzieć, że kiedy św. Jan pisał ten tekst,

nie myślał o Maryi. Nie myślał o Niej, tylko o swoich braciach i siostrach – o ludziach, którzy tak jak on wierzyli w Jezusa Chrystusa. To był czas ogromnych prześladowań chrześcijan przez cesarstwo rzymskie, których św. Jan nie tylko był świadkiem, ale których sam doświadczył. Efektem tych prześladowań było jego zesłanie na wyspę Patmos. Ten Apostoł odczuwał ogromną krzywdę, niesprawiedliwość, których doświadczał sam i których doświadczali jego bliscy. Jednak w obliczu tych wydarzeń nie miał poczucia porażki. Nie przeżywał tego wszystkiego, co go spotkało, jako przegranej. Widział nie tylko strach ludzi niepewnych swojej przyszłości, ale widział także straszne cierpienia, jakim byli poddawani ludzie tylko i wyłącznie ze względu na swoją wiarę. Doświadczał konieczności życia w ciągłym lęku i miał świadomość, że po ludzku nic nie może zrobić, bo jest za słaby wobec całej potęgi cesarstwa zaangażowanej w zwalczanie chrześcijaństwa.

A jednak nie pozwalał sobie na rozpacz i na rozpatrywanie tego wszystkiego jako porażki. Wręcz przeciwnie – przypominał wszystkim, że walka dobra ze złem jest wpisana w życie człowieka i człowiek, czy tego chce czy nie, będzie doświadczał skutków tej walki. Często też będzie musiał wyraźnie opowiedzieć się po jednej ze stron. Ważne jest jednak, by nie zapomnieć, że ostateczne słowo zawsze należy do dobra i że ostatecznie słowo w historii świata i historii życia każdego człowieka należy do Boga. Taka perspektywa zmienia, a przynajmniej powinna zmieniać, nasze postrzeganie tego, co nazywamy zwycięstwem, a co porażką. Powinna zmieniać nasze rozumienie tego, co znaczy osiągnąć w życiu sukces, a co oznacza przegrać swoje życie, o co warto zabiegać, spierać się i walczyć, a co nie ma kompletnie żadnej wartości. Takie spojrzenie przypomina, że ci, którym wydaje się, że są na szczycie, że mogą czuć się zwycięzcami, w rzeczywistości mogą życie przegrywać. Realizacja własnych celów za cenę krzywdy drugiego człowieka to nie jest droga do wygranej.

W tej perspektywie utwierdza nas autor drugiego czytania. Jest to najstarszy tekst mówiący na temat zmartwychwstania. Biorąc pod uwagę datę powstania, fragment z Listu św. Pawła do Koryntian, którego dziś wysłuchaliśmy, powstał wcześniej niż Ewangelie, które opisują powstanie Jezusa z grobu. Niezwykle wymowny jest zapis, że Chrystus pokonał śmierć jako pierwszy, bo on sugeruje, że to Jezusowe zwycięstwo było czymś w rodzaju otwarcia drzwi dla kolejnych

pokoleń ludzkości, która „należy do Jezusa”. Zwrotu „należec do Jezusa” nie można jednak rozumieć w kategoriach posiadania. Kiedy słyszymy, że ktoś do kogoś należy, możemy przyjąć, że chodzi tu o jakąś formę poddaństwa. Tymczasem św. Paweł ma na myśli bardziej podobieństwo niż poddaństwo i podkreśla, że Jezus otworzył drzwi do życia wiecznego dla tych, którzy są podobni do Niego, dla których ważne jest to, czego Jezus nauczał, którzy żyją tak, jak żył Jezus.

Moi drodzy – ten tekst idzie dalej i uświadamia nam, że są wartości ponadczasowe, nawet gdyby cały świat je odrzucał i wyśmiewał, i gdyby mówił, że jest inaczej. One mają wartość same w sobie i nie zależą w żaden sposób od oceny ludzkiej. Nawet gdyby ludziom się wydawało się, że są większością i że mogą sami ustanawiać prawa obowiązujące w świecie, Boga i ustalonych przez Niego praw nie da się przegłosować.

Patrząc na nasz świat w takiej perspektywie, w jakiej przedstawia go św. Paweł, należy się zapytać: Czy to, co stanowi treść naszego życia, czyni nas podobnymi do Jezusa? Czy mamy takie wartości, za które jesteśmy gotowi oddać to doczesne życie, wiedząc, że w świetle wieczności to właśnie one mają prawdziwe znaczenie? Jeszcze nie tak dawno, a utwierdza nas w tym historia naszego kraju, do takich wartości należały: Bóg, wiara, honor i Ojczyzna... Dziś jeden ze współczesnych polskich reżyserów wydał książkę pod dość prowokacyjnym tytułem: *Czy warto umierać za smartfona?*, w której stawia to samo pytanie: „Czy w tym świecie są jeszcze wartości ponadczasowe?”, to znaczy takie, które przekraczają jedynie ziemską perspektywę?

Są wśród nas przedstawiciele środowisk kombatanckich, którzy w przeszłości narażali swoje życie dla Ojczyzny. Nie tak dawno – świętując kolejną rocznicę Powstania Warszawskiego – ze wzruszeniem słuchaliśmy świadectw ludzi, którzy poświęcili swoją młodość, ryzykowali życiem, by walczyć o wolną Polskę. Nie pytali, co z tego będą mieli? Czy im ktoś za to zapłaci? Nie pytali, jak im się Ojczyzna odwdzięczy. Trudno dziś nie postawić pytania: Czy we współczesnym młodym pokoleniu udało się zaszczepić takie samo spojrzenie na świat i życie. Czy w Kościele i w naszej Ojczyźnie patrzemy na to, co się dzieje wokół nas w perspektywie przekraczającej doraźne kilka czy kilkanaście lat? Takie pytania stawiają przed nami teksty Pisma Świętego i nie możemy ich dziś przemilczeć. Nie możemy udawać, że ich nie zauważamy, szczególnie kiedy przy opisywaniu

współczesnej Polski jednym z najczęściej pojawiających się jest słowo „podziały”. Wciąż narzekamy, że jesteśmy podzieleni w kraju, że jesteśmy podzieleni w Kościele, mimo że w tych wspólnotach przecież więcej nas łączy, niż dzieli. Skąd zatem biorą się: zazdrość, zawiść, przemoc, agresja, pogarda, kłamstwo, chciwość, walka jednych z drugimi? Czy to są postawy, które chcemy przekazywać kolejnym pokoleniom? Czy na nich chcemy budować nasze życie społeczne? Przyszedeł czas, by te pytania wyraźnie postawić i by na nie każdy odpowiedział w swoim sumieniu.

I na zakończenie zatrzymajmy się na fragmencie Ewangelii, której autor przypomina, że obok tej historii, którą próbują pisać ludzie i którą człowiek często chce układać po swojemu, jest jeszcze Boży plan i tocząca się równolegle historia zbawienia. W tej historii pyszni i próbujący innych sobie podporządkować zostają strąceni z tronu, a wywyższenia doświadczają ci, którzy są gotowi poświęcić się dla innych z miłości do Boga i bliźniego. Bogaci i przekonani o własnej wielkości muszą ostatecznie uznać wielkość pokornych, uczciwych, pokładających ufność w Panu Bogu. I choćby nie wiem jak daleko poszedł sprzeciw świata wobec Boga, ostatecznie to nie człowiek będzie decydował o tym, czy Bóg ma rację, przyjmując taki, a nie inny styl działania i prowadząc historię zbawienia w taki, a nie inny sposób.

Pozornie uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i Święto Wojska Polskiego mają niewiele wspólnego, ale jeśli spojrzeć na nie w świetle tekstów biblijnych, możemy zauważyć, że zarówno jedno, jak i drugie wydarzenie są mocnym wezwaniem, by budować swoje życie na fundamencie wartości, które znaczą więcej niż doraźny, partykularny interes. Wezwanie to powraca każdego roku. Pytanie: Czy ktoś je dziś usłyszy? Czy być może nauczyliśmy się obchodzić święta państwowe i kościelne, ale zamykamy uszy na treści, które one niosą...

Niech wspaniały przykład naszych żołnierzy, bohaterów narodowych, obrońców naszej niepodległości i suwerenności, niosących sztandary z napisem: „Bóg, Honor i Ojczyzna”, zachęci nas do budowania naszego życia indywidualnego i społecznego na fundamencie ponadczasowych wartości. Amen.

2

HOMILIA

wygłoszona na Mszy św.
w kościele św. Klemensa Dworzaka we Wrocławiu
z okazji 41. rocznicy powstania
NSZZ „Solidarność”

(29 sierpnia 2021 r.)

Szanowny Panie Przewodniczący,
wszyscy działacze i członkowie „Solidarności” wraz z rodzinami,
zaproszeni goście, siostry i bracia!

Dzisiaj, tak jak co roku, gromadzimy się w tym kościele na uroczystej Eucharystii, by wspólnie świętować 41. rocznicę podpisania porozumień sierpniowych i powstania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”. Wspólnie, to znaczy razem ze sobą i z Jezusem Chrystusem, który nas tu gromadzi na Uczcie Eucharystycznej i karmi swoim Słowem. To Słowo ma charakter uniwersalny i jest aktualne niezależnie od czasu i kontekstu historycznego, a jednak moc Słowa Chrystusa nabiera szczególnego blasku wtedy, kiedy odnosimy je do swojego życia, do naszego tu i teraz. Tak jest właśnie ze słowem zawartym w dzisiejszej Ewangelii.

Święty Marek Ewangelista opisuje krytykę, jaką niektórzy faryzeusze kierują przeciwko uczniom Chrystusa, a pośrednio także przeciwko Niemu samemu. Zarzucają uczniom, że nie zachowują oni tradycji starszych i spożywają posiłki nieczystymi rękami, nie dokonując należnych obmyć. Jezus odpowiada: „Słuchajcie Mnie, wszyscy, i zrozumcie! Nic nie wchodzi z zewnątrz w człowieka, co mogłoby uczynić go nieczystym; lecz to, co wychodzi z człowieka, to czyni człowieka nieczystym”. Ten spór jasno pokazuje dwa radykalnie różne sposoby rozumienia religii i pobożności: religijność zewnętrzną, złożoną z obrzędów i formuł, które należy skrupulatnie wypełnić, oraz religijność wewnętrzną, która charakteryzuje się głębokim uczuciem serca. Pierwsza sprowadza religijność do czystości rytualnej, druga do czystości serca.

Pan Jezus zrywa z rozumieniem czystości w sensie rytualnym i kultycznym, czystości, która polegała na trzymaniu się z dala od rzeczy, zwierząt, osób lub miejsc uważanych za zdolne uczynić nieczystym i oddzielić od świętości Boga. Co więcej, Jezus nie porzeka tylko na słowach, ale swoim postępowaniem pokazuje, że w taki sposób nie można rozumieć czystości, dlatego spożywa posiłki z grzesznikami, dotyka trędowatych i spotyka się z poganami. A w tamtym czasie uważano, że wszystkie te rzeczy czynią nieczystym. Wśród rzeczy, które wychodzą z wnętrza i czynią człowieka nieczystym, Jezus wymienia: „złe myśli, nierząd, kradzieże, zabójstwa, cudzołóstwa, chciwość, przewrotność, podstęp, wyuzdanie, zazdrość, obelgi, pycha, głupota. Całe to zło z wnętrza pochodzi i czyni człowieka nieczystym”. Z wnętrza, czyli z serca, dlatego o tak postępujących ludziach Chrystus mówi: „sercem swym daleko są ode Mnie”.

Człowiek żyjący w grzechu daleko jest od Boga, nawet wtedy, kiedy sam tak nie myśli o sobie, kiedy zadowolony jest z siebie, bo uczestniczy w obrzędach religijnych i w miarę przestrzega przykazań. By do Boga powrócić, ciągle na nowo musimy podejmować wysiłek oczyszczania naszych serc z brudu grzechu. Tylko czyste serce emanuje dobrocią, życzliwością i miłością i zdolne jest do odpowiedzialności za drugiego człowieka, do działania przeciwko degradacji człowieka jako podmiotu pracy, do obrony jego godności i praw oraz do angażowania się na rzecz dobra wspólnego, czyli dobra wszystkich i każdego. I tu dotykamy rdzenia tego, co nazywamy solidarnością. Solidarności nie trzeba narzucać człowiekowi z zewnątrz, przy użyciu przemocy. Ona rodzi się sama, spontanicznie, z serca. Jest wyrazem dobrej woli człowieka. Solidarność zrodzona z ducha Ewangelii nie potrzebuje wroga lub przeciwnika, aby się umacniać i rozwijać. Ona się zwraca do wszystkich, a nie przeciwko komukolwiek. Podstawą i źródłem solidarności jest to, o co każdemu człowiekowi w życiu naprawdę chodzi: o poszanowanie jego godności i praw oraz o pomoc w tych wszystkich sytuacjach, w których jest ona potrzebna.

Siostry i bracia, czy my dzisiaj, po przeszło 40 latach od pamiętnego sierpnia potrzebujemy jeszcze solidarności, potrzebujemy jeszcze związku zawodowego „Solidarność”? Pewnie wszyscy jak tu jesteśmy, bez wahania, udzielimy odpowiedzi twierdzącej. Wiemy bowiem, jak ważną rolę związek odegrał i ciągle odgrywa, reprezentując interesy ludzi pracujących. Ale czy postawy solidarności po-

trzebujemy jeszcze w naszym życiu społecznym? Odpowiedź przynosi dramatyczny czas pandemii, który jest nie pierwszym w naszej historii egzaminem z narodowej solidarności. Myślę, że jak dotąd egzamin ten w zdecydowanej większości wspólnie nieźle zdajemy. Bo poczucie wspólnoty z potrzebującymi pomocy, przekraczające czasem granice heroizmu wykazali lekarze, pielęgniarki i wszyscy pracownicy służby zdrowia stający co dzień do trudnej i niebezpiecznej walki o nasze życie. Egzamin zdali także funkcjonariusze państwowych służb, nauczyciele, urzędnicy, działacze społeczni czy pracownicy handlu, którzy, podejmując odważnie swe codzienne zawodowe obowiązki nawet w czasie największej niepewności i zagrożenia, zapewniali bliźnim zaspokojenie podstawowych potrzeb. Solidarne z potrzebującymi pomocy okazało się także polskie państwo. Docenić należy wysiłek organizacyjny podejmowany w celu zapewnienia możliwie najlepszych warunków dla ratowania życia, pomocy finansowej i prawnej, jaką otrzymywali pozbawieni możliwości działania pracownicy i przedsiębiorcy. Czas pandemii okazał się egzaminem z solidarności obywatelskiej, która wymagała może nie heroizmu, ale z pewnością poddania się uciążliwości codziennych ograniczeń osobistej wolności. Każdy, kto, troszcząc się o bliźnich, uznawał restrykcje wprowadzone do życia społecznego, używał w przestrzeni publicznej niezbędnych środków ochronnych czy uczestniczył w programie szczepień, egzamin ten codziennie zdawał i zdaje. W świetle tego, co powiedziałem, odpowiedź na postawione wcześniej pytanie: Czy postawy solidarności potrzebujemy jeszcze dziś w naszym życiu społecznym, wydaje się oczywista.

Solidarność jest elementarnym warunkiem życia społecznego. Zakłada bowiem porozumienie i współpracę między jednostkami i grupami społecznymi. Odrzucenie solidarności oznacza w rzeczywistości rozpad więzi społecznych, dominację egoizmu i patologię struktur społecznych. Potrzeba nam ewangelicznej solidarności w naszym życiu społecznym, ewangelicznej – to znaczy solidarności w dobrym. Bo można też być solidarnym w czynieniu zła. Ale my wiemy, jak temu się przeciwstawić. Ciągłe nam o tym przypominał bł. Jerzy Popiełuszko, patron „Solidarności”, cytując słowa św. Pawła: „nie daj się zwyciężyć złu, ale zło dobrem zwyciężaj”.

Drodzy członkowie związku zawodowego „Solidarność”. Już sama nazwa waszego związku przywołuje pamięć o szlachetnym i solidar-

nym zrywie w obronie wolności, godności i praw ludzi pracy. Jesteście strażnikami tej pamięci i do tych pięknych karty naszej ojczystej historii ciągle dopisujecie nowe. I przez ten cały czas przypominacie, że w solidarności jest siła, że solidarności ewangelicznej potrzebują nasze rodziny, wspólnoty lokalne, nasze społeczeństwo, nasza Ojczyzna. Na koniec proszę was wszystkich: pamiętajmy o przesłaniu zawartym w dzisiejszej Ewangelii, że człowiek, z którego serca wychodzi miłość, życzliwość, dobro, który stara się być solidarnym z bliźnimi, jest zawsze blisko Boga. Amen.

3

HOMILIA

wygłoszona na Mszy św.
podczas XVI Ogólnopolskiej Pielgrzymki
Rodziny Radia Maryja
do Narodowego Sanktuarium św. Józefa
w Kaliszu

(2 września 2021 r.)

Drogi Pasterzu diecezji kaliskiej, Damianie, biskupie Łukaszu.
Drodzy bracia w Chrystusowym kapłaństwie,
drogie siostry zakonne, kochani uczestnicy
XVI Ogólnopolskiej Pielgrzymki Rodziny Radia Maryja
z Ojcem Tadeuszem na czele
i wy wszyscy, którzy łączycie się z nami za pośrednictwem
telewizji Trwam, radia Maryja i radia Rodzina,
umiłowani w Chrystusie Panu Bracia i Siostry!

W tym Narodowym Sanktuarium Świętego Józefa szczególną cześć odbiera św. Józef, Opiekun Zbawiciela i Opiekun Kościoła.

Wpatrując się jednak w postać św. Józefa, jednocześnie widzimy jego małżonkę Maryję i Jezusa. Nic dziwnego, że naszą myśl kierujemy do domu Najświętszej Rodziny, gdzie Pan Jezus spędził lata dziecięce i młodzieńcze. Tutaj kształtowały się szczególnie relacje między Jezusem, Maryją i Józefem. W tej rodzinie Jezus doświadczał ludzkiego ciepła, dobroci, miłości. Uczył się mowy i tego wszystkiego, czego dzieci uczą się od swoich rodziców. W starszym wieku od Józefa uczył się zawodu cieśli.

W łączności z Chrystusem wszyscy tu obecni chcemy podjąć modlitwę za małżeństwa i rodziny, by mieli siłę budować wierną miłość małżeńską i rodzinną na wzór Świętej Rodziny. By sprościli zadaniu chrześcijańskiego wychowania swoich dzieci.

Słowo Boże podstawową prawdę ludzkiej rzeczywistości wyraziło w Księdze Rodzaju w słowach pierwszego rozdziału: mężczyzną i niewiastą stworzył ich. Bóg stworzył mężczyznę i kobietę i ta dwoistość, która jest od początku rodzaju ludzkiego, jest dziełem Stwórcy, dziełem Boga. Ona jest przez nas postrzegana od początku naszego istnienia, odkąd wypowiadamy pierwsze słowa: „mama”, „tata”.

W miłości, tak jak się ją powszechnie rozumie, tak jak się o niej pisze, śpiewa, właściwie najczęściej dochodzi do głosu subiektywizm i egoizm. Miłością bowiem nazywamy to, co jest naszym doraźnym przeżyciem. I nazywamy tak długo, jak długo to przeżycie jest naszym udziałem. Z tą chwilą, kiedy mija, przestajemy mówić o miłości. Tak często kończy się miłość w życiu ludzkim, we wzajemnych odniesieniach młodych ludzi, a nawet po ślubie, we wzajemnych odniesieniach mężów i żon. Myślę, że przyczyną tego jest bardzo płytkie rozumienie miłości, sprowadzenie jej jedynie do emocji, uczucia, przeżycia. Niestety łatwo wtedy o zagubienie pełnego wymiaru miłości. Takiego dylematu nie mają ci, którzy całym sercem przyłgnęli do Jezusa i pragną Mu ze wszystkich sił służyć. To właśnie tylko ci doświadcniają potęgi miłości, która, koncentrując się na Bogu, równocześnie otwiera się na człowieka. Z tego otwarcia się w miłości na drugiego człowieka rodzi się pragnienie służenia mu. W szczególny sposób dotyczy to tej rzeczywistości, jaką jest małżeństwo i rodzina.

Mężczyzna musi chcieć służyć, jeśli chce być dla swojej żony oblubieńcem na wzór św. Józefa. Mężczyzna musi być sługą. Musi być

sługą wielu spraw: w swoim zawodzie, w swoim życiowym powołaniu, w małżeństwie i w rodzinie musi być sługą tej, której ślubował miłość. I kobieta w małżeństwie powinna być słuźebnicą życia, tak jak Maryja, która powiedziała o sobie: oto ja słuźebnica Pańska, wtedy kiedy poczęło się w Niej Życie: Życie człowieka, który był Synem Bożym. Kobieta jest słuźebnicą życia, to jest jej powołanie. Ku temu prowadzi kobiecość. Ona nosi w sobie życie i powinna je ochraniać, bronić, nigdy nie zabijać. To wzajemne słuźenie sobie męża i żony wypływające z głębokiej miłości jest konieczne, zwłaszcza wtedy gdy z ich związku rodzi się nowe życie. Jeśli kobieta pozostaje sama z poczętym życiem, nie tylko w sensie fizycznym, ale i duchowym, psychicznym, to jest to świadectwo kompletnego rozchwiania męskości. To jest jakieś zaprzeczenie męskości. Męskość, która ma swoje naturalne dążenie do dominacji, musi być zrównoważona gotowością słuźenia. Jeśli się nie powiążą te dwie cechy, jeśli się nie zrównoważą w człowieku, jeśli mężczyzna nie chce słuźyć swojej małżonce, to niszczy kobiecość, niszczy słuźebnicę życia. Jeśli nie chce słuźyć, jak św. Józef, żonie, dzieciom, to niszczy rodzinę. Podobnie kobieta – żona, matka, jeśli nie chce słuźyć mężowi, dzieciom, osłabia i niszczy rodzinę. W dzisiejszej mentalności, która nacechowana jest dążeniem do dominacji, niechętnie mówi się o słuźbie. Jest to raczej wyrażenie, które w układach społecznych, w naszym słownictwie, zanika. Człowiek nie chce być sługą, nie chce słuźyć, każdy chce być raczej przełożonym i niezależnym. Natomiast w Ewangelii to pojęcie ma swoje głębokie i nienaruszalne znaczenie. To pojęcie jest miarą człowieczeństwa, miłości, męskości, kobiecości, rodzicielstwa.

Zastanawiamy się często, co należy czynić, aby nasze rodziny stały się wspólnotami miłości. Bardzo ważne pouczenia zostały zapisane w Księdze Syracydesa: „Kto czci ojca, zyskuje odpuszczenie grzechów, a kto szanuje matkę, jakby skarby gromadził”. I dalej: „Synu, wspomagaj swego ojca w starości, nie zasmucaj go, [...] miej wyrozumiałość, nie pogardzaj nim, choć jesteś w pełni sił”. A św. Paweł Apostoł w Liście do Kolosan poucza: „Mężowie, miłujcie żony i nie bądźcie dla nich przykrymi. Dzieci, bądźcie posłuszne rodzicom we wszystkim, bo to jest miłe Panu. Ojcowie, nie rozdrażniajcie waszych dzieci, aby nie traciły ducha”. Są to elementarne zasady, których realizacja buduje wzajemną miłość małżonków, rodziców i dzieci. Wła-

śnie taką kochającą się rodziną była Rodzina Jezusa, Marii i Józefa. Jan Paweł II w adhortacji *Familiaris consortio* uczy, że Święta Rodzina z Nazaretu jest podstawowym wzorem i przykładem dla rodzin chrześcijańskich. Ta wyjątkowa Rodzina, która wiodła ciche życie, która doświadczyła ubóstwa, prześladowań, wygnania, która wielbiła Boga w sposób nieporównywalnie wzniosły i czysty, jest dla wszystkich rodzin przykładem wierności codziennym obowiązkom, wielkodusznego otwarcia się na potrzeby innych w radosnym wypełnianiu planu Bożego (FC 86). Mimo niedostatków i cierpień była to Rodzina szczęśliwa – szczęśliwa Bogiem, szczęśliwa Dzieckiem, szczęśliwa miłością Syna. Maryja jest najwspanialszym wzorem matki, a św. Józef wzorem dla ojców i mężów przez służbę rodzinie. I ten wzór rodziny ma wymiar ponadczasowy. Oczywiście dzisiaj próbuje się lansować różne, niezgodne z nauką Kościoła, wzory. Jest to działanie o takiej sile oddziaływania, że zaczynamy gubić objawiony przez Boga sens i cel małżeństwa i rodziny.

Fałszywy obraz rodziny promowany przez współczesną kulturę sprawia, że coraz więcej rodzin chrześcijańskich przeżywa poważny kryzys. Dlatego bardzo potrzebują one naszej pomocy, naszego wsparcia. Potrzebują jasnej wizji rodziny. Przykład Bożej rodziny stanowi wzór dla rodzin chrześcijańskich. Żeby ten wzór mogli i starali się realizować małżonkowie, powinni sobie uświadomić to, jak Maryja i Józef są im bliscy. Maryja i Józef są bliscy każdej matce, każdemu ojcu, bo doświadczyli rodzicielskiej troski o dziecko, trudu wychowania, niepokoju o przyszłość dziecka, bo znają cenę miłości do dziecka.

Drodzy małżonkowie, niech świadomość tej bliskości wyzwoli w was chęć naśladowania Świętej Rodziny. Starajcie się o to, aby wasze rodziny stawały się wspólnotami miłości, miłości do Chrystusa i do siebie nawzajem. Można to uczynić na drodze modlitwy rodzinnej, właściwego przeżywania niedzieli i podejmowania dialogu rodzinnego. Uczcie swoje dzieci umiłowania Boga, rozmawiajcie z nimi o Bogu już wtedy, kiedy zaczynają mówić. Tego nie zrobi za was szkoła. Uczcie swoje dzieci umiłowania modlitwy. Dawajcie im przykład modlitwy, zwłaszcza przez wspólną z nimi modlitwę. Jan Paweł II, już jako papież, ze wzruszeniem wspominał swojego ojca, który długo i w skupieniu modlił się na klęczkach. Ten obraz z dzieciństwa pozostał mu w pamięci na całe życie. Troszczcie się o właści-

we przeżywanie niedzieli. Niech udział w niedzielnej Mszy św. będzie najważniejszym wydarzeniem dnia. Niech w tym dniu nie braknie czasu dla dzieci, krewnych, przyjaciół. Starajcie się być razem i rozmawiać ze sobą. Niepokój budzi fakt, że coraz mniej jest dialogu między małżonkami i między rodzicami a dziećmi. W niektórych rodzinach dzieci są pozostawione same sobie. Pamiętajmy, że trwałe więzi małżeńskie i rodzinne buduje się przez wspólne spędzanie czasu wolnego i rozmowy. Tylko wtedy stajemy się sobie bliscy, kiedy nawzajem dzielimy się swoimi przemyśleniami, obserwacjami, poglądami, radościami, a także problemami i smutkami. Niejednemu kryzysowi małżeńskiemu, rodzinnemu, wychowawczemu można by było zaradzić, gdyby istniał dialog.

Droga Siostrzo, drogi Bracie, trzeba, aby w programie wychowawczym naszych czasów większe znaczenie miała przyjaźń. Przyjaźń znajduje swój początek w rodzinie. Pierwsza przyjaźń to przyjaźń rodziców jako małżonków, następnie przyjaźń rodziców z dziećmi i dzieci z rodzicami. Ta przyjaźń ewoluuje, przechodzi przez różne etapy. Ostatecznie przeradza się w miłość. Wiemy, jak łatwo ojcu, a zwłaszcza matce przyjaźnić się z małym dzieckiem, a jak trudno przyjaźnić się z dorastającym synem czy córką. A wtedy właśnie młodemu człowiekowi najbardziej potrzeba przyjaźni ojca, matki. Młodzi ludzie potrzebują także przyjacielskich relacji ze swymi rówieśnikami. Budowanie prawdziwej przyjaźni, to znaczy bezinteresownej, opartej na akceptacji tego dobra, które jest w konkretnym człowieku, to wielki program dla nas wszystkich.

Tak się wydaje, że w naszych czasach zaczyna brakować opartej na solidnych podstawach przyjaźni. Za dużo jest w naszych stosunkach międzyludzkich interesowności, nieżyczliwości, niezgody. Sami musimy uczyć się przyjaźni i ku przyjaźni wychowywać. Święta Rodzina przypomina nam, że jesteśmy rodziną, wspólnotą. Prawdziwa wspólnota buduje się przez wychowanie do przyjaźni, przez realizację wzajemnej przyjaźni, miłości. O tym wszystkim mówi nam ten cudami słynący obraz Świętej Rodziny.

Drodzy Bracia i Siostry! Chrystus z miłością patrzy na rodziny, które starają się naśladować Świętą Rodzinę. Z miłością patrzy na podejmowany wysiłek budowania więzów miłości małżeńskiej i rodzinnej. Z miłością patrzy na wysiłek wychowania. On pragnie rodziców w ich trudzie wspomagać. Maryja i Józef chcą rodziców prowadzić,

by przez trudy, wszystkie cierpienia i zawody, jakie idą w parze z wychowaniem człowieka, nie utracili nadziei, nie zrezygnowali z troski o wzrost wzajemnej miłości. Jezusowi, Maryi, Jego Matce i św. Józefowi polećmy dziś wszystkie nasze rodziny. Niech staną się dla nas wspólnotą miłości i szkołą bogatszego człowieczeństwa. Amen.

KURIA
METROPOLITALNA

1
PROCEDURY
dokonywania oceny merytorycznej
nauczyciela religii

(Wrocław, 15 kwietnia 2021 r.)

L. Dz. 62/2021

1. Oceny merytorycznej nauczyciela religii dokonuje się w oparciu o obowiązujące przepisy prawa oświatowego. Podstawa prawna:

- a) art. 6a ust. Karta Nauczyciela z dnia 26 stycznia 1982r. tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 2215 z późn. zm.);
- b) art. 42 ust. 2 ustawy – Karta Nauczyciela;
- c) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 sierpnia 2019 r. w sprawie trybu dokonywania oceny pracy nauczycieli, w tym nauczycieli zajmujących stanowiska kierownicze, szczegółowego zakresu informacji zawartych w karcie oceny pracy, składu i sposobu powoływania zespołu oceniającego oraz szczegółowego trybu postępowania odwoławczego [Dz. U. z 2019 r., poz. 1625].

2. Oceny merytorycznej nauczyciela religii dokonuje się na wniosek nauczyciela religii, dyrektora placówki oświatowej lub odpowiedniej władzy kościelnej.

3. Wnioskodawca winien złożyć w Wydziale Katechetycznym stosowne podanie z uzasadnieniem potrzeby dokonania takiej oceny.

4. Po wpłynięciu podania dyrektor Wydziału Katechetycznego zleca wizytatorowi katechetycznemu przeprowadzenie hospitacji.

5. Po hospitacji wizytator przekłada w Wydziale Katechetycznym kompletną dokumentację pohospitacyjną, która obok analizy zawartości teczki osobowej nauczyciela, stanowi podstawę dokonania oceny przez dyrektora Wydziału Katechetycznego.

6. W ocenie merytorycznej nauczyciela religii uwzględnia się formację duchową i metodyczną katechety, a w niej m.in.:

- udział w rekolekcjach i szkoleniach,
- zaangażowanie w życie szkoły i parafii,
- nagrody, skargi, rekomendacje,

- awans zawodowy,
- udokumentowane formy pogłębiania duchowości,
- inne działania świadczące o doskonaleniu swoich kompetencji katechetycznych.

7. Ocena merytoryczna dokonywana jest w terminie 14 dni od wpłynięcia dokumentacji pohospitacyjnej.

8. Nauczyciel podlegający ocenie merytorycznej ma prawo się z nią zapoznać przed przekazaniem jej wnioskującemu podmiotowi.

9. Nauczycielowi przysługuje odwołanie od oceny merytorycznej zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami prawa oświatowego do biskupa diecezjalnego.

10. Procedury wchodzi w życie z chwilą podania ich do publicznej wiadomości.

ks. dr Mariusz Szypa
Dyrektor Wydziału Katechetycznego
Kurii Metropolitalnej Wrocławskiej

2
PROCEDURY I KRYTERIA
wyrażania zgody
na obniżenie wymiaru godzin religii
w przedszkolach, szkołach
i placówkach oświatowo-wychowawczych
w Archidiecezji Wrocławskiej
w roku szkolnym 2021/2022

(Wrocław, 15 kwietnia 2021 r.)

L. Dz. 63/2021

1. Decyzję o obniżeniu wymiaru religii w każdego typu placówce podejmuje Dyrektor Wydziału Katechetycznego na mocy danych mu uprawnień przez biskupa diecezjalnego.

2. Stroną wnioskującą o obniżenie wymiaru religii jest dyrektor placówki oświatowej lub ksiądz proboszcz parafii, na terenie której znajduje się dana placówka oświatowa.

3. Wniosek dyrektora wymaga aprobaty proboszcza miejsca.

4. Wniosek musi być złożony na piśmie.

5. Kryteriami mającymi wpływ na obniżenie wymiaru religii są:

– specyficzne trudności w uczeniu się uczniów (dysfunkcje poznawcze i motoryczne),

– trudności z pozyskaniem katechety na niepełny wymiar godzin religii,

– brak możliwości zatrudnienia dodatkowego katechety (działania zmierzające do pozyskania katechety winny być udokumentowane),

– trudności natury organizacyjnej stojące po stronie szkoły, niewynikające ze zmiany specyfiki klas,

– niska liczba uczniów zainteresowanych nauką religii.

6. Nie są wskazaniem do obniżenia wymiaru religii:

– organizacja pracy szkoły:

a. późny czas zakończenia lekcji,

b. organizacja klas profilowanych,

– oddalenie szkoły od miejsca zamieszkania ucznia,

– fakt, że w minionym roku taka zgoda została wydana.

7. Przy ponownej (kolejnej) prośbie o zmniejszenie wymiaru religii w tej samej placówce oświatowej wymagana jest nowa opinia proboszcza oraz pisemne przedstawienie, jakie czynności zostały podjęte, by zapewnić pełen wymiar godzin religii.

8. Od decyzji Dyrektora Wydziału Katechetycznego stronom przysługuje odwołanie do biskupa diecezjalnego.

9. Decyzja zostaje podjęta w trybie urzędowym, z pisemnym powiadomieniem zainteresowanych stron.

10. Procedury wchodzi w życie z chwilą ich podpisania.

11. Podstawa prawna:

1) Rozporządzenie MEN z dn. 14 kwietnia 1992 w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach.

2) Obwieszczenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach. (Dz. U. z 2020 r. poz. 983).

3) Oświadczenie Komisji Wychowania Katolickiego KEP z dnia 18 marca 2019r.

ks. dr Mariusz Szypa
Dyrektor Wydziału Katechetycznego
Kurii Metropolitalnej Wrocławskiej

3

INFORMACJE

z Konferencji Dziekańskiej

związane z ochroną danych osobowych

(Wrocław, 18 października 2021 r.)

Na podstawie dokumentów:

Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydany przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r., podczas 378. Zebrania Plenarnego w Warszawie, na podstawie kan. 455 Kodeksu prawa kanonicznego, w związku z art. 18 Statutu KEP, po uzyskaniu specjalnego zezwolenia Stolicy Apostolskiej z dnia 3 czerwca 2017 r. [dalej: dekret KEP];

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) [dalej: RODO].

Lista dobrych praktyk w trosce o ochronę osób w związku z przetwarzaniem danych osobowych

1. Zasady ogólne (na podstawie RODO)

a. PROSTE KOMUNIKATY. Należy w możliwie łatwej formie przekazywać informacje związane z ochroną danych (RODO Art. 12, pkt

1: Administrator podejmuje odpowiednie środki, aby w zwięzłej, przejrzystej, zrozumiałej i łatwo dostępnej formie, jasnym i prostym językiem udzielić osobie, której dane dotyczą, wszelkich informacji [...] oraz prowadzić z nią wszelką komunikację w sprawie przetwarzania).

b. UŁATWIAĆ ZAŁATWIANIE SPRAW. (RODO Art. 12, pkt 2: Administrator ułatwia osobie, której dane dotyczą, wykonanie praw przysługujących [...]. W przypadkach, o których mowa w art. 11 ust. 2, administrator nie odmawia podjęcia działań na żądanie osoby, której dane dotyczą, pragnącej wykonać prawa przysługujące jej [...], chyba że wykaże, iż nie jest w stanie zidentyfikować osoby, której dane dotyczą).

c. NIE ODWLEKAĆ ZAŁATWIANIA SPRAW. Terminy przewidziane przez prawo są bardzo długie (Kan. 57 Kodeksu prawa kanonicznego mówi o trzech miesiącach na odpowiedź na prośbę), ale można postawić się na miejscu osoby, która zwraca się z prośbą o coś. RODO daje na odpowiedź miesiąc (RODO Art. 12, pkt 3: Administrator bez zbędnej zwłoki – a w każdym razie w terminie miesiąca od otrzymania żądania – udziela osobie, której dane dotyczą, informacji o działaniach podjętych).

2. Wydawanie metryki chrztu

a. WŁAŚCIWA KOMUNIKACJA

Kiedy Ksiądz w dobrej wierze pyta: „Do czego ta metryka?“, osoba, która przychodzi po metrykę do apostazji, może odebrać takie pytanie jako atak: „Aha, jak powiem, że do apostazji, to będą problemy... zaczyna się”. **Stąd lepiej zamiast pytać: „Do czego ta metryka?”, zapytać: „Czy to ma być odpis pełny do ślubu, czy wystarczy skrócony?”.**

b. WYDAWANIE METRYKI CHRZTU PO APOSTAZJI

Po przyjęciu oświadczenia o apostazji kuria wysyła do parafii chrztu informację o konieczności dokonania stosownej adnotacji w księdze. Może być tak, że „apostata” poprosi w swojej deklaracji o usunięcie wszystkich dotyczących go danych z kościelnych rejestrów. Z Księgi chrztów oczywiście nigdy niczego nie usuwamy, ale po takiej prośbie **kuria nakłada ograniczenie na wykorzystanie danych** tego konkretnego apostaty, tzn. jeśli w piśmie z kurii będzie adnotacja, że bez zgody ordynariusza nie można przetwarzać danych tej konkretnej osoby ochrzczonej, to w momencie kiedy taki

apostata przyjdzie i będzie prosił o świadectwo chrztu, nie można mu go tak po prostu wydać. Trzeba powiedzieć: „Pan/i prosił/a o usunięcie wszystkich danych – w związku z tym, zgodnie z Prawem, Pani/a dane podlegają szczególnej ochronie. Jeśli Pan/i chce uzyskać odpis aktu chrztu, trzeba napisać prośbę do ordynariusza o możliwość przetwarzania danych (w tym wypadku o wystawienie odpisu aktu)”.

Można takiej sytuacji uniknąć. Apostata może poprosić o to, by wysłać mu akt chrztu z adnotacją o apostazji od razu – bezpośrednio przez parafię, po dokonaniu adnotacji w Księdze chrztu. Jeśli Proboszcz, który przyjmuje apostazję, zobaczy, że jest tam prośba o usunięcie **wszystkich danych** z kościelnych rejestrów, **można zapytać, czy osoba jest świadoma, że jeśli prosi o usunięcie jej danych, to nie będzie mogła też otrzymać świadectwa chrztu** (a to jest przecież jedyne potwierdzenie apostazji) i wtedy taki ktoś może się zreflektować i dopisać na oświadczeniu, że prosi o przesłanie aktu chrztu ze stosowną adnotacją.

3. Rozmowy w kancelarii

a. DYSKRECJA, ZAMKNIĘTE DRZWI.

Czasami w różnych urzędach czy w banku widać, że podejście do petenta jest pozbawione wyczucia, i widać, i słyszać, co i kto chce załatwić. W Kościele powinniśmy starać się o **zapewnienie takiej atmosfery bezpieczeństwa i także poufności. Należy uważać, by dane wymieniane w trakcie rozmowy: imiona, nazwiska, status kanoniczny i inne informacje, nie były słyszalne dla osób czekających w kolejce w kancelarii.**

4. Wydawanie dokumentów osobom trzecim

Kiedy po dokumenty do kancelarii przychodzi osoba trzecia (krewny, znajomy zainteresowanego), należy informować, że parafia przekaże metrykę chrztu pocztą na adres parafii, gdzie jest potrzebna. W razie uporu osoby proszącej można zażądać pisemnego upoważnienia uwierzytelnionego zgodnie z przepisami dekretu z 22 października 2018 regulującego tę kwestię. (Tekst dekretu [https://www.archidiecezja.wroc.pl/pliki/ldz1278_2018.pdf] i wzór upoważnienia [https://www.archidiecezja.wroc.pl/pliki/ldz1278_2018_upowaznienie.pdf] dostępne są na stronie internetowej archidiecezji).

5. Działanie w oparciu o przepisy prawa

Jeśli jest procedura opisana przez prawo, to nie należy dodawać od siebie dodatkowych elementów (dopisywać nazwisk, przekazywać informacji w inne miejsca niż wskazane przez prawo). Trzeba unikać pozyskiwania **danych nadliczbowych**.

6. Usuwanie danych z kartoteki i z innych zbiorów danych

Dekret KEP uznaje prawo do zapomnienia w takich słowach (art. 14):

1. Osoba, której dane dotyczą, ma prawo żądania od administratora niezwłocznego usunięcia danych osobowych, a administrator ma obowiązek bez zbędnej zwłoki usunąć dane osobowe, jeżeli zachodzi jedna z następujących okoliczności:

- 1) dane osobowe nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane;
- 2) osoba, której dane dotyczą, cofnęła zgodę, na której opiera się przetwarzanie danych, i nie ma innej podstawy prawnej przetwarzania;
- 3) dane osobowe były przetwarzane niezgodnie z prawem.

Ten artykuł wymaga poprawnego zrozumienia. W kartotece parafialnej mogą znajdować się bardzo różne dane. Znajdują się tam dane podstawowe dotyczące stanu kanonicznego (informacja o przyjętych sakramentach). Możemy jednak w kartotece znaleźć dane dotyczące wykształcenia, zawodu, nr telefonu, adresu mailowego oraz wiele innych uwag.

Kiedy „apostata” prosi o usunięcie wszelkich dotyczących go danych, **należy usunąć dane, które zostały przez niego dobrowolnie podane** (wykształcenie, zawód, numery kontaktowe). Ponieważ cofa zgodę na przetwarzanie tych danych, nie można ich pozostawić w kartotece. Nie ma już podstawy prawnej do ich przetwarzania.

Inaczej jest w przypadku danych dotyczących statusu kanonicznego. Mimo cofnięcia zgody przez osobę są inne podstawy prawne przetwarzania tych **podstawowych informacji**.

Artykuł 7. Dekretu KEP opisuje, kiedy można przetwarzać dane:

1. W działalności publicznych kościelnych osób prawnych przetwarzanie danych osobowych jest dopuszczalne, jeżeli:

- 1) osoba, której dane dotyczą, wyraziła zgodę na przetwarzanie swoich danych osobowych w jednym lub większej liczbie określonych celów;
- 2) przetwarzanie jest niezbędne do wykonania umowy, której stroną jest osoba, której dane dotyczą, lub do podjęcia działań na żądanie osoby, której dane dotyczą, przed zawarciem umowy;
- 3) **przetwarzanie jest niezbędne do wypełnienia obowiązku prawnego ciążącego na administratorze, zgodnie z przepisami prawa kanonicznego lub prawa świeckiego;**
- 4) przetwarzanie jest niezbędne do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą, lub innej osoby fizycznej;
- 5) **przetwarzanie jest niezbędne do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi;**
- 6) przetwarzanie jest niezbędne do celów wynikających z prawnie uzasadnionych interesów realizowanych przez administratora lub przez stronę trzecią, z wyjątkiem sytuacji, w których nadrzędny charakter wobec tych interesów mają interesy lub podstawowe prawa i wolności osoby, której dane dotyczą, wymagające ochrony danych osobowych, w szczególności, gdy osoba, której dane dotyczą, jest dzieckiem.

Podpunkty 3 i 5 dają podstawę prawną, żeby zachować w karcotece podstawowe informacje o statusie kanonicznym osoby (imię i nazwisko, adres, informacja o przyjętych sakramentach, ew. apostazji) w interesie publicznym i dla wypełnienia obowiązku prawnego Proboszcza – dbania o godziwe sprawowanie sakramentów (np. żeby osoba po apostazji nie została dopuszczona przez pomyłkę do pełnienia funkcji chrzestnego).

7. Luka prawna

Prawo nie przewiduje wszystkich sytuacji, które mogą się wydarzyć. Przewiduje jednak, że takie sytuacje mogą mieć miejsce i stąd istnieje pewien stały sposób postępowania w sytuacji **luki prawnej**. **Kanon 19 Kodeksu prawa kanonicznego:** Jeśli w określonej sprawie brak wyraźnej ustawy, powszechnej lub partykularnej, albo prawa zwyczajowego, sprawa – z wyjątkiem karnej – winna być rozstrzygnięta z **uwzględnieniem ustaw wydanych w podobnych sprawach, ogólnych zasad prawnych z zachowaniem słuszności kanonicznej,**

jurysprudencji, praktyki Kurii Rzymskiej oraz powszechnej i stałej opinii uczonych.

Jeśli zatem **brakuje przepisu regulującego** jakąś kwestię należy:

- 1) Postępować wg przepisów dla sytuacji podobnych, analogicznych.
- 2) **Odwołać się do słuszności kanonicznej. Chodzi o duszpasterską roztropność, żeby nie pozostawić osoby bez pomocy, ale nie naruszyć też nieproporcjonalnie obowiązującego porządku prawnego. Doświadczenie i roztropność Księża Proboszczów ma w tym wypadku kluczowe znaczenie.**
- 3) Zapoznać się z rozstrzygnięciami sądów i kongregacji rzymskich oraz powszechną i stałą opinią uczonych.

ks. dr Piotr Żuber

Inspektor Ochrony Danych Osobowych

4

ZMIANY PERSONALNE

Imię i nazwisko	Obecnie (dotychczas) przebywający, pełniący urząd	Przeniesiony, ustanowiony, nowo mianowany	Z dniem
Ks. Adrian Stefaniuk	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jana Chrzciciela WROCŁAW – KATEDRA	URLOP ZDROWOTNY	1.09.2021
Ks. Michał Adamkowski	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. św. Andrzeja Apostoła WROCŁAW – STABŁOWICE	1.09.2021
Ks. Dorian Dawidziak	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. Podwyższenia Krzyża Świętego BRZEG	1.09.2021
Ks. Adrian Gałuszka	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. św. Maurycego WROCŁAW	1.09.2021

Ks. Szymon Kocemba	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. Opatrzności Bożej WROCLAW – NOWY DWÓR	1.09.2021
Ks. Natan Korsak- -Kędzierski	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Bolesnej WROCLAW – RÓŻANKA	1.09.2021
Ks. Michał Marciniak	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. Miłosierdzia Bożego OŁAWA	1.09.2021
Ks. Mateusz Mielnik	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. św. Andrzeja Boboli MILICZ	1.09.2021
Ks. Przemysław Pulnik	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty OLEŚNICA	1.09.2021
Ks. Arkadiusz Rurański	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. św. Józefa Oblubieńca NMP BIERUTÓW	1.09.2021
Ks. Mateusz Smaza	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. Miłosierdzia Bożego BRZEG	1.09.2021
Ks. Marcin Wachowicz	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. św. Maksymiliana M. Kolbego WROCLAW – GĄDÓW	1.09.2021
Ks. Jakub Walińko	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. św. Michała Archanioła WROCLAW – MUCHOBÓR WLK.	1.09.2021
Ks. Michał Wereta	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. św. Stanisława Kostki WROCLAW	1.09.2021
Ks. Jakub Wiechnik	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. św. Maksymiliana M. Kolbego WROCLAW – GĄDÓW	1.09.2021
Ks. Michał Zalot	NEOPREZBITER	WIKARIUSZ parafii pw. św. Franciszka z Asyżu i św. Piotra z Alkantary NAMYSŁÓW	1.09.2021

Ks. Marcin Krawczyk	WIKARIUSZ parafii pw. św. Maksymiliana M. Kolbego WROCLAW – GĄDÓW	<i>Jednocześnie</i> Nauczyciel Konsultant Dolnośląskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli WROCLAW	1.09.2021
O. Tomasz Marcinek CSsR	NOWY	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Matki Pocieszenia WROCLAW – DĄBIE	1.08.2021
Ks. Jerzy Bachor SDB	PROBOSZCZ parafii pw. Chrystusa Króla WROCLAW	ODWOŁANY	31.07.2021
Ks. Wiesław Pindel SDB	<i>Jurysdykcja</i> – parafia pw. św. Michała Archanioła WROCLAW	PROBOSZCZ parafii pw. Chrystusa Króla WROCLAW	1.08.2021
Ks. Paweł Samuel	WIKARIUSZ parafii pw. Miłosierdzia Bożego BRZEG	URLOP ZDROWOTNY REZYDENT parafii pw. Miłosierdzia Bożego BRZEG	1.09.2021
Ks. Krzysztof Jankowski	WIKARIUSZ parafii pw. św. Andrzeja Apostoła WROCLAW – STABŁOWICE	WIKARIUSZ parafii pw. św. Franciszka z Asyżu WROCLAW	1.09.2021
	KAPELAN – Dolnośląski Szpital Specjalistyczny, ul. Fieldorfa WROCLAW	ODWOŁANY	31.08.2021
Ks. Teodor Sawielewicz	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty OLEŚNICA	REZYDENT parafii pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty OLEŚNICA	1.09.2021
Ks. Bartłomiej Radzioch	WIKARIUSZ parafii pw. św. Maksymiliana M. Kolbego WROCLAW – GĄDÓW	WIKARIUSZ parafii pw. św. Józefa Oblubieńca NMP BIERUTÓW	1.09.2021
Ks. Marek Gorbenko	WIKARIUSZ parafii pw. św. Franciszka z Asyżu i św. Piotra z Alkantary NAMYSŁÓW	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Nieustającej Pomocy WROCLAW – MUCHOBÓR MAŁY	1.09.2021
Ks. Bernard Bekalarz	WIKARIUSZ parafii pw. Miłosierdzia Bożego OŁAWA	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jerzego ZIĘBICE	1.09.2021

Ks. Dawid Haszczuk	WIKARIUSZ parafii pw. św. Józefa Oblubieńca NMP BIERUTÓW Dekanalny Duszpasterz Młodzieży Dekanat OLEŚNICA – WSCHÓD	WIKARIUSZ parafii pw. Ducha Świętego WROCŁAW ODWOŁANY	1.09.2021 31.08.2021
Ks. Piotr Szczypior	WIKARIUSZ parafii pw. Opatrzności Bożej WROCŁAW – NOWY DWÓR Dekanalny Duszpasterz Młodzieży Dekanat WROCŁAW – ZACHÓD I (Kozanów)	WIKARIUSZ parafii pw. św. Józefa Oblubieńca NMP LUTYNIA ODWOŁANY	1.09.2021 31.08.2021
Ks. Radosław Wolniczek	WIKARIUSZ parafii pw. św. Stanisława Kostki WROCŁAW	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jana Chrzciciela WROCŁAW – KATEDRA	1.09.2021
Ks. Sylwester Łaska	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Bolesnej WROCŁAW – RÓŻANKA	WIKARIUSZ parafii pw. św. Karola Boromeusza WOŁÓW	1.09.2021
Ks. Paweł Kotkowski	WIKARIUSZ parafii pw. św. Maksymiliana M. Kolbego WROCŁAW – GĄDÓW	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Bolesnej WROCŁAW – STRACHOCIN	1.09.2021
Ks. Jakub Mazur	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Matki Miłosierdzia OLEŚNICA	WIKARIUSZ parafii pw. Miłosierdzia Bożego WROCŁAW – GĄDÓW	1.09.2021
Ks. Tomasz Głodowicz	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Nieustającej Pomocy WROCŁAW – MUCHOBÓR MAŁY	WIKARIUSZ parafii pw. św. Józefa Oblubieńca NMP WĄSOSZ	1.09.2021
Ks. Dariusz Zysk	WIKARIUSZ parafii pw. św. Stanisława, św. Doroty i św. Wacława WROCŁAW	WIKARIUSZ parafii pw. św. Bonifacego WROCŁAW	1.09.2021

Ks. Grzegorz Kożak	WIKARIUSZ parafii pw. św. Andrzeja Boboli WROCŁAW – KUŹNIKI	WIKARIUSZ parafii pw. Chrystusa Króla BRZEG DOLNY	1.09.2021
Ks. Piotr Rozpędowski	WYCHOWAWCA Młodzieży KLO HENRYKÓW	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Matki Miłosierdzia OLEŚNICA	1.09.2021
Ks. Adam Kościk	REZYDENT parafii pw. Macierzyństwa NMP WROCŁAW – PILCZYCE	WIKARIUSZ parafii pw. Macierzyństwa NMP WROCŁAW – PILCZYCE	1.07.2021
Ks. Bartłomiej Błoński	ADMINISTRATOR parafii pw. NMP na Piasku WROCŁAW	ODWOŁANY	30.06.2021
Ks. Krystian Charchut	WIKARIUSZ parafii pw. NMP na Piasku WROCŁAW	ADMINISTRATOR parafii pw. NMP na Piasku WROCŁAW	1.07.2021
Ks. Piotr Sierzchuła	WIKARIUSZ parafii pw. Świętej Rodziny WROCŁAW – SĘPOLNO Diecezjalny Duszpasterz Członków Klubów Honorowych Dawców Krwi Polskiego Czerwonego Krzyża na terenie A.W. Diecezjalny Duszpasterz Nauczycieli i Wychowawców A.W.	ODWOŁANY PRACA MISYJNA – PAPUA NOWA GWINEA ODWOŁANY	31.08.2021
Ks. Marcin Wojteczek	WIKARIUSZ parafii pw. Macierzyństwa NMP WROCŁAW – PILCZYCE	WIKARIUSZ parafii pw. św. Andrzeja Apostoła WROCŁAW – STABŁOWICE	1.09.2021
Ks. Paweł Krukowski	WIKARIUSZ parafii pw. Podwyższenia Krzyża Świętego BRZEG	WIKARIUSZ parafii pw. Miłosierdzia Bożego OŁAWA	1.09..2021
Ks. Kamil Kita	WIKARIUSZ parafii pw. św. Karola Boromeusza WOŁÓW	WIKARIUSZ parafii pw. Świętej Rodziny WROCŁAW – SĘPOLNO	1.09.2021

Ks. Piotr Marcinów	WIKARIUSZ parafii pw. św. Bonifacego WROCLAW	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jana Chrzciciela WROCLAW	1.09.2021
Ks. Bartosz Dułęba	WIKARIUSZ parafii pw. św. Józefa Oblubieńca NMP LUTYNIA	WIKARIUSZ parafii pw. św. Andrzeja Boboli WROCLAW – KUŹNIKI	1.09.2021
Ks. Bartłomiej Suwada	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jakuba i św. Krzysztofa WROCLAW – PSIE POLE	ODWOŁANY (URLOP NAUKOWY)	31.08.2021
Ks. Marcin Józefczyk	WIKARIUSZ parafii pw. św. Andrzeja Boboli MILICZ	ODWOŁANY (Studia KUL)	31.08.2021
Ks. Piotr Milewicz	WIKARIUSZ parafii pw. św. Andrzeja Apostoła WROCLAW – STABŁOWICE	WIKARIUSZ parafii pw. Odkupiciela Świata WROCLAW – POLANKA	1.09. 2021
	Moderator Rejonowy Ruchu Światło–Życie Rejon WROCLAW – LEŚNICA	ODWOŁANY	31.08.2021
Ks. Piotr Brożyna	WIKARIUSZ parafii pw. św. Marcina Biskupa MARCINKOWICE	WIKARIUSZ parafii pw. św. Andrzeja Boboli MILICZ	1.09.2021
Ks. Mateusz Piotrowski	WIKARIUSZ parafii pw. św. Maurycego WROCLAW	PREFEKT ALUMNÓW MWSW WROCLAW	1.09.2021
	Rejonowy Duszpasterz LSO Dekanaty WROCLAW – KATEDRA – ŚRÓDMIEŚCIE	ODWOŁANY	31.08.2021
Ks. Krystian Bałaz	WIKARIUSZ parafii pw. Odkupiciela Świata WROCLAW	PREFEKT ALUMNÓW MWSW WROCLAW	1.09.2021
Ks. Dariusz Mencil SDB	WIKARIUSZ parafii pw. św. Andrzeja Apostoła ŚRODA ŚLĄSKA	ODWOŁANY	31.07.2021
Ks. Jerzy Gnota SDB	MODERATOR Diecezjalny Ruchu Czystych Serc AW	ODWOŁANY	31.07.2021

Ks. Michał Olszański	WIKARIUSZ parafii pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła NAMYSŁÓW Dekanalny Duszpasterz Młodzieży Dekanat NAMYSŁÓW – WSCHÓD	WIKARIUSZ parafii pw. św. Stanisława, św. Doroty i św. Wacława WROCLAW ODWOŁANY	1.09.2021 31.08.2021
Ks. Bartłomiej Kłos	DELEGAT ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży	<i>Jednocześnie</i> DYREKTOR Diecezjalny Papieskich Dzieł Misyjnych i Delegat Biskupi ds. Misji A.W.	1.07.2021
Bp Andrzej Siemieniowski	BISKUP POMOCNICZY WROCLAWSKI	ORDYNARIUSZ DIECEZJI LEGNICKIEJ	28.06.2021
Ks. Maciej Dębogórski	KAPELAN – Uniwersytecki Szpital Kliniczny, ul. Borowska WROCLAW	ODWOŁANY	31.08.2021
Ks. Krzysztof Jankowski	WIKARIUSZ parafii pw. św. Franciszka z Asyżu WROCLAW	KAPELAN – Uniwersytecki Szpital Kliniczny, ul. Borowska WROCLAW	1.09.2021
Ks. Michał Piechota SDB	NOWY – <i>Jurysdykcja</i> – parafia pw. św. Michała Archanioła WROCLAW	MODERATOR Diecezjalny Ruchu Czystych Serc	1.08.2021
Ks. Mariusz Leonik	PRACA DUSZPASTERSKA Ordynariat Polowy Wojska Polskiego	URLOP ZDROWOTNY	1.07.2021
O. Jerzy Kita SJ	WIKARIUSZ parafii pw. św. Ignacego Loyoli WROCLAW	ODWOŁANY	31.08.2021
O. Robert Wojnowski SJ	JURYSDYKCJA	WIKARIUSZ parafii pw. św. Ignacego Loyoli WROCLAW	1.09.2021
Ks. Waldemar Czarnota	URLOP ZDROWOTNY Archidiecezjalny Ośrodek Czasowego Pobytu Kapłanów WROCLAW	REZYDENT parafii pw. Niepokalanego Serca NMP SIECHNICE	1.08.2021
Ks. Michał Adamkowski	WIKARIUSZ parafii pw. św. Andrzeja Apostoła WROCLAW – STABŁOWICE	KAPELAN Szpital im. T. Marciniaka, ul. Fieldorfa WROCLAW	1.09.2021

Ks. Artur Wojcieszak CM	JURYSDYKCJA	WIKARIUSZ parafii pw. św. Józefa Rzemieślnika WROCLAW	1.09.2021
Ks. Wojciech Bujak	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty OLEŚNICA	<i>Jednocześnie</i> STUDIA Podyplomowe Wyższa Szkoła Nauk Społecznych LUBLIN	1.10.2021
Ks. Marek Siwek SDB	NOWY	WIKARIUSZ parafii pw. św. Andrzeja Apostoła ŚRODA ŚLĄSKA	1.09.2021
Ks. Łukasz Żurawka	PRACA DUSZPASTERSKA SZWAJCARIA	WIKARIUSZ parafii pw. św. Marcina Biskupa MARCINKOWICE	1.10.2021
Ks. Jacek Piotrowski	REZYDENT parafii pw. Miłosierdzia Bożego BRZEG	STAN SPOCZYNKU Dom Księży Emerytów WROCLAW	1.09.2021
Ks. Marcin Robakowski	WIKARIUSZ parafii pw. św. Andrzeja Boboli MILICZ	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jakuba i św. Krzysztofa WROCLAW – PSIE POLE	1.09.2021
Ks. Krzysztof Kula	WIKARIUSZ parafii pw. św. Józefa Oblubieńca NMP BIERUTÓW	WIKARIUSZ parafii pw. Najświętszego Imienia Jezus WROCLAW	1.09.2021
Ks. Krzysztof Głuszko	WIKARIUSZ parafii pw. Miłosierdzia Bożego OŁAWA	WIKARIUSZ parafii pw. św. Józefa Oblubieńca NMP BIERUTÓW	1.09.2021
Ks. Piotr Rapacz	URLOP ZDROWOTNY	WIKARIUSZ parafii pw. NMP na Piasku WROCLAW	1.09.2021
Ks. Leszek Włodarczyk	URLOP ZDROWOTNY (Archidiecezjalny Ośrodek Czasowego Pobytu Kapłanów)	ADMINISTRATOR parafii pw. św. Wawrzyńca OSINA WIELKA	1.09.2021
Ks. Artur Ćwirta	PROBOSZCZ parafii pw. św. Wawrzyńca OSINA WIELKA	URLOP ZDROWOTNY – REZYDENT parafii pw. NMP Matki Miłosierdzia WROCLAW – KOWALE	31.08.2021
	WICEDZIEKAN Dekanat ZIĘBICE	ODWOŁANY	1.09.2021

Ks. Jakub Mazur	WIKARIUSZ parafii pw. Miłosierdzia Bożego WROCLAW – GĄDÓW	URLOP ZDROWOTNY (1.09.2021–7.11.2021)	1.09.2021
Ks. Łukasz Ulas	WIKARIUSZ parafii pw. Miłosierdzia Bożego WROCLAW – GĄDÓW	WIKARIUSZ parafii pw. NMP Matki Miłosierdzia OLEŚNICA	1.09.2021
Ks. Piotr Milewicz	WIKARIUSZ parafii pw. Odkupiciela Świata WROCLAW – POLANKA	<i>Jednocześnie</i> KAPELAN – 162. Batalionu Lekkiej Piechoty	1.09.2021
Ks. Mariusz Sobkowiak	Diecezjalny Duszpasterz Młodzieży	DYREKTOR Centralnego Ośrodka Przygotowania Osób Dorosłych do Sakramentu Bierzmowania w A.W.	1.09.2021
Ks. Robert Jasik	PROBOSZCZ parafii pw. NMP Królowej OŁAWA	DZIEKAN Dekanat OŁAWA (na 5 lat)	1.09.2021
Ks. Andrzej Brodawka	WICEDZIEKAN Dekanat WROCLAW – ŚRÓDMIEŚCIE	DZIEKAN Dekanat WROCLAW – ŚRÓDMIEŚCIE (na 5 lat)	1.09.2021
Ks. Jan Andrzej Jagiełło	EGZORCYSTA Archidiecezja Wrocławska	ODWOŁANY	1.09.2021
O. Maksymilian Stępień OSPPE	PROBOSZCZ parafii pw. św. Mikołaja WROCLAW	EGZORCYSTA Archidiecezja Wrocławska	1.09.2021
Ks. Paweł Druszcz SDB	PROBOSZCZ parafii pw. Najświętszego Serca Jezusowego WROCLAW	EGZORCYSTA Archidiecezja Wrocławska	1.09.2021
O. Artur Pokrzywa OFM Cap.	DUSZPASTERZ parafii pw. św. Augustyna WROCLAW	EGZORCYSTA Archidiecezja Wrocławska	1.09.2021
Ks. Krystian Charchut	EGZORCYSTA Archidiecezja Wrocławska	KOORDYNATOR EGZORCYSTÓW Archidiecezja Wrocławska	1.09.2021
Ks. Piotr Żuber	NOTARIUSZ KURII Metropolitalnej Wrocławskiej	ODWOŁANY	6.09.2021

Ks. Bartłomiej Kłos	DELEGAT ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży Archidiecezja Wrocławska	<i>Jednocześnie</i> NOTARIUSZ KURII Metropolitalnej Wrocławskiej	6.09.2021
Ks. Grzegorz Stój	PROBOSZCZ parafii pw. św. Apostołów Piotra i Pawła SUŁÓW WIELKI	<i>Jednocześnie</i> DUSZPASTERZ Osób Francuskojęzycznych w Archidiecezji Wr.	8.09.2021
Ks. Jerzy Morański SDS	DUSZPASTERZ parafii pw. Wniebowzięcia NMP BAGNO	KAPELAN – Wspólnoty Mężczyzn św. Józefa WROCLAW	8.09.2021
Ks. Waldemar Cwynar	PROBOSZCZ parafii pw. św. Andrzeja Apostoła KUCCHARZOWICE	ODWOŁANY URLOP ZDROWOTNY (do 30.06.2022)	18.09.2021
Ks. Maciej Bielak	WIKARIUSZ parafii pw. św. Mikołaja WIĄZÓW	ADMINISTRATOR parafii pw. św. Andrzeja Apostoła KUCCHARZOWICE	18.09.2021
Ks. Bernard Bekalarz	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jerzego ZIĘBICE	WIKARIUSZ parafii pw. Miłosierdzia Bożego WROCLAW – GĄDÓW	18.09.2021
Ks. Jarosław Wawak	ASYSTENT KOŚCIELNY Wspólnoty III Zakonu Kanoników Regularnych Świętego Norberta STRZEGOMIANY	ODWOŁANY	1.10.2021
Ks. Maciej Zacharczuk	WIKARIUSZ parafii pw. św. Mikołaja BRZEZIA ŁĄKA	<i>Jednocześnie</i> AUDYTOR Metropolitalny Sąd Duchowny WROCLAW (na 3 lata)	16.09.2021
Ks. Jan Andrzej Jagiełło	KANONIK HONOROWY Kapituły Metropolitalnej Wrocławskiej	KANONIK SENIOR	20.09.2021
Ks. Maciej Małyga	WIKARIUSZ BISKUPI ds. Formacji Stałej Kapłanów Archidiecezji Wrocławskiej	OJCIEC DUCHOWNY Etapu Propedeutycznego MWSD przy Domu Formacji Stałej w Sulistrowickach	1.10.2021
Ks. Mateusz Piotrowski	PREFEKT ALUMNÓW MWSD – WROCLAW	PREFEKT Etapu Propedeutycznego MWSD przy Domu Formacji Stałej w Sulistrowickach	1.10.2021

Ks. Jakub Bartzak	WIKARIUSZ parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa SULISTROWICE	SPOWIEDNIK ALUMNÓW Etapu Propedeutycznego MWSD przy Domu Formacji Stałej w Sulistrowiczkach	20.09.2021
Ks. Arkadiusz Krzeszowiec	WIKARIUSZ parafii pw. św. Jerzego Męczennika i Podwyższenia Krzyża WROCLAW	ODWOŁANY	4.10.2021
Ks. Bartłomiej Błoński	WICEDYREKTOR Wydziału Gospodarczego Kurii WROCLAW	<i>Jednocześnie</i> ADMINISTRATOR parafii pw. św. Marcina Biskupa MARCINKOWICE	6.09.2021
Ks. Artur Stochła	PROBOSZCZ parafii pw. św. Andrzeja Boboli WROCLAW	OJCIEC DUCHOWNY Dekanat WROCLAW – ZACHÓD (LEŚNICA)	6.10.2021
Ks. Przemysław Vogt	DYREKTOR Wydziału Duszpasterstwa Rodzin WROCLAW	<i>Jednocześnie</i> DYREKTOR Specjalistycznej Poradni Rodzinnej, ul. Katedralna 4 WROCLAW	18.10.2021
Ks. Tomasz Zajac	PROBOSZCZ parafii pw. św. Marcina Biskupa MARCINKOWICE WICEDZIEKAN Dekanat OŁAWA	ODWOŁANY	7.10.2021
Ks. Bartłomiej Błoński	ADMINISTRATOR parafii pw. św. Marcina Biskupa MARCINKOWICE	PROBOSZCZ parafii pw. św. Marcina Biskupa MARCINKOWICE	7.10.2021
Ks. Jakub Mazur	WIKARIUSZ parafii pw. Miłosierdzia Bożego WROCLAW – GĄDÓW	WIKARIUSZ parafii pw. św. Mikołaja WIĄZÓW	8.11.2021
Ks. Krystian Charchut	ASYSTENT KOŚCIELNY Wspólnoty Przymierza Rodzin „Mamre” Archidiecezja Wrocławska	ODWOŁANY	15.11.2021
Ks. Leszek Woźny	PROBOSZCZ parafii pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła OŁAWA	OJCIEC DUCHOWNY Dekanat OŁAWA	6.12.2021
Ks. Robert Szczuraszek	Praca duszpasterska w innych diecezjach Polski (<i>ad experimentum</i>)	EKSKARDYNACJA do Diecezji Warszawsko- -Praskiej	6.12.2021

Ks. Zbigniew Kowal	PROBOSZCZ parafii pw. Miłosierdzia Bożego OŁAWA	WICEDZIEKAN Dekanat OŁAWA	6.12.2021
Ks. Ryszard Znamirowski	PROBOSZCZ parafii pw. św. Józefa Oblubieńca NMP BIERUTÓW WICEDZIEKAN Dekanat OLEŚNICA – WSCHÓD	STAN SPOCZYNKU ODWOŁANY	31.12.2021
Ks. Bartosz Mitkiewicz	WIKARIUSZ parafii pw. Świętej Rodziny WROCŁAW – SĘPOLNO	ADMINISTRATOR parafii pw. św. Józefa Oblubieńca NMP BIERUTÓW	1.01.2022
Ks. Krzysztof Głuszko	WIKARIUSZ parafii pw. św. Józefa Oblubieńca NMP BIERUTÓW	WIKARIUSZ parafii pw. Świętej Rodziny WROCŁAW – SĘPOLNO	1.01.2022
Ks. Łukasz Pawicki	STUDIA – HISZPANIA	NOTARIUSZ do czynności sądowych Metropolitalny Sąd Duchowny WROCŁAW (na 5 lat) REZYDENT parafii pw. Najświętszego Imienia Jezus WROCŁAW	1.01.2022
Ks. Piotr Żuber	NOTARIUSZ do czynności sądowych Metropolitalny Sąd Duchowny WROCŁAW	SĘDZIA DIECEZJALNY Metropolitalny Sąd Duchowny WROCŁAW (na 5 lat)	1.01.2022
Ks. Robert Jasik	Diecezjalny Duszpasterz Sportowców Archidiecezji Wrocławskiej	ODWOŁANY	31.12.2021
Ks. Krzysztof Majder	WIKARIUSZ parafii pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła KĄTY WROCŁAWSKIE	Diecezjalny Duszpasterz Sportowców Archidiecezji Wrocławskiej	1.01.2022
O. Przemysław Ilski CSsR	WROCŁAW	KAPELAN – Wrocławskiego Hospicjum dla Dzieci	15.12.2021
O. Krzysztof Andryszkiewicz OFMCap.	PROBOSZCZ parafii pw. św. Augustyna WROCŁAW	WICEDZIEKAN Dekanat WROCŁAW – ŚRÓDMIEŚCIE	29.12.2021

5 ODZNACZENIA

MEDALE ŚW. JADWIGI

wręczono:

18 IX – Pruszwice

Janina Kocik
Wojciech Stachowiak
Maciej Kaczmarek
Robert Hałycz
Danuta Michalska
Alicja Feliniak

6 X – Trzebnica

Prof. Jerzy Pietrzak

21 X – Wrocław, św. Faustyny

Kazimiera Kordylewska
Zbigniew Kordylewski

7 XI – Wrocław, św. Michała (salezianie)

Marek Pisarski
Zbigniew Krasinkiewicz
Władysław Guz
Stowarzyszenie Salezjanów Współpracowników
i Salezjanek Współpracownic

25 XI – kaplica Dworca Głównego PKP we Wrocławiu

Jerzy Dul

6

ZMARLI KAPŁANI

Ks. Józef SWASTEK

Kapelan Honorowy Ojca Świętego

Kanonik Senior Kapituły Metropolitalnej Wrocławskiej

Urodzony:	22.07.1936, Tropie (diecezja tarnowska)
Syn:	Władysława i Ludwika z domu Majda
Chrzest:	29.07.1936, Tropie
Bierzmowanie:	11.06.1948, Tropie
1955–1960	Seminarium Duchowne we Wrocławiu
14.08.1960	Prezbiterat – Wrocław
1960–1961	Bibliotekarz WSD, Wrocław
1961–1962	Wikariusz, św. Jana Apostoła i Ewangelisty, Oleśnica
1962–1966	Studia teologiczne, KUL Lublin
1966–1967	Wikariusz, św. Jadwigi, Wrocław – Leśnica
1967–1971	Studia (historia Kościoła), KUL Lublin
1971–1986	Adiunkt Katedry Historii Kościoła, PFT Wrocław
1984	Kapelan Honorowy Ojca Świętego
1986	Kierownik Katedry Historii Kościoła, PWT Wrocław
1988–1995	Prorektor Papieskiego Fakultetu Teologicznego we Wrocławiu
1988–1995	Członek i przewodniczący Kolegium Prorektorów Wyższych Uczelni Wrocławia
1991	Profesor nadzwyczajny, PWT Wrocław
1999	Profesor zwyczajny
1996	Kanonik Gremialny Kapituły Metropolitalnej Wrocławskiej
2011	Kanonik Senior Kapituły Metropolitalnej Wrocławskiej
2014	Stan spoczynku

- 13.07.2021 Zmarł we Wrocławiu w Domu Księży Emerytów.
19.07.2021 Msza pogrzebowa w kościele pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej, Święta Katarzyna. Złożenie ciała do grobu na cmentarzu parafialnym.

Ks. Andrzej Henryk WÓJCIAK

*Kanonik Honorowy extra numerum Kapituły Kolegiackiej
Świętego Krzyża*

- Urodzony:** 15.01.1951, Wrocław
Syn: Stefana i Marianny z domu Marczak
Chrzest: 4.03.1951, Wrocław
Bierzmowanie: 9.06.1963, Wrocław
- 23.05.1969 Świadectwo dojrzałości, III Liceum Ogólnokształcące, Wrocław
1969–1976 Wyższe Seminarium Duchowne we Wrocławiu
24.06.1975 Diakonat (bp Wincenty Urban)
29.05.1976 Prezbiterat (abp Henryk Gulbinowicz) – Wrocław
- 1976–1978 Wikariusz, św. Jana Apostoła i Ewangelisty, Oleśnica
1978–1983 Studia, Rzym
1983–1989 Wikariusz, Świętych Stanisława, Doroty i Waclawa, Wrocław
- 1989–2002 Wikariusz, św. Jana Chrzyciela, Wrocław
2001 Kanonik – *Rochettum et Mantolettum*
2002–2017 Proboszcz, NMP Zwycięskiej, Mrozów
2008 Kanonik Honorowy *extra numerum* Kapituły Kolegiackiej Świętego Krzyża
2009–2015 Wicedziekan Dekanatu Miękinia
2017 Stan spoczynku
- 31.07.2021 Zmarł we Wrocławiu w Domu Księży Emerytów.
6.08.2021 Msza pogrzebowa w katedrze wrocławskiej (bp Jacek Kiciński).
Złożenie do grobu na cmentarzu w Olszowej k. Kępna.

Ks. Krystian Antoni HYLA
Kapelan Honorowy Ojca Świętego
Kanonik Senior Kapituły Metropolitalnej Wrocławskiej

- Urodzony:** 21.12.1943, Katowice
Syn: Lucjana i Heleny z domu Musioł
- 23.06.1961 Świadcstwo dojrzałości, Niższe Seminarium Duchow-
ne oo. Franciszkanów, Rybnik
- 1961–1964 Zakon Braci Mniejszych (ojcowie franciszkanie), no-
wicyat i seminarium (Katowice-Panewniki)
- 1964–1970 Seminarium Duchowne we Wrocławiu
- 28.10.1969 Diakonat (bp Wincenty Urban)
- 30.05.1970 Prezbiterat (abp Bolesław Kominek) – Wrocław
- 1970–1973 Wikariusz, św. Stanisława, Świdnica
- 1973–1974 Wikariusz, św. Jana Chrzyciela, Wrocław
- 1974–1977 Wikariusz, Świętych Apostołów Piotra i Pawła, Oława
- 1977–1988 Notariusz, Metropolitalny Sąd Duchowny
- 1978–1988 Kapelan Sióstr św. Jadwigi, Wrocław
- 1988–2021 Sędzia audytor, Metropolitalny Sąd Duchowny,
Wrocław
- 1988 Kanonik *Rochettum et Mantolettum*
- 1993–2019 Kanonik Honorowy Kapituły Metropolitalnej Wro-
cławskiej
- 2019 Kanonik Senior Kapituły Metropolitalnej Wrocławskiej
- 2019 Stan spoczynku
- 2021 Kapelan Honorowy Ojca Świętego
- 12.08.2021 Zmarł we Wrocławiu.
- 18.08.2021 Msza pogrzebowa w katedrze wrocławskiej (abp Józef
Kupny, Metropolita Wrocławski) i złożenie ciała do
grobu na cmentarzu parafialnym św. Wawrzyńca przy
ul. Bujwida we Wrocławiu.

Ks. Czesław Henryk KOŁODZIEJCZYK

Urodzony:	9.08.1930, Aleksandria (archidiecezja częstochowska)
Syn:	Jana i Józefy z domu Fajer
1951–1956	Wyższe Seminarium Duchowne we Wrocławiu
27.05.1956	Prezbiterat – Wrocław
1956 VII–X	Praca duszpasterska, św. Bonifacego, Wrocław
1956–1957	Wikariusz, św. Michała Archanioła, Milicz
1957 VIII	Wikariusz, Aniołów Stróżów, Wałbrzych
1957–1958	Wikariusz, Trójcy Świętej, Niwica
1958–1960	Administrator, Matki Bożej Różańcowej, Żarki Wielkie
1960–1962	Administrator, Narodzenia NMP, Ocice
1962–1963	Administrator, św. Michała Archanioła, Włodzice Wielkie
1963–1988	Administrator i proboszcz, św. Andrzeja Apostoła, Lubnów
1988–2021	Urlop zdrowotny i stan spoczynku
26.08.2021	Zmarł we Wrocławiu (szpital).
1.09.2021	Msza pogrzebowa w Parafii pw. św. Mateusza Apostoła w Drołtowicach (diecezja kaliska) i złożenie do grobu na cmentarzu parafialnym.

Ks. Leszek CZAPLA

Kanonik – Rochettum et Mantolettum

Urodzony:	16.05.1952, Malczyce
Syn:	Eugeniusza i Zofii z domu Podkańskiej
Chrzest:	1.06.1952, Malczyce
1971–1977	Wyższe Metropolitalne Seminarium Duchowne we Wrocławiu
23.06.1976	Diakonat
21.05.1977	Prezbiterat (abp Henryk Gulbinowicz) – Wrocław

1977–1979	Wikariusz, św. Jerzego, Dzierżoniów
1979–1985	Wikariusz, św. Antoniego Padewskiego, Piechowice
1985–1988	Wikariusz, Bożego Ciała, Wrocław
1988–1993	Administrator i Proboszcz, NMP Różańcowej, Wilczków
1994	Kanonik – <i>Rochettum et Mantolettum</i>
1993–2010	Proboszcz, św. Wawrzyńca, Kryniczno
2010–2021	Rezydent, NMP Bolesnej, Wrocław – Strachocin
24.09.2021	Zmarł w szpitalu we Wrocławiu.
30.09.2021	Msza pogrzebowa w Parafii pw. św. Wawrzyńca w Krynicznie (bp Jacek Kiciński). Po Mszy Świętej złożenie trumny do grobu na cmentarzu parafialnym w Krynicznie.

Ks. Edward GÓRECKI

Kapelan Honorowy Ojca Świętego

Kanonik Honorowy Kapituły Metropolitalnej Ołomuńskiej

Urodzony:	3.08.1930, Stonawa (diecezja ostrawsko-opawska)
Syn:	Jana i Zofii z domu Ryba
Bierzmowanie:	27.09.1943

1949–1952	Arcybiskupie Seminarium w Duchowne, Ołomuniec
1959–1963	Wyższe Seminarium Duchowne, Wrocław
24.06.1962	Diakonat (bp Paweł Latusek)
23.06.1963	Prezbiterat (bp Andrzej Wronka) – Wrocław
1963–1967	Studia, KUL (prawo kanoniczne)
1967–1970	Obrońca węzła, Metropolitalny Sąd Duchowny, Wrocław
1969–1996	Wicekanclerz Kurii Metropolitalnej Wrocławskiej
1972	Asystent przy Katedrze Prawa Kanonicznego PWT, Wrocław.
1972–1979	Adiunkt przy Katedrze Prawa Kanonicznego PWT, Wrocław
1979–2005	Kierownik Katedry Prawa Kanonicznego PWT, Wrocław

- 1984 Kapelan Honorowy Ojca Świątego
 2001 Kanonik Honorowy Kapituły Metropolitalnej Ołomuńskiej
 2005–2020 Promotor Sprawiedliwości, Metropolitalny Sąd Duchowny, Wrocław
- 18.10.2021 Zmarł we Wrocławiu.
 25.10.2021 Msza pogrzebowa w katedrze wrocławskiej (bp Jacek Kiciński CMF) oraz złożenie ciała do grobu na cmentarzu parafialnym św. Wawrzyńca przy ul. Bujwida we Wrocławiu.

Ks. Tadeusz TAUDUL

Kanonik – Rochettum et Mantolettum

- Urodzony:** 11.04.1932, Malawicze Dolne (archidiecezja białostocka)
- Syn:** Stanisława i Anny z domu Iwanowskiej
- Prezbiterat:** 22.12.1956, Wrocław
- 1967–1971 Administrator, św. Marii Magdaleny, Gorzanów
 1976 Inkardynacja do archidiecezji wrocławskiej (ojcowie sercanie, SSCC)
- 1971–1972 Wikariusz, św. Józefa Oblubieńca NMP, Olszyna Lubańska
- 1972–1987 Proboszcz, Podwyższenia Krzyża Świątego, Luboszyce
 1985 Kanonik – *Rochettum et Mantolettum*
 1987 Stan spoczynku
 1997–1998 Proboszcz, Zesłania Ducha Świątego, Żuchłów
- 27.11.2021 Zmarł we Wrocławiu.
 6.12.2021 Msza pogrzebowa w Parafii pw. Podwyższenia Krzyża Świątego w Luboszycach (bp Jacek Kiciński CMF). Po Mszy Świątej złożenie trumny do grobu przy kościele.

Ks. Franciszek HANEK

Kanonik – Rochettum et Mantolettum

Urodzony: 23.07.1921, Mielec (diecezja tarnowska)

Syn: Stanisława i Julii z domu Krużak

Bierzmowanie: 1935, Mielec

Prezbiterat: 3.06.1951, Wrocław

1951–1953 Wikariusz, Bolesławiec

1953–1955 Wikariusz, Świętych Jakuba i Krzysztofa, Wrocław

1955–1957 Proboszcz, św. Anny, Szewce

1957–1971 Proboszcz, św. Jana Chrzyciela, Łosiów

1969 Kanonik – *Expositorium Canoniale*

1971–1996 Proboszcz, Podwyższenia Krzyża Świętego, Kostomłoty

1996 Kanonik – *Rochettum et Mantolettum*

1989–1996 Ojciec duchowny Dekanatu Gościsław

1996 Stan spoczynku

7.12.2021 Zmarł w Mielcu.

12.12.2021 Msza pogrzebowa w Parafii pw. św. Mateusza, Apostoła i Ewangelisty w Mielcu i złożenie trumny do grobu na cmentarzu parafialnym.

Ks. Stanisław PAWLACZEK

Kapelan Honorowy Ojca Świętego

Urodzony: 28.03.1940, Sokolniki (archidiecezja lwowska)

Syn: Antoniego i Magdaleny z domu Gołębiewicz

1958–1964 Wyższe Seminarium Duchowne, Wrocław

23.06.1963 Diakonat (bp Wincenty Urban), Żary

28.06.1964 Prezbiterat (abp Bolesław Kominek), Wrocław

1964–1966 Wikariusz, Oława

1966–1970 Studia, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Wydział Filozofii Chrześcijańskiej (etyka społeczna)

- 1970–1984 Prefekt, Metropolitalne Wyższe Seminarium Duchowne, Wrocław
- 1971–2015 Asystent, Katedra Etyki i Filozofii Społecznej, PWT Wrocław
- 1975–1984 Rektor kościoła św. Marcina, Wrocław
- 1984–2015 Proboszcz, NMP na Piasku, Wrocław
- 1984–2008 Dziekan, Dekanat Wrocław-Katedra
- 1985 Kapelan Honorowy Ojca Świętego
- 1986–1993 Dyrektor Domu Księży Emerytów, Wrocław
- 1992–2021 Duszpasterz prawników w Archidiecezji Wrocławskiej
- 1995–2016 Asystent kościelny Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” Dolny Śląsk
- 1999–2015 Duszpasterz Wiernych Tradycji Łacińskiej w Archidiecezji Wrocławskiej
- 2014–2021 Honorowy kapelan Związku Szlachty Polskiej, Oddział Wrocław
- 2015 Stan spoczynku, Dom Księży Emerytów, Wrocław
- 15.12.2021 Zmarł we Wrocławiu.
- 23.12.2021 Msza pogrzebowa w katedrze wrocławskiej (abp Józef Kupny, Metropolita Wrocławski) i złożenie ciała do grobu na cmentarzu parafialnym św. Wawrzyńca przy ul. Bujwida we Wrocławiu.

Ks. Jerzy RASIAK

*Kanonik Honorowy Kapituły Kanoniczkiej
przy Bazylice Mniejszej pw. św. Elżbiety we Wrocławiu*

- Urodzony:** 1.04.1941, Mikstat (diecezja kaliska)
- Syn:** Józefa i Seweryny z domu Machał
- Chrzest:** 6.04.1941, Mikstat
- Bierzmowanie:** 10.10.1954, Kotłów

- 1948–1955 Szkoła Podstawowa, Mikstat
- 1955–1960 Liceum Ogólnokształcące, Ostrzeszów
- 1960–1966 Wyższe Seminarium Duchowne we Wrocławiu

- 29.06.1965 Diakonat
 24.06.1966 Prezbiterat (bp Andrzej Wronka) – Wrocław
- 1966–1969 Wikariusz, Góra
 1969–1972 Wikariusz, św. Bonifacego, Wrocław
 1972–1973 Wikariusz, Świętej Rodziny, Wrocław
 1973–1978 Studia, KUL, Lublin
 1978–1979 Wikariusz, Świętej Rodziny, Wrocław
 1980–2020 Wizytator nauki religii w Archidiecezji Wrocławskiej
 1980–2020 Kierownik Ośrodka Audiowizualnego Kurii Metropolitalnej Wrocławskiej
- 1982 Doktor teologii pastoralnej (katechetyka) KUL
 1991 Kanonik – *Rochettum et Mantolettum*
 1992–2008 Kapelan pomocniczy w Ordynariacie Polowym Wojska Polskiego
- 1992–1993 Wikariusz, św. Elżbiety (garnizonowy), Wrocław
 1991–2008 Adiunkt, Katedra Katechetyki PWT, Wrocław
 1992–2021 Asystent kościelny Oddziału Dolnośląskiego Katolickiego Stowarzyszenia Dziennikarzy
- 1993–1995 Proboszcz, św. Elżbiety (garnizonowy), Wrocław
 1994–2020 Asystent kościelny dla programów katolickich TVP Oddział Wrocław
- 1997–2021 Asystent kościelny Dolnośląskiego Okręgu Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej
- 1998 Odznaczony Medalem Edukacji Narodowej
 1999 Stopień majora Wojska Polskiego
 2007 Kanonik Honorowy Kapituły Kanonickiej przy Bazylice Mniejszej pw. św. Elżbiety we Wrocławiu
 2020 Stan spoczynku
- 23.12.2021 Zmarł we Wrocławiu.
 30.12.2021 Msza pogrzebowa w Parafii pw. Trójcy Świętej w Mikstacie i złożenie ciała do grobu na cmentarzu parafialnym.

7

OPRACOWANIA

*Kilka przypomnień dla kapłanów
dotyczących celebracji Mszy św.*

Kościół, od zawsze troszcząc się o Eucharystię, przypomina, że zachowywanie norm, które ustanawia, wymaga zgodności ducha i słów, postawy zewnętrznej z dyscypliną wewnętrzną. Celem prawa liturgicznego od zawsze było strzeżenie Tego, co najświętsze. Wynika to z faktu, że „wszyscy wierni mają prawo do prawdziwej liturgii, a w sposób szczególnie do celebracji Mszy św., która winna być taka, jaką chciał i ustanowił Kościół, tak jak określają przepisy w księgach liturgicznych oraz w innych normach i aktach prawnych. Podobnie lud katolicki ma prawo, aby Ofiara Mszy św. była celebrowana w sposób niezmieniony, zgodny z całym nauczaniem Magisterium Kościoła. Wspólnota katolicka ma wreszcie prawo do celebracji dla niej Ofiary Mszy św. w taki sposób, aby prawdziwie ukazywała sakrament jedności, czyli z wykluczeniem uchybień i wszelkich gestów, które mogłyby zrodzić w Kościele podziały i stronnictwa” (por. RS 4; 12). Z tego względu tych kilka uwag, to tylko przypomnienie niektórych norm dotyczących Mszy św. i zachęta, by szafarze Świętej Eucharystii, czyli „specjaliści od spotkania człowieka z Bogiem” w nowym roku duszpasterskim, sięgnęli na nowo do *Ogólnego wprowadzenia do Mszału rzymskiego* [dalej OWMR], instrukcji *Redemptionis Sacramentum. Instrukcja o tym, co należy zachowywać, a czego unikać w związku z Najświętszą Eucharystią* [dalej RS], *Wskazań Episkopatu Polski po ogłoszeniu nowego wydania Ogólnego wprowadzenia do Mszału rzymskiego* [dalej Wskazania KEP], a także *Ceremoniału liturgicznej posługi biskupów* [dalej CLPB], którego niektóre normy odnoszą się także do]prezbiterów.

W punktach zostaną przedstawione niektóre ważne kwestie oraz odniesienie do normy liturgicznej. Poruszane kwestie nie będą dotyczyły ich odniesienia do teologii i historii, gdyż wiele już w tej kwestii napisano, a warto samemu sięgnąć do różnych publikacji, by rozumieć, aby lepiej celebrować Eucharystię.

Normy ogólne i przygotowanie do Mszy św.

1. Ołtarz

Ołtarz ma być nakryty przynajmniej jednym białym obrusem. Na ołtarzu bądź w pobliżu zapala się parzystą liczbę świec (2, 4, 6), wyjątkiem jest Msza, którą odprawia tylko biskup diecezjalny, nie biskupi pomocniczy, wtedy można zapalić 7 świec. Na krzyżu umieszczonym w pobliżu ołtarza ma być wizerunek ukrzyżowanego Chrystusa. Ołtarza nie zasłania się dekoracjami, gdyż to on jest widzialnym centrum celebracji wskazującym na Chrystusa. Również dekoracje kwiatowe mają przyozdabiać, a nie zasłaniać, a także nie przeszkadzać, np. w przystępowaniu do ołtarza lub jego okadzaniu. Kwiaty radzi się umieszczać nie na mense ołtarza, ale raczej obok niego.

Na mense ołtarza można umieszczać tylko te przedmioty, które są konieczne przy sprawowaniu Mszy św., to znaczy: od początku celebracji aż do ogłoszenia Ewangelii księgę Ewangeliarza; od przygotowania darów do puryfikacji naczyń: kielich, patenę, puszkę, korporał, puryfikaterz, palkę i mszał (por. OWMR 117, 305, 306).

2. Miejsce przewodniczenia

Miejsce przewodniczenia, czyli krzesło przewodniczącego celebransa, po ołtarzu i ambonie, ma być rzeczywistym miejscem, z którego celebruje się obrzędy wstępne i zakończenia Mszy św., a poza nią, sprawuje się inne sakramenty, a nie tylko miejscem, na którym zasiada się na liturgię słowa i po Komunii. Miejsce przewodniczenia ma uwydatniać funkcję przewodniczącego zgromadzenia, jeśli to możliwe ma istnieć na stałe i być odpowiednio wyeksponowane. Przy miejscu przewodniczenia powinien być przenośny pulpit, gdy nie podają ich posługujący (por. Wskazania KEP 5).

3. Ambona

Należy zadbać o właściwe miejsce i wygląd ambony, która nie może być jedynie zwykłym przenośnym pulpitem (por. OWMR 309). Z zasady winna to być stała ambona. Ma być odpowiednio wkomponowana we wnętrze kościoła oraz być tak umieszczona, by czytający i mówiący byli dobrze widziani i słyszani przez wiernych.

Z ambony wykonuje się jedynie czytania, psalm responsoryjny oraz orędzie wielkanocne; można też stąd wygłaszać homilię i intencje modlitwy powszechnej. Godność ambony wymaga, aby wstępował

na nią tylko sługa słowa. Ambona nie jest pulpitem do przemówień, dlatego wszystkie przemówienia, wprowadzenia, komentarze czyni się z innego miejsca niż ambona, ta przeznaczona jest tylko dla słowa Bożego.

4. Przemówienia

Gdy przemawia osoba świecka i duchowna, czyni to nie z ambony, lecz od mikrofonu z miejsca przeznaczonego dla komentatora bądź innego odpowiedniego. Ambony nie powinno się wykorzystywać do wystąpień (przemówień), które nie są związane z proklamacją słowa Bożego (por. Wskazania KEP 43).

5. Pochylenie głowy

Choć tylko w niektórych miejscach mszału rubryki mówią o pochyleniu głowy bądź ciała, to nie znaczy, że są to jedyne sytuacje. Wszystkie opisane są w normach ogólnych dotyczących wszystkich Mszy. Rozróżnia się dwa rodzaje ukłonów: pochylenie głowy i pochylenie ciała.

a) Pochylenie głowy czyni się, wymawiając razem imiona Trzech Osób Boskich, imię Jezusa, Najświętszej Maryi Panny i Świętego, na cześć którego sprawuje się Mszę św.

b) Pochylenie ciała, czyli głęboki ukłon, czyni się: przed ołtarzem; podczas wypowiadania modlitw: „Wszchemogący Boże, oczyść” (przed Ewangelią) i „Przyjmij nas, Panie” (przed obmyciem rąk); w czasie wyznania wiary na słowa: „I za sprawą Ducha Świętego”; w Kanonie rzymskim na słowa: „Pokornie Cię błagamy”. W ten sposób pochylony stoi diakon, gdy prosi o błogosławieństwo przed głoszeniem Ewangelii, i prezbiter (pod nieobecność diakona), gdy prosi o błogosławieństwo biskupa. Ponadto kapłan pochyla się nieco, kiedy w czasie konsekracji wymawia słowa Pańskie (por. OWMR 275).

6. Ręce

Kapłan kieruje modlitwy do Boga w postawie stojącej, trzymając ręce nieco wzniesione i rozłożone. Kapłani, kiedy idą lub stoją, trzymają ręce złożone, chyba że mają coś nieść. Kiedy mówimy o trzymaniu złożonych rąk, rozumiemy ten gest następująco: „Dłonie wyprostowane i złączone trzyma się przed piersiami; kciuk prawej dłoni spoczywa na kształt krzyża na kciuku lewej”. Kiedy kapłan żegna się

lub błogosławi, lewą rękę kładzie na piersiach. Kiedy zaś stoi przy ołtarzu i gdy prawą ręką błogosławi dary lub inny przedmiot, lewą rękę kładzie na ołtarzu, jeśli coś innego nie jest nakazane. Kiedy siedzi ubrany w szaty liturgiczne ma dłonie złożone na kolanach. Ten, kto się żegna, zwraca ku sobie dłoń prawej ręki, mając wszystkie palce złożone i wyprostowane, oraz czyni znak krzyża, prowadząc dłoń od czoła do piersi i od lewego ramienia do prawego. Jeśli zaś błogosławi inne osoby lub jakąś rzecz, zwraca ku tej osobie lub rzeczy dłoń od strony małego palca, wyciąga całą dłoń, mając wszystkie palce złożone i wyciągnięte (por. CLPB 104–109).

7. Akt pokutny i wezwania do Chrystusa Pana

Po akcie pokuty rozpoczyna się zawsze aklamacja „*Kyrie eleison*”, chyba że występowała już w akcie pokuty. Jeśli nie użyto trzeciej formy aktu pokuty lub pobłogosławienia wody i pokropienia wiernych, nie można opuszczać wezwań do Chrystusa Pana (*Kyrie eleison* / Panie, zmiłuj się nad nami), gdyż nie należą one do aktu pokuty, ale stanowią osobną część obrzędów wstępnych. Zatem po pierwszej formie aktu pokuty (Spowiadam się...) oraz drugiej (Zmiłuj się nad nami Panie...), kończących się słowami kapłana (Niech się zmiłuje nad nami...) i odpowiedzią wiernych (Amen), zawsze następują wezwania do Chrystusa Pana, które nie należą do aktu pokutnego, lecz stanowią osobny obrzęd (por. OWMR 52)

8. Milczenie

Należy zachować milczenie po wstępie do aktu pokutnego, po: „Módlmy się”, w kolekcie, po homilii, po Komunii św. Godne pochwały jest zachowanie milczenia w kościele, w zakrystii i w przylegających do niej pomieszczeniach już przed rozpoczęciem celebracji, aby wszyscy pobożnie i godnie przygotowali się do sprawowania świętych czynności (por. OWMR 45; 54).

Liturgia słowa

9. Czytania biblijne i psalm responsoryjny

Z zasady czytania powinni wykonywać dorośli, także we Mszach św. z udziałem dzieci. Po odczytaniu pierwszego lub drugiego czytania lektor w czasie wypowiedzania aklamacji: „Oto słowo Boże”, nie

unosi lekcjonarza i nie ukazuje go wiernym. Psalm jest to proklamacja słowa Bożego – co czyni jedna osoba – więc nie należy tego śpiewu powierzać scholi ani chórowi. Czytań ani psalmu responsoryjnego, w których zawiera się słowo Boże, nie wolno zastępować innymi tekstami, niebiblijnymi. Wykonywanie czytań nie jest funkcją przewodniczącego, ale usługujących, gdyby nie było odpowiedniej osoby, wtedy dopiero sam kapłan celebrans powinien wygłosić także inne czytania i psalm (por. OWMR 57–59; Wskazania KEP 13–14).

10. Proklamacja Ewangelii

W czasie śpiewu kapłan pochylony przed ołtarzem mówi modlitwę: „Wszechmogący Boże, oczyść serce”. Po odśpiewaniu aklamacji przed Ewangelią wszyscy zwracają się w stronę ambony, okazując szczególną cześć dla Ewangelii Chrystusa (por. OWMR 133). Podczas koncelebracji, której przewodniczy prezbiter, koncebrans mający pod nieobecność diakona głosić Ewangelię nie prosi głównego celebransa o błogosławieństwo ani go nie otrzymuje. Nawet gdy homilię głosi główny celebrans, Ewangelię głosi diakon bądź jeden z koncebransów. Główny celebrans czyta Ewangelię tylko wtedy, gdy nie ma diakona lub żadnego koncebransa (por. OWMR 212). Proklamujący Ewangelię, po jej odczytaniu, nie unosi Ewangeliarza i nie ukazuje go wiernym w czasie wypowiedzania aklamacji: „Oto słowo Pańskie”. Słowo zostało wygłoszone i żyje teraz w ludzkich sercach (Wskazania KEP 18). Wypada, aby pozdrowienie, zapowiedź tytułu: „Słowa Ewangelii według Świętego N.”, oraz końcowa aklamacja: „Oto słowo Pańskie”, były śpiewane, by zgromadzenie mogło również odpowiedzieć śpiewem, choćby Ewangelia była tylko czytana (*Ogólne wprowadzenie do Lekcjonarza mszalnego*, nr 17, wyd. 2).

11. Homilia

Homilię głosi z zasady główny celebrans, może ją zlecić koncebransowi bądź diakonowi, nigdy osobie nieposiadającej święceń. Jeśli ma ją głosić kapłan, który nie koncelebruje, powinien uczestniczyć w celebracji, a nie tylko dochodzić na homilię (por. OWMR 66, 213). Homilia podczas Mszy św. ze względu na swoje znaczenie i naturę jest zarezerwowana kapłanowi lub diakonowi. Co do pozostałych form przepowiadania, jeśli w określonych okolicznościach domaga się tego konieczność, zezwolenie na przepowiadanie poza Mszą św. należy zawsze do ordynariuszy miejsca i to jedynie jednorazowo

(*ad actum*), nie zaś do innych, nawet prezbiterów lub diakonów (por. RS 161).

12. Wyznanie wiary

W czasie wyznania wiary wszyscy, kapłan i wierni, czynią głęboki ukłon, wypowiadając słowa: „I za sprawą Ducha Świętego”; a dwa razy w roku (w uroczystości Zwiastowania i Narodzenia Pańskiego) przyklękają. Poza niektórymi przypadkami, wskazanymi przez księgi, a nie celebransa, wyznanie wiary ma formę Składu nicejsko-konstantynopolskiego lub szczególnie w okresie Wielkiego Postu i Wielkanocnym Składzie apostołskim. Formę dialogową podają niektóre obrzędy, zawsze jednak pytania kierowane są w drugiej osobie liczby pojedynczej, a odpowiedź jest w pierwszej osobie liczby pojedynczej (tzn. Czy wyrzekasz się, Czy wierzysz? – Wyrzekam się, Wierzę), gdyż nie można wyznawać wiary za kogoś drugiego. Wyjątkiem od tej zasady jest wyznanie wiary, które składają rodzice i chrzestni w czasie liturgii chrztu swoich dzieci, także połączonej ze Mszą św., wtedy wierni wsłuchują się w wyznanie wiary rodziców i chrzestnych, a po słowach szafarza (Taka jest nasza wiara, taka jest wiara Kościoła...) włączają się i potwierdzają je swoim „Amen” (por. *Chrzest wielu dzieci w czasie Mszy św.*, nr nr 133–136). Przynajmniej przy znaczących uroczystościach wypada, by wyznanie wiary było śpiewane, gdyż z reguły powinno być śpiewane (por. OWMR 137; 275; Wskazania KEP 24).

13. Modlitwa powszechna, czyli wiernych

Modlitwę wiernych rozpoczyna i kończy główny celebrans, nigdy koncelebrans bądź inna osoba, nawet diakon. Modlitwa ta jest powszechna, gdyż dotyczy potrzeb nie tylko Kościoła, ale też całego świata oraz wiernych, dlatego jeśli to możliwe, kapłani nie powinni wyręczać wiernych w podawaniu intencji modlitwy (OWMR 108; Wskazania KEP 26).

Liturgia eucharystyczna

14. Kredens

Tylko w przypadku Mszy św., w której uczestniczy tylko jeden usługujący, potrzebne naczynia można przygotować na ołtarzu. W każdym innym przypadku kielich, puszki itp. należy przygotować do Mszy na kredensie (OWMR 118; 255).

15. Welon kielichowy

Welon kielichowy jest obowiązkowy, należy zatem zawsze przykrywać kielich, gdyż domaga się tego godność naczynia na Krew Pańską. Welon może być w kolorze dnia lub biały (por. OWMR 118).

16. Przygotowanie kielicha i puryfikacja

Pod nieobecność diakona bądź gdy Mszy nie przewodniczy biskup, kielich przygotowuje, czyli wlewa do niego wino i wodę, zawsze główny celebrans i z boku ołtarza, nigdy na środku. Podobnie dokonuje się puryfikacji, stojąc z boku ołtarza albo przy kredensie, a nie na środku ołtarza. Pateny komunijne również puryfikuje się na ołtarzu lub kredensie, nie „w powietrzu” nad puszkami po bezpośrednim zakończeniu udzielania Komunii (por. OWMR 142; 163; 214).

17. Dialog przed prefacją

Należy zwrócić uwagę na jedność słów i gestów im towarzyszących. Zanim rozpocznie się modlitwę eucharystyczną, która rozpoczyna dialog przed prefacją będący jej integralną częścią, wypada zachować chwilę przerwy po modlitwie nad darami i wyszukać odpowiedni tekst prefacji, niż oddzielać słowa od gestów. Wypowiadanie słów dialogu bez gestów, szukając w tym czasie w Mszału odpowiedniej prefacji z jednej strony jest nieestetyczne, z drugiej może okazać się lekceważące dla wiernych, z którymi prowadzi się dialog (por. OWMR 148).

18. Imię biskupa w modlitwach eucharystycznych

W 2008 r. zmieniona została treść punktu 149 OWMR dotycząca wymieniania biskupów pomocniczych w modlitwie eucharystycznej. Zawsze wymienia się imię biskupa miejsca, a chcąc wymienić biskupa pomocniczego, dodaje się, gdy jest jeden: „jego biskupem współpracownikiem NN”, gdy jest dwóch lub więcej: „jego biskupami współpracownikami”, zawsze bez wymieniania imion. Nigdy nie wymienia się innych biskupów z imienia, gdyż w tej formule nie wyraża się uprzejmości, ale przejaw komunii eklezjalnej Kościoła lokalnego. Ponieważ wciąż obowiązują rubryki Mszału ciągle można używać formuły „biskupem pomocniczym”, w miejsce sugerowanego już „biskupem współpracownikiem” (por. OWMR 149).

19. Baranku Boży

Śpiew „Baranku Boży” powinien rozpocząć się po zakończeniu przekazywania pokoju. Dopiero wtedy rozpoczyna się łamanie chleba i śpiew „Baraku Boży”, który towarzyszy temu obrzędowi i wpuszczeniu części Hostii do kielicha. Dopiero po zakończonym śpiewie kapłan wyprostowany wypowiada cicho jedną z dwóch modlitw przed Komunią. Po zakończeniu śpiewu „Baranku Boży” należy zachować chwilę ciszy na indywidualną modlitwę. W ten sposób daje się możliwość ukłęknięcia wiernym, w czasie wypowiedzania przez kapłana modlitwy, a szum klękających wiernych nie zagłusza słów: „Oto Baranek Boży...”, w czasie ukazania Hostii (OWMR 155–157; Wskazania KEP 34).

20. Komunia z tabernakulum

Wypada, by poza kapłanami choć niektórzy wierni, spożyli Komunię św. konsekrowaną z Mszy św., w której uczestniczą. Jeśli udziela się Komunii z tabernakulum, w czasie śpiewu „Baranku Boży” należy przynieść naczynia z tabernakulum na ołtarz i stamtąd je wziąć po modlitwie: „Panie, nie jestem godzien”, by iść rozdawać Komunię św. (por. OWMR 85; Wskazania KEP 36).

Obrzędy zakończenia

21. Rozesłanie

Do czasu opublikowania nowego Mszału dla diecezji polskich obowiązuje tylko jedna formuła rozesłania: „Idźcie w pokoju Chrystusa”. Wszelkie inne formuły rozesłania, np.: „Idźcie ofiara spełniona”, „Błogosławmy Panu”, „Trwajmy(cie) w pokoju Chrystusa” itp., są niewłaściwe (por. OWMR 168).

22. Ucałowanie ołtarza na zakończenie Mszy św.

Wszyscy koncelebranci całują ołtarz tylko na początku Mszy. Po błogosławieństwie ołtarz całuje tylko główny celebrans (i diakon, który mu towarzyszy). Niezależnie od liczby koncelebransów, nawet gdyby był on tylko jeden, wszyscy kapłani skłaniają się tylko ołtarzowi, nie całując go (por. OWMR 211; 251).

* * *

Te wybrane zagadnienia związane z *ars celebradi* Mszy św. mają na celu przypomnienie niektórych ważnych kwestii, czasami nawet zwrócenie uwagi celebrującym Msze św. na palące znaczenie przestrzegania norm liturgicznych. Często wielość zadań w duszpasterstwie sprawia, że szafarzom sakramentów brak czasu na zapoznanie się nowymi dokumentami i normami Kościoła. W sprawowanie liturgii może wkraść się wtedy rutyna, od której już niedaleko do nadużyć. Z tego względu w nowym roku duszpasterskim, który szczególnie kieruje nasz wzrok na tajemnicę Eucharystii w jej celebracji, tych kilka zagadnień.

Kościół ciągle przypomina, że Eucharystia jest darem, który sam otrzymał i dlatego na różny sposób wyraża swoją wolę i życzenie, jak ma być odprawiana, gdyż nie jest ona własnością prywatną kapłana. Z tego względu w encyklice o znaczeniu Eucharystii w życiu Kościoła św. Jan Paweł II pisał m.in. do kapłanów, że: „kapłan, który wiernie sprawuje Mszę św. według norm liturgicznych, oraz wspólnota, która się do nich dostosowuje, ukazują w sposób dyskretny, lecz wymowny swą miłość do Kościoła”. Zauważył, że prawo liturgiczne ma swój cel duszpasterski i ewangelizacyjny. Wskazał równocześnie zadanie, że: „również w naszych czasach posłuszeństwo normom liturgicznym powinno być na nowo odkryte i docenione jako odbicie i świadectwo Kościoła jednego i powszechnego, uobecnionego w każdej celebracji Eucharystii” (Jan Paweł II, Encyklika *Ecclesia de Eucharystia*, nr 52).

ks. dr Mariusz Szypa
ceremoniarz katedralny

Kilka przypomnień o Komunii św. i kulcie Eucharystii poza Mszą św.

Zasadniczym i pierwotnym celem przechowywania Eucharystii poza Mszą św. jest udzielanie Wiatyku. Drugorzędnymi zaś celami są: rozdawanie Komunii św., zwłaszcza chorym i starszym niemogącym uczestniczyć we Mszy, oraz adoracja naszego Pana Jezusa Chrystusa

obecnego w Sakramencie. Wszystkie te formy kultu nie są prywatną pobożnością, lecz liturgią Kościoła zawartą w księgach liturgicznych, które określają jego formy i zasady sprawowania. Z tego względu to przypomnienie niektóre ważnych kwestii, które zasadniczo reguluje księga *Komunia Święta i kult Eucharystii poza Mszą Świętą* [dalej *Komunia Święta i kult*].

Przechowywanie Eucharystii

1. *Tabernakulum*

Miejszem przechowywania Najświętszej Eucharystii jest tabernakulum, które winno być tylko jedno, nieruchome, ogniotrwałe, mocne i nieprzeźroczyste, umieszczone w takiej części kościoła lub kaplicy, która jest dostojna, dobrze widoczna, należyście ozdobiona i sprzyjająca modlitwie. Należy pilnie strzec klucza do tabernakulum, dlatego poza liturgią nie powinien na stałe pozostawać przy tabernakulum, lecz być jak najstaranniej strzeżony. Nie jest konieczne konopeum, jeśli na tabernakulum umieszczone są symbole eucharystyczne (KPK, kan. 938; *Komunia Święta i kult*, nr nr 9–12).

2. „*Lampka wieczna*”

Przed tabernakulum powinna nieustannie płonąć specjalna lampka, która zgodnie z tradycją powinna być podsycana olejem lub woskiem. Jeśli jest to niemożliwe, w Polsce dozwolone jest stosowanie światła elektrycznego (*Komunia Święta i kult*, nr nr 11–12).

3. *Miejsce przechowywania*

Przechowywanie Najświętszego Sakramentu wymaga sprawowania Mszy św. w tym miejscu przynajmniej dwa razy w miesiącu, a także wymiany hostii w rozsądnych odstępach czasu. Powinno być otwarte przynajmniej przez kilka godzin dziennie, aby wiernym dać możliwość adoracji. Zabronione jest przechowywanie Najświętszej Eucharystii poza miejscem świętym. Konsekrowane Hostie należy przechowywać w puszcze albo w odpowiednim naczyniu w takiej liczbie, by ich wystarczyło do Komunii św. chorych oraz innych wiernych, poza Mszą św. Zabronione jest przechowywanie Krwi Pańskiej (KPK, kan. 934–937; *Komunia Święta i kult*, nr 7; OWMR 163, 279).

Komunia św. poza Mszą św.

4. Czas udzielania

Komunię św. powinno się udzielać zasadniczo podczas Mszy św., wyjątkiem są ci, którzy nie mogą w niej uczestniczyć, zwłaszcza chorzy i osoby starsze, a także ci, którzy ze słusznej przyczyny proszą o Nią poza Mszą. Komunii można udzielać każdego dnia i o każdej porze dnia, jednak:

a) w Wielki Czwartek tylko podczas Mszy św.; chorym jednak wolno ją zanieść o każdej porze dnia;

b) w Wielki Piątek jedynie podczas sprawowania liturgii Męki Pańskiej; chorym zaś, którzy nie mogą uczestniczyć w tym obrzędzie, można zanieść Komunię św. o każdej porze dnia;

c) w Wielką Sobotę tylko jako Wiatyk dla umierających (*Komunia Święta i kult*, nr 16).

5. Szafarz

Udzielanie Komunii należy zasadniczo do kapłana i diakona, którzy są jej zwyczajnymi szafarzami. Jeśli ich nie ma oraz gdy spełnienie tej posługi utrudnia im choroba, podeszły wiek lub duszpasterskie obowiązki albo gdy liczba wiernych przystępujących do Stołu Pańskiego jest bardzo wielka, przez co obrzęd Komunii zbyt długo by się przedłużał, Komunii św. udzielać może jako szafarz nadzwyczajny prawnie ustanowiony akolita lub nadzwyczajny szafarz Komunii św. Jest nadużyciem wyręczanie się szafarzami nadzwyczajnymi, gdy w tym czasie kapłani bądź diakoni są do dyspozycji, nawet jeśli nie uczestniczą w celebracji, a nie wykonują swojego zadania wynikającego z przyjętych święceń. Kapłan lub diakon ma być ubrany w sutannę, na którą wkłada albę lub komżę oraz stułę. Inni szafarze wkładają przyjęty strój liturgiczny dla ich posługi (*Komunia Święta i kult*, nr 17).

6. Miejsce udzielania

Miejszem udzielania jest kościół bądź kaplica lub inne miejsce, gdzie w niedziele oraz inne dni miejscowa wspólnota stale się zbiera na zgromadzenia liturgiczne. Chorym, więźniom i tym wszystkim, którzy nie mogą wychodzić można udzielać Komunii św. w innych miejscach, nie wyłączając domów prywatnych (*Komunia Święta i kult*, nr 18).

7. Przepisy dotyczące udzielania

Na ołtarzu (bądź poza miejscem świętym na odpowiednim stole) nakrytym obrusem rozkłada się korporał i zapala dwie świece. Używa się pateny komunijnej. Do miejsc poza kościołem znosi się Eucharystię w puszcze lub innym zamkniętym naczyniu. Cząsteczki chleba eucharystycznego, które pozostały po udzieleniu Komunii św., należy ze zcją zebrać do puszki albo do naczynia z wodą. Zawsze używa się *Obrzędu Komunii Świętej poza Mszą*. Pierwsza forma z dłuższą liturgią słowa zalecana jest przede wszystkim, gdy nie można odprawić Mszy św. Druga z krótszą liturgią słowa wskazana, gdy do Komunii św. przystępuje tylko jedna lub kilka osób oraz gdy przystępujący do Komunii św. już uczestniczyli we Mszy. Wszelkie inne „skrócone” formy udzielania Komunii poza Mszą bądź zredukowane tylko do samego jej udzielenia (poza przypadkami szpitali itp.) są nadużyciem i zaliczane do „poważnej materii” godzącej w Najświętszą Eucharystię (*Komunia Święta i kult*, nr nr 19–22, 26, 42; RS 173).

Szafarz niosący Najświętszą Eucharystię choremu w celu udzielenia Komunii z miejsca, gdzie przechowywany jest Sakrament, powinien unikać wszelkich spraw świeckich, aby wyeliminować jakiegokolwiek niebezpieczeństwo profanacji i zachować jak największy szacunek względem Ciała Chrystusa w Komunii (RS 133).

8. Wiatyk

Obrzędy Komunii św. dla umierających zostały umieszczone w księdze *Sakramenty chorych. Obrzędy i duszpasterstwo*. Wiatyku można udzielić chorym w czasie Mszy św., jeśli można przy nich odprawić Eucharystię, a wtedy czyni to tylko kapłan, albo poza Mszą św., co czyni kapłan, diakon lub nadzwyczajny szafarz Komunii św.

Zwyczajnymi szafarzami Wiatyku są: proboszcz i wikariusze parafialni, kapelani oraz przełożony wspólnoty w kleryckich instytucjach zakonnych i stowarzyszeniach życia apostołskiego w stosunku do wszystkich domowników. W nagłej potrzebie albo za pozwoleniem każdy kapłan lub diakon może udzielić Wiatyku. W razie braku kapłana i diakona szafarz nadzwyczajny Komunii św. może zanieść Wiatyk. Obrzęd dodatkowo przewiduje odnowienie chrzcielnego wyznania wiary, litanie za chorego oraz specjalną formułę przy udzieleniu Komunii (*Obrzędy chorych*, nr 29).

Różne formy kultu Eucharystii

Wystawienie Najświętszej Eucharystii

9. Przepisy ogólne

Wystawienie Najświętszej Eucharystii winno się zawsze odbywać zgodnie z przepisami ksiąg liturgicznych. Podczas wystawienia Najświętszego Sakramentu nie wolno odprawiać Mszy św. w tej samej nawie kościoła lub kaplicy. Wystawienia Najświętszej Eucharystii można dokonać w puszce, monstrancji lub przez otwarcie tabernakulum. Przy wystawieniu w monstrancji zapala się 4 albo 6 świec i używa się zawsze kadzidła. Przy wystawieniu w puszce zapala się przynajmniej 2 świece i można użyć kadzidła. Puskę lub monstrancję stawia się na korporale na mensie ołtarza nakrytej obrusem. Tronu używa się gdy wystawienie w monstrancji ma trwać dłużej.

Zwyczajnym szafarzem jest kapłan lub diakon ubrany w sutannę, na którą wkłada albę lub komżę oraz stułę. Szafarze nadzwyczajni wkładają przyjęty strój liturgiczny dla ich posługi.

Jeśli wystawienie ma trwać dłużej, hostię należy konsekrować podczas Mszy św. odprawianej bezpośrednio przed adoracją i po Komunii umieścić ją w monstrancji na ołtarzu. Mszę kończy się modlitwą po Komunii, opuszczając obrzędy zakończenia (błogosławieństwo, rozesłanie i ucałowanie ołtarza), nie dodając żadnych innych formuł, np.: „Błogosławmy Panu” itp. (*Komunia Święta i kult*, nr nr 58–68).

Zgodnie z tradycją i zwyczajem Kościoła na tronie i specjalnym miejscu nad tabernakulum poza Najświętszym Sakramentem nie stawia się niczego innego. Wyjątkiem są tylko krzyż, figura Zmartwychwstałego, Dzieciątka Jezus lub relikwie Krzyża. Wszystkie inne relikwie, figury i obrazy, nawet Świętych przedstawianych z Chrystusem, należy umieszczać w innym odpowiednim miejscu, które nie jest zarezerwowane dla Najświętszej Eucharystii.

Zakazane jest wystawianie do adoracji Krwi Pańskiej. Zakazane jest wystawienie, które ma na celu tylko udzielenie błogosławieństwa.

10. Adoracja

Podczas wystawienia dla ożywienia wewnętrznej modlitwy należy dobierać czytania z Pisma Świętego, głosić homilie albo krótkie egzorty, które pomogłyby wiernym coraz bardziej cenić tajemnicę

eucharystyczną. Należy tak ułożyć modlitwy, śpiewy i czytania, by adorujący wierni skupiali swoją uwagę na Chrystusie Panu. Na słowo Boże niech wierni odpowiadają śpiewem. W pewnych zaś momentach dobrze jest zachować święte milczenie (*Komunia Święta i kult*, nr nr 71–72). Nie należy wykluczać odmawiania przed schowanym lub wystawionym Najświętszym Sakramentem maryjnej modlitwy różańcowej, jednakże, szczególnie podczas wystawienia, należy ukazać istotę tej modlitwy jako kontemplacji tajemnic życia Chrystusa Odkupiciela i zbawczego planu wszechmogącego Ojca, wykorzystując przede wszystkim czytania zaczerpnięte z Pisma Świętego (RS 137).

11. Błogosławieństwo

Do udzielenia błogosławieństwa na końcu adoracji, gdy wystawienie jest w monstrancji, kapłan lub diakon na albę lub komżę i stułę, wkłada także kapę i welon białego koloru; jeżeli wystawienie jest w puszcze, wtedy wkłada welon. Po śpiewie hymnu lub innej pieśni eucharystycznej i okadzeniu, gdy jest wskazane, celebrans wstaje i mówi: „Módlmy się”. Po chwili milczenia z rękami rozłożonymi (chyba że trzyma księgę) kontynuuje jedną z wybranych modlitw. W czasie błogosławieństwa zawsze czyni się tylko jeden znak krzyża (*Komunia Święta i kult*, nr nr 73–75).

Procesje eucharystyczne

12. Przepisy ogólne

Poza sytuacjami wskazanymi przez księgi liturgiczne do biskupa diecezjalnego należy wydawanie zarządzeń o urządzaniu procesji eucharystycznych i uczestnictwie w nich. Wypada, by procesja z Najświętszym Sakramentem odbywała się po Mszy św., w czasie której konsekruje się Hostię do procesji. W procesjach eucharystycznych Najświętszy Sakrament mogą nieść tylko kapłani.

Jeżeli procesja odbywa się zaraz po Mszy św., kapłan, który niesie Najświętszy Sakrament, może pozostać w szatach, w których odprawił Mszę św., albo może wziąć kapę białego koloru; jeżeli natomiast procesja nie następuje bezpośrednio po Mszy św., nakłada kapę.

Używa się światła, kadzidła i baldachimu, pod którym idzie kapłan niosący Najświętszy Sakrament, zgodnie z miejscowymi zwyczajami (KPK, kan. 944; *Komunia Święta i kult*, nr nr 77–84).

13. Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej

Wśród procesji eucharystycznych szczególnie znaczenie w życiu parafii lub miasta ma procesja, która co roku odbywa się w uroczystość Ciała i Krwi Chrystusa. Jeżeli miasto jest bardzo duże i względy pastoralne za tym przemawiają, wolno za zgodą biskupa diecezji urządzić takie procesje w poszczególnych częściach miasta. Gdzie natomiast w uroczystość Ciała i Krwi Chrystusa procesja odbyć się nie może, należy urządzić inną publiczną uroczystość dla całego miasta albo poszczególnych jego części w kościele katedralnym, parafialnym lub w innych dogodniejszych miejscach.

Należy przygotować bursę z korporałem, który rozkładany będzie w miejscu postawienia monstrancji, świece dla duchowieństwa i ministrantów, dwie kadzielnice. Na ołtarzach nie należy umieszczać wizerunków Świętych, lecz przyozdobić je symbolami eucharystycznymi i umieścić na nich okazały tron z korporałem do wystawienia Najświętszego Sakramentu oraz lichtarze ze świecami, zabezpieczonymi przed wiatrem (*Komunia Święta i kult*, nr nr 89–131).

Kongresy eucharystyczne

Kongresy Eucharystyczne, które w nowszych czasach zostały wprowadzone w życie Kościoła jako szczególny objaw kultu eucharystycznego, należy uważać za „stacje”, na które jakaś wspólnota zaprasza cały miejscowy Kościół, albo jakiś miejscowy Kościół zaprasza inne Kościoły jednego kraju czy narodu, a nawet z całego świata, aby wspólnie doskonale zgłębić jakiś aspekt tajemnicy eucharystycznej oraz uczcić ją publicznie w duchu miłości i jedności.

Kongresy takie mają być prawdziwym znakiem wiary i miłości przez pełny udział miejscowego Kościoła i współuczestnictwo innych Kościołów (*Komunia Święta i kult*, nr nr 85–88).

* * *

Niech tych kilka przypomnień będzie inspiracją do odkrycia na nowo ksiąg liturgicznych związanych z kultem Najświętszej Eucharystii. Wypada, aby szafarze Komunii Świętej i kultu Eucharystii poza Mszą św. odświeżyli swoją znajomość wprowadzenia teologicznego

i pastoralnego oraz rubryk księgi *Komunia Święta i kult Tajemnicy Eucharystycznej poza Mszą Świętą dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, a także obrzędów Wiatyku, zawartych w księdze *Sakramenty chorych. Obrzędy i duszpasterstwo*, aby korzystać z nich w duszpasterstwie w pełni i prawidłowo.

ks. dr Mariusz Szypa
ceremoniarz katedralny

SPIS TREŚCI

STOLICA APOSTOLSKA

I. OJCIEC ŚWIĘTY FRANCISZEK	4
1. Orędzie na Światowy Dzień Dziadków i Osób Starszych. „ <i>Ja jestem z tobą przez wszystkie dni</i> ”	4
2. List apostolski w formie motu proprio w sprawie stosowania liturgii rzymskiej sprzed reformy z 1970 r. <i>Traditionis custodes</i>	9
3. List Ojca Świętego Franciszka do biskupów całego świata w celu przedstawienia motu proprio <i>Traditionis custodes</i> o stosowaniu liturgii rzymskiej sprzed reformy z 1970 r.	12
4. Orędzie Ojca Świętego na XXXVI Światowy Dzień Młodzieży. „ <i>Wstań. Ustanawiam cię świadkiem tego, co zobaczyłeś</i> ” (Dz 26, 16)	19
5. Orędzie Ojca Świętego na 107. Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy, 26 września 2021 r. „ <i>Ku stale rosnącemu «my»</i> ”	27
6. Orędzie na 55. Światowy Dzień Pokoju, 1 stycznia 2022 r. <i>Dialog międzypokoleniowy, edukacja, praca: narzędziami budowania trwałego pokoju</i>	32
II. KONGREGACJE	39
1. Vademecum Synodu o synodalności. Oficjalny podręcznik słuchania i rozeznawania w Kościołach lokalnych: etap pierwszy w diecezjach i konferencjach episkopatów prowadzący do Zgromadzenia Synodu Biskupów w październiku 2023 r. <i>Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja</i>	39
2. Dekret Penitencjarii Apostolskiej	94
3. Odpowiedzi na wątpliwości Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów w sprawie niektórych postanowień Listu apostolskiego w formie motu proprio <i>Traditionis custodes</i> papieża Franciszka	97

KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI

1. List pasterski Episkopatu Polski zapowiadający obchody XXI Dnia Papieskiego. <i>Nie lękajcie się!</i>	110
2. List pasterski Episkopatu Polski z okazji XI Tygodnia Wychowania w Polsce. <i>W blasku ojcostwa św. Józefa</i>	115
3. Komunikat Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek ws. uchodźców docierających do Polski	120
4. List biskupów polskich z okazji beatyfikacji kard. Stefana Wyszyńskiego i M. Elżbiety Róży Czackiej. <i>Połączyła ich świętość</i>	124
5. List pasterski w związku z XVI Zgromadzeniem Ogólnym Synodu Biskupów. <i>Synod, czyli nasza wspólna droga</i>	130
6. Komunikat Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski wobec eskalacji napięć na granicy polsko-białoruskiej	134
7. Dekret ogólny Konferencji Episkopatu Polski w sprawie wieku i przymiotów kandydatów do posługi stałego lektoratu i akolitu, niebędących kandydatami do święceń	135
8. Oświadczenie w sprawie promulgacji i wejścia w życie Dekretu ogólnego Konferencji Episkopatu Polski w sprawie wieku i przymiotów kandydatów do posługi stałego lektoratu i akolitu, niebędących kandydatami do święceń	136
9. Informacje Przewodniczącego Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów KEP w związku z promulgowaniem Dekretu ogólnego Konferencji Episkopatu Polski w sprawie wieku i przymiotów kandydatów do posługi stałego lektoratu i akolitu, niebędących kandydatami do święceń	137
10. Ogólnopolskie inicjatywy duszpasterskie w roku 2022 uzgodnione z Konferencją Episkopatu Polski	139

METROPOLITA WROCŁAWSKI

1. Homilia wygłoszona podczas Mszy św. w intencji Ojczyzny w bazylice garnizonowej św. Elżbiety we Wrocławiu, Uroczystość Wniebowzięcia NMP – 15 sierpnia 2021 r.	152
2. Homilia wygłoszona na Mszy św. w kościele św. Klemensa Dworzaka we Wrocławiu z okazji 41. rocznicy powstania NSZZ „Solidarność”, 29 sierpnia 2021 r.	156

3. Homilia wygłoszona na Mszy św. podczas XVI Ogólnopolskiej Pielgrzymki Rodziny Radia Maryja do Narodowego Sanktuarium św. Józefa w Kaliszu, 2 września 2021 r.	159
---	-----

KURIA METROPOLITALNA

1. Procedury dokonywania oceny merytorycznej nauczyciela religii. Wrocław, 15 kwietnia 2021 r.	166
2. Procedury i kryteria wyrażania zgody na obniżenie wymiaru godzin religii w przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych w Archidiecezji Wrocławskiej w roku szkolnym 2021/2022. Wrocław, 15 kwietnia 2021 r.	167
3. Informacje z Konferencji Dziekańskiej związane z ochroną danych osobowych. Wrocław, 18 października 2021 r.	169
4. Zmiany personalne	174
5. Odznaczenia	186
6. Zmarli kapłani	187
7. Opracowania	
Ks. Mariusz Szypa, <i>Kilka przypomnień dla kapłanów dotyczących celebracji Mszy św.</i>	196
Ks. Mariusz Szypa, <i>Kilka przypomnień o Komunii św. i kulcie Eucharystii poza Mszą św.</i>	204

